

GHID

2017

PROIECT FINANȚAT DE
UNIUNEA EUROPEANĂ
PRIN PROGRAMUL LIFE

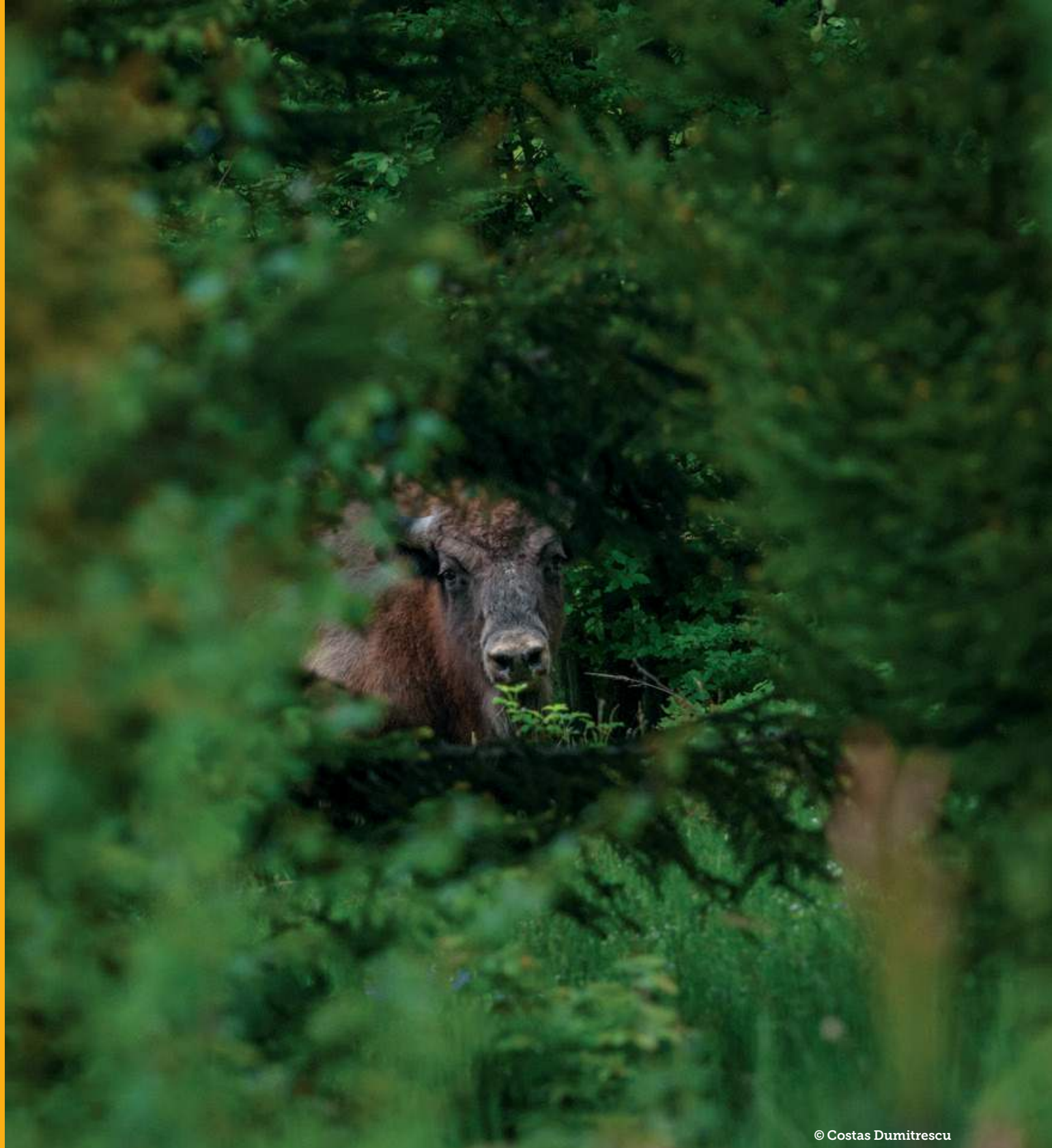

© Bogdan Comănescu

Exploratori

ai sălbăticiei în Carpații din sud-vestul României

- GHID PENTRU PROFESORI ȘI ELEVI -

© Costas Dumitrescu

Exploratori

ai sălbăticiei în Carpații din sud-vestul României

- GHID PENTRU PROFESORI ȘI ELEVI -

Ghid pentru profesori și elevi

Exploratori ai sălbăticiiei în Carpații din sud-vestul României

ISBN: ISBN 978-973-0-20097-3

© WWF-România - Partea I, Partea II. Conținutul poate fi reprodus în scopuri non-comerciale și educaționale asigurând citarea corectă a sursei.

© WWF-România, Fundația Noi Orizonturi - Partea III. Conținutul poate fi reprodus doar cu acordul WWF România și al Fundației Noi Orizonturi.

București, 2017

Autori:

Partea I: Raluca Crista (WWF România), Mihai Enescu, Cătălin Gavrila, Adrian Grancea (WWF România), Irina Lapoviță, Mara Sîrbu (WWF), Mara Cazacu (WWF-România)

Partea II: Cătălin Gavrila, Adrian Grancea (WWF-România), Mara Cazacu (WWF-România)

Partea III: Maria Butyka (Fundația Noi Orizonturi), Tiberiu Culidiuc (Fundația Noi Orizonturi), Irina Lapoviță, Cătălina Murariu (WWF-România)

Au contribuit: Ovidiu Adăscăliței, Marius Berchi, Matthias Diemer, Adrian Hăgătiș, Orieta Hulea, Oana Mondoc, Barbara Tauscher

Corectură: Adriana Călinescu, Adriana Popescu

Hărți: Marius Vlaicu

Fotografii: Doru Bănăduc, Marius Berchi, Raluca Crista, Dan Dinu, Alin Drăgușin, Costas Dumitrescu, Cătălin Gavrila, Adrian Grancea, Daniel Humelnicu, Cristian Ilea, Peternel Ladislau, Mihai Leu, Mihai Lupșan, Mara Sîrbu, Flavius Srinca, Călin Uruci, Carol Varga, Petre Zărioșu, Bogdan Comănescu, Costas Dumitrescu, Daniel Mîrlea

Grafică și DTP: Alex Spineanu

Tipar: Print Partner

Mulțumiri:

- Octaviei Borș (Fundația Noi Orizonturi)
- Administrațiilor parcurilor naționale și naturale: Parcul Național Semenic - Cheile Carașului, Parcul Național Cheile Nerei - Beușnița, Parcul Național Domogled - Valea Cernei, Parcul Natural Porțile de Fier, Parcul Național Retezat și membrilor Serviciului Salvamont Caraș-Severin.
- Voluntarilor WWF România: Emilia Marin, Claudia Melcaru, Florentina Topfer, Alexandra Teleucă, Delyan Todorov, Iulia Călin
- Tinerilor implicați în proiect și echipelor de profesori și directori din cadrul următoarelor instituții de învățământ: 1. Colegiul Național "Traian Lalescu" Reșița, 2. Liceul "Mathias Hammer" Anina, 3. Liceul "Hercules" Băile Herculane, 4. Liceul "Traian Lalescu" Orșova, 5. Liceul "Mircea Eliade" Lupeni

Acest ghid a fost dezvoltat și utilizat pentru prima dată în cadrul proiectului „Tineri activi pentru protejarea naturii sălbatice” implementat în perioada 2014-2016 de către WWF-România, WWF-Elveția și WWF-Austria, cu sprijinul financiar al Fundației Federale Germane pentru Mediu. Ghidul a fost actualizat, retipărit și utilizat în cadrul proiectului „Acțiuni urgente pentru refacerea populațiilor de zimbri din România”, implementat în perioada 2016-2021 de către WWF-România și Rewilding Europe, cu sprijin financiar din partea Uniunii Europene prin Programul LIFE.

Despre WWF

Înființată în anul 1961, WWF este una dintre cele mai importante organizații internaționale care derulează proiecte pentru conservarea naturii în peste 100 de țări. Misiunea WWF la nivel global este să oprească degradarea mediului înconjurător și să construiască un viitor în care oamenii trăiesc în armonie cu natura.

Mai multe detalii la: www.wwf.ro.

Despre Rewilding Europe

Rewilding Europe este o organizație fondată în 2011 care dorește să inspire o mișcare în societate pentru a construi o versiune nouă, mai sălbatică a Europei. Rewilding Europe este despre a face Europa un loc mai sălbatic, cu spații întinse pentru speciile sălbatice și procesele naturale, așa încât diversitatea naturală să crească, iar noi, oamenii, să ne bucurăm de ea, inclusiv prin noi surse de venit echitabil. Mai multe detalii la: www.rewildingeurope.com.

WWF-România și Rewilding Europe au demarat în anul 2012 inițiativa de reintroducere a zimbrilor în România, în Munții Țarcu (sit Natura 2000), jud. Caraș-Severin, primul transport având loc în mai 2014. În fiecare an de atunci, în primăvară sau la început de vară, au loc noi transporturi de zimbri de la centre de reproducere, grădini zoologice și rezervații naturale din Europa, din țări precum Belgia, Germania, Italia sau Suedia. Scopul acestei inițiative este de a forma o populație viabilă de zimbri, din punct de vedere demografic și genetic, cu două sub-populații localizate în Munții Țarcu și în Munții Poiana Ruscă (comuna Densuș, jud. Hunedoara). În acest sens, WWF-România și Rewilding Europe s-au angajat să reintroducă cel puțin 100 de exemplare până în anul 2021, cu sprijin financiar din partea Uniunii Europene, prin programul LIFE, în cadrul proiectului „Acțiuni urgente pentru refacerea populațiilor de zimbri din România” (LIFE-Bison). Programul de educație activă pentru tinerii locului, bazat pe ghidul „Exploratori ai sălbăticiiei în Carpații din sud-vestul României”, este realizat în cadrul acestui proiect. Mai multe detalii: www.life-bison.com.

CUPRINS

PARTEA I

Sălbăticia din Carpați, bogăție pentru oameni

1. Arii naturale protejate	9
2. Conceptul de sălbăticie	14
3. Ce putem face pentru conservarea zonelor de sălbăticie?	20

PARTEA II

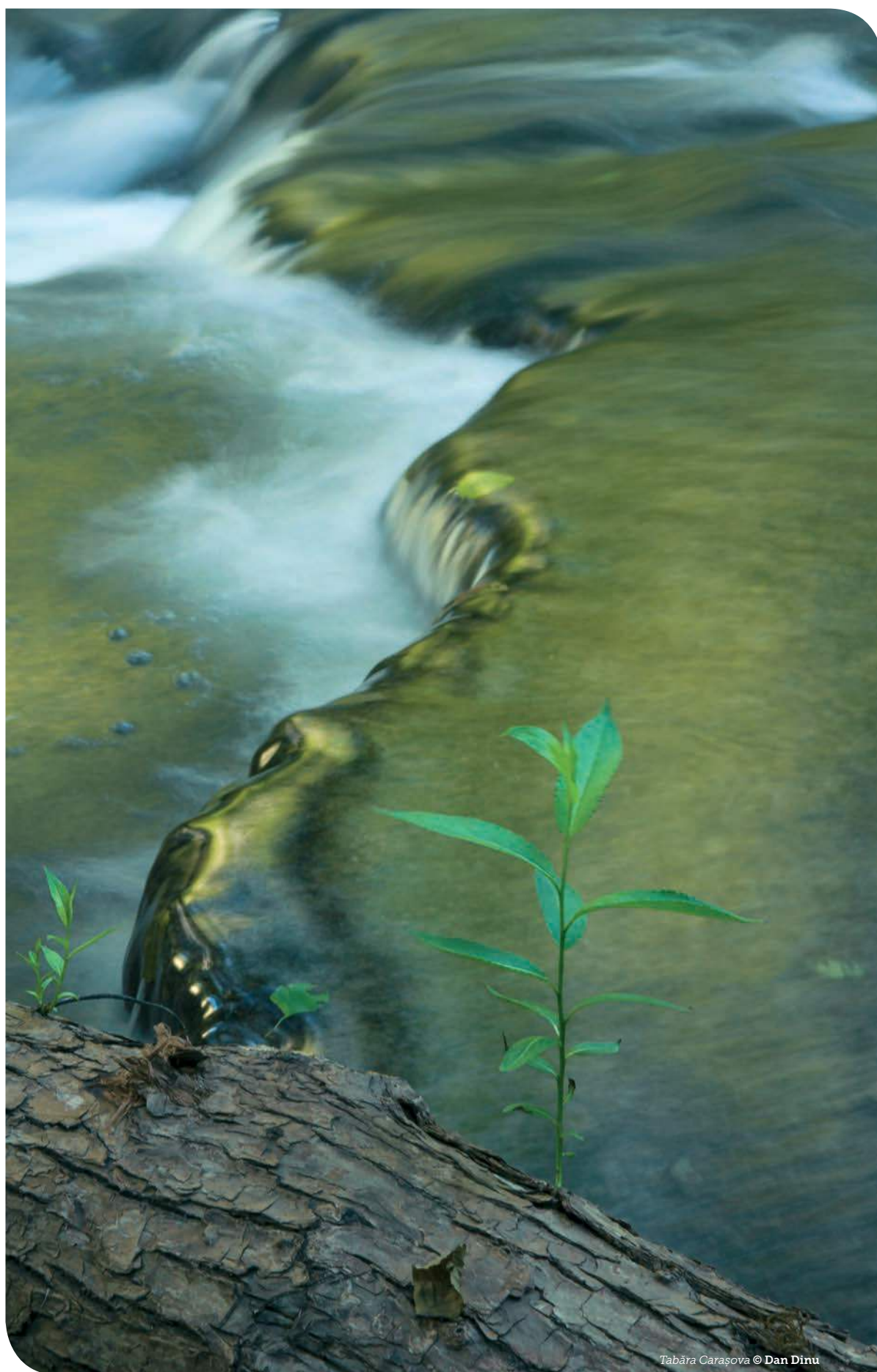
Explorarea sălbăticii în Carpații din sud-vestul României

1. Cum vizităm o zonă de sălbăticie și ne bucurăm de valoarea ei?	33
2. Ce luăm cu noi pe munte?	35
3. Sfaturi de prim ajutor	36
4. Să explorăm bogăția naturală a zonei noastre de sălbăticie	38

PARTEA III

Cluburile „Tineri activi pentru protejarea naturii sălbatice din Carpații din sud-vestul României”

1. Despre cluburile pentru protejarea naturii sălbatice	76
2. Ce și cum învață tinerii în club?	84
3. Curriculumul clubului pentru protejarea naturii sălbatice	104

Tabăra Carașova © Dan Dinu

ÎNAINTE DE A ÎNCEPE

In regiunea Carpaților din sud-vestul țării se află una dintre cele mai întinse zone de sălbăticie din Europa: un teritoriu de peste 300.000 de hectare guvernat încă în mare parte de procese naturale, cu areale (aproape) intacte unde găsim păduri virgine de fag precum cea din Semenik, râuri naturale precum Nera și specii de animale emblematice ca ursul, râsul, lupul. Lor li s-a alăturat de curând și maiestuosul zimbbru, după o absență de circa 200 de ani, spre beneficiul a zeci de specii de flori sălbatice, insecte, păsări, dar și al oamenilor, pentru care acest animal are o însemnătate istorică și poate căpăta și o valoare turistică. Au mai rămas puține astfel de zone în Europa - mai ales când vorbim de țările vestice dezvoltate - și e important să cunoaștem beneficiile și oportunitățile pe care le aduce cu sine traiul în această regiune pentru care suntem admirați de vecinii din vest, dar și pericolele ce o pot compromite.

Am putea spune că soarta regiunii și a naturii vii pe care o adăpostește depinde în mare măsură de accesul oamenilor la aceste informații și de dorința lor de a o conserva în mod activ.

Educația, în instituții de învățământ și prin activități extra-curiculare, are un rol esențial în formarea atitudinilor și abilităților tinerei generații de a-și construi un viitor în care să beneficieze de toate darurile naturii și în care comunitățile învecinate zonelor de sălbăticie să se dezvolte armonios prin ecoturism, agricultură prietenoasă cu mediul și alte îndeletniciri tradiționale. Ghidul de față reprezintă un instrument de sprijin în acest sens, destinat profesorilor, dar și reprezentanților parcurilor naturale și naționale și ai siturilor Natura 2000 din regiune care iubesc natura și doresc să se implice în dezvoltarea de competențe noi în rândul tinerilor, prin activități de educație non-formală și interactivă.

Ghidul este structurat în trei părți: I. Sălbăticia din Carpați, bogăție pentru oameni; II. Exploratori ai naturii sălbatice în Carpații din sud-vestul României; III. Cluburile „Tineri activi pentru protejarea naturii sălbatice”. Prima parte prezintă conceptul de sălbăticie, iar cea de-a doua prezintă parcurile naționale și naționale, precum și două situri Natura 2000 din această regiune. A treia parte prezintă pașii necesari pentru deschiderea unor cluburi de tineri în cadrul școlilor și liceelor și organizarea activităților acestor cluburi, cluburi menite să ducă la crearea unei rețele de profesori și tineri activi în conservarea și dezvoltarea durabilă a zonelor de sălbăticie precum cea din sud-vestul țării. În această parte a treia a ghidului am făcut anumite recomandări de activități, marcate printr-o culoare specială și prin simbolul zimbrului; am selectat aceste activități pentru situațiile în care timpul este mai scurt și din dorința ca atât tinerii, cât și coordonatorii cluburilor (profesorii) să aibă o experiență frumoasă și încărcată cu sens.

Sperăm ca toți cei care vor folosi acest ghid să întâmpine informațiile cu mintea și sufletul deschise și să aibă parte de bucuria unor descoperiri noi și satisfacția de a putea privi natura cu alți ochi, cei ai unui bun cunoscător.

Echipa WWF-România

„Cea mai importantă datorie pe care o avem, dacă vrem să salvăm Pământul, este să educăm.”

Sir Peter Scott
fondator WWF

PARTEA I

**Sălbăticia din Carpați,
bogăție pentru oameni**

SĂBĂȚILE

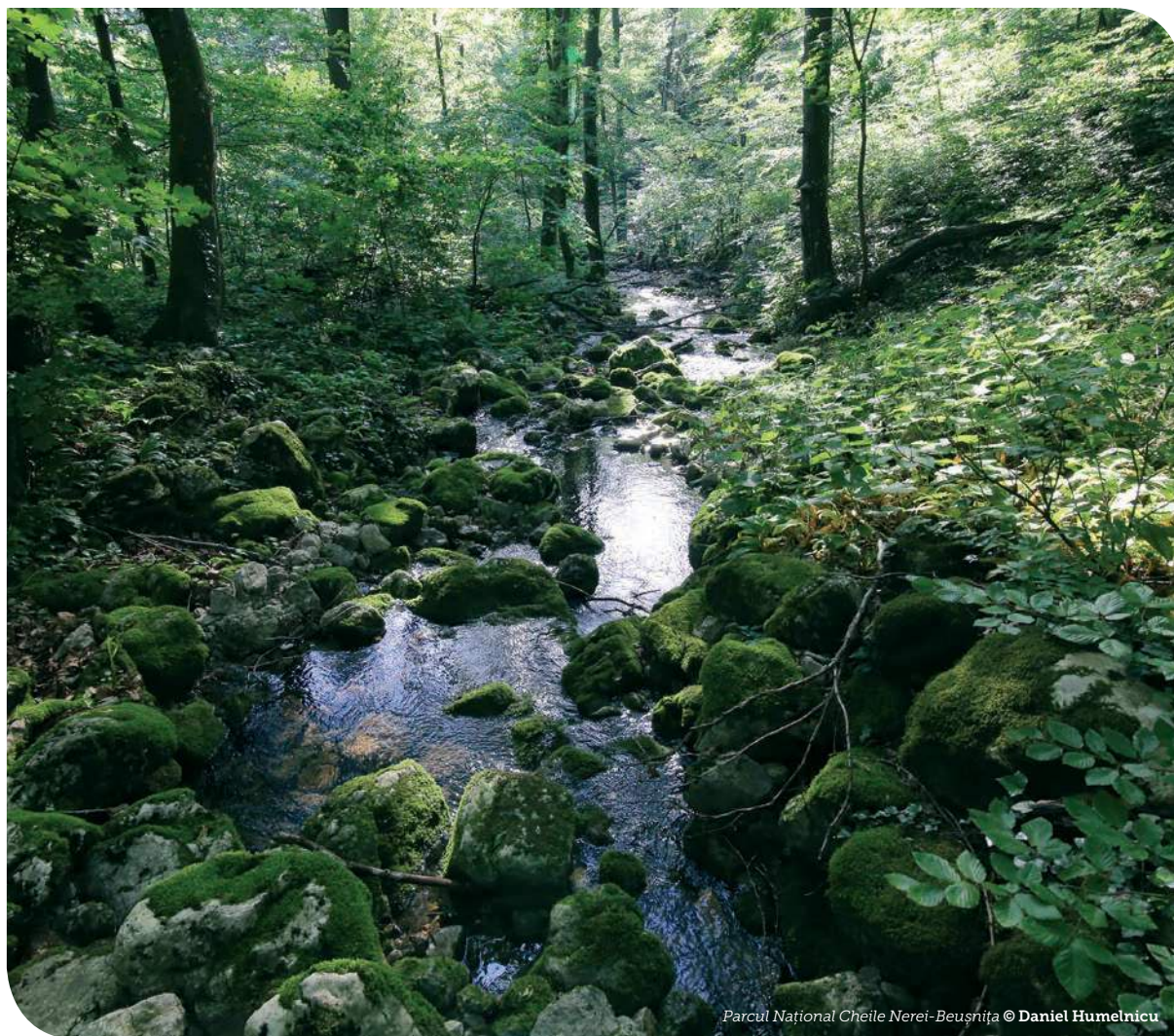
CUPRINS

PARTEA I

1. Aarii naturale protejate	9
1.1 Definiție, distribuție și suprafața ocupată	9
1.2 Aarii naturale protejate în România	12
2. Conceptul de sălbăticie	14
2.1 Conceptul de sălbăticie, zonele sălbatice și zonele de sălbăticie	14
2.2 Procese naturale în zonele de sălbăticie și specii asociate zonelor de sălbăticie	15
2.3 Beneficii oferite de zonele de sălbăticie	17
2.4 Amenințări care pot duce la dispariția zonelor de sălbăticie	19
3. Ce putem face pentru conservarea zonelor de sălbăticie?	20
3.1 Ce pot face autoritățile și organizațiile nonguvernamentale: principii și recomandări	21
3.2 Ce putem face noi?	25

ABREVIERI

EEA	European Environment Agency (Agenția Europeană de Mediu)
IUCN	International Union for Conservation of Nature (Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii)
ONU	United Nations (Organizația Națiunilor Unite)
OUG	Ordonanță de Urgență a Guvernului
UNESCO	The United Nations Organization for Education, Science and Culture (Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură)
Wild Europe	Wild Europe Initiative (Inițiativa pentru Sălbăticie în Europa).
WWF	World Wide Fund for Nature (Fondul Mondial pentru Natură)

Parcul Național Cheile Nerei-Beușnița © Daniel Humelnicu

CAPITOLUL 1

Arii naturale protejate

1.1 DEFINIȚIE, DISTRIBUȚIE ȘI SUPRAFAȚA OCUPATĂ

Potrivit definiției consacrate pe plan mondial atribuită de către IUCN în anul 2008, aria protejată reprezintă „un spațiu geografic clar delimitat, recunoscut, desemnat și administrat în baza unor acte legale sau prin alte mijloace eficiente, cu scopul de a se realiza conservarea pe termen lung a naturii precum și a serviciilor de mediu și a valorilor culturale asociate”. Drept urmare, ariile protejate sunt esențiale în conservarea capitalului natural și cultural deoarece acestea includ cele mai reprezentative și semnificative zone din punct

de vedere al biodiversității, al valorilor naturale și culturale asociate.

Ariile protejate pot adăposti, în principal, specii de plante și animale care trebuie protejate deoarece sunt importante atât pentru mediu, cât și din punct de vedere științific. Pentru protejarea acestora, IUCN a realizat o clasificare a speciilor în funcție de gradul de periclitate (amenințate cu dispariția). Exemple de specii din ariile protejate din România (din sud-vestul României) clasificate conform IUCN precum și criteriile de clasificare pot fi văzute în Tabelul 1.

1. Stanciu E., Florescu F. 2009. Ariile protejate din România. Noțiuni introductive. Editura „Green Steps”, Brașov

Tabel 1.**Clasificarea IUCN a speciilor în funcție de gradul de periclitare**

Foarte multe specii sunt pe cale de dispariție din cauza activităților antropice care duc la degradarea și dispariția habitatelor. Pentru a avea o mai bună evidență a gradului de periclitare a unor specii, IUCN a elaborat un sistem de catalogare a acestora structurat în nouă categorii și a realizat „Lista Roșie” a speciilor amenințate². Cea mai recentă actualizare

a „Listei Roșii” include informații despre 77.340 de specii diferite, dintre care 22.784 sunt amenințate cu dispariția³.

Un rezumat al categoriilor IUCN este prezentat în rândurile de mai jos, cu mențiunea că o specie poate fi catalogată într-o anumită categorie la nivel global sau regional, dar poate fi încadrată și într-o altă categorie la nivel local, cum este vulturul pleșuv sur (*Cyps fulvus*), specie care a dispărut din Munții Retezat, dar la nivel global este încadrată în categoria IUCN LC (least concerned - de interes limitat).

■ **DISPĂRUT – Extinct (EX)**

O specie (taxon) este încadrată în categoria „Dispărut” dacă în studiile efectuate în habitatul cunoscut și/sau preconizat, în perioadele adecvate (diurn, sezonier, anual), nu a fost înregistrat niciun individ pe tot teritoriul său istoric. Studiile trebuie să se desfășoare pe o perioadă de timp adecvată ciclului și formei de viață ale speciei. Exemplu: vultur pleșuv sur (*Cyps fulvus*) - Parcul Național Retezat.

■ **DISPĂRUT DIN NATURĂ - Extinct in the wild (EW)**

O specie este încadrată în categoria „Dispărut din natură” dacă există informații potrivit cărora nu supraviețuiește decât cultivată/crescută în captivitate sau ca populație (sau populații) naturalizat(e) mult diferite de teritoriul inițial. Un taxon este presupus Dispărut în natură dacă prin studii ale habitatului cunoscut și/sau preconizat, efectuate în intervalele adecvate (diurn, sezonier, anual), pe întregul său teritoriu istoric, nu a fost înregistrat niciun individ. Studiile trebuie să se desfășoare pe o perioadă adecvată ciclului și formei de viață ale taxonului. Exemplu: zimbrul european (*Bison bonasus*) - Situl Natura 2000 Munții Țarcu.

■ **CRITIC AMENINȚAT - Critically endangered (CR)**

O specie este încadrată în categoria „Critic amenințat” dacă se confruntă cu un risc extrem de mare de dispariție în natură. Exemplu: păstruga (*Acipenser stellatus*) - Parcul Natural Porțile de Fier.

■ **AMENINȚAT - Endangered (EN)**

O specie este încadrată în categoria „Amenințat cu dispariția” dacă informațiile disponibile arată că se confruntă cu un risc foarte ridicat de dispariție în natură. Exemplu: gâsca cu gât roșu sau gâsca cu piept roșu (*Branta ruficollis*) - Parcul Natural Porțile de Fier.

■ **VULNERABIL – Vulnerable (VU)**

O specie este încadrată în categoria „Vulnerabil” dacă se consideră că se confruntă cu un risc mare de dispariție în natură. Exemplu: croitorul alpin (*Rosalia alpina*) - Parcul Național Retezat.

■ **APROAPE AMENINȚAT - Near threatened (NT)**

O specie este încadrată în categoria „Aproape amenințat” dacă a fost evaluată și nu a fost inclusă în categoriile „Critic amenințat”, „Amenințat” sau „Vulnerabil”, dar se apropie de cuantificare sau se poate califica într-o categorie amenințată în viitorul apropiat. Exemplu: lealea de Cazane (*Tulipa hungarica*) - Parcul Natural Porțile de Fier.

■ **DE INTERES LIMITAT - Least concern (LC)**

O specie este încadrată în categoria „De interes limitat” dacă a fost evaluată și nu a fost inclusă în categoriile de mai sus. În această categorie intră speciile larg răspândite și abundente. Exemplu: ciocănitoarea de munte (*Picoides tridactylus*) și ciocănitoarea cu spate alb (*Dendrocopos leucotus*) - Parcul Național Retezat.

■ **DEFICIT DE DATE – Data deficient (DD)**

O specie este încadrată în categoria „Deficit de date” dacă nu există informații adecvate care să permită o evaluare directă sau indirectă a riscului de dispariție, o bază a distribuției și/sau a stării populației. Speciile încadrate în această categorie nu pot fi considerate „Amenințate cu dispariția”. Exemplu: loștrita (*Hucho hucho*) - Parcul Național Retezat.

■ **NEEVALUAT - Unrated (NE)**

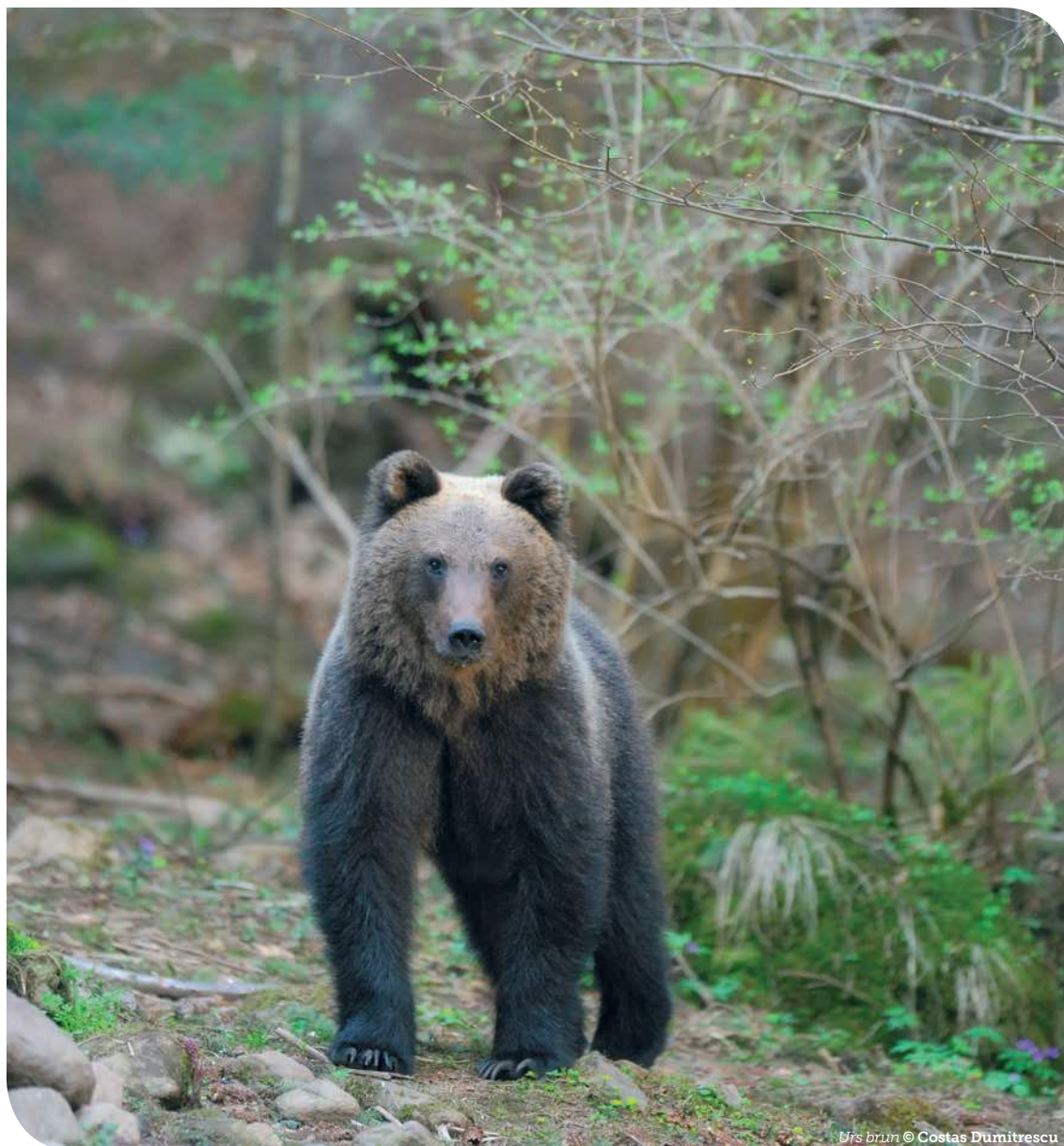
O specie este încadrată în categoria „Neevaluat” dacă nu a fost evaluată. Exemplu: cătina de râu (*Myricaria germanica*) - Parcul Național Retezat.

Notă: Recomandăm identificarea categoriei în care se află și alte tipuri de specii prezente în ariile protejate din România.

2. IUCN. 2015. IUCN Red List Categories and Criteria. Document disponibil la: <http://www.eoearth.org/view/article/153746/>

3. IUCN. 2015. IUCN Red List update:

http://www.iucn.org/news_homepage/?21561/Conservation-successes-overshadowed-by-more-species-declines--IUCN-Red-List-update

Urs brun © Costas Dumitrescu

Distribuția și suprafața ariilor naturale protejate

La nivel global, potrivit ultimei ediții a Listei Ariilor Protejate, elaborată de către IUCN, în anul 2014 existau 209.429 de arii protejate, care ocupau o suprafață de 32.868.673 km², adică o suprafață mai mare decât cea a Africii, potrivit ultimei ediții a Listei Ariilor Protejate, elaborată de către IUCN⁴.

Europa deține 13,6% din totalul de arii protejate terestre, respectiv 3,9% din totalul de arii protejate acvatice. Din numărul total de arii protejate din Europa, peste 90% din acestea au o suprafață

mai mică de 1.000 ha, iar dintre acestea circa 65% prezintă o suprafață cuprinsă între 1 și 100 ha. La polul opus, ariile protejate cu o suprafață mai mare de 10.000 ha dețin doar 2% din numărul total de arii protejate delimitate pe continentul european. Prin urmare, în Europa există o diferență foarte mare în ceea ce privește suprafața unei arii protejate, aceasta pornind de la suprafața aferentă protejării unui singur exemplar al unei specii arborescente, cum ar fi Kaèja smreka din Godovic (Slovenia), și putând să ajungă la suprafețe imense, cum ar fi Parcul Național Vatnajökullstjóðgardur (Islanda), a cărui suprafață este de 1.291.047 ha⁵.

4. Deguignet M., Juffe-Bignoli D., Harrison J., MacSharry B., Burgess N., Kingston N. 2014. United Nations List of Protected Areas. http://unep-wcmc.org/system/dataset_file_fields/files/000/000/263/original/2014_UN_List_of_Protected_Areas_EN_web.PDF?1415613322

5. EEA 2012. Protected areas in Europe – an overview. <http://www.eea.europa.eu/publications/protected-areas-in-europe-2012>

1.2 ARII NATURALE PROTEJATE ÎN ROMÂNIA

In România ariile protejate se întind pe mai mult de 20% din suprafața țării. În scopul asigurării măsurilor speciale de protecție și conservare a patrimoniului natural, ariile naturale protejate din țara noastră au fost diferențiate în următoarele patru tipuri⁶:

- A. de interes național: rezervații științifice, parcuri naționale, monumente ale naturii, rezervații naturale, parcuri naturale.**
- B. de interes internațional: situri naturale ale patrimoniului natural universal, geoparcuri, zone umede de importanță internațională, rezervații ale biosferei.**

C. de interes comunitar sau situri „Natura 2000”: situri de importanță comunitară, arii speciale de conservare, arii de protecție specială avifaunistică.

D. de interes județean sau local: stabilite numai pe domeniul public/privat al unităților administrative-teritoriale, după caz.

În unele cazuri, pe teritoriul țării noastre există o suprapunere geografică între ariile protejate de interes național (A) și siturile Natura 2000 (C). Rețeaua Natura 2000 a fost adoptată în urma integrării României în Uniunea Europeană. Aceasta este o rețea europeană de zone naturale protejate, fiind creată în anul 1992 din necesitatea de a proteja natura și de a menține pe termen lung resursele naturale necesare dezvoltării socio-economice. În România, siturile Natura 2000 au fost desemnate atât pe terenurile unde populația locală desfășoară activități specifice agriculturii, silviculturii etc; cât și pe terenuri cu un pronunțat caracter de sălbăticie. În prezent, în țara noastră, siturile Natura 2000 sunt foarte bine reprezentate, ocupând o suprafață totală de 22,68% din suprafața terestră⁷.

Responsabilitatea pentru ariile protejate și modalitatea de administrare a acestora sunt stabilite prin lege. Actul legislativ în vigoare la data elaborării acestui ghid este OUG 57 din 2007.

Dintre cele patru tipuri de arii protejate prezentate mai sus, ghidul de față se concentrează pe parcurile naționale și naturale din sud-vestul României, arii de interes național.

Protecția sau conservarea naturii?

Protecția naturii implică în primul rând acțiuni de păstrare a speciilor și ecosistemelor într-o stare cât mai naturală, protejarea lor de efectele acțiunilor umane, ceea ce duce de cele mai multe ori la restricții în ceea ce privește activitățile umane.

Conservarea naturii se referă la o abordare mai complexă și mai dinamică: poate însemna menținerea în stare cât mai naturală a speciilor și habitatelor rare fără să se intervină în procesele naturale, dar permite și intervenții active pentru menținerea valorilor naturale sau chiar impune managementul activ al resurselor naturale, mai ales în cazul ecosistemelor „secundare” ce au rezultat în urma activităților umane desfășurate de-a lungul secolelor.

(Stanciu și Florescu 2009)

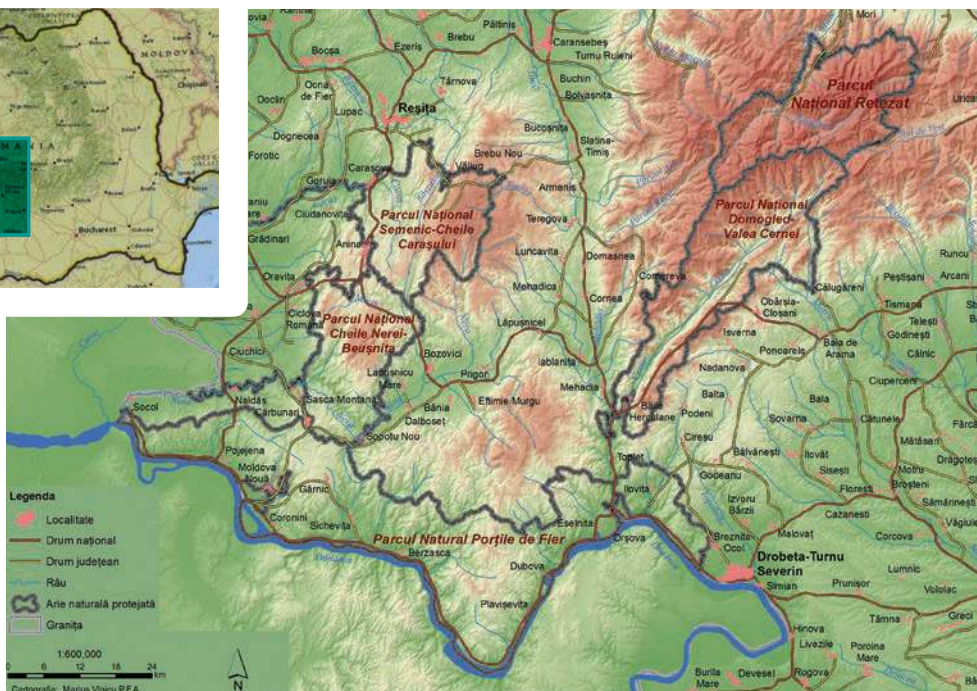
⁶ OUG 57. 2007.

⁷ http://www.mmediu.ro/beta/wp-content/uploads/2012/08/2012-08-08_legislatie_protectia_naturii_oug57din2007regimariinaturaleprotejate.pdf

7 Mănoiu, T. Brânzan T. 2013. Catalogul habitatelor, speciilor și siturilor Natura 2000 în România, 2013. Fundația Centrul Național pentru Dezvoltare Durabilă, București

Pe teritoriul Parcului Național Semenic-Cheile Carașului, Parcului Național Cheile Nerei-Beușnița, Parcului Natural Porțile de Fier, Parcului Național Domogled-Valea Cernei și Parcului Național Retezat se întinde una dintre puținele zone de sălbăticie care au mai rămas în Europa.

© Marius Vlaicu

Parcurile naționale și naturale din România

Diferența semnificativă dintre cele două forme de arii protejate reiese din scopurile pentru care acestea au fost înființate. Scopul parcurilor naționale constă în protecția și conservarea unor eșantioane reprezentative pentru spațiul biogeografic național. În cazul parcurilor naturale, protecția și conservarea vizează ansamblurile peisagistice în care interacțiunea activităților umane cu natura de-a lungul timpului a creat o zonă distinctă, cu valoare semnificativă peisagistică și/sau culturală. În ambele cazuri sunt admise doar activitățile tradiționale, practicate numai de comunitățile din zonele respective, acestea fiind reglementate prin planurile de management.

Parcurile naționale sunt acele arii naturale protejate ale căror scopuri sunt protecția și conservarea unor eșantioane reprezentative pentru spațiul biogeografic național, cuprinzând elemente naturale cu valoare deosebită sub aspectul fizico-geografic, floristic, faunistic, hidrologic, geologic, paleontologic, speologic, pedologic sau de altă natură, oferind posibilitatea vizitării în scopuri științifice, educative, recreative și turistice. În perimetrul parcurilor naționale sunt admise doar activitățile tradiționale practicate numai de comunitățile din zona parcului național, activități tradiționale ce vor fi reglementate prin planul de management.

Parcurile naturale sunt acele arii naturale protejate ale căror scopuri sunt protecția și conservarea unor ansambluri peisagistice în care interacțiunea activităților umane cu natura de-a lungul timpului a creat o zonă distinctă, cu valoare semnificativă peisagistică și/sau culturală, deseori cu o mare diversitate biologică.

În România, până în prezent, au fost desemnate 13 parcuri naționale care acoperă o suprafață de 316.000 ha și 15 parcuri naturale care acoperă o suprafață de 562.000 ha⁹.

Lista parcurilor naționale cuprinde

Parcul Național Munții Rodnei, Parcul Național Călimani, Parcul Național Ceahlău, Parcul Național Cheile Bicazului-Hășmaș, Parcul Național Piatra Craiului, Parcul Național Cozia, Parcul Național Buila-Vânturarița, Parcul Național Defileul Jiului, Parcul Național Retezat, Parcul Național Domogled - Valea Cernei, Parcul Național Semenic - Cheile Carașului, Parcul Național Cheile Nerei - Beușnița și Parcul Național Munții Măcinului.

Lista parcurilor naturale cuprinde:

Parcul Natural Munții Maramureșului, Parcul Natural Defileul Mureșului Superior, Parcul Natural Vânători-Neamț, Parcul Natural Putna-Vrancea, Parcul Natural Bucegi, Parcul Natural Grădiștea Muncelului-Cioclovina, Parcul Natural Apuseni, Geoparcul Dinozaurilor Țara Hațegului, Geoparcul Platoul Mehedinți, Parcul Natural Porțile de Fier, Parcul Natural Lunca Prutului Inferior, Parcul Natural Comana, Parcul Natural Insula Mică a Brăilei, Parcul Natural Lunca Mureșului și Parcul Natural Cefa.

Pe teritoriul a cinci dintre aceste parcuri care vor fi prezentate în acest ghid - Parcul Național Semenic - Cheile Carașului, Parcul Național Cheile Nerei - Beușnița, Parcul Natural Porțile de Fier, Parcul Național Domogled - Valea Cernei și Parcul Național Retezat - se întinde una dintre puținele zone de sălbăticie care au mai rămas în Europa. Pentru a înțelege mai bine această bogăție oferită de zonele de sălbăticie vom prezenta în rândurile următoare o serie de abordări ale conceptului de sălbăticie, dar și o serie de beneficii, amenințări, precum și soluții identificate pentru conservarea acestor zone.

⁸ Dezvoltarea durabilă reprezintă acel model de dezvoltare care ia în calcul nu doar componenta economică, ci și aspecte de ordin social și de mediu și care urmărește satisfacerea nevoilor prezentului fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi.

⁹ Romsilva. 2015. Arii protejate - Prezentare generală. http://www.romsilva.ro/articole/prezentare_generala__p_184.htm

Parcul Național Semeinic-Cheile Carașului © Cătălin Gavrila

CAPITOLUL 2

Conceptul de sălbăticie

2.1 CONCEPTUL DE SĂLBĂTICIE, ZONELE SĂLBATICE ȘI ZONELE DE SĂLBĂTICIE

Conform Wild Europe Initiative¹⁰ (2013), sălbăția este considerată o zonă guvernată de procese naturale, un areal nemodificat sau ușor modificat de activitățile oamenilor, compus din habitate și specii native, cu o suprafață suficient de mare pentru funcționarea ecologică eficientă a proceselor naturale care o guvernează.

Sălbăția înseamnă armonie și echilibru. Sălbăția este prezentă acolo unde putem vorbi despre lacuri, izvoare, pești, păduri, diversitate de animale și plante și aer curat.

Sălbăția este, de asemenea, casa (habitatul) animalelor sălbatice precum lupii și urșii, locul în care acestea trăiesc, își găsesc hrana, se reproduc și își cresc puii.

Dacă de multe ori cuvântul sălbăticie ne duce cu gândul la ceva neprietenos, periculos și fără reguli este din cauza faptului că sălbăția este ceva „neomenesc”, unde activitatea oamenilor nu a schimbat semnificativ procesele naturale, normale. Pentru că omul nu a intervenit, natura își poate urma propriile reguli de funcționare în armonie și echilibru. Sălbăția este certitudinea că viața pe Pământ continuă în forma ei naturală.

¹⁰ Inițiativa „Wild Europe” este formată din specialiști care reprezintă o serie de organizații precum Comisia Europeană, Consiliul European, IUCN, UNESCO, WWF, European Wilderness Society, Birdlife International etc. Mai multe detalii despre Wild Europe: <http://www.wildeurope.org/index.php/about-us/wild-europe>

Zone de sălbăticie, zone sălbatice și rolul coridoarelor ecologice

■ Zonele de sălbăticie

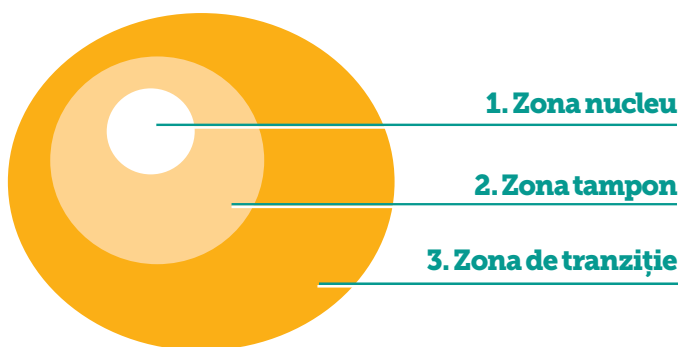
Zonele de sălbăticie sunt reprezentate de habitate și specii native, cu suprafețe suficient de mari pentru a asigura funcționarea ecologică a proceselor naturale. Aceste zone sunt nemodificate sau doar puțin modificate și fără activități umane cu impact major, fără așezări umane, infrastructură sau elemente de perturbare vizuală. Zonele de sălbăticie pot reprezenta mai multe zone sălbatice conectate prin intermediul coridoarelor ecologice.

■ Zonele sălbatice

Zonele sălbatice dețin un nivel ridicat al proceselor și habitatelor naturale și tind să fie individual mai mici și mai fragmentate decât zonele de sălbăticie, deși adesea acoperă areale extinse. În România zonele sălbatice pot fi asociate în unele cazuri cu zonele de protecție strictă și integrală definite prin planurile de management ale ariilor protejate în care se află. Zonele sălbatice pot fi conectate prin intermediul coridoarelor ecologice și pot duce, astfel, la crearea unor vaste zone de sălbăticie.

■ Coridoarele ecologice

Coridoarele ecologice pot asigura continuitatea zonelor sălbatice astfel încât să asigure cerințele de deplasare, reproducere și refugiu pentru speciile sălbatice terestre și acvatice. Coridoarele ecologice au rolul de habitat, refugiu, deplasare și, în același timp, pot asigura o funcție de protecție pentru speciile sălbatice.

Zonele de sălbăticie pot fi împărțite în trei "sub-zone": 1. Nucleu, 2. Tampon, 3. De tranziție (vezi imaginea alăturată). În România aceste trei sub-zone pot fi asimilate, în unele cazuri, cu zonele de protecție strictă, integrală, zonele de management durabil, de dezvoltare durabilă sau zonele de conservare specială definite prin planurile de management ale ariilor naturale protejate.

2.2 PROCESE NATURALE ÎN ZONELE DE SĂLBĂTICIE ȘI SPECII ASOCIATE ZONELOR DE SĂLBĂTICIE

In zonele sălbatice vorbim despre existența proceselor naturale care se manifestă fără să fie afectate de acțiunea oamenilor. Aceste procese pot fi clasificate în două mari categorii: procese abiotice (lipsite de viață) și procese biotice (produse prin activitatea organismelor vii).

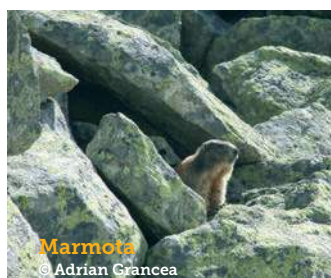
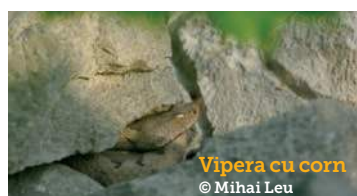
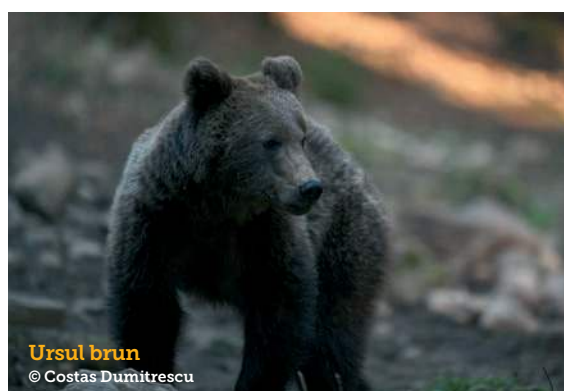
Dintre procesele abiotice se remarcă cele determinate de:

- **vânt** (modelează scoarța terestră, transportă particule de sol, doboară arborii generând astfel micro-habitat specifice)
- **apă** (care poate prezenta diferite forme de agregare - ape curgătoare de suprafață, ape subterane, zăpadă, gheață)
- **foc** (apare, cu precădere, în habitatele cu multă

căldură, cu precipitații reduse sau lipsite de precipitații pentru o perioadă lungă de timp, cu vegetație foarte uscată)

- **avalanșe** (se manifestă în zonele montane, unde există cantități însemnate de zăpadă și versanți abrupti)
- **geologie** (sol și roci)
- **alți factori climatici** (temperatură, precipitații, umiditate).

Procesele biotice din cadrul zonelor de sălbăticie sunt caracterizate de existența vieții sălbatice sub diferite forme, fie că vorbim despre erbivore (mici și mari), carnivore, necrofagi – animale care se hrănesc cu cadavre, fie că avem de-a face cu o gamă diversificată de alge, mușchi, licheni, ciuperci, plante ierboase și lemnoase, toate împreună formând habitate spectaculoase.

Specii care pot reflecta prezența unor procese naturale asociate zonelor de sălbăticie

Printre speciile care pot reflecta prezența unor procese naturale în arealul Carpaților din sud-vestul României se află:

1. Specii, asociații și habitate asociate mediului terestru

■ Mamifere:

Lupul (*Canis lupus*)
Cerbul carpatin (*Cervus elaphus*)
Capra neagră (*Rupicapra rupicapra*)
Ursul (*Ursus arctos*)
Râsul (*Lynx lynx*)
Pisica sălbatică (*Felis silvestris*)
Jderul (*Martes martes*)
Jderul de piatră (*Martes foina*)
Liliacul mare cu urechi de șoarece (*Myotis myotis*)

■ Reptile

Vipera cu corn (*Vipera amodytes*)

■ Păsări:

Ciocănitărea de munte (*Picoides tridactylus*)
Ciocănitărea cu spate alb (*Dendrocopus leucotus*)

■ Insecte xilofage (care se hrănesc cu lemn):

Rădașca (*Lucanus cervus*)
Croitorul alpin (*Rosalia alpina*)

■ Plante:

Pinul negru de Banat (*Pinus nigra ssp. banatica*)
Mojdreanul (*Fraxinus ornus*)
Laleaua de Cazane (*Tulipa hungarica*)

2. Specii, asociații și habitate asociate mediului acvatic și semiacvatic și zonelor ripariene

■ Mamifere legate de mediul acvatic:

Castorul (*Castor fiber*)

■ Pești și amfibieni:

Chișcarul (*Eudontomyzon danfordi*)
Păstrăvul curcubeu (*Salmo trutta fario*)
Lipanul (*Thymallus thymallus*)
Zglăvoaca (*Cottus gobio*)
Porcușorul de vad (*Romanogobio uranoscopus*)
Salamandra (*Salamandra salamandra*)
Tritonul alpin (*Triturus alpestris*)
Buhaiul de baltă cu burtă roșie (*Bombina bombina*)
Buhaiul de baltă cu burtă galbenă (*Bombina variegata*)

■ Plante:

Cătina de râu (*Myricaria germanica*)
Arinul alb (*Alnus incana*)
Angelica (*Angelica arangelica*)
Brânca-ursului, Plăcinta-porcului (*Heracleum palmatum*)
Racul de ponoare (*Austropotamobius torrentium*)

2.3 BENEFICII OFERITE DE ZONELE DE SĂLBĂTICIE

Zonele sălbatice reprezintă „barometrul” sănătății noastre deoarece ele ne vorbesc despre sănătatea și bunăstarea ecosistemului din care noi facem parte, chiar dacă uneori nu mai vedem sau nu mai simțim acest lucru din spațiile urbane mai mult sau mai puțin betonate în care trăim. Ele ne oferă aer curat și apă curată, ne apără de inundații sau alunecări de teren. Aceste zone sunt importante sau chiar vitale pentru supraviețuirea anumitor specii interconectate prin rețelele ecologice.

Zonele de sălbăticie furnizează cadrul propice pentru studii de ecologie sau biologice, fiind un veritabil „laborator viu”. De asemenea, zonele de sălbăticie, dar și ariile din imediata vecinătate a acestora sunt apreciate pentru posibilitatea practicării activităților recreative.

Astăzi, în Europa, puține astfel de zone au mai rămas și de aceea valoarea lor este cu fiecare zi mai mare. Doar în aceste zone se mai găsesc încă specii care în trecut erau prezente pe un areal vast, la nivel

Parcul Național Retezat © Dan Dinu

continental, doar aici peisajul păstrează încă aspectul original, nepurtând amprenta antropică accentuată.

Zonele sălbatice pot genera venituri substanțiale. Dintre acestea, cele mai importante ar putea fi dezvoltarea de afaceri legate de turismul sustenabil împreună cu programe sociale și educaționale. În termeni de marketing, sălbăticia poate reprezenta un brand puternic care poate atrage turiști interesați să viziteze astfel de zone, să meargă cu bicicleta, să campeze sau să fotografieze speciile care trăiesc în zonele de sălbăticie. Există

ample programe de promovare și atragere a turiștilor dezvoltate de parcuri naționale sau naturale care pot fi adaptate la specificul propriei zone.

Dimensiunea și caracterul natural al zonelor sălbatice permit furnizarea de servicii ecosistemice de înaltă calitate pe scară largă. Ele pot avea o importanță deosebită în activitatea de limitare a efectelor generate de schimbările climatice. Este demonstrat că zonele sălbatice, turbăriile și zonele umede au o capacitate de stocare a carbonului mult mai mare față de multe dintre zonele protejate deja reglementate. Aceleași argumente se pot aplica la atenuarea inundațiilor, atât în cazul bazinelor hidrografice, cât și în cazul zonelor inundabile.

Zonele de sălbăticie sunt tot mai mult utilizate pentru a aborda probleme sociale cum ar fi dezvoltarea tinerilor (programe de dezvoltare personală și profesională care se desfășoară în natură), sănătate (prin

programe care pornesc de la impactul pozitiv pe care îl are natura în tratarea diferitelor boli psihice). Acestea se pot realiza prin dezvoltarea unor programe ținând cont de efectele pozitive la nivel psihologic ale zonei de sălbăticie care pot facilita o serie de terapii eficiente. În același timp, suprafața vastă a zonelor implicate permite organizarea de activități fără a compromite obiectivele de conservare ale biodiversității.

În concluzie, valoarea zonelor de sălbăticie este inestimabilă pentru om, plecând în primul rând de la beneficiile de mediu pe care acestea ni le oferă și ajungând la beneficiile sociale și economice. Zonele de sălbăticie generează o serie de servicii pentru societate, servicii care, de cele mai multe ori, sunt considerate normale fără a conștientiza valoarea reală a acestora. Acestea reprezintă veritabile izvoare de sănătate și bunăstare pentru oameni, zone care au nevoie de protecție și de conservare.

Beneficii pe care le pot oferi zonele de sălbăticie și ariile din vecinătatea acestora

Prezentăm mai jos o listă de beneficii, cu mențiunea că acestea sunt doar o parte dintre beneficiile pe care natura și zonele de sălbăticie ni le oferă:

- Brandul de sălbăticie care poate duce la o mai bună promovare a produselor, bunurilor și serviciilor locale, având în vedere faptul că în Europa au mai rămas puține zone de sălbăticie care pot atrage turiști;
- Beneficii economice în domeniul turismului, pot servi ca destinații ecoturistice - activitățile de recreere care pot avea loc în apropierea zonelor sălbatice pot contribui la creșterea economiei locale;
- Cadru non-formal pentru relaxare, pentru recuperare psihologică/terapie, dar și un context pentru desfășurarea activităților educative;
- Materiale pentru comunitățile locale (lemnul de construcții, mobilă, obiecte artizanale, lemnul de foc etc);
- Beneficii pentru agricultură, dar și pentru zonele urbane adiacente;
- O gama variată de plante medicinale, ciuperci comestibile, fructe de pădure care pot fi colectate în mod sustenabil;
- Refugiu al speciilor emblematică ale Europei, precum ursul brun, râsul, lupul, zimbrul;
- Conectivitate prin crearea coridoarelor ecologice care unesc habitate importante și permit migrarea speciilor cheie;
- Protecție împotriva schimbărilor climatice;
- Bunuri și servicii ecosistemice vitale (apă și aer curat);
- Îmbunătățirea calității apei și a solului, diminuarea impactului poluării, precum și îmbunătățirea productivității în domeniul piscicol;
- Prevenție și atenuare a inundațiilor și alunecărilor de teren;
- Rol de stocare a apei, de echilibrare a masei de apă în zonele cu precipitații neregulate;
- Reprezintă principala metodă de conservare a resurselor genetice vegetale și animale;

Ferme eoliene, Sfânta Elena, Parcul Natural Porțile de Fier. © Cătălin Gavrilă

Microhidrocentrală © Adrian Grancea

Bușteni. © Cătălin Gavrilă

2.4 AMENINȚĂRI CARE POT DUCE LA DISPARIȚIA ZONELOR DE SĂLBĂTICIE

Zonele de sălbăticie și speciile care trăiesc în aceste zone pot fi supuse presiunilor și pot fi amenințate de activitatea oamenilor. De exemplu, animalele sălbatice au nevoie de spații mari și nederanjate pentru a se adăposti și pentru a se deplasa în perioadele de reproducere, atunci când își procură hrana sau în condiții de modificare a habitatelor în urma efectelor schimbărilor climatice. Deplasarea se realizează pe culoare care se află în zona de sălbăticie. Când zona de sălbăticie este fragmentată (ex.: culoarele sunt întrerupte de diferite construcții, cum ar fi autostrăzile), viața animalelor sălbatice este grav amenințată prin riscurile de înfometare, de consangvinizare (rezultat al încrucișării cu indivizi înrudiți) și îmbolnăvire.

Tipuri de bariere care pot întrerupe un coridor ecologic:

- **Terestre** (ex: infrastructură rutieră și infrastructură feroviară, complex turistic, stațiune de schi etc.). Acestea sunt, de multe ori, obstacole în deplasarea speciilor terestre, perturbând ciclul lor vital, făcând imposibilă crearea de coridoare ecologice (puncte de trecere) peste aceste obstacole pentru fauna sălbatică.
- **Acvatice** (ex: microhidrocentrale, praguri, baraje, captări etc.). Dacă în mediul terestru un animal se poate adapta și poate, în unele cazuri, ocoli o barieră, mediul acvatic este mult mai restrictiv. Unele

întreruperi ale cursurilor râurilor duc la dispariția speciilor care trăiesc în râurile respective.

- **Aeriane.** Unele dintre cele mai frecvente bariere pentru speciile de păsări sunt fermele de eoliene, liniile electrice aeriane și clădirile înalte. Mii de păsări și lilieci mor anual din cauza coliziunii cu aceste elemente de infrastructură.

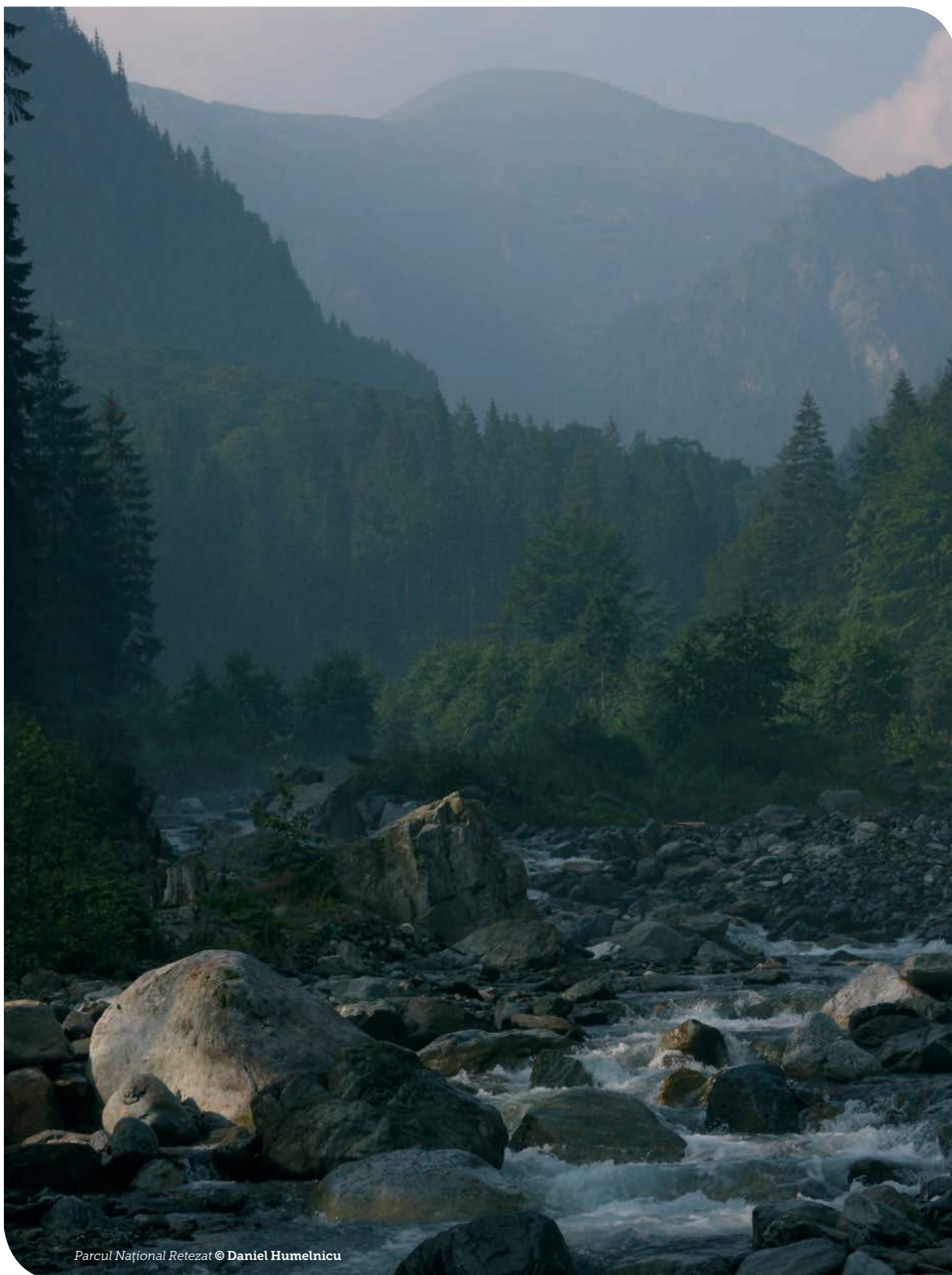
De asemenea, prin despăduriri, exploatarea resurselor subterane, exploatarea excesivă a resurselor vegetale și animale, prin agricultura intensivă și pășunatul excesiv, omul a intervenit în bunul mers al naturii, în echilibrul ecosistemelor și proceselor naturale. Aceste intervenții au generat rezultate regretabile care au condus la dispariția unor specii de plante ori animale, concretizate, în final, prin scăderea gradului de biodiversitate și diminuarea suprafețelor zonelor de sălbăticie.

Gestionarea deficitară a fondului cinegetic, lipsa de informare și educare a comunităților din imediata vecinătate a zonelor sălbatice sunt, de asemenea, cauze care pot duce la dispariția zonelor de sălbăticie. O listă detaliată a amenințărilor și presiunilor este prezentată în Anexa 1.

Presiuni sau amenințări?

Conform IUCN, **presiunea** reprezintă o acțiune sau un fenomen care a avut un efect negativ în ultimii – de obicei 5 ani.

Amenințarea reprezintă o acțiune sau un fenomen ce va continua sau poate apărea în viitor și cu potențial efect negativ în următorii ani (Stanciu și Florescu 2009).

Parcul Național Retezat © Daniel Humelnicu

CAPITOLUL 3

Ce putem face pentru conservarea zonelor de sălbăticie?

3.1 CE POT FACE AUTORITĂȚILE ȘI ORGANIZAȚIILE NONGUVERNAMENTALE?

3.1.1 Conservarea sălbăticiei la nivel european

Având atât de puține zone de sălbăticie rămase în Europa este important să asigurăm protecția adecvată puținelor locuri rămase neatinse. În același timp trebuie avute în vedere și oportunitățile de a transforma anumite zone de pe continent în zone de sălbăticie (ex: resălbăticirea zonelor care au reieșit din abandonarea agriculturii în zonele mai puțin productive) ținând cont de beneficiile de mediu și socio-economice pe care le aduce sălbăticia.

Pentru a evita dispariția zonelor de sălbăticie și pentru a nu perturba funcționarea adecvată a proceselor naturale, organizații care au ca obiectiv conservarea naturii pe plan european au dezvoltat o serie de principii și indicatori. Un exemplu este Wild Europe Initiative, formată din specialiști care reprezintă organizații precum Comisia Europeană, Consiliul Europei, IUCN, UNESCO, WWF etc. Wild Europe Initiative propune principii-cheie și indicatori pentru funcționarea adecvată a proceselor naturale în zonele de sălbăticie. De exemplu, este important ca o strategie de sălbăticie să țină cont de anumiți factori:

- Să fie reprezentate toate ecosistemele indigene într-un sistem de arii protejate
- Să fie menținute populațiile viabile ale tuturor speciilor indigene și să fie permisă fluctuarea acestora în mod natural
- Să fie asigurate procesele ecologice și evolutive cum sunt râurile neîndiguite, vântul, focul și impactul erbivorelor și carnivorelor
- Sistemul trebuie să fie conceput și gestionat astfel încât să fie rezistent atât la schimbări pe termen scurt, cât și la cele pe termen lung, inclusiv la schimbările climatice.

Promovarea „consumatorilor de vârf”

Descoperirile recente arată faptul că acei „consumatori mari de vârf” care se află în vârful piramidei trofice au o deosebită importanță pentru funcționarea naturală a ecosistemelor. Dispariția prădătorilor mari – cum sunt lupii și râșii în mediul terestru, rechinii în ocean, și peștii mari în ecosistemele de ape dulci, împreună cu erbivorele mari cum sunt zimbrii - pot genera efecte extinse în cascadă în ecosistemele marine, terestre și de ape dulci. Această „declasare trofică” afectează procesele, funcțiile și rezistența ecosistemelor globale și poate duce la răspândirea bolilor infecțioase, a

focurilor în sălbăticie, emisiilor de carbon, speciilor invazive și ciclurilor biochimice. Prin urmare, speciile care fac parte din „consumatorii mari de vârf” sau carnivore mari ar trebui să fie promovate ca parte integrantă dintr-o strategie de sălbăticie a Europei.

Principii-cheie și indicatori pentru funcționarea adecvată a proceselor naturale în zonele de sălbăticie

Primul indicator se referă la *mărimea sau suprafața* zonelor sălbatice care trebuie să fie suficient de întinse pentru a permite desfășurarea optimă a proceselor naturale. Cel de-al doilea indicator se referă la faptul că zonele de sălbăticie trebuie să fie *autonome pe cât posibil* (inclusiv sursele de apă, care aprovizionează diversele habitate), iar influența din partea factorilor externi trebuie să fie minimă (poluare, specii non-indigene, impactul activităților umane). În plus, trebuie să existe o *variabilitate cât mai largă a speciilor* cu o structură complexă a vârstei permisă de geografia locală, acest fapt generând un echilibru crescut al ecosistemului, deoarece cu cât numărul speciilor este mai mare, cu atât scad șansele ca ecosistemul să aibă de suferit de pe urma calamităților naturale.

Criterii care pot duce la conservarea sălbăticiei pe termen lung

Este considerat că o structurare în trei **subzone** (nucleu, tampon, tranziție) poate oferi cea mai bună protecție pentru principiile-cheie ale sălbăticiei și, în același timp, poate permite extinderea viitoare a acestora și interacțiunea flexibilă cu alte utilizări ale terenului. Pentru fiecare subzonă există o serie de criterii¹¹ și recomandări la nivel european:

- **Nucleu** – ar trebui să dețină cel mai înalt grad de sălbăticie, cu impact antropic minim și infrastructură minimă, procesele naturale fiind cele care predomină. Dacă zona nucleu nu este suficient de mare pentru a permite desfășurarea completă a proceselor ecologice, acolo unde este posibil se poate extinde către zona tampon prin reconstrucție sau resălbăticire.
- **Tampon** – ar trebui să aibă un impact relativ scăzut al prezenței umane. Aici accentul ar trebui pus pe reconstrucția/resălbăticirea habitatelor și proceselor naturale, cu eliminarea treptată a structurilor construite (cu excepția vestigiilor arheologice

¹¹ Pentru fiecare dintre aceste subzone (nucleu, tampon, de tranziție) sunt recomandate anumite activități la nivel european, care pot fi adaptate în funcție de contextul local din fiecare țară. O listă detaliată care explică ce activități sunt recomandate poate fi accesată la adresa: <http://www.wildeurope.org/images/pdf/a-working-definition-of-european-wilderness-and-wild-areas.pdf>
Aceste recomandări își propun să ajute la definirea și conservarea zonelor de sălbăticie existente.

nelocuibile). Acolo unde este posibil, ar trebui să fie planuri ca această zonă să fie inclusă în zona nucleu.

- **Tranziție** – având în vedere că este o zonă unde sunt permise o gamă de activități antropice, este recomandat să nu existe inițiative de dezvoltare care fragmentează habitatele sau perturbă peisajul (ex: parcuri eoliene, pârtii de schi, instalații industriale).

Orice dezvoltare a facilităților pentru activitățile din zonele sălbatice ar trebui menținută la minim, să nu afecteze în viitor expansiunea potențială a zonelor de tranziție.

Crearea și menținerea coridoarelor ecologice pentru conectarea zonelor de sălbăticie pot duce, de asemenea, la extinderea și conservarea acestora.

Protecție, reconstrucție sau resălbăticire?

- **Protecția sălbăticiei** urmărește să ocrotească natura și procesele acestora, habitatele și viața sălbatică fără intervenție umană în cadrul unei anumite zone și să diminueze influențele externe neintenționate – incluzând aici poluarea apei și a aerului. Activitățile de protecție trebuie să fie realizate conform principiilor „gestionării prin non-intervenție” care promovează procesele naturale și succesiunea naturală – concentrându-se pe integritatea globală ecologică și nu doar pe specii individuale.
- **Reconstrucția (ecologică)** implică reinstaurarea proceselor naturale și a habitatelor, împreună cu reintroducerea vieții sălbatice, adecvate geografiei unei zone la momentul dat. Acolo unde este posibil, reconstrucția este implementată prin regenerare naturală urmată de non-intervenție, chiar dacă procesul poate implica inițial activitate antropică: de exemplu, acolo unde nu există surse locale de semințe sau acolo unde drenajul artificial trebuie îndepărtat. În oricare dintre aceste cazuri, rezultatul nu este previzibil. Acest proces nu trebuie privit ca fiind un mod de a întoarce timpul pentru a recrea o anumită epocă din trecut.
- **Resălbăticirea** este alt termen pentru reconstrucție, însemnând redarea condiției naturale sălbatice unei zone. Exact ca în cazul reconstrucției ecologice, resălbăticirea implică inițierea, stimularea și permiterea proceselor naturale de a se desfășura (din nou), înlocuind astfel managementul antropic și alte interferențe, pentru a contura zone noi și mai sălbatice; este aplicabil oricărui tip de peisaj și poate să nu rezulte într-o stare finală previzibilă sau în reconstrucția unui status natural vechi. Un peisaj funcțional natural care se poate susține în viitor fără intervenția antropică activă este scopul final al abordării prin resălbăticire (Wild Europe Initiative, 2013).

STUDIU DE CAZ:

Resălbăticire în Carpații Meridionali prin reintroducerea zimbrului

Organizațiile WWF-România și Rewilding Europe au adus înapoi zimbrul în Carpații Meridionali, începând cu anul 2014¹². Zimbrii au fost aduși în România din toată Europa, din centre speciale de reproducere, din grădini zoo și rezervații naturale din țări ca Belgia, Suedia, Germania, Italia sau Franța.

Zimbrul, animal ce odinioară popula toată Europa, e mai rar acum decât rinocerul negru - și el pe cale de dispariție. În prezent, mai sunt doar aproximativ 2.000 de zimbri în libertate pe continentul european. Este cel mai mare animal terestru de pe continent, cu un rol deosebit de important pentru natură.

Prin obiceiurile lui de hrănire, zimbrul creează „ochiuri” de pădure, și fertilizează și diversifică florile și plantele de pe pajiști. „Ochiurile” de pădure sunt mai departe „colonizate” de alte specii de nevertebrate, păsări, mamifere mici, în acest fel rezultând atât o diversificare a peisajului, cât și a vegetației și faunei. De asemenea, pentru că zimbrul își face igiena tăvălindu-se pe jos, el formează bălți naturale în care își găsesc locul tot felul de specii de amfibieni, precum izvorașul cu burta galbenă, specie protejată. Insectele care roiesc în jurul zimbrului reprezintă o sursă de hrană pentru păsări și mamifere insectivore ca lilacul.

Pentru rolul lui în lanțul trofic, dar și pentru faptul că prezența zimbrului ajută la menținerea coridoarelor ecologice, adică zonele de trecere dintr-o zonă naturală în alta, pe care le folosesc multe alte specii sălbatice importante ca ursul, lupul sau râsul, zimbrul a fost ales pentru această inițiativă de reintroducere. Un motiv în plus în lansarea unui asemenea efort a fost și semnificația istorică și culturală a speciei, fiind un animal emblematic în România ce obișnuia să cutreiere aceste meleaguri până mai acum 200 de ani. Dispariția lui atât din țara noastră, cât și din multe alte locuri din Europa, a fost cauzată de degradarea habitatelor în care trăiește și de vânătoarea excesivă.

Mai multe despre zimbru vă invităm să citiți în fișa informativă alăturată.

¹² Din anul 2016, această inițiativă este susținută financiar de Uniunea Europeană. Mai multe informații despre proiectul „Acțiuni urgente pentru refacerea populațiilor de zimbru din România” sunt disponibile pe website-ul www.life-bison.com.

© Costas Dumitrescu

FIȘĂ INFORMATIVĂ**Zimbrul, cel mai mare mamifer terestru din Europa****Biologie**

Zimbrul (*Bison bonasus*) este cel mai mare mamifer terestru din Europa; greutatea unui adult variază între 500-900 kg la exemplarele sălbatice. Femelele sunt mai mici, cu o greutate de până la 540 kg. De asemenea, masculii au capul mai greu și greabănul mai înalt decât femelele. Ambii au coarne și le utilizează în lupte, deși diferă în grosime și lățime: masculul are coarnele mai groase și se află la o distanță mai mare una de cealaltă.

Relații sociale

Zimbrii liberi formează turme mai mari în timpul iernii pentru a supraviețui condițiilor dificile. Zimbrii trăiesc în grupuri mixte care funcționează ca unități de bază în alcătuirea populațiilor; acestea se compun din femele adulte, exemplare tinere de ambele sexe și cu vârste cuprinse între 2-3 ani, pui și, ocazional, masculi adulți. Mărimea medie a unui grup este de 20 de indivizi conduși de o femelă. Până la sfârșitul lunii aprilie turmele mari din sezonul de iarnă se „sparg” în mai multe grupuri de 12 indivizi în medie, iar masculii adulți devin solitari sau formează grupuri și mai mici de până la trei indivizi, pentru ca la venirea sezonului de împerechere (august-octombrie) să se alăture iar turmei. În lipsa comportamentului teritorial, grupurile de zimbri se pot întâlni și indivizii pot migra de la un grup la altul.

Reproducere

În general, femelele se împerechează la fiecare doi ani, dând naștere unui singur pui, și tot așa până la finalul vieții. Masculii însă nu se mai pot împerechea după vârsta de 12 ani. În timpul sezonului de împerechere, adică din august până în octombrie, masculii stau împreună cu turma timp de câteva zile și își arată forța și autoritatea prin ruperea copacilor tineri și prin rostogoliri. Odată ce a atras atenția unei femele, masculul o separă de turmă și împerecherea durează două-trei zile. Perioada de gestație este de 8-9 luni și în general puii se nasc în mai sau iunie. Fătarea în primăvară este o caracteristică a zimbriilor sălbatice, ce îi diferențiază de zimbrii ce trăiesc în captivitate și care au comportamentul de reproducere dereglat din cauza siguranței și hranei constante asigurate de om. Puii zimbriilor aflați în libertate sunt

fătați în primăvară tocmai pentru a avea suficient timp să se întremeze până la venirea sezonului rece, care este un test de supraviețuire de fiecare dată, atât pentru viței, cât și pentru adulți. Puii cântăresc 25-30 kg și mănâncă lapte de la mamă timp de un an.

Dietă și utilizarea habitatului

Zimbrul este un rumegător și consumă atât iarbă, cât și fibre. Sistemul digestiv cere un „program” regulat de hrănire care este întrerupt de pauzele de odihnă și de rumegare. Puii consumă zilnic 8.5 kg de mâncare, în timp de adulții pot mânca chiar și mai mult de 30 kg în fiecare zi. Zimbrii pășunează pe jumătate, în sensul că pe lângă plante mai consumă și scoarță de copaci, crengi și chiar și vlăstari, în funcție de sezon. Această dietă are un efect pozitiv asupra ecosistemului: ajută la formarea/menținerea unui peisaj mozaicat (cu păduri „deschise” și pajiști), care este foarte bogat ca diversitate naturală, și la regenerarea vegetației de pe pajiști, zimbrul transportând semințe și fertilizând solul cu balega sa.

Zimbrii evită zonele cu umiditate crescută și resurse reduse de apă, pantele abrupte și zăpada înaltă. În timpul iernii, zăpada îi „împinge” pe zimbri în jos, înspre văi, unde pot dezgropa hrana cu copitele. Zimbrul preferă pădurile de foioase sau mixte, și nu pădurile de conifere sau anini.

Statutul de conservare și amenințări

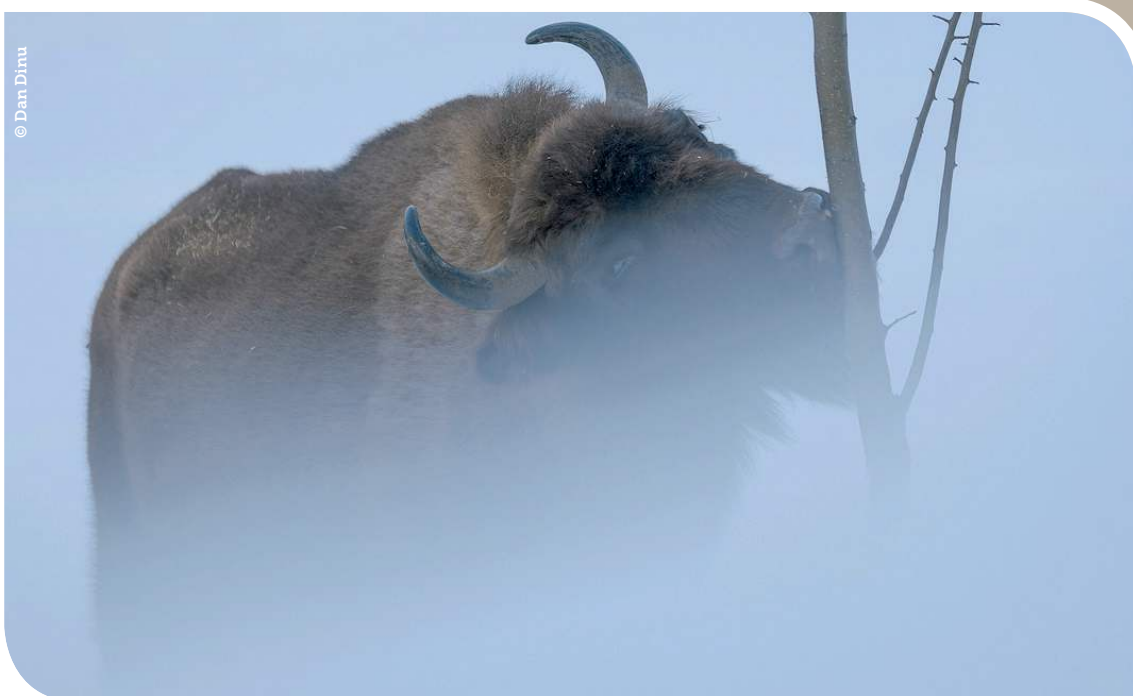
Zimbrul este o specie amenințată cu dispariția, fiind încadrată științific în categoria speciilor „vulnerabile”. În prezent, mai există circa 2.000 de exemplare libere de zimbru în Europa, iar populația totală (zimbrii liberi și zimbrii din captivitate) este de aproximativ 5.000 de exemplare.

Asemenea altor erbivore mari, zimbrul are o importanță vitală pentru supraviețuirea biodiversității din Europa, mai ales în ceea ce privește plantele (și, în consecință, tot ceea ce depinde de acestea). Acest lucru, alături de prezența lui rară și de aspectul impresionant, face ca zimbrul să fie o specie-cheie în conservarea naturii.

La sfârșitul secolului al 18-lea, din cauza restrângerii habitatului și a vânătorii, zimbrul mai putea fi găsit în libertate doar în așa-numitul „Ținut al zimbrului”, o zonă neîntreruptă dintre nord-estul Transilvaniei și nord-vestul Moldovei, până la granița cu Ucraina. La fel ca în alte părți ale arcului carpatic, zimbrul din mediul natural din România a dispărut în secolul al 19-lea. Toate arhivele istorice privind zimbrul îl asociază cu zonele împădurite.

În general, habitatul preferat de oameni, unde există acces la apă și hrană, terenuri fertile, corespunde de asemenea cu habitatul preferat de multe erbivore mari, inclusiv de zimbru – conducând la o competiție pentru resurse și la retragerea zimbrului în zone de refugiu din munți și în păduri.

© Dan Dimu

Valea Carașului, Parcul Național Semenic - Cheile Carașului © Adrian Grancea

3.1.2 Conservarea sălbăticiei la nivel național

Este important să menționăm că la nivel de legislație în România nu există un management care să se concentreze strict pe protejarea zonelor de sălbăticie conform definițiilor și recomandărilor Wild Europe Initiative.

Una dintre cele mai mari probleme în conservarea zonelor sălbatice o reprezintă multitudinea de administratori în ariile protejate și faptul că multe dintre ariile protejate din România nu au planuri de management aprobate sau/și funcționale în acest moment. În România nu există un singur administrator al unei arii protejate care poate lua decizii cu privire la zonele de sălbăticie. De exemplu, primăriile sunt responsabile pentru terenurile pe care se află ariile protejate, respectiv zonele sălbatice care se află pe suprafața acestora; Regia Națională a Pădurilor este responsabilă pentru pădurile care se află în ariile protejate și care pot forma zone de sălbăticie; Apele Române sunt responsabile pentru cursurile de apă cadastrate din cadrul ariilor protejate.

În plus, în bunul mers al administrării ariilor protejate, respectiv conservării zonelor sălbatice, un rol important îl au și gestionarii fondurilor de vânătoare

sau ai fondurilor cinegetice care își desfășoară activitatea tot pe suprafața acelor arii, dar și proprietarii privați care dețin terenuri în ariile protejate respective.

Este practic foarte dificil să fie asigurate măsuri concrete pentru conservarea zonelor sălbatice care să fie incluse într-un plan de management al unei arii protejate. Instituțiile responsabile amintite mai sus pot elabora propriile planuri de management și strategii, de cele mai multe ori cu obiective de conservare diferite (care pot să includă sau nu măsuri specifice pentru conservarea zonelor sălbatice sau conectarea acestora prin coridoare ecologice).

În concluzie, este nevoie ca toate aceste instituții să ajungă la un numitor comun în ceea ce privește gestionarea unei arii protejate pentru a putea adapta și aplica principiile recomandate la nivel european prezentate mai sus. Pentru a asigura un management al zonelor de sălbăticie este important ca autoritățile să lucreze împreună cu factorii interesați, specialiști și societatea civilă pentru a construi planuri de management care să țină cont de condițiile necesare pentru păstrarea unor procese naturale pe termen lung și în, același timp, să țină cont de nevoile comunităților locale.

SĂLBĂTICIA DIN CARPAȚI BOGĂȚIE PENTRU OAMENI

STUDIU DE CAZ:

Sălbăticia din Carpați, bogăție pentru oameni

Un exemplu de proiect de conservare a zonelor de sălbăticie prin colaborarea dintre societatea civilă și autorități a fost „Sălbăticia din Carpați, bogăție pentru oameni”¹³, implementat de echipa WWF-România, biroul din Reșița. Proiectul s-a derulat cu sprijinul Programului de Cooperare Elvețiano-Român și a culminat cu o strategie integrată pentru o zonă de 300.000 de hectare ce dispune de un potențial însemnat pentru a deveni cea mai mare regiune sălbatică a Europei și care reprezintă teritoriul acoperit de cele cinci arii protejate din Carpații din sud-vestul României: Parcul Național Semenic-Cheile Carașului, Parcul Național Cheile Nerei-Beușnița, Parcul Național Domogled-Valea Cernei, Parcul Național Retezat și Parcul Natural Porțile de Fier. Principalele activități ale proiectului au inclus:

- Dezvoltarea managementului zonelor de sălbăticie stabilind o strategie comună cu toți factorii interesați pentru implementarea unui management durabil privind viața sălbatică în Carpații din sud-vestul României.
- Propunerea unei rețele funcționale de zone de sălbăticie pe teritoriul celor cinci arii protejate, cu politici eficiente, administrare performantă și oameni informați.
- Evaluarea zonelor sălbatice, monitorizarea speciilor de interes pentru conservare și identificarea zonelor de tranzitare a animalelor sălbatice.
- Sprijinirea dezvoltării durabile la nivel local și regional, prin promovarea zonei pentru atributul său esențial: una dintre ultimele zone de sălbăticie rămase în Europa care face parte din programul național de certificare a destinațiilor ecoturistice.
- Sprijinirea factorilor interesați prin organizarea de cursuri și întâlniri cu administratori de arii protejate, autorități locale și regionale și organizații nonguvernamentale.
- Dezvoltarea de programe de educație pentru școli și licee prin crearea unei rețele de tineri activi pentru protejarea naturii sălbatice.

Putem spune, astfel, că se fac pași care pot duce, pe termen lung, la asigurarea unor măsuri mai puternice pentru conservarea sălbăticiilor și la integrarea criteriilor propuse la nivel european de către Wild Europe Initiative.

Autoritățile și organizațiile nonguvernamentale nu sunt, însă, singurele care au un rol-cheie în conservarea zonelor de sălbăticie. Toți cei care locuiesc în aceste zone, dar și cei care le vizitează au un rol foarte important. Vom descrie în rândurile următoare cum putem contribui, fiecare dintre noi, la conservarea zonelor de sălbăticie.

¹³ Mai multe detalii despre acest proiect sunt disponibile pe site-ul WWF-România, la adresa: http://wwf.ro/ce_facem/arii_protejate/salbaticia_din_carpati/

Tabăra Tineri activi pentru protejarea sălbăticiiei, Parcul Național Semenic Cheile-Carașului © Adrian Grancea

3.2 CE PUTEM FACE NOI?

In general, oamenii sunt atrași de natură. Facem drumeții, îngrijim plantele, înotăm în apa lacurilor, mergem cu cortul sau stăm până noaptea târziu în jurul focului de tabără. Chiar și cei cărora le displac ieșirile în aer liber sunt vrăjiți, la un moment dat, de mediul înconjurător. Natura înseamnă *Pace, Echilibru și Armonie*. Avem nevoie de ea și trebuie să ne asigurăm că ea rămâne așa pentru noi, dar și pentru cei care vin după noi. Fiecare dintre noi ar trebui să își conștientizeze rolul pe care îl joacă în conservarea sălbăticiiei pe termen scurt, mediu și lung, astfel încât acțiunile pe care le vom întreprinde să fie în armonie cu natura.

E important să ne implicăm activ în abordarea diferitelor probleme din apropierea zonelor noastre de sălbăticie. De exemplu, ne putem propune ca prin acțiunile noastre să modificăm cât mai puțin habitatele existente, promovând acțiuni de dezvoltare durabilă, cele care pun accent pe lângă componenta economică (generare de venituri) și pe cele sociale și de mediu. Concret, în tot ceea ce facem

trebuie să luăm în calcul și impactul asupra mediului, mai ales dacă avem de-a face cu zone din ce în ce mai rar întâlnite precum zonele de sălbăticie.

Pentru a putea beneficia în continuare de o calitate ridicată a vieții, care e direct proporțională cu calitatea mediului, este important să ne gestionăm în mod responsabil resursele naturale de toate felurile, să menținem gradul de biodiversitate existent și, nu în ultimul rând, să îi determinăm și pe alții să procedeze astfel.

Pentru a proteja sălbăticia este important să ne informăm despre beneficiile multiple furnizate de zonele de sălbăticie și să fim conectați cu natura din jurul nostru. Un alt exemplu poate fi desfășurarea de campanii de informare și conștientizare dedicate atât persoanelor care frecventează aceste zone, cât și celor care intenționează să o facă. Astfel de acțiuni pot fi organizate cu ocazia anumitor evenimente (ex. 24 mai - Ziua Europeană a Parcurilor Naționale și Naturale). Vă prezentăm o serie de evenimente în jurul cărora se pot construi acțiuni dedicate sălbăticiiei:

Ziua	Evenimentul aniversat
2 februarie	Ziua Mondială a Zonelor Umede, Convenția Ramsar
15 martie - 15 aprilie	Luna Pădurii
22 martie	Ziua Mondială a Apei
23 martie	Ziua Mondială a Meteorologiei
1 aprilie	Ziua Păsărilor
17 aprilie	Ziua Mondială a Sănătății
22 aprilie	Ziua Pământului
24 aprilie	Ziua Mondială a Protecției Animalelor de Laborator
10 mai	Ziua Păsărilor și Arborilor
15 mai	Ziua Internațională de Acțiune pentru Climă
22 mai	Ziua Internațională a Biodiversității
24 mai	Ziua Europeană a Parcurilor
5 iunie	Ziua Mediului
21 iunie	Ziua Soarelui
16 septembrie	Ziua Internațională a Stratului de Ozon
18 septembrie	Ziua Mondială a Geologilor
23 septembrie	Ziua Mondială a Curățeniei
26 septembrie	Ziua Mondială a Munților Curați
1 octombrie	Ziua Mondială a Habitatului
4 octombrie	Ziua Mondială a Animalelor
8 octombrie	Ziua Mondială pentru Reducerea Dezastrelor Naturale

O altă metodă de implicare poate fi strângerea de semnături sau semnarea petițiilor menite a proteja mediul. Un exemplu de implicare a cetățenilor în rezolvarea problemelor îl reprezintă inițiativa WWF-România din 2011 pentru salvarea pădurilor virgine din România (www.padurivirgine.ro). Pe parcursul a 33 de zile au fost strânse peste 100.000 de semnături, suficiente pentru a fi luate în calcul de Parlamentul României, având drept rezultat o lege de protejare a acestor păduri.

Nu în ultimul rând, fiecare dintre noi poate pune bazele unor grupuri de inițiativă locală/regională/națională și poate implementa propriile proiecte sau poate dezvolta o serie de afaceri în armonie cu

natura. Prin atragerea de turiști și organizarea de trasee tematice, care să respecte natura, prin vânzarea produselor locale confecționate de meșteșugari sau realizate în gospodării, prin vânzarea produselor naturale din plante colectate în mod sustenabil se poate genera profit cu impact minim asupra naturii și să se înscrie în sfera dezvoltării durabile. Generarea veniturilor din astfel de surse poate scădea presiunea pusă pe exploatarea resurselor doar pentru câștigul financiar, exploatarea care nu ține cont și de celelalte două componente ale dezvoltării durabile (componenta socială, prin care beneficiază și comunitatea, și componenta de mediu, prin care natura nu are de suferit din cauza exploatărilor).

Sfaturi practice pentru protejarea sălbăticiei:

- Când vorbești despre natură și sălbăticie vorbește despre ce înseamnă ele pentru tine!
- Promovează valori și tradiții locale, fii mândru de zona ta!
- Promovează Ecoturismul - este o formă de turism în care principala motivație a turistului este observarea și aprecierea naturii și a tradițiilor locale legate de natură!
- Organizează evenimente care să atragă lumea să viziteze frumusețile naturale din zona ta!
- Pentru a susține sălbăticia e nevoie de cât mai multe persoane. Adu-ți prietenii în tabăra ta!
- Înțelege că eforturile tale de astăzi nu se vor vedea direct mâine și asumă-ți că faci o schimbare pe termen lung!
- Construiește programe de educație și fixează ca grup-țintă tinerii, ei sunt generația următoare!

În același timp, ca să protejăm sălbăticia Carpaților trebuie să o cunoaștem și să o înțelegem, să ajungem în locurile sălbatice și să ne conectăm cu natura. Partea a II-a a acestui ghid este dedicată explorării celor cinci parcuri pe suprafața cărora se întinde cea mai întinsă zonă de sălbăticie: Parcul Național Semenic - Cheile Carașului, Parcul Național Cheile Nerei - Beușnița, Parcul Natural Porțile de Fier, Parcul Național Domogled – Valea Cernei și Parcul Național Retezat.

ANEXA 1

Presiuni și amenințări la adresa ariilor protejate

1. Dezvoltarea rezidențială și comercială în cadrul unei arii protejate - Amenințări provenite din extinderea așezărilor umane sau a altor folosințe non-agricole ale terenului, care pun o amprentă semnificativă asupra ariei protejate:

- 1.1 Locuințe și așezări umane
- 1.2 Zone comerciale și industriale
- 1.3 Infrastructură turistică și de recreere

2. Agricultură și acvacultură în cadrul unei arii protejate - Amenințări provenite din cultivarea pământului și pășunat ca rezultat al expansiunii și intensificării agriculturii, incluzând silvicultura și acvacultura.

- 2.1 Culturi anuale și perene
 - 2.1a Culturi de plante medicinale
- 2.2 Plantații de arbori și de culturi speciale pentru celuloză
- 2.3 Ferme zootehnice și pășunat
- 2.4 Acvacultură marină și dulcicolă

3. Producția de energie și minerit în cadrul unei arii protejate - Amenințări provenite din producerea de resurse non-biologice.

- 3.1 Foraje pentru țiței și gaze
- 3.2 Minerit și exploatare în carieră
- 3.3 Generarea de energie, incluzând cea de la barajele hidroelectrice

4. Transport și servicii de legătură în cadrul unei arii protejate - Amenințări provenite de la coridoare înguste și lungi de transport și vehiculele care le utilizează, incluzând mortalitatea asociată în rândul speciilor de plante și animale sălbatice.

- 4.1 Drumuri și căi ferate (include animalele ucise pe acestea)
- 4.2 Linii de comunicații și utilități (de ex. cabluri electrice, linii de telefonie)
- 4.3 Culoare și canale de navigație
- 4.4 Culoare aeriene

5. Utilizarea și deteriorarea resurselor biologice în cadrul unei arii protejate - Amenințări din utilizarea în scop de consum a resurselor biologice „sălbatice” incluzând efectele recoltării deliberate și respectiv neintenționate; de asemenea, persecutarea sau controlul unor specii caracteristice (atenție, această categorie include vânătoarea și uciderea animalelor):

- 5.1 Vânătoarea, uciderea și colectarea animalelor terestre (incluzând uciderea animalelor ca rezultat al conflictului om/viață sălbatică)
- 5.2 Culegerea de plante terestre sau produsele acestora (nelemnoase)
- 5.3 Exploatarea forestieră și recoltarea lemnului
- 5.4 Pescuitul, uciderea și recoltarea resurselor acvatice

6. Intruziunea umană și perturbarea în cadrul unei arii protejate - Amenințări rezultate din activități umane care modifică, distrug sau perturbă habitatele și speciile asociate utilizării în alt scop decât cel de consum al resurselor:

- 6.1 Activități recreative și turism
- 6.2 Război, revoluții și exerciții militare
- 6.3 Cercetare, educare și alte activități legate de munca în arii protejate
- 6.4 Activități ale managerilor de arii protejate (de ex. construcții sau folosirea vehiculelor, puncte de irigare artificială și baraje)
- 6.5 Vandalism deliberat, activități distructive sau amenințări la adresa personalului ariei protejate sau a vizitatorilor

7. Modificări ale sistemelor naturale - Amenințări rezultate din alte activități ce transformă sau degradează habitatul sau schimbă modul de funcționare al ecosistemului.

- 7.1 Focul și stingerea focului (incluzând incendierea)
- 7.2 Baraje, modificări hidrologice și managementul/ utilizarea apei
 - 7.3a Fragmentare crescută în cadrul ariei protejate
 - 7.3b Izolare de alt habitat natural (de ex. despădurire, baraje fără pasaje efective pentru viața sălbatică acvatică)
 - 7.3c Alte „efecte de margine” („edge effects”) asupra valorilor parcului
 - 7.3d Pierderea speciilor-cheie (de ex. prădători de vârf, polenizatori etc.)

8. Specii invazive, alte specii și gene problematice - Amenințări din partea plantelor și animalelor terestre și acvatice native și non-native, a patogenilor/ microbilor și materialului genetic, care au sau pot avea efecte dăunătoare asupra biodiversității ca urmare a introducerii, răspândirii și/ sau creșterii:

- 8.1 Plante invazive non-native/ alohtone
 - 8.1a Animale invazive alohtone

8.1b Patogeni (non-nativi sau nativi dar care creează probleme noi/ crescute)

8.2 Material genetic introdus (de ex. organisme modificate genetic)

9. Poluarea introdusă sau generată în cadrul ariei protejate - Amenințări rezultate din introducerea de materiale sau energie externă și / sau în exces din diverse surse:

9.1 Apă uzată menajeră și apă reziduală urbană

9.1a Apă uzată și apă reziduală de la facilitățile din aria protejată (de ex. toalete, hoteluri etc.)

9.2 Efluenți industriali, de mină sau de origine militară și deversări (de ex. deversări de ape de calitate inferioară de la baraje, cum ar fi ape cu temperaturi anormale, dezoxigenate, altă poluare)

9.3 Efluenți rezultați din agricultură și silvicultură (de ex. fertilizatori în exces sau pesticide)

9.4 Resturi menajere și deșeuri solide

9.5 Impurități în suspensie

9.6 Surplus de energie (de ex. poluare termică, luminoasă etc.)

10. Evenimente geologice - Evenimentele geologice pot fi parte a regimurilor de perturbare naturală în multe ecosisteme. Dar ele pot fi o amenințare dacă o specie sau un habitat este distrus(ă) și și-a pierdut reziliența și este vulnerabil(ă) la perturbări. Capacitatea de management pentru a răspunde unor asemenea schimbări poate fi limitată.

10.1 Vulcani

10.2 Cutremure / Tsunami-uri

10.3 Avalanșe / alunecări de teren

10.4 Eroziune și aluviune / depunere (de ex. schimbări în linia de litoral sau albia râurilor)

11. Schimbări climatice și fenomene extreme - Amenințări rezultate din schimbări climatice pe termen lung care pot fi legate de încălzirea globală și alte evenimente climatice sau de vreme extremă, în afara intervalului natural de variație:

11.1 Schimbarea și alterarea habitatului

11.2 Secete

11.3 Temperaturi extreme

11.4 Furtuni și inundații

12. Amenințări culturale și sociale specifice

12.1 Pierderea legăturilor culturale, a cunoștințelor tradiționale și/ sau a practicilor de management

12.2 Deteriorarea naturală a valorilor culturale importante ale sitului

12.3 Distrugerea clădirilor, grădinilor, siturilor culturale de patrimoniu etc.

Notă: Această listă a fost preluată din materialul „Ariile protejate din România. Noțiuni introductive” realizat de WWF-România sub coordonarea Stanciu E. și Florescu F. (2009) și publicat de Editura „Green Steps”, Brașov

Alte condiții care pot duce la degradarea sau dispariția zonelor de sălbăticie

- cadrul juridic lacunar și nearmonizat
- statutul juridic al terenurilor din ariile protejate
- dezinteresul politic față de ariile protejate în România
- politicile locale neadecvate dezvoltării sustenabile
- lipsa unui sistem de compensații pentru anumite restricții în cadrul ariilor protejate
- lipsa reacției autorităților la presiunile existente
- conflictele de interese la nivel local
- lipsa unor studii de specialitate pentru ariile protejate
- tensionarea relațiilor între administratori și comunitățile, autoritățile locale
- modul de desemnare (+ zonare) a ariilor protejate
- pierderea credibilității administratorilor de arii protejate
- lipsa infrastructurii specifice de vizitare și colectare a deșeurilor din AP
- amenajamentele silvice necorelate cu planurile de management ale ariilor protejate și cu obiectivele de conservare
- suprapunerea fondurilor de vânătoare pe suprafața ariilor protejate
- lipsa de comunicare între autoritățile publice și administratorii de arii protejate
- resursele umane insuficiente
- lipsa de resurse financiare
- dezvoltarea transporturilor
- lipsa de educație
- accesul limitat la resurse

Notă: Aceste liste au fost preluate și adaptate din materialul „Ariile protejate din România. Noțiuni introductive” realizat de WWF România sub coordonarea Stanciu E. și Florescu F. (2009) și publicat de Editura „Green Steps” Brașov.

PARTEA II

**Explorarea sălbăticiiei
în Carpații din
sud-vestul României**

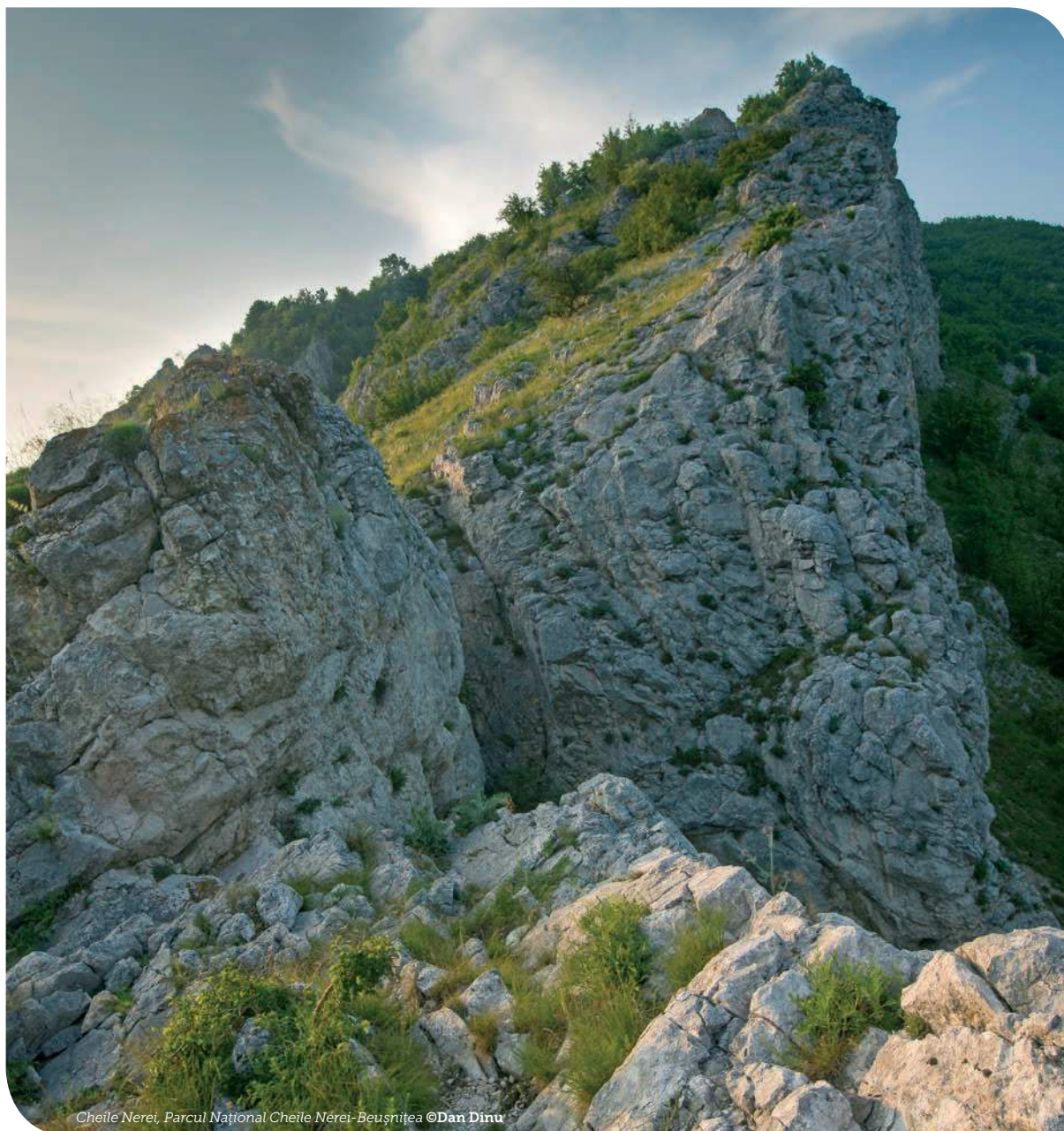
EXPLORARE

CUPRINS

PARTEA II

1.	Cum vizităm o zonă de sălbăticie și ne bucurăm de valoarea ei?	33
2.	Ce luăm cu noi pe munte?	35
3.	Sfaturi de prim ajutor	36
4.	Să explorăm bogăția naturală a zonei noastre de sălbăticie	38
4.1	Explorator în Parcul Național Semenic - Cheile Carașului	41
4.2	Explorator în Parcul Național Cheile Nerei - Beușnița	47
4.3	Explorator în Parcul Natural Porțile de Fier	53
4.4	Explorator în Parcul Național Domogled - Valea Cernei	61
4.5	Explorator în Parcul Național Retezat	67
4.6.	Situl Natura 2000 Munții Țarcu	71
4.7.	Situl Natura 2000 Coridorul Rusca Montană-Țarcu-Retezat	71

Cheile Nerei, Parcul Național Cheile Nerei-Beușnița ©Dan Dinu

1. CUM VIZITĂM O ZONĂ DE SĂLBĂTICIE ȘI NE BUCURĂM DE VALOAREA EI?

Dintre cele mai uzuale activități permise într-un parc național sau natural se remarcă activitățile de turism și recreere, realizate pe trasee turistice bine delimitate și marcate, prevăzute cu infrastructura necesară. Turismul poate îmbrăca forme diversificate, precum: științific, cultural, de odihnă și recreere, rural, ecoturism, observarea păsărilor (birdwatching), silvoturism, speoturism, cicloturism etc., în funcție de particularitățile fiecărei arii protejate. Acestea sunt completate de activitățile educative dedicate elevilor și studenților.

Vizitarea unor zone de sălbăticie se supune unor reguli bine definite în vederea conservării biodiversității

și generării unui impact antropic minim asupra acestora. În acest sens, trebuie să respectăm indicațiile și sfaturile personalului administrației ariilor protejate ori pe cele pe care le întâlnim pe diferitele panouri informative de la intrarea ori din interiorul ariilor protejate.

În momentul în care dorim să vizităm un anumit obiectiv dintr-o arie protejată, primul pas constă în informarea corespunzătoare privind traseul de urmat și regulile de respectat. Zona Carpaților din sud-vestul României este o zonă montană izolată, iar experiența vieții pe munte arată că anumite obiecte sunt indispensabile în orice anotimp atunci când decidem să mergem în sălbăticie. Vă prezentăm, în paginile următoare, câteva sfaturi practice pentru vizitarea zonelor montane sălbatice.

Principiile

„Nu lăsa urme” (leave no trace)**1. Plănuiește și pregătește-te din timp**

- Interesează-te din timp ce reglementări sau cerințe speciale se aplică în zona în care urmează să călătorești și respectă-le.
- Pregătește-te pentru vreme rea, pericole și alte urgențe cu care este posibil să te confrunți. Echipează-te corespunzător pentru orice situație.
- Programează-ți excursiile în perioadele în care nu sunt foarte mulți turiști în zona respectivă.
- Călătorește pe cât posibil în grupuri mai mici. Dacă faci parte dintr-un grup foarte mare, atunci împărțiți-vă în câteva grupuri mai mici, păstrând o anumită distanță între ele.
- Reîmpachetează mâncarea în ambalaje și recipiente reutilizabile, pentru a reduce deșeurile.
- Folosește hărți și busole.

2. Călătorește și campează numai pe suprafețe durabile

- Suprafețele durabile includ potecile și locurile de campare special amenajate, suprafețele plane din piatră sau pietriș, pajiștile uscate sau zăpadă.
- Protejează zonele riverane campând la o distanță de minim 100 de metri de orice sursă de apă.
- Locurile de campare bune sunt cele pe care le găsești amenajate, nu cele pe care le faci tu! Nu modifică locurile de campare.

3. Ocupă-te de deșeuri în mod corespunzător

- Adună gunoiul și ia-l cu tine. Verifică zona în care ai campat sau unde ai făcut un popas, astfel încât să fii sigur că nu lași în urmă resturi de mâncare sau alte deșeuri.
- Depozitează deșeurile umane solide, săpând o groapă de aproximativ 20 de centimetri adâncime și ai grijă să fie situată la minim 100 de metri de orice sursă de apă, potecă sau zonă de campare, iar la sfârșit acoper-o și camuflează-o.
- Nu lăsa în natură hârtie igienică sau alte produse de igienă personală.
- Când te speli sau speli vasele folosite, transportă apa la cel puțin 100 de metri de orice sursă de apă, folosește detergent sau săpun biodegradabil, iar după ce termini, împrăștie apa, nu o arunca pe toată în același loc.

4. Lasă totul exact cum ai găsit

- Protejează trecutul: admiră, dar nu atinge structurile culturale, istorice și artefactele.
- Lasă pietrele, plantele și celelalte componente ale naturii așa cum le-ai găsit.
- Evită transportul sau introducerea în zonă a unor specii care nu sunt indigene.
- Nu construi structuri, mobilier și nu săpa șanțuri.

5. Redu impactul focului de tabără

- Focurile de tabără au efecte durabile asupra naturii. Folosește arzătoare și butelii pentru gătit și lanterne pentru lumină.
- Dacă ești într-o zonă unde este permis focul, folosește o vatră deja existentă, nu face una nouă.
- Fă focul mic. Folosește doar crengile căzute.
- Asigură-te că lemnul sau cărbunii au ars integral, apoi stinge focul. Fii sigur că s-a stins! Împrăștie cenușa prin zonă.

6. Respectă flora și fauna sălbatică

- Observă animalele sălbatice de la distanță. Nu le urmări și nu te apropia de ele.
- Nu hrăni animalele sălbatice! Hrănindu-le, le poți provoca probleme de sănătate, le poți modifica comportamentul natural și le expui prădătorilor sau altor pericole.
- Protejează-te de animalele sălbatice prin ascunderea locului în care ții alimentele și gunoiul.
- Supraveghează atent animalele de companie sau lasă-le acasă.
- Evită animalele sălbatice în anumite perioade: împerechere, construcția adăpostului/cuibului, când își cresc puii și iarna.

7. Respectă-i pe ceilalți vizitatori

- Respectă-i pe ceilalți drumeți și oferă-le și lor șansa de a se bucura de experiența în natură.
- Fii amabil! Fă-le loc și altora să treacă pe lângă tine.
- Fă pauze sau campează la distanță de potecă sau de alți vizitatori.
- Nu face gălăgie și nu vorbi tare. Lasă sunetele naturii să se audă.

2. CE LUĂM CU NOI PE MUNTE?

Cu siguranță vă gândiți la o listă de lucruri pe care să le împachetați înainte să porniți la drum. Vă prezentăm, mai jos, o listă de zece lucruri care pot fi de ajutor în timpul expedițiilor.

10 lucruri esențiale care nu trebuie să lipsească din rucsacul turistului de munte

1. Harta nu-ți indică doar unde te găsești sau încotro te îndrepti. Ea îți arată, de asemenea, locurile propice unui bivouac (porțiuni de teren pe care se poate staționa), sursele de alimentare cu apă și, eventual, căile de retragere în caz de urgență.

2. Busola este companionul indispensabil al hărții. Turistul modern folosește aparatul GPS dotat cu hărți digitale. GPS-ul este extrem de util în zonele sălbatice localizându-și poziția în orice loc de pe planetă.

3. Lanterna. Lanterna frontală este ideală în toate situațiile, dar nici o lampă clasică nu e de lepădat! O mini lanternă nu părăsește niciodată rucsacul.

4. Ochelarii de soare. Protecția oculară este foarte importantă. Sunt bine-cunoscute efectele nefaste ale soarelui asupra organismului uman și chiar și atunci când cerul este acoperit cu nori influența radiațiilor UV se face simțită. Efectul acestor radiații este multiplicat pe zăpadă precum și la altitudine. Dacă nu-i ai sau ți-au scăpat într-o prăpastie, procedează astfel (mai ales pe zăpadă, în plin soare): lipește una peste alta două benzi de leucoplast late de 3-4 cm, destul de lungi pentru a-ți face turul capului. La nivelul ochilor, fă două tăieturi suficient de deschise pentru a putea vedea prin ele. Viziunea astfel obținută se aseamănă cu cea printră pleoapele întredeschise. Oftalmia zăpezii este o afecțiune temporară, dar extrem de dureroasă și care, de-a lungul timpului, are efecte cumulative.

5. Rezerva de mâncare. Pe munte, vara sau iarna, nu ești niciodată la adăpost de surprize neplăcute. Oricât de chibzuit ești, un incident, nu neapărat grav, te poate opri din drum sau te poate încetini. Și, cu toate calculele, nu mai ai nimic de mâncare. În aceste cazuri, e bine să ai la tine niște ciocolată sau niște fructe uscate (stafide, curmale, banane sau caise). Glucoza este, de asemenea, un bun aliment de prim-ajutor. Vara, în principiu, problema apei este mai acută în zonele calcaroase, astfel se recomandă rezerve de apă chiar dacă aceasta se încălzește.

Parcul Național Semeț-Cheile Carasului © Cătălin Gavrila

6. Hainele de rezervă. Nu înseamnă că trebuie cărată o garderobă completă! A avea câteva articole în caz că... e semn de înțelepciune. Bine protejate contra umezelii, acestea sunt: o pereche de șosete, o pereche de mănuși de lână, o căciulă, un tricou cu mânecă lungă. Ai de ales între fibrele naturale (bumbac, mătase, lână, in etc.) și cele sintetice (poliester etc.). Împotriva frigului lâna sau materialul fleece (polarul) sunt cele mai eficiente. Chiar și umede, ele rămân calde. Uită bumbacul definitiv! Absoarbe umiditatea și ține rece pe corp, se usucă greu!

7. Carburantul de urgență. Denumit și „spirt solid” constituie cel mai eficace carburant de urgență când este nevoie de a pregăti apă caldă pentru ceai sau pentru a ajuta lemnele ude să ia foc. Este folosit, de asemenea, pentru pre-încălzirea arzătorului și a benzinei la reșourile care funcționează cu acest carburant, pe vreme rece, și când pompa de presiune lipsește. Combinat cu o cană metalică, alcătuiesc un ansamblu important.

8. Chibrituri. Pentru a putea da foc pastilelor de mai sus, chibriturile rămân cea mai bună soluție. Dacă nu sunt din fabricație rezistente la umezeală, cea mai bună protecție ți-o asigură cutia din plastic a filmelor foto 35mm, de exemplu.

9. Cuțitul (briceagul) pentru a mânca sau a ciopli o bucată de creangă. Un model simplu precum Opinel sau un cuțit de tip militar - cel mai cunoscut tip de cuțit militar este celebrul elvețian Victorinox.

10. Farmacia personală. Fiind, prin definiție, personală, implică faptul că fiecare și-o alcătuiește după propriile nevoi. În orice caz, nu trebuie să lipsească benzile adezive pentru răniri/tăieturi (pentru a evita deschiderea lor) și pansamentele sterile pentru bandaje ori oprirea hemoragiilor.

Parcul Național Semenic - Cheile Carașului © Mihai Leu

3. SFATURI DE PRIM AJUTOR

Este important să fim conștienți de accidente care se pot întâmpla și să știm care sunt măsurile pe care le putem lua. Vă prezentăm mai jos o serie de recomandări care vă pot ajuta să fiți în siguranță în timpul excursiilor.

Câteva sfaturi de prevenire a accidentelor prin descărcări electrice

- Nu vă adăpostiți sub arbori izolați, intrați în pădure
- Evitați să vă adăpostiți pe lângă căpițe de fân
- Coborâți cât mai repede de pe vârfuri și creste
- Izolați-vă de sol sau stâncă prin orice mijloc (încălțăminte cu talpă de cauciuc, îmbrăcăminte, rucsac etc.)
- Grohotișurile sunt locuri deosebit de sigure
- Nu vă adăpostiți sub surplombe și în grote mici sau adâncituri mici ale solului

Semnalul internațional de alarmă în munți

Semnalul internațional de alarmă în munți este constituit din șase semnale acustice sau luminoase pe minut (sau un semnal la 10 secunde) după care urmează un minut pauză.

Răspunsul este constituit de trei semnale pe minut sau un semnal la 20 de secunde, după care urmează un minut de pauză.

Pentru a putea da semnalul în caz de nevoie este bine să aveți la dumneavoastră un mic fluier, pentru semnale acustice, lanternă pentru semnale luminoase și un ceas pentru măsurarea timpului.

Semnalul se poate da și cu oglinda sau cu folia de supraviețuire prin reflexia luminii solare sau cu un articol de îmbrăcăminte colorat strident și fluturat într-un loc vizibil.

Semnalul internațional de salvare folosind mâinile

- este folosit în special la salvările cu elicopterul.

Acordarea primului ajutor în zonele montane

Obiectivul principal în acordarea primului ajutor îl reprezintă păstrarea funcțiilor vitale. Se examinează respirația - respiră sau nu, circulația - inima bate sau nu, dacă are sau nu puls sau dacă are hemoragie sau nu.

a. Ce trebuie să faceți în cazul în care găsiți o persoană accidentată care nu prezintă semne de conștiență:

Pasul 1. Asigurarea zonei - astfel încât să nu se producă alte evenimente nedorite

Pasul 2. Verificarea conștienței - întrebați „vă simțiți bine?”

Pasul 3. Alertarea după ajutor - strigați după ajutor și alertare telefonică 112 sau 0-Salvamont

Pasul 4. Deschiderea căilor respiratorii – prin extensia capului

Pasul 5. Verificarea respirației – privire către torace, ascultare și simțire

Pasul 6. Manevre de resuscitare (pentru manevre e necesară pregătirea de specialitate)

b. Hemoragiile trebuie oprite prin compresie cu pansament în zona unde hemoragia are loc.

c. Transportul persoanei accidentate este extrem de important, astfel în situații de urgență victima trebuie transportată pentru a i se putea efectua îngrijiri medicale. Transportul trebuie să fie *prompt* – executat în cel mai scurt timp posibil de la producerea accidentului, *rapid* – transportul să decurgă în cât mai scurt timp posibil și *corect* – să fie efectuat astfel încât să nu dăuneze accidentatului. Alegerea mijlocului și metodei de transport se va face ținând cont de starea accidentatului, numărul salvatorilor și distanță. Mai jos sunt prezentate câteva metode de transport improvizate.

d. Mușcătura de viperă. În zona Carpaților din sud-vestul României vîperea este prezentă în aproape toți munții și este un animal protejat care trebuie ocrotit. Mușcătura de viperă poate apărea accidental și nu este letală.

Primul ajutor:

- demarcarea zonei în care se află mușcătura (încercuire cu un pix). Locul mușcăturii prezintă forma unui trapez
- aplicarea ventuzei sau a pompei vacumatice pentru extragerea sîngelui contaminat din zona mușcăturii
- transportarea de urgență a victimei la cea mai apropiată unitate medicală
- serul antiviperin se administrează numai de către personal medical specializat!

e. Hipotermia (înghețul) apare după expunere îndelungată la frig, ger, viscol inclusiv pe fondul consumului crescut de alcool și tutun, supraestimarea forțelor, suprasolicitare nervoasă, emoții. Inițial dispare voința, apoi se instalează somnolența.

Primul ajutor:

- persoana respectivă nu trebuie lăsată să doarmă, trebuie ținută de vorbă
- reîncălzirea accidentatului odată cu transportul, apoi într-o cameră slab încălzită inițial, apoi ceai cald și acoperire cu păături și sac de dormit. Se recomandă folosirea foliei de supraviețuire.
- reîncălzirea organismului se face treptat.

În cazul hipotermiei, primul ajutor se acordă pe o perioadă lungă.

Acest capitol a fost elaborat în colaborare cu membrii serviciului Salvamont Caraș-Severin.

Pagini web cu informații despre zona Banatului montan

- Turism, cazări - <http://turism.cjcs.ro/>
- Ciclism montan și ciclo-turism - www.bikeattack.ro
- Speologie, turism - www.exploratorii.ro
- Hărți, trasee - www.carpati.org și www.alpinet.org

Parcuri naționale și naturale

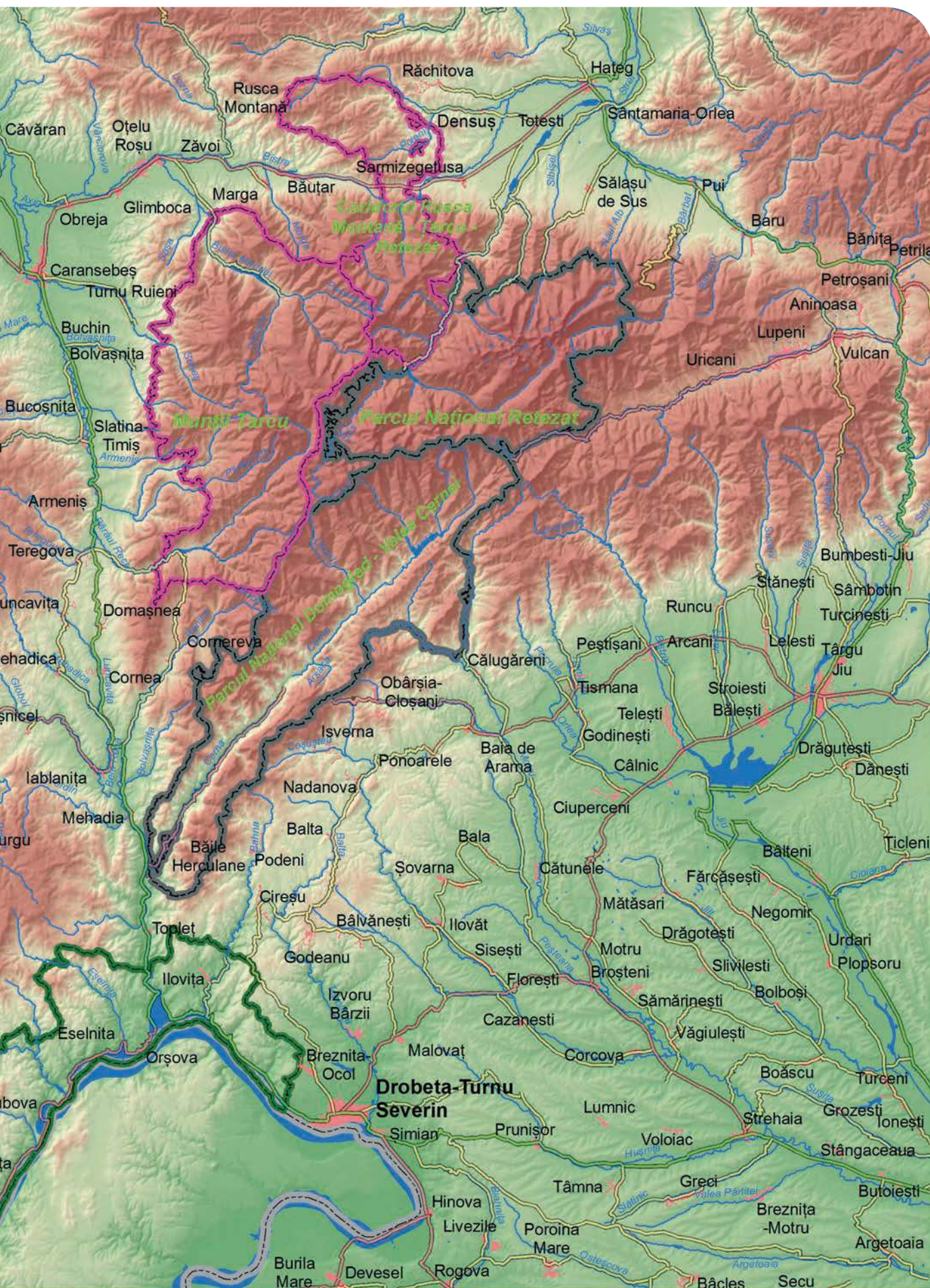
- Parcul Național Semenic - Cheile Carașului - www.pnscc.ro
- Parcul Național Cheile Nerei - Beușnița - www.cheilenerei-beusnita.ro
- Parcul Național Domogled - Valea Cernei - www.domogled-cerna.ro
- Parcul Natural Porțile de Fier - www.portiledefierpn.ro
- Parcul Național Retezat - www.retezat.ro

Bibliografie:

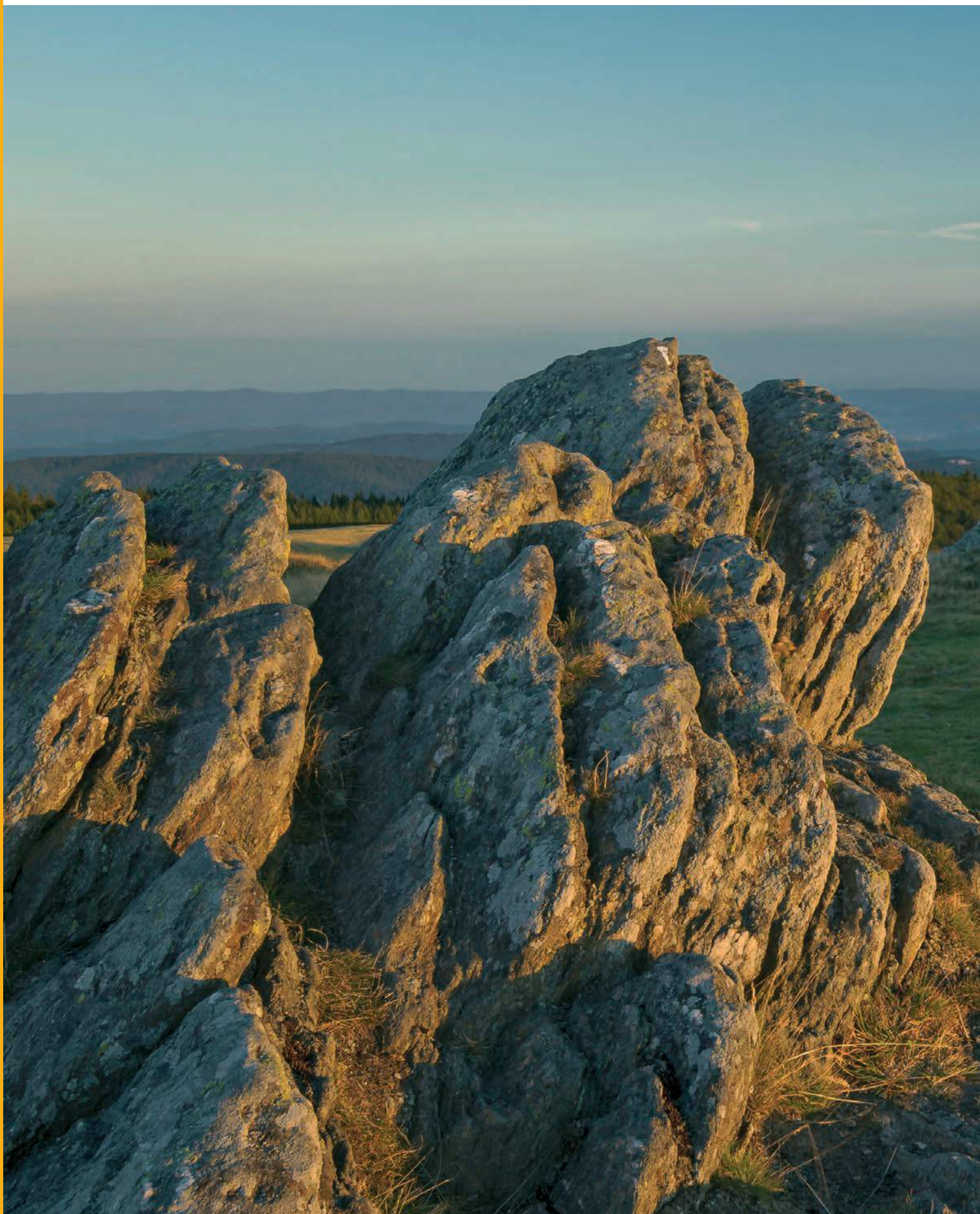
- Alpinet. 2015. Disponibil la: www.alpinet.ro
- Asociația Salvatorilor Montani din România. 2001. Manualul Salvatorului Montan. 2001
- Carpați. 2015. Disponibil la: www.carpati.org
- Gyorffy, L., "Salvare în munti", 1997

4. SĂ EXPLORĂM BOGĂȚIA NATURALĂ A ZONEI NOASTRE DE SĂLBĂȚICIE LOCALIZARE ARII PROTEJATE

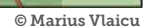
© Marius Vlaicu

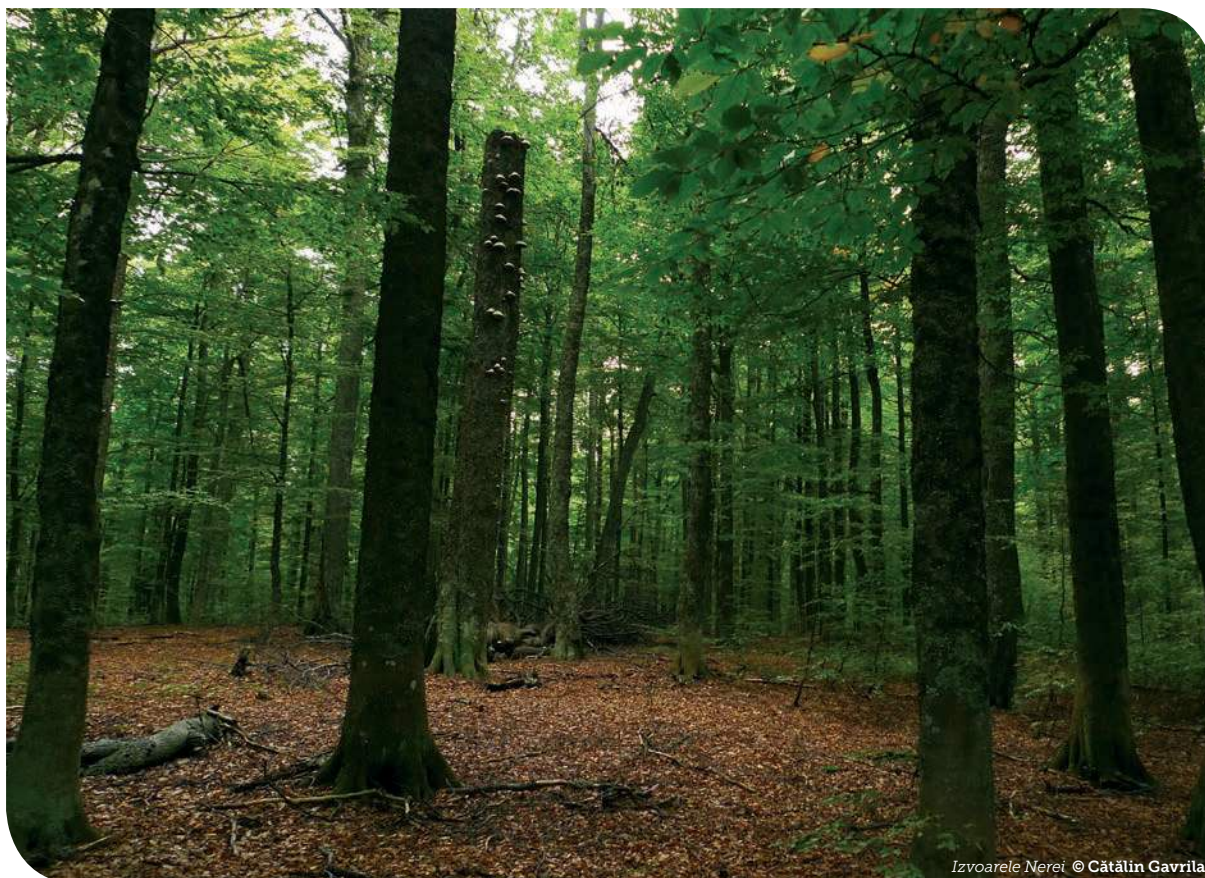

4.1 Parcul Național Semenic - Cheile Carașului

EXPLORARE

4.1 PARCUL NAȚIONAL SEMENIC – CHEILE CARAȘULUI

Suntem în Munții Banatului, iar primul parc pe care îl explorăm este Parcul Național Semenic - Cheile Carașului sau „Tărâmul pădurilor nesfârșite”. Din suprafața totală a parcului de 36.214 ha, 79% este ocupată de pădure, din care 73% este specia fag, fiind astfel cu predilecție un „parc național al fagului”.

Adevărata zonă sălbatică a Parcului Național Semenic - Cheile Carașului se află în cele opt rezervații naturale, zone de conservare specială strict protejate, rezervații în care sunt limitate orice forme de exploatare sau utilizare a resurselor naturale. Începem explorarea sălbăticiei din platoul ondulat al Semenicului aflat la altitudinea de 1.400 metri. „Buretele” masivului Semenic datorită multitudinii de izvoare care favorizează formarea locurilor mlăștinoase și a turbăriilor este locul de obârșie al râurilor importante din Banat: Timișul, Bârzava și Nera. De interes pentru explorator este chiar locul de origine al râului Nera și anume Rezervația Izvoarele Nerei, cea mai mare suprafață de păduri virgine din Europa (peste 5.000 ha). Sunt păduri de fag unice în Europa care s-au mai păstrat în stare virgină, cu arbori de toate vârstele și de dimensiuni excepționale. Această pădure

impresionantă se impune prin forță și frumusețe, însă cea mai importantă este funcționalitatea sa ecologică.

Din pădurea seculară coborâm în rezervația Cheile Carașului remarcabile prin lungimea (19 km) și sălbăticia lor. Pentru Cheile Carașului sunt caracteristici versanții cu pereți calcaroși cu vegetație abundentă, grohotișurile, izvoarele carstice și peste 500 de peșteri și avene. Aici este lumea speologilor și a exploratorilor lumii subterane. Intrăm astfel în adâncurile peșterii Comarnic dezvoltată pe trei nivele, cu un traseu turistic vizitabil de 1.750 m unde pot fi observate numeroase formațiuni, galerii și săli de mărimi impresionante. Pereții albi ai galeriilor contrastează cu silexul negru (rocă foarte dură) oferind peisajele subterane de excepție, iar punctul culminant al explorării este la nivelul activ în care peștera este străbătută de râul subteran Ponicoval. Peștera adăpostește importante colonii de lilieci cu peste 300 de indivizi, specii protejate deosebit de sensibile. Continuăm explorarea lumii subterane cu Peștera Popovăț cu o lungime de 1.121 m unde descoperim cel mai mare lac subteran din Caraș-Severin, săli de mari dimensiuni și galerii în mare parte cu multe formațiuni, predominând stalactitele, stalagmitele și gururile.

Parcul Național Semenic-Cheile Carașului © Daniel Humelnicu

Peștera Comarnic © Daniel Humelnicu

Liliacul mare cu urechi de șoarece © Mihai Leu

Rezervația Cheile Carașului este încadrată de platouri calcaroase cu numeroase doline (depresiuni în formă de pâlnie, formate prin dizolvarea la suprafață a unor roci solubile, unele de mari dimensiuni) și câmpuri de lapiezuri (forme de relief rezultate prin coroziunea rocilor solubile de către apele de șiroire). Pe aceste platouri, comunitatea croată, stabilită în această zonă, deține plantații de pomi fructiferi și numeroase sălașe cu animale. Din aceste locuri suntem foarte aproape de rezervația Cheile Gârliștei care au o lungime de 9 km din care 4 km sunt caracterizați de versanți foarte abrupti în care s-au format cca. 100 de peșteri. Zonele limitrofe văii sunt împădurite cu liliac, cărpiniță și mojdrean.

Curând intrăm în rezervația Izvoarele Carașului cu platoul carstic în care apele se pierd printre ponoare, peșteri și avene pentru a ieși din nou la suprafață prin Izbucul Carașului sau Ferecul Brazilor, ambele cu debite mari care au format masive depuneri de travertin în albia râului Caraș. Tot aici putem să explorăm rezervația Buhui – Mărghițaș, zonă caracterizată de păduri de brad în mijlocul cărora se află lacul de acumulare Buhui ce oferă un peisaj de excepție. Lacul are o vechime de peste 100 de ani și a fost construit pentru alimentarea cu apă a orașului Anina. Râul Buhui este un afluent al Carașului care, în drumul său, mai formează o peșteră, dar și un lac: Peștera Buhui și Lacul Mărghițaș.

Viața sălbatică, termometrul sănătății noastre

Bogăția în specii a Parcului Național Semenic-Cheile Carașului este rezultatul condițiilor variate de climă și relief. Prezența pădurilor, stâncăriilor, grohotișurilor și a ochiurilor de mlaștină favorizează menținerea unei diversități botanice deosebite, formând un adevărat paradis vegetal. Pe teritoriul parcului putem identifica până la 1.086 specii de plante, aproximativ jumătate dintre acestea, 535, fiind prezente în Valea Carașului. Nuanța specifică acestei flore o constituie prezența semnificativă a elementelor submediteraneene, ceea ce favorizează dezvoltarea a 33 de specii de orhidee în perimetrul parcului. De altfel, sunt identificate 30 de specii de floră protejate.

Aceste zone sălbatice deosebite de pe teritoriul parcului sunt locuri în care trăiesc mamifere precum cerbul, căprioara, lupul, râsul, jderul de copac, jderul de piatră, viezurele, nevăstuica, dihorul, veverița, liliacul cu aripi lungi, liliacul cu urechi de șoarece, liliacul cărmiziu, liliacul comun, liliacul mediteranean, liliacul mare cu potcoavă, liliacul mic cu potcoavă, pârșul cu coada stufoasă, chițcanul de câmp, chițcanul de apă. Printre speciile de păsări se numără acvila de munte, cocoșul de mesteacăn, caprimulgul, șerparul, corbul, ciocănitoarea cu spate alb, ciocănitoarea neagră, presura

de grădină, șoimul călător, muscarul-gulerat, sfrânciocul roșiatic, viesparul, ciocârlia-de-pădure, pițigoiul sur sau pițigoiul de munte.

Întâlnim, de asemenea, reptile și amfibieni precum șarpele de alun, gușterul, șopârla de ziduri, vipera cu corn, șopârla de munte, vipera, izvorașul-cu-burta-galbenă, broasca roșie de munte, broasca mare de lac și tritonul de munte. Toate acestea sunt animale vitale pentru lanțul trofic contribuind la păstrarea echilibrului natural pe care omul nu are voie să-l distrugă.

Indiferent de etnie, oamenii trăiesc în armonie cu natura

De secole, în Munții Banatului oamenii au trăit în armonie cu natura, creând, în același timp, un model de multiculturalitate în care fiecare etnie a reușit să-și păstreze limba și cultura. Astfel, în zona Parcului Național Semenic - Cheile Carașului găsim comunitatea de germani în localitățile Reșița, Anina, Văliug, Gărâna și Brebu Nou și comunitatea de croați în Carașova, Lupac, Iabalcea, Nermet, Rafnic, Vodnic și Clocotici.

Parcul Național Semenic-Cheile Carașului © Daniel Humelnicu

Bibliografie:

- Parcul Național Semenic-Cheile Carașului. 2015. Disponibil la: <http://www.pnscc.ro/>
- Banat Tour. 2015. Disponibil la: <http://www.banattour.ro>
- Exploratorii. 2015. Caracterizare generală a parcului. Disponibil la: <http://semenic.exploratorii.ro/cara.php>
- Consiliul Județean Caraș-Severin. 2015. Parcul Național Semenic - Cheile Carașului. Disponibil la: <http://www.cjcs.ro/turism/ro/parcul-national-semenic.php>

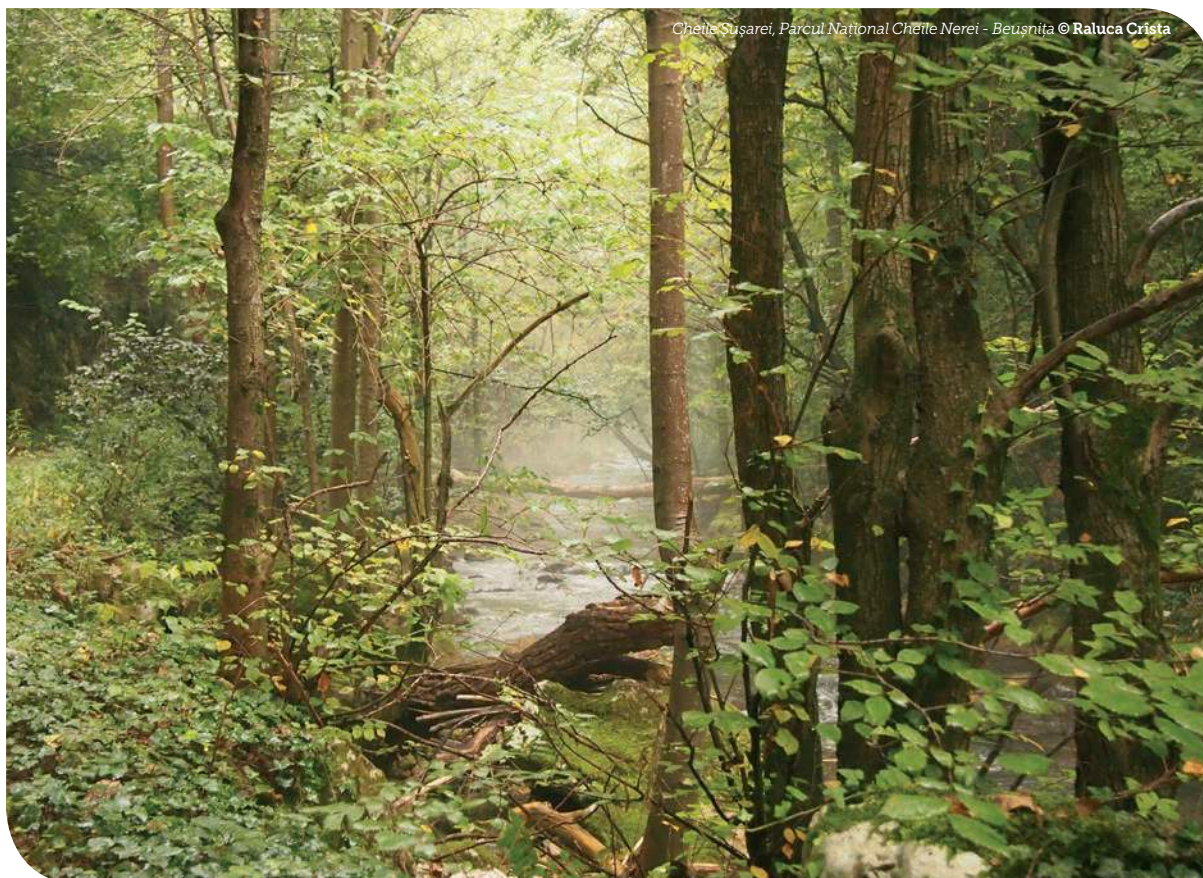

4.2 Parcul Național Cheile Nerei-Beușnița

EXPLORARE

Cascadele Beușniței © Daniel Humelnicu

Cheile Sușarei, Parcul Național Cheile Nerei - Beușnița © Raluca Crista

4.2 PARCUL NAȚIONAL CHEILE NEREI - BEUȘNIȚA

Explorarea sălbăticiiei prin văi abrupte, păduri răcoroase, ape reci și peșteri neumblate

Coloana vertebrală a Parcului Național Cheile Nerei – Beușnița este reprezentată de Cheile Nerei, o zonă carstică în care râul Nera a străpuns munții și a dus la crearea unor numeroase frumuseți. Râul are o lungime de 131 km, izvorăște din Munții Semenic, de sub Vârful Piatra Goznei din Parcul Național Semenic - Cheile Carașului. În timp ce trece prin zona depresionară a Munților Semenic, Aninei și Almăjului, și primește numeroși afluenți, râul Nera parcurge un traseu spectaculos printre pereții abrupti ai cheilor.

Parcul Național Cheile Nerei - Beușnița are o suprafață de 36.758 ha, fiind situat la limita sud-vestică a țării, în jumătatea sudică a Munților Aninei și pe ultimele prelungiri nordice ale culmii calcaroase Gorganu, despărțind, de fapt, Munții Aninei de Munții Locvei.

Așadar, pornim din Cheile Nerei, una dintre cele șase rezervații ale parcului național, caracterizată de Ștefan Negrea, doctor în speologie, astfel: „*Cheile Nerei au ceva din sălbăticia Cheilor Carașului, grandoarea Cheilor Bicalului și gingășia Cheilor Turzii*”.

Lungimea totală de 22 km poate fi străbătută atât cu piciorul, cât și cu barca, probabil cel mai plăcut mod de

a vizita Cheile Nerei. La începutul traseului Valea Nerei este largă, cu multe poieni și numeroase sălașe până spre Lacul Dracului. Lacul Dracului este o formă carstică unică în țara noastră care s-a format prin prăbușirea tavanului unei peșteri, o parte a tavanului rămânând deasupra lacului. Legenda spune că acest lac „este fără fund”, însă, în realitate, adâncimea lui este de 13 m.

Dacă explorarea sălbăticiiei se face la pas, atunci urmăm poteca sălbatică pe alocuri săpată în stâncă deasupra apei, traversăm râul prin vad sau pe punțile de lemn suspendate și parcurgem tuneluri de înălțimea unui om săpate prin munte. Explorarea poate continua și în lumea subterană și, astfel, la lumina lanternelor, putem să descoperim secretele din Peșterile Boilor, Porcului sau Dubova. Înălțimile și abrupturile de la Turnul Begului, Turnul Mic și Cleașturile Baltanului sunt locuri încărcate de legende, dar și teritoriul păsărilor de pradă.

Dacă din Cheile Nerei pornim pe Valea Beușnița ajungem la Lacul Ochiul Beului. Este un lac carstic alimentat de un curs de apă subteran care, prin fenomenul de exurgență, iese la lumina zilei. Lacul este înconjurat de o pădure de brad care îi dă un farmec pitoresc deosebit. În amonte se află Cascada Mare a Beușniței unde apa se prăbușește de la 15 m înălțime. Cascada este acoperită cu mușchi verde, fapt ce-i sporește frumusețea,

iar în tuful calcaros de la bază s-au format numeroase caverne. Nu ne oprim aici, ci descoperim în amonte încă două cascade la fel de spectaculoase.

Părăsim valea râului Nera și intrăm pe un afluent al său, râul Șușara, pentru a ajunge în sălbăticia Rezervației Naturale Cheile Șușarei. Aici ajungem destul de ușor din localitatea Sasca Montană. Suntem în Defileul Șușarei spre Cascada Șușara, unde apa cade de la înălțimea de 15 metri formând două trepte.

Mai puțin cunoscute publicului sunt rezervațiile sălbatice Valea Ciclovei – Ilidia, Lisovacea și Ducin caracterizate prin zone cu abrupturi calcaroase, doline, lapiezuri, peșteri, avene, grohotișuri, chei, cascade, ponoare, pajiști și păduri.

Explorarea acestor frumuseți naturale nu poate să se încheie decât la Rezervația Naturală Izvorul Bigăr. Ca o curiozitate, în anul 2013, site-ul The World Geography a alcătuit o listă cu cele mai impresionante cascade din lume, iar pe primul loc se află cascada Bigăr. Izbulul Bigăr este un izvor puternic (de unde și denumirea de izbuc), alimentat de cursuri de apă subterane ce colectează și străbat platoul carstic Ducin – Roșchii – Liciovacea apoi ajunge în peștera de la Izbulul Bigăr din Munții Aninei. După circa 200 m, apa izvorului (bogată în calcar) se varsă cu picături magice în râul Miniș de pe un prag stâncos, formând această cascadă de tuf calcaros, o cascadă „vie” care crește încet în fiecare zi.

Minunata lume subterană din Parcul Național Cheile Nerei – Beușnița ascunde multe secrete.

Peșterile Plopa, Lenuța, Bijuteria, Peștera de sub Padina Popii, Peștera lui Tibi sau Avenul Uteriș așteaptă să fie descoperite, studiate și conservate.

La suprafață, bogăția floristică a zonei este impresionantă, aici întâlnindu-se numeroase specii balcanice, mediteraneene și submediteraneene (liliac, scumpie, mojdrean, cărpiniță). Vegetația este foarte bogată în specii de arbori, arbuști, plante ierbacee și alte specii de plante sunt rarități sau unicate în flora României. Dintre animalele sălbatice din acest areal amintim: ursul, cerbul carpatin, căprioara, mistrețul, vidra, bursucul, jderul de stâncă, jderul de copac. În apele râului și ale lacurilor se găsesc: păstrăv, clean, mreană, lipan, caras, fâsa mare (monument al naturii). Toate aceste specii au nevoie, în primul rând, de apă curată, nepoluată, dar și de protecție împotriva braconierilor. Alte animale care sunt amenințate, în primul rând din cauza lipsei de informare și de educare a publicului larg, sunt reptilele, foarte importante în lanțul trofic: vipera cu corn, gușterul verde, vipera berus și alte specii de șerpi. Specific zonei este și numărul mare de nevertebrate printre care se află scorpionul, declarat monument al naturii, și licuriciul bănățean care, uneori extrem de abundent, este fermecător în noaptea pădurilor.

Legendele și omul în armonie cu natura

Aceste locuri bogate în resurse naturale au atras de-a lungul timpului locuitori din toate colțurile Europei, frământările istoriei și războaiele generând

Lacul Ochiul Beiiului, Parcul Național Cheile Nerei-Beușnița © Daniel Humelnicu

evenimente, istorisiri și legende. Este nemaipomenit să stai seara la vatra focului și să ascuți legendele locului despre Lacul Dracului, Ochiul Bei sau Nera.

Integrată perfect în peisaj, aproape invizibilă pentru un ochi neavizat, exploratorul va descoperi vizavi de satul Sasca Română Casa Verde a Ileanei Mavrodin, o casă care se numără printre cele mai frumoase construcții realizate în întregime din materiale naturale. Materialul principal de construcție folosit este cob-ul format dintr-un amestec de pământ argilos, paie sau alte fibre vegetale, nisip și apă, frământat până devine de consistența unui aluat, cu care se lucrează ca atare, fără să se folosească cofraje. Casa este un exemplu de

arhitectură prietenoasă, mai blândă și totodată ecologică, invitând la un mod de viață sănătos, apropiat de natură și cu respect față de mediul înconjurător.

Mănăstirea Slatina Nera cu Laboratorul de produse naturiste Sfinții Doctori fără de Arginți a apărut în anul 2009 din dorința de a aduce aproape de oameni darurile aflate în plante. Laboratorul produce siropuri, tincturi, oțeturi, unguente și săpunuri, toate numai din ingrediente naturale: extracte din plante culese din flora spontană și din cultura proprie, de pe terenurile curate și nepoluante aflate în Valea Nerei, la care se adaugă miere, ceară, ulei din plante presate la rece, fructe de pădure.

Cascada Beușnița © Marius G. Berchi

Urs brun © Costas Dumitrescu

Casa verde © Casa-verde.ro

Cascada Bigâr © Daniel Humelnicu

Bibliografie:

- Parcul Național Cheile Nerei-Beușnița. 2015. Despre noi. Disponibil la: cheilenereibeusnita.ro
- Parcul Național Cheile Nerei-Beușnița. 2015. Disponibil la: infocheilenerei.ro
- Casa Verde. 2015. Arhitectură în armonie cu natura. Disponibil la: casa-verde.ro

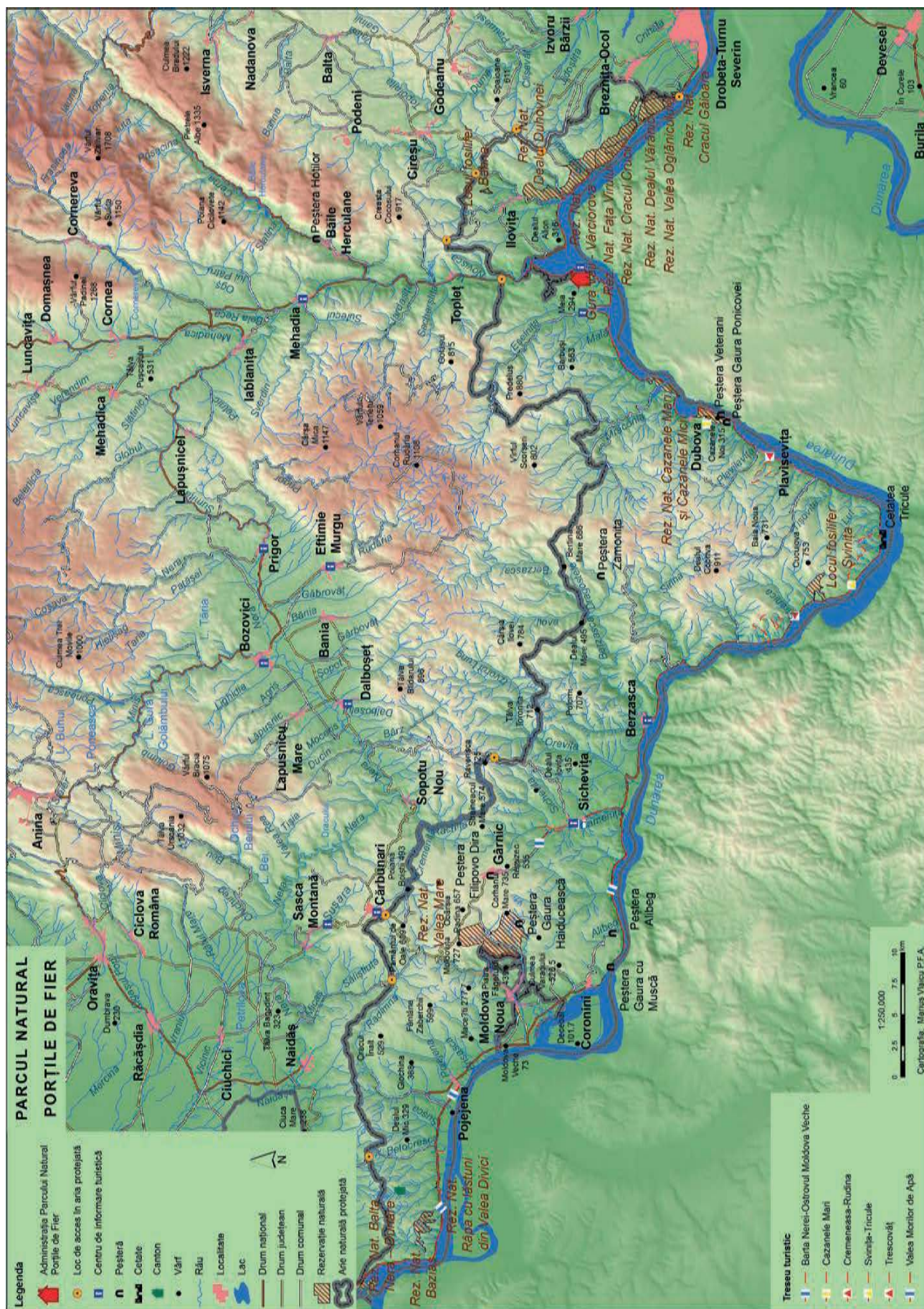

4.3 Parcul Natural

Porțile de Fier

EXPLORARE

Porțile de Fier © Daniel Humelnicu

© Marius Vlaicu

Cetatea Ladislau, Parcul Natural Porțile de Fier © Mihai Lupșan

4.3 EXPLORATOR ÎN PARCUL NATURAL PORȚILE DE FIER, LOCUL ÎN CARE „DUNĂREA ÎNTÂLNEȘTE CARPAȚII”

Dunărea este al doilea ca lungime dintre fluviile Europei (după Volga), fiind singurul fluviu european care curge de la vest la est. Dunărea curge către sud-est, pe o distanță de aproximativ 2.860 km, până la Marea Neagră.

După ce își adună apele din șase țări (Germania, Austria, Slovacia, Ungaria, Croația și Serbia) și trece prin patru capitale (Viena, Bratislava, Budapesta și Belgrad), dornic de a povesti tot ceea ce a văzut, fluviul Dunărea intră în România pe teritoriul județului Caraș-Severin, la Baziaș. Aici întâlnește Râul Nera care formează o frumoasă și sălbatică deltă la vărsare. Parcurge apoi hotarul cu Serbia pentru a-și continua drumul prin Banatul Montan (120 km) spre Orșova și formând defileul care îi poartă numele.

Acest ținut are un farmec aparte, Defileul Dunării, delimitat la vest de râul Nera și la est de râul Cerna la Cazanele Dunării, este numit de localnici „Clisura Dunării”.

De ce este Defileul Dunării un loc fermecător și special?

Pentru că este cel mai lung defileu din Europa (134 km) și pentru că asigură prezența unor zone umede care

constituie habitate importante pentru specii de păsări protejate la nivel mondial. Pentru că este zona compactă cu cea mai mare diversitate etnică din România, diversitate geologică și geomorfologică deosebită (fiind considerată un adevărat muzeu geologic în aer liber) și o mare diversitate biologică - 1.668 specii de plante superioare și peste 5.200 specii de animale. În același timp, datorită climatului favorabil, există o diversitate ridicată a asociațiilor vegetale, în acest spațiu fiind identificate până în prezent 171 de asociații, dintre care 26 sunt unice pentru România. Pentru că în aceste locuri sunt urme de așezări umane din perioada paleolitică, mezolitică, neolitică - mărturii care atestă istoricul locuirii: cetăți, mănăstiri, biserici, clădiri cu valoare istorică și arhitecturală, case, mori de apă unice ca sistem de funcționare.

Este esențial ca acest loc unic să rămână neschimbat, de aceea a fost declarat Parcul Natural Porțile de Fier.

Parcul Natural Porțile de Fier se află în partea de Sud-Vest a României, la frontiera de stat cu Serbia, în partea sudică a Munților Locvei și Almăjului și în sud-vestul Podișului Mehedinți. Acesta ocupă o suprafață de 115.655 ha, împărțită pe teritoriile județelor Caraș-Severin și Mehedinți.

Parcul Natural Porțile de Fier © Dan Dinu

Cursul Dunării influențează semnificativ peisajul întâlnit în Parcul Natural Porțile de Fier, Valea Dunării schimbându-și aspectul de-a lungul celor 134 km dintre Gurile Nerei și aval de barajul de la Gura Văii. După construirea barajului de la Gura Văii și formarea lacului de acumulare, gurile de vărsare ale tuturor afluenților direcți ai Dunării au fost inundate și transformate în golfuri de diferite dimensiuni. În consecință, a crescut suprafața acvatică, creându-se noi habitate acvatice și zone umede.

Lacul de acumulare Porțile de Fier reprezintă cea mai mare amenajare hidrotehnică din lungul Dunării și din România, aflându-se în spatele barajului de la Gura Văii, care are o înălțime de 60,6 m. Lacul are o lungime de 130 km. Construirea Sistemului Hidroenergetic și de Navigație Porțile de Fier a determinat strămutarea vetrelor a trei localități și dispariția altora (Tisovița, Ogradena, Plavisevița, Ada-Kaleh). În prezent, lacul de acumulare Gura Văii este utilizat pentru producerea de energie electrică, regularizarea debitelor Dunării, navigație, fiind de asemenea un habitat preferat de multe specii de păsări acvatice.

Densitatea scăzută a populației, precum și gradul ridicat de naturalitate determină creșterea importanței Parcului Natural Porțile de Fier, fiind create, astfel, zone sălbatice. Dominanța pădurii și gradul ridicat de izolare față de influențele urbane, precum și crearea de culoare de migrație pentru animale pot da o altă valență acestui parc natural care are potențial de a deveni o zonă vastă de sălbăcie.

Când vorbim despre viață sălbatică în Parcul Natural Porțile de Fier vorbim și despre lumea animală

care este foarte diversificată, până în prezent fiind identificate peste 5.200 de specii. Majoritatea speciilor de reptile, amfibieni și păsări prezente în arealul Parcului Natural Porțile de Fier sunt protejate la nivel național și internațional.

Amfibienii sunt bine reprezentați de salamandră, triton, brotăcel, broască săpătoare, iar dintre reptile întâlnim cel mai des: șarpele lui Esculap, șarpele de alun, gușterul, șarpele de sticlă.

Dacă e să ridicăm capul spre cer și să urmărim păsările, trebuie să știm că pe teritoriul parcului au fost identificate 205 specii de păsări, dintre care multe sunt specii acvatice, atestând rolul important al lacului de acumulare în perioada de iernat. În sudul Munților Locvei, între Balta Nera și Ostrovul Moldova Veche se desfășoară o succesiune de zone umede, care au rezultat în urma ridicării nivelului Dunării după construirea Sistemului Hidroenergetic și de Navigație Porțile de Fier I.

Aceste zone umede (mlaștini, bălți) au o importanță deosebită pentru populațiile de păsări de baltă ce cuibăresc sau ierneză în zona Porților de Fier. Un număr mare de păsări acvatice pot fi observate în perioada de iarnă-primăvară pe suprafața lacului și în zonele umede limitrofe acestuia: cormoranul mic, cormoranul mare, stârcul cenușiu, egreta mică, egreta mare, rața mică, rața cârătoare, rața sulițar, rața lingurar, rața cu cap castaniu, rața moțată, ferestrașul mic, lișița. Cea mai mare parte a speciilor menționate pot fi observate în timpul migrației, unele sunt oaspeți de iarnă, iar câteva sedentare în zonă.

În arealul Parcului Natural Porțile de Fier se întâlnesc 34 de specii de mamifere

Ca un veșmânt purtat de secole, dar mereu împrăștiat, pădurea îmbracă masivele Munților Almăjului și Locvei, munti prin care și-a creat Dunărea drum, dând impresia unor locuri neprielnice, poate chiar respingătoare. Dar doar impresia! Aceste fețe aproape verticale, în cea mai mare parte calcaroase, sunt populate cu numeroase specii endemice, rare, fire de iarbă, arbuști și flori înmiresmate.

Defileul Dunării este principalul coridor de legătură între Câmpia Panonică și Câmpia Română, astfel că teritoriul Parcului Natural Porțile de Fier reprezintă o zonă de convergență a lumii vegetale și animale din aceste două regiuni. Numeroasele specii de plante endemice sau cuprinse pe Lista Roșie Națională au determinat ca în arealul Parcului Natural Porțile de Fier să fie desemnate mai multe rezervații naturale, astfel pe teritoriul județului Mehedinți aferent parcului se află 13 rezervații naturale. Pe teritoriul județului Caraș-Severin aferent parcului au fost declarate șapte arii protejate în special pentru conservarea și protecția speciilor de păsări de apă și a habitatelor acestora.

Dintre speciile de plante a căror valoare conservativă este deosebită putem enumera: trifoiușul de baltă, laleaua de Banat sau de Cazane (o specie care se face remarcată atât prin unicitatea ei, dar și datorită habitatului său - pereții stâncoși ai Ciucarului Mare, săpați atât de frumos de fluviu. Această plantă poate fi observată în floare în luna aprilie, unde alături de alte specii vernale dau culoare și parfum stâncilor ce pot părea neprietenoase), clopoțelii de Cazane, mărarul de Cazane, colilie, stânjenel, bujorul de Banat, iedera albă, alior, specii de orhidee.

Om și natura

În Parcul Natural Porțile de Fier conviețuiesc etniile română, sârbă, rromă și cehă, care au integrat armonios și celelalte naționalități prezente în număr mai restrâns (maghiari, germani etc.). Până la formarea lacului de acumulare Gura Văii, pe insula Ada-Kaleh (în prezent inundată) se afla o importantă comunitate turcă deosebită prin tradițiile și activitățile desfășurate. După 1970, populația a migrat către alte orașe ale țării sau Turcia. Activitățile tradiționale pot fi observate la instalațiile pentru prelucrarea produselor agricole prin măcinat, un loc principal ocupându-l morile cu roată orizontală. Prezentându-se sub forma unei salbe de-a lungul pârâului Camenița și a afluenților săi, aceste instalații de tehnică populară au dăinuit până în zilele noastre. Pe raza comunei Sichevița existau în trecut un număr de 25 de mori de apă, dintre care nouă sunt încă funcționale. Cunoscută în popor sub denumirea de „mori cu ciutură”, ele sunt, de fapt, primul tip de moară acționată de forța motrică a apei. Sistemul de funcționare este simplu: apa este

adusă la ciutură prin diguri (vălău) și prin „butoni” (tub dintr-un copac) și acționează prin cădere asupra ciuturii, astfel determinând o mișcare de rotație care este transmisă printr-un ax direct pietrei de moară. Procesul de măcinare tradițională a cerealelor poate fi văzut și în prezent în oricare dintre cele nouă mori pe apă funcționale de pe cursul râului Camenița.

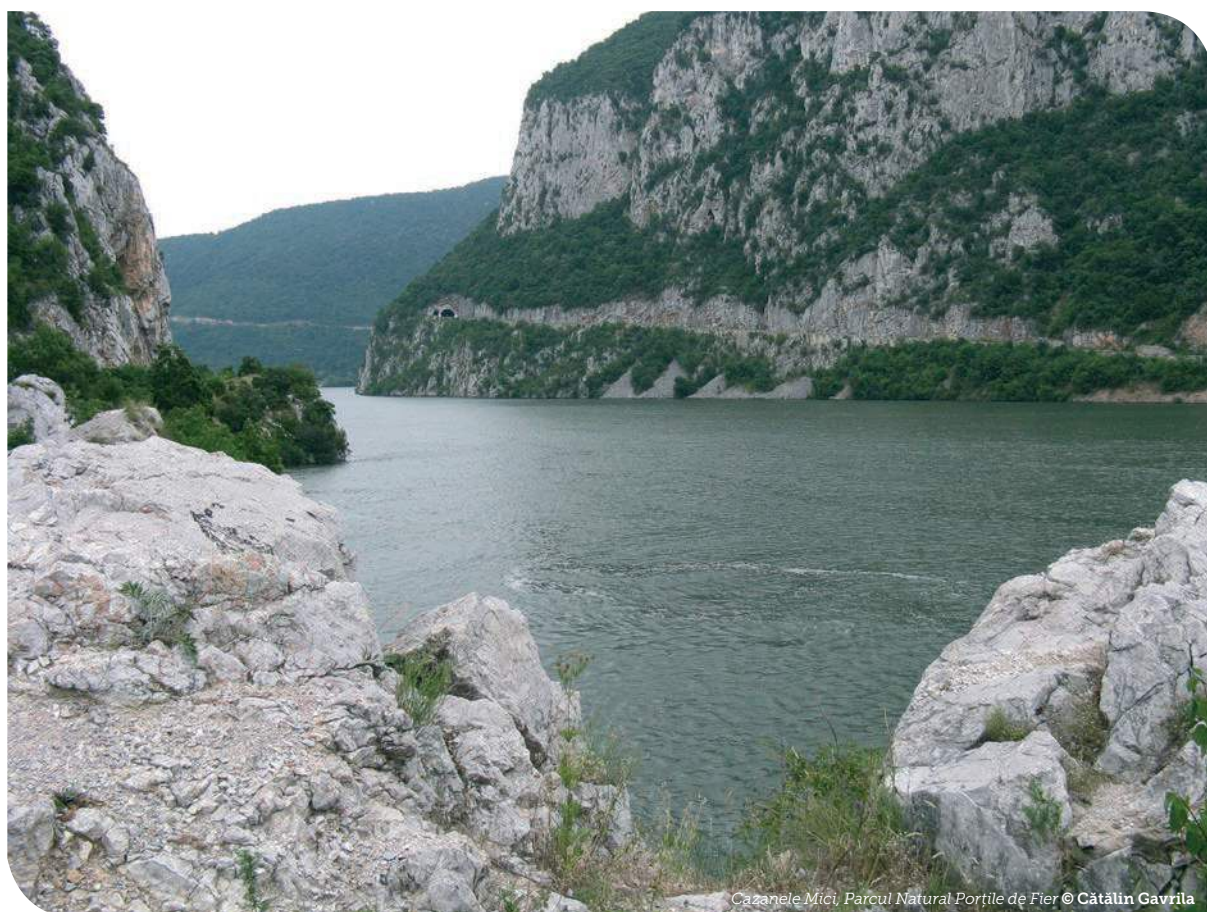
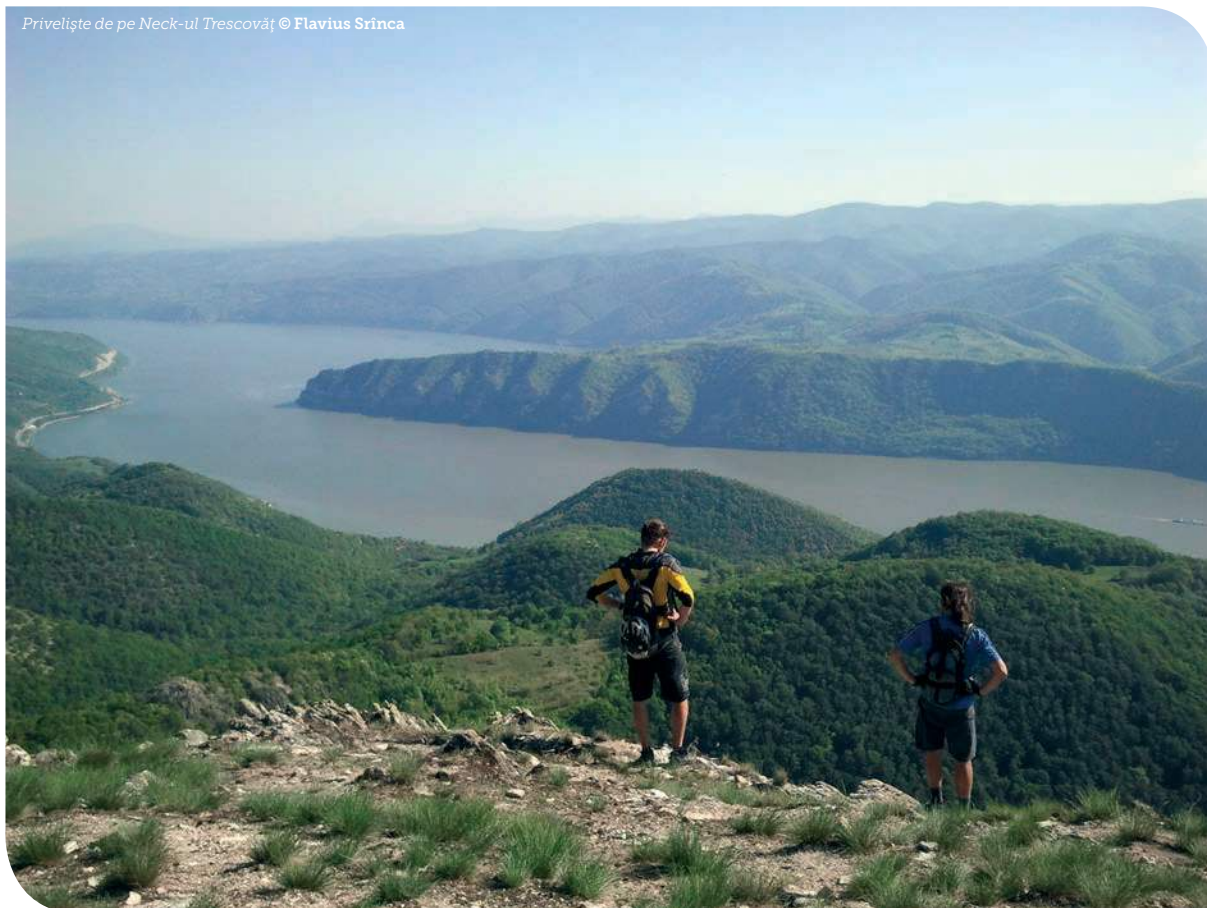
Specii reprezentative pentru Parcul Natural Porțile de Fier

Una dintre speciile-emblemă ale zonei este **Țestoasa lui Hermann** (*Testudo hermanni*), cunoscută și sub numele de broasca țestoasă de uscat, o specie strict protejată, fiind în pericol de dispariție din cauza diminuării efectivelor și arealului. Țestoasa lui Hermann este o specie solitară, care, la sfârșitul lunii octombrie, se îngroapă în pământ la adâncimi de peste 15 cm și intră într-o perioadă de hibernare până în luna martie. Este o reptilă exclusiv erbivoră care trăiește în pajiști și fânețe aflate lângă margini de pădure, unde cresc tufișuri în care se poate ascunde în timpul zilei. Se împerechează primăvara, iar în intervalul mai-iunie femela sapă o groapă într-o zonă cu pantă unde depune șase-șapte ouă. Ouăle stau în pământ aproximativ două luni, puii ieșind singuri, fără ajutor din partea mamei. În acest interval, cuibul poate fi devastat de prădători: jderi, vulpi, arici etc. Vârsta țestoaselor se poate aprecia după numărul inelelor care se formează pe plăcile carapacei. Țestoasele ating vârste de peste 60 de ani. Țestoasa lui Hermann este un animal pașnic, iubit de localnici, potrivit tradiției aducând noroc celor care o întâlnesc. Principalele amenințări sunt omorârea țestoaselor de către turiști sau localnici din diferite motive, colectarea lor în scopul comercializării ca animale de companie sau în restaurante. Aceste activități sunt ilegale și sunt pedepsite conform legilor cu amenzi foarte mari.

Un alt animal strict protejat este **Vipera cu corn** (*Ammodytes ammodytes*) din cauza scăderii dramatice a numărului de exemplare în ultimul secol și a distrugerii habitatelor. În Europa, arealul ocupat de această specie este restrâns la câteva regiuni din zona Balcanilor și Europa Centrală. În România, principalul

Priveliște de pe Neck-ul Trescovăț © Flavius Srinca

Cazanele Mici, Parcul Natural Porțile de Fier © Cătălin Gavrilă

Vipera cu corn © Mihai Leu

areal al subspeciei *Vipera Ammodytes ammodytes* este reprezentat de partea sud - vestică a țării (Banatul). Habitatele preferate de vipera cu corn sunt, de obicei, locuri uscate, accidentate, cu rocă și cu vegetație de tufărișuri. Hrana preferată a viperei cu corn este reprezentată de rozătoare mici și diferite specii de șopârle. Vipera cu corn este un animal timid, lent în mișcări, fără tendință de agresivitate. În prezența omului sau a altor animale rămâne nemișcată sau încearcă să se ascundă sub pietre și vegetație. Dacă este încolțită, suieră scurt și puternic și se strânge colac încercând să intimideze agresorul. De reținut este faptul că nu atacă niciodată cu intenția de a ucide, ci doar pentru a se apăra! Când se simte în pericol, are un comportament defensiv, dar dacă nu are unde să se ascundă devine agresivă, atacând potențialul dușman. Mușcătura viperei cu corn și, în general, a oricărei vipere europene nu pune în pericol viața decât în cazuri deosebite (mușcătură la nivelul gâtului, feței, pieptului sau dacă persoana în cauză suferă de afecțiuni grave de sănătate). Cea mai importantă amenințare la adresa speciei este recoltarea ilegală a exemplarelor adulte în scopul înființării așa-numitelor „ferme de vipere” pentru producerea și colectarea de venin.

Scorpionul © Cristian Ilea

Scorpionul (*Euscorpius carpathicus*) este o specie semnalată și în România și în zona Parcului

Natural Porțile de Fier. Există 24 de subspecii descrise, majoritatea cu statutul taxonomic neclar. Culoarea acestei specii este foarte variată. Unii indivizi sunt negri, cu picioare galben-cafeniu și telsonul mai închis. Alții au corpul colorat în brun-mar. De aceea, culoarea nu este folosită la identificarea speciei. Lungimea medie a adulților este de 10 mm, dar unele specimene ajung până la 35 - 45 mm. Este un scorpion tipic săpător, corpul e robust, picioarele sunt scurte, iar coada este scurtă și subțire. Locuiește în păduri și printre stânci, în regiunile cu climă caldă și temperată. Poate fi întâlnit și în localități și în locuințele umane. El sapă galerii unde se ascunde în timpul zilei, fiind activ noaptea. Se hrănește cu diferite insecte. Este inofensiv pentru om, rareori își utilizează veninul, iar mușcătura lui nu este letală.

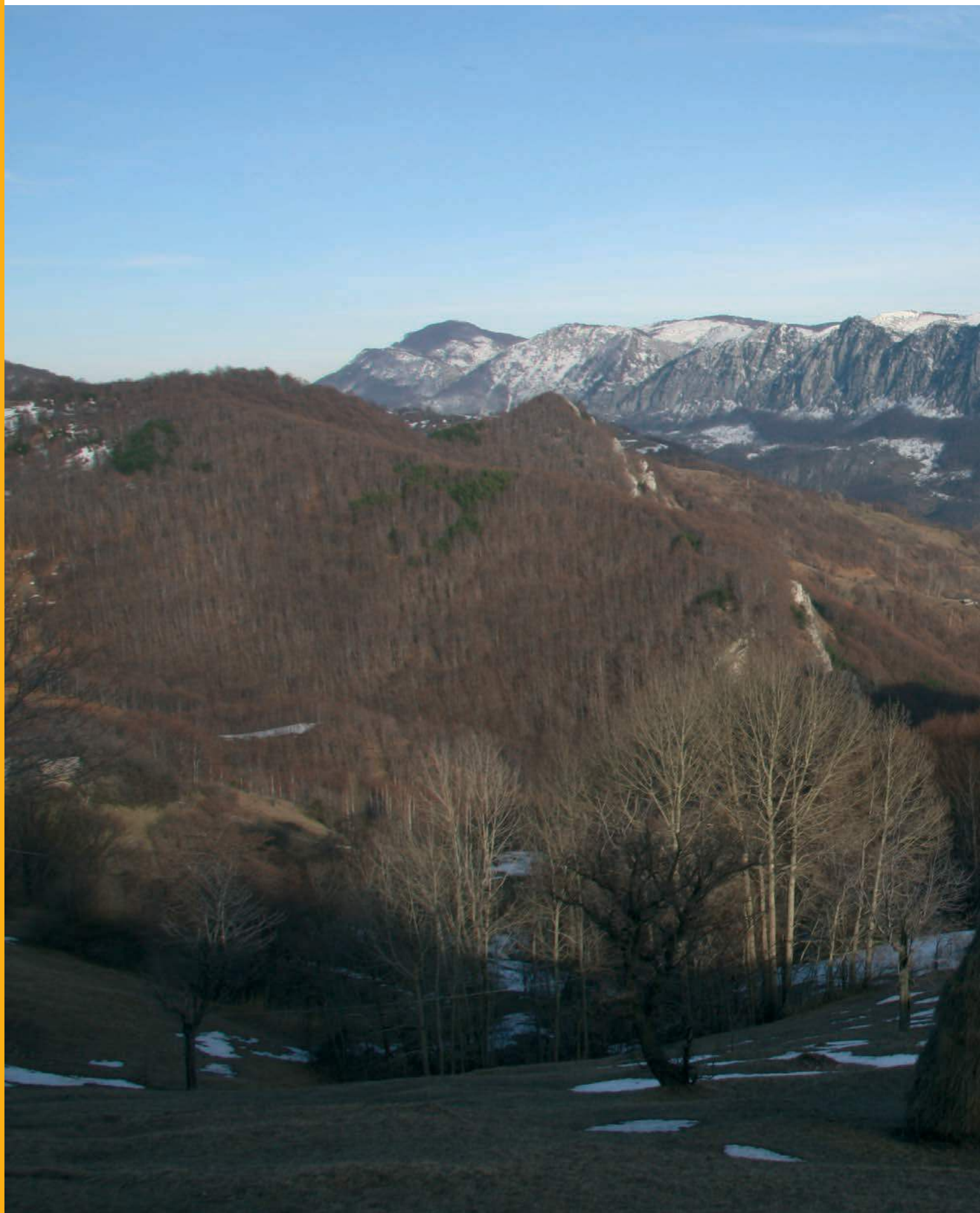

Racul de ponoare © Mihai Leu

Racul de ponoare (*Austropotamobius torrentium*) - Habitatul preferat îl reprezintă apele curgătoare reci și rezezi (izvoare, pâraie), dar poate fi întâlnit și în râuri sau chiar lacuri din zona montană. Contrar numelui popular, nu este o specie caracteristică apelor subterane unde poate totuși ajunge odată cu viiturile. De obicei preferă galeriile pe care le sapă în maluri de pământ, dar frecvent trăiește ascuns și printre rădăcinile submerse ori sub pietre sau bolovani. Este activ mai cu seamă noaptea, consumând aproape orice fel de hrană, din acest motiv reprezintă un adevărat sanitar al apelor. Juvenilii consumă preponderent hrană animală reprezentată de macronevertebrate acvatice, în timp ce adulții consumă frecvent hrană vegetală și chiar frunze de foioase căzute în apă. Este foarte sensibil la deficitul de oxigen și la poluanți chimici, în satele unde se practică spălatul tradițional în albia râurilor populațiile putând suferi pierderi masive din cauza detergenților.

Bibliografie:

- Parcul Natural Porțile de Fier. 2015 a. Disponibil la: <http://www.pnportiledefier.ro/index.html>
- Parcul Natural Porțile de Fier. 2015 b. Disponibil la: <http://www.portiledefier.ro/index.htm>

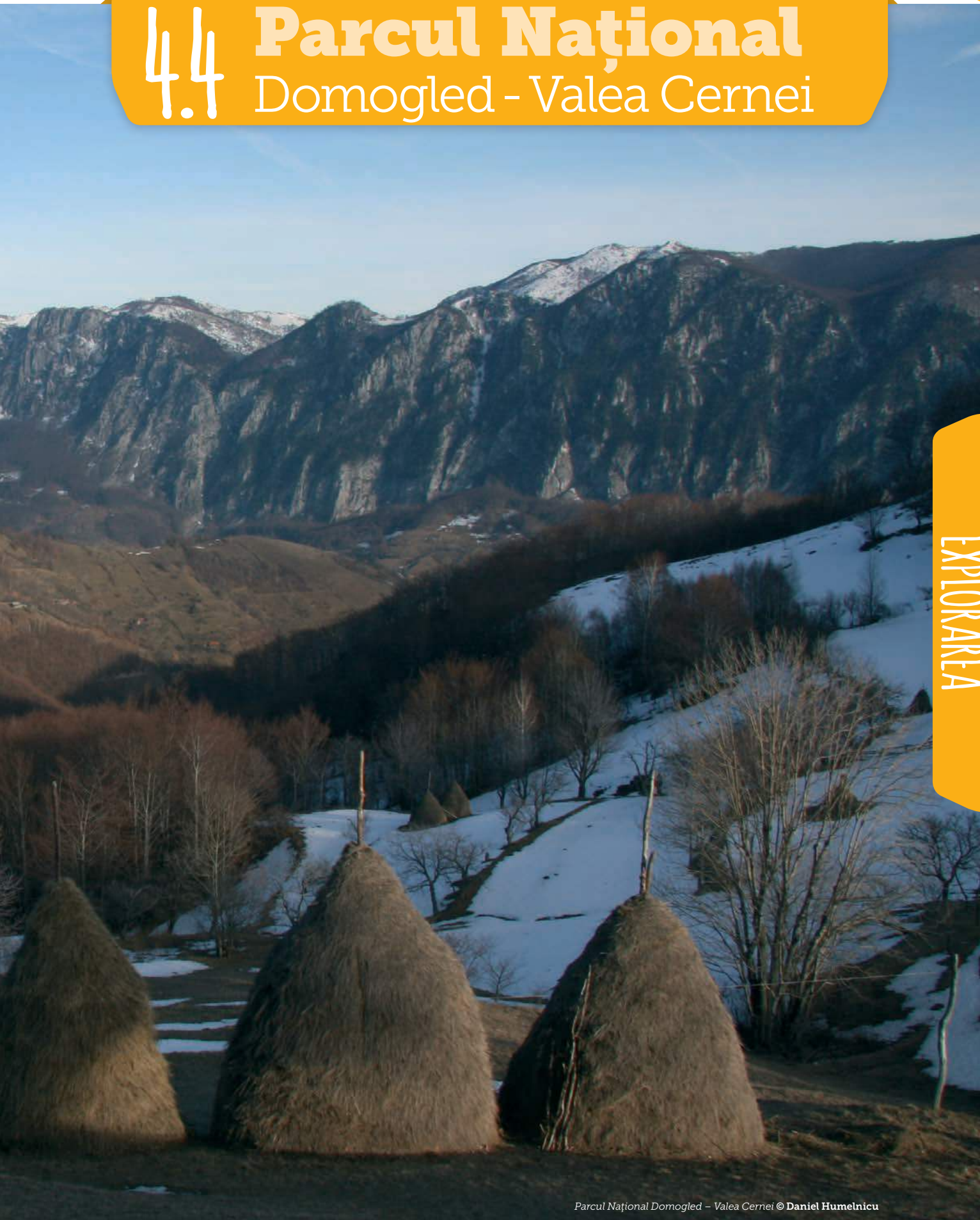

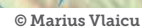
4.4

Parcul Național Domogled - Valea Cernei

EXPLORAREA

Parcul Național Domogled - Valea Cernei © Daniel Humelnicu

Poiana Balta Cerbului, Parcul Național Domogled - Valea Cernei © Daniel Humelnicu

4.4 EXPLORATOR ÎN PARCUL NAȚIONAL DOMOGLED – VALEA CERNEI

Intrearea principală în parc se face din stațiunea Băile Herculane și apoi pe Valea Cernei pe DN 67 D. Alte căi importante de acces sunt de la Petroșani – Lupeni - Câmpul lui Neag prin Pasul Jiul - Cerna sau de la Baia de Aramă, intrare pe Culmea Mazdronia.

Înainte să intrăm în parc trebuie să știm că:

Suprafața Parcului Național Domogled - Valea Cernei este de 61.211 ha și se întinde pe teritoriul administrativ a trei județe (Caraș-Severin, Mehedinți și Gorj), peste masivele Munților Godeanu, Munților Cernei, Vâlcanului și Mehedinți. Este cel mai întins parc național din România și totodată singurul care cuprinde un întreg bazin hidrografic, cel al râului Cerna. 76% din suprafață reprezintă pădure. În Valea Cernei se află una dintre cele mai vechi rezervații din țară, constituită în 1932 – Rezervația Muntele Domogled, cu o suprafață de 1.194 ha.

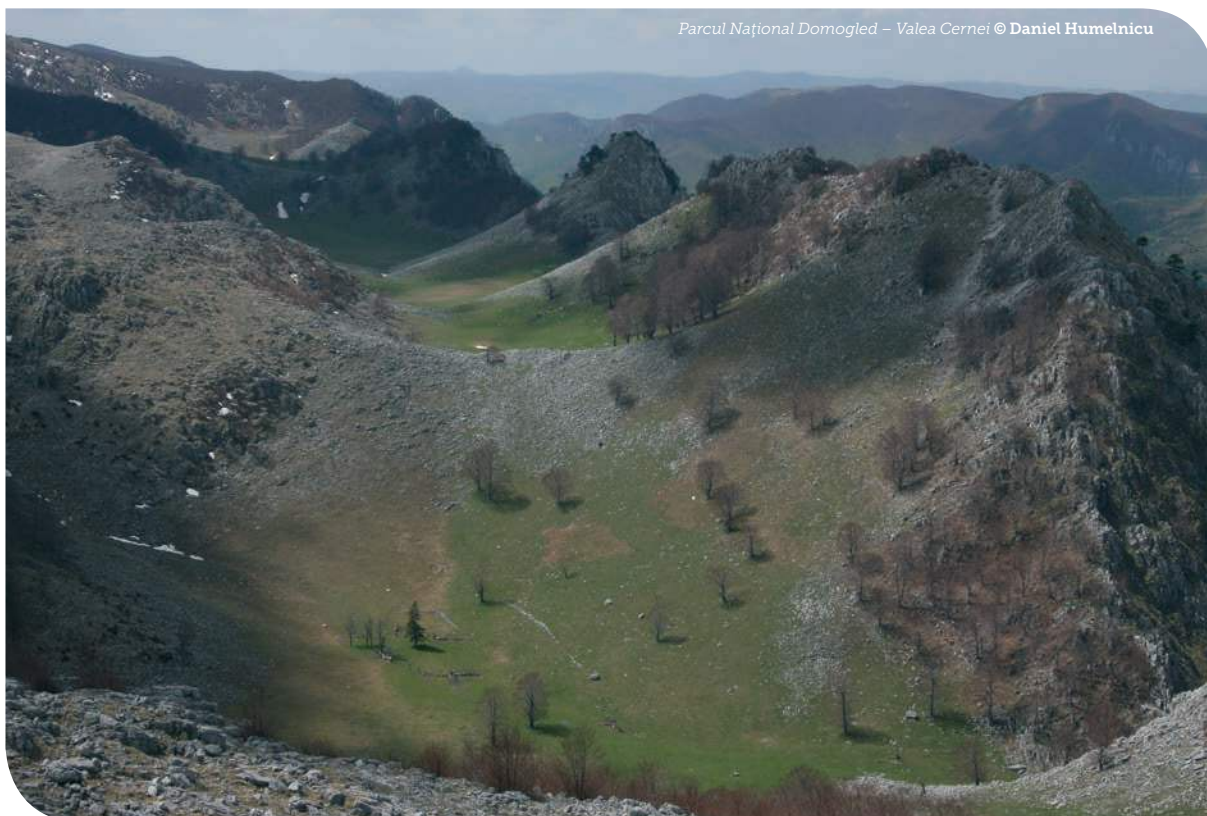
Să începă aventura explorării!

Chiar de la început privirea se ridică spre abrupturile albe spectaculoase pe crestele cărora Pinul negru de Banat stă cocoțat de parcă veghează văgăunile adânci.

Cu cât intrăm mai mult în mijlocul parcului parcurgem canioane cu pâraie cu debit puternic, suim pe vârfuri calcaroase cu vegetație abundentă sau traversăm păduri întinse de fag. După ce căpătăm altitudine ne bucurăm de priveliștea impresionantă din golurile alpine pe alocuri acoperite cu jnepeniș, admirăm lacuri glaciare și cuprindem cu privirea măreția munților din această zonă sălbatică.

Lumea din adâncul pământului atrage exploratorii - aici sunt peșterile cu izvoare termominerale unice în România și extrem de rare pe glob. Grota cu Aburi, Peșterile Despicătura și Hercule, Avenul lui Adam sunt peșteri fierbinți în care s-a dezvoltat o faună cavernicolă endemică (specifică doar acestor regiuni). Ca alpiști, explorăm creste înguste și goale, cățărăm abrupturi calcaroase. Abrupturile din Valea Cernei reprezintă locul favorit al cățărilor din România, aici existând sute de trasee de diferite grade de dificultate care urcă spre vârfurile din Masivul Domogled sau Munții Cernei.

Explorarea poate continua în natura sălbatică pe Cheile Țăsnei sau Cheile Corcoaiei spre cascade spectaculoase sau încercând să descoperim istoria în situl arheologic de la Grota Haiducilor (Peștera Hoților),

Parcul Național Domogled – Valea Cernei © Daniel Humelnicu

Cascada Vânturătoarea, Parcul Național Domogled – Valea Cernei
© Daniel Humelnicu

locuită încă din Epoca de Piatră, ori la situl arheologic de la Băile Herculane (epoca medievală, epoca daco-romană, Hallstatt, Epoca bronzului, Neolitic).

Sălbăticie înseamnă procese naturale, normale

Dincolo de peisajul spectaculos, zona ne oferă ocazia să aflăm despre specii importante de plante și animale, despre habitate pe care le regăsim numai aici și despre importanța conservării lor. Unul dintre habitatele importante atât din punct de vedere al florei, faunei, peisajului, cât și al conservării este habitatul de stâncărie. În aceste habitate de stâncărie se dezvoltă o specie de pin de origine mediteraneană care a devenit simbolul zonei: Pinul negru de Banat.

Parcul Național Domogled-Valea Cernei este caracterizat de o diversitate remarcabilă a florei care a atras botaniști străini încă de la sfârșitul secolului al XVIII-lea. Pe teritoriul parcului național există specii de plante aflate sub protecție strictă: sângele voinicului, bulbucul de munte, smârdarul - întâlnit pe locurile stâncoase din etajul alpin, stânjelul, brândușa galbenă.

Domogled-Valea Cernei reprezintă zona cu cea mai ridicată biodiversitate în ceea ce privește fluturii, întâlnindu-se aproape 1.500 specii de fluturi, 45% din fauna de lepidoptere a țării fiind concentrată aici. Exploratorul poate întâlni, de asemenea, specii de animale și de păsări ocrotite de lege, precum ursul brun, râsul, capra neagră, lilieci, vulturul pleșuv, acvila de munte sau specii endemice, ca vipera cu corn sau

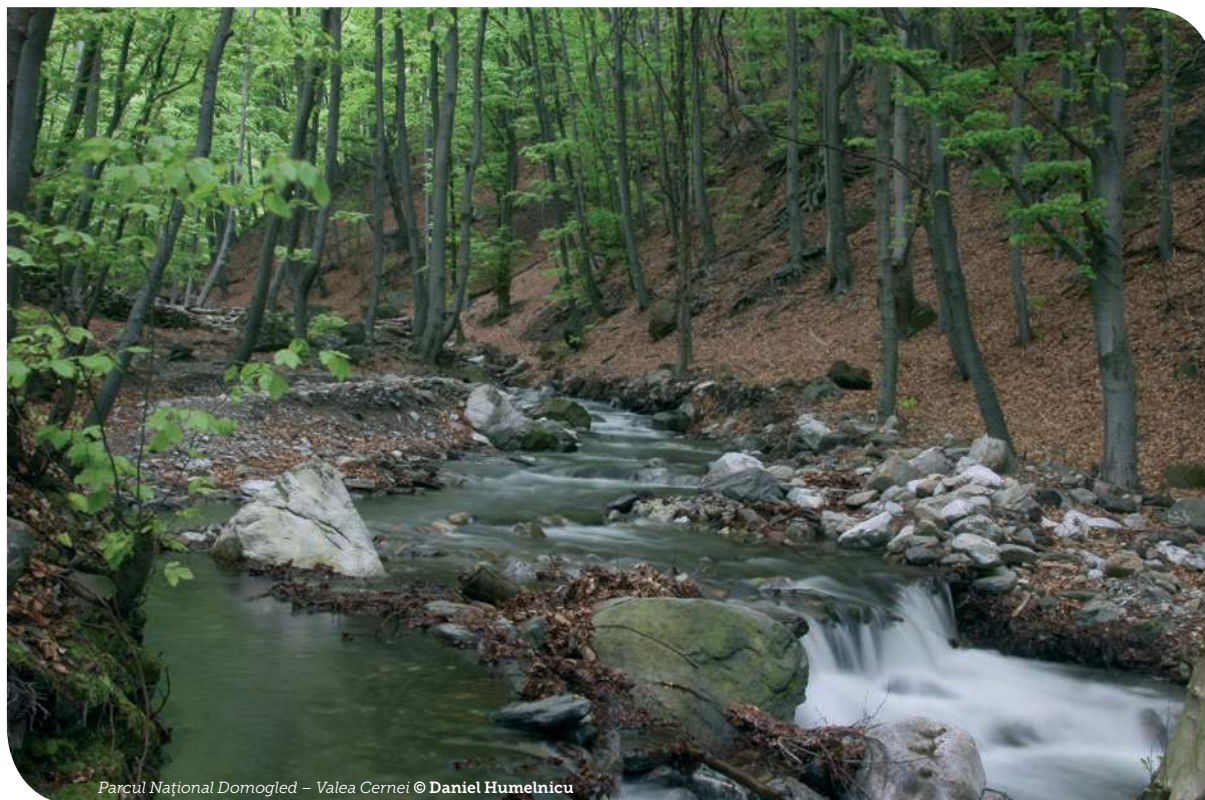
broasca țestoasă de uscat. O particularitate a parcului este Peștera lui Adam, care conține cele mai mari depozite de guano (excremente de liliec) din peșterile românești (gros de aproape 3 metri, acest depozit s-a acumulat în timp de la mai multe specii de lilieci).

Omul în armonie cu natura

Permanent, exploratorii au căutat să stabilească relații cu localnicii din comunitățile locurilor pe care le descoperă. În interiorul Parcului Național Domogled - Valea Cernei comunitățile sunt în număr de 12, dintre care cea mai numeroasă este Prisăcina (22 de familii), urmată apoi de Poiana Lungă (opt familii), Țațu (șapte familii), Ineleț (șase familii), Cracu Mare (cinci familii) și altele cu câte două sau trei familii. Locuitorii din aceste zone cultivă legume, porumb și pomi fructiferi, cresc vite și, până în prezent, și-au construit gospodării permanente și mori de apă care mai funcționează și astăzi. Legăturile dintre aceste așezări sunt posibile doar pe poteci de munte, folosindu-se cai sau măgari purtând samare. Principala ocupație a țăranilor din aceste zone

este creșterea oilor și a vitelor. Peste tot unde sunt pășuni și fânețe apar numeroase adăposturi numite sălașe, locuite numai în timpul cositului. De menționat este faptul că în aceste zone, cum ar fi de exemplu la Dobraia, există câte o singură școală cu clasele I-IV, iar elevii sunt nevoiți să ajungă acolo de la 3-4 km distanță și chiar mai mult, pe potecă prin pădure, în ciuda condițiilor nefavorabile din anotimpul rece. Un alt exemplu interesant este comunitatea Scărișoara unde există doar trei familii, iar din cauza drumului foarte anevoios locuitorii din această zonă, pentru a nu ocoli muntele zeci de kilometri, au improvisat scări din lemn peste abrupturi pe care să poată urca.

Vorbirea populară este reprezentată prin graiurile subdialectului bănățean. Astfel, se zice frace (frate), jinere (ginere), sânje (sânge), dulce (dulce), unge (unde), pra (pe). Există multe cuvinte moștenite din limba latină, comune cu dialectele românești sud-dunărene; golâmb (porumbel), a custa (a trăi), dar și cuvinte care trădează o influență germană: crumpi (cartofi), goști (musafiri), zacon (obicei).

Parcul Național Domogled – Valea Cernei © Daniel Humelnicu

Bibliografie:

- Parcul Național Domogled - Valea Cernei. 2015. Disponibil la: domogled-cerna.ro
- Banat Tour. 2015. Disponibil la: <http://www.banattour.ro>

4.5

Parcul Național

Retezat

EXPLORARE

Lacul Bucura © Adrian Grancea

© Marius Vlaicu

Parcul Național Retezat, Zona Gugu © Daniel Humelnicu

4.5 EXPLORATOR ÎN PARCUL NAȚIONAL RETEZAT

Parcul Național Retezat este primul parc național din România, înființat în anul 1935 la inițiativa profesorului Alexandru Borza, fondatorul Grădinii Botanice din Cluj-Napoca, și la inițiativa lui Emil Racoviță.

În prezent, parcul are statut de arie naturală protejată de interes național și internațional, fiind recunoscut ca Rezervație a Biosferei din anul 1979. Prin constituirea Parcului Național Retezat se urmărește protecția și conservarea unor eșantioane reprezentative pentru spațiul biogeografic național, cuprinzând elemente naturale cu valoare deosebită sub aspect fizico-geografic, floristic, faunistic, hidrologic, geologic, paleontologic, speologic, pedologic și peisagistic.

De ce este Retezatul un loc special?

Pentru că are 80 de lacuri și tăuri glaciare în care se oglindește albastrul cerului. Aici găsim atât cel mai întins lac glaciare din România, lacul Bucura, cât și cel mai adânc lac glaciare din România, Zănoaga. Pentru că aici exploratorul poate urca peste 20 de vârfuri mai înalte de 2.000 de metri bucurându-se în același masiv de un relief tipic glaciare, cu văi, lacuri și circuri glaciare, dar și de calcare împânzite de chei, peșteri și avene. Aventura te așteaptă la fiecare pas, fie ca să descifrezi misterul care învăluie Vârful Gugu, fie să deslușești de unde vine „aerul” straniu al Tăului dintre Brazi. Munții Retezatului sunt izvorul multor legende și povești fascinante despre flăcăi viteji, domnițe suave, haiduci cu milă față de cei oproșiți, zmei înaripați și... dinozauri pitici.

Cu siguranță suntem în locul favorit al exploratorilor aventurieri și trebuie să știm că Parcul Național Retezat se întinde pe o suprafață de 38.138 ha din care 48% păduri, 52% gol alpin (28% jnepeniș, 14% pășuni alpine, restul fiind stâncărie, grohotișuri sau luciu de apă).

Retezatul este cel mai complex și mai grandios masiv montan dintre toate sectoarele geografice ale Carpaților românești. Originalitatea sa constă în existența unor spectaculoase creste alpine care depășesc 2.000 m înălțime și un relief sculptural, în care s-au imprimat urmele a două mari glaciații (Riss și Würm). Cu o altitudine cuprinsă între 800 și 2.509 m (Vârful Peleaga), Parcul Național Retezat – Rezervație a Biosferei se află în partea de vest a Carpaților Meridionali, incluzând Masivele Retezat și Godeanu.

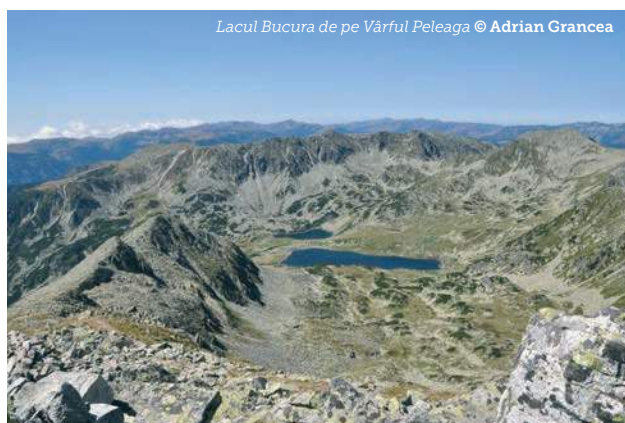
Accesul în Parcul Național Retezat se face prin Nucșoara – Cârnic (la limita nordică), Râu de Mori – Gura Zlata (la limita vestică) și Câmpul lui Neag – Câmpușel (în est). Turismul s-a practicat în Masivul Retezat încă din anii '30, după cum o dovedește și o hartă elaborată de Touring-Clubul României în anul 1936, pe care este figurată Casa Pietrele, aflată în proprietatea Clubului și având rol de cabană turistică.

De ce merită să fie protejat?

Pentru că este un loc unde natura a avut mai puțin de suferit din cauza intervenției oamenilor, pentru că aici pot fi găsite peste 1.190 de specii de plante (peste o treime din speciile de plante din România), pentru că aici există 90 de specii de plante endemice, pentru

Cerb carpatin © Costas Dumitrescu

Lacul Bucura de pe Vârful Peleaga © Adrian Grancea

că multe plante rare sau aflate în pericol încă mai pot fi admirate în Retezat. Merită să fie protejat și pentru că animalele își găsesc casă și hrană bună în pădurile și jnepenișurile muntelui. Aici încă există un echilibru între carnivore și erbivore, astfel încât în Retezat pot fi văzuți urși, lupi și râși, dar și capre negre, cerbi, căprioare, mistreți, iepuri și multe alte viețuitoare. Este important pentru că este casa a 185 de specii de păsări și este esențial ca acest loc să rămână neschimbat pentru ca și urmașii noștri să poată vedea toate acestea.

Viața sălbatică în Retezat

În Retezat vorbim despre viață sălbatică. Parcul Național Retezat adăpostește 55 de specii de mamifere (dintre care 22 sunt ocrotite de lege) și oferă condiții bune pentru supraviețuirea unora dintre cele mai importante carnivore mari ale Europei (lupi și râși). Caprele negre, cerbii și căpriorii sunt și ei bine protejați de munte, iar porțiunea calcaroasă a masivului este și acum folosită de urși ca adăpost pe timp de iarnă. Pisicile sălbatice fac și ele parte din bogăția faunistică a zonei la care, recent, s-au adăugat și marmotele (după ce 20 de exemplare de marmotă alpină din Alpii Austrieci au fost introduse în Parc, acum se pot întâlni

marmote în toate văile și căldările glaciare importante ale masivului). Numărul total al speciilor de animale care trăiesc în Parcul Național Retezat este de ordinul miilor.

Interesul botaniștilor pentru Retezat s-a manifestat încă din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea. De atunci și până acum în Retezat au fost descoperite 90 de feluri de plante specifice doar Carpaților, iar mare parte dintre ele se pot găsi numai aici. De asemenea, în Retezat se află cea mai mare concentrație de *Pinus cembra*, numit popular zâmbbru, un conifer din specia pinilor.

Omul în armonie cu natura

Țara Hațegului este o destinație ecoturistică care se suprapune peste provincia etnofolclorică a Țării Hațegului. Din punct de vedere geografic, aceasta se suprapune peste Depresiunea Hațegului și parțial peste masivele muntoase care o mărginesc: Munții Șureanu, Munții Poiana Ruscă și Munții Retezat.

„Dintre toate regiunile locuite astăzi de români la nord de Dunăre, Bănatul și Oltenia, cu prelungirea lor cea comună în țara Hațegului, sunt singurele care reprezintă o continuitate neîntreruptă geografico-istorică a neamului românesc, un cuib de unde se romanizau treptat țările spre apus, spre crivăț și spre răsărit, ba indirect și cele de peste Dunăre, cuibul mereu descărcându-și prinosul, dar rămânând totdeauna plin.”

Bogdan Petriceicu Hasdeu

Aici ești bine-venit să stai la șezătoarea de neuit alături de hațegani adevărați, bucuroși să-ți spună povestea locului, să te îmbie cu gustoase preparate gastronomice și să-ți fie ghizi pe cărări de munte sau printre cetăți medievale, pe văile umblate odinioară de dinozauri sau printre ruine romane. Țara Hațegului a ajuns notorie pe plan mondial datorită dinozaurilor pitici care au populat zona - pe atunci o insulă în Marea Tethys - în perioada Cretacicului. Mai multe posturi internaționale de televiziune au difuzat în ultimii ani numeroase documentare consacrate a acestor dinozauri de dimensiuni reduse.

Ținând cont de valoarea inestimabilă a sălbăciei zonei, turistul de aici trebuie să devină un ECOTURIST. Ecoturismul oferă turism natural durabil și responsabil care se ghidează după reguli etice și practici specifice: respect față de valorile naturale (călătorii responsabile prin natură), sprijin în conservarea pe termen lung a naturii (un flux de venituri care să ajute la conservarea biodiversității și culturii) și contribuții la îmbunătățirea bunăstării comunității locale (prin participarea la activitățile turistice).

Bibliografie:

- Parcul Național Retezat. 2015. Disponibil la: www.retezat.ro
- Romanian monasteries. 2015. Disponibil la: <http://www.romanianmonasteries.org>
- Turism în Țara Hațegului - Retezat. 2015. Disponibil la: <http://www.turismretezat.ro/>

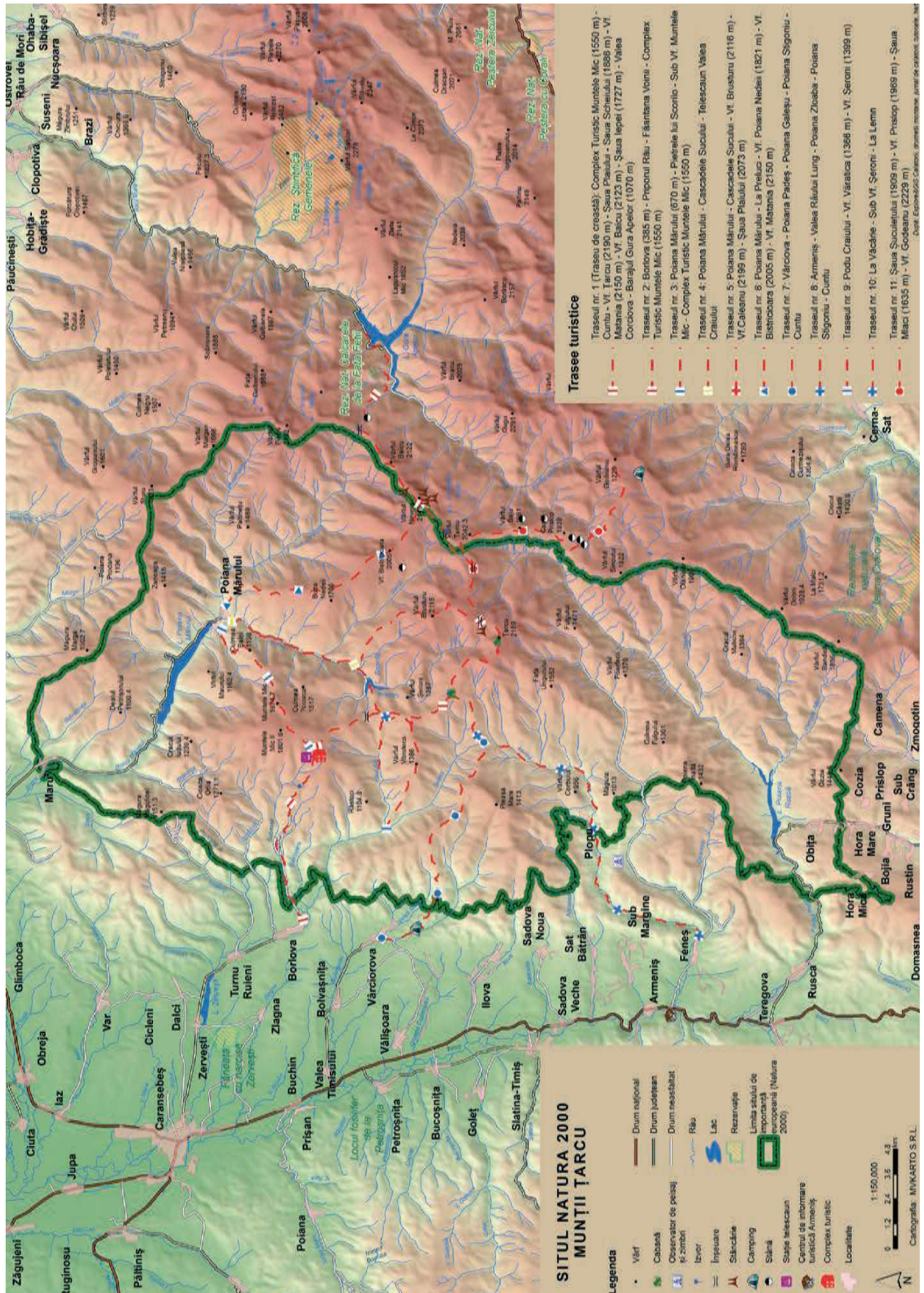
4.6

Situl Natura 2000

Munții Țarcu

EXPLORARE

© Daniel Mîrlea

4.6 SITUL NATURA 2000 MUNȚII ȚARCU

(NUMĂR DE REFERINȚĂ ROSCI0126)

Situl se suprapune pe cea mai mare parte peste masivul Țarcu și ocupă o suprafață de 58.840 hectare, iar în interiorul sitului putem regăsi următoarele comune: Armeniș (34% din suprafață), Bolvașnita (63%), Slatina Timiș (25%), Teregova (43%), Turnu Ruieni (40%), Zăvoi (60%). De asemenea, în interiorul sitului se află și stațiunea Poiana Mărului și complexul turistic Muntele Mic.

Numele „Țarcu” se spune că ar veni de la existența a numeroase stâne în această zonă. În Munții Țarcu, pășunile au fost și sunt o adevărată bogăție, fapt care explică păstoritul intens practicat până nu demult. Stânele au fost foarte dese, iar în unele regiuni ele se găseau la depărtare de numai 1-2 km una de alta. De obicei, stânele se află în apropierea izvoarelor și a pădurii, acestea asigurând condiții indispensabile vieții pastorale.

Să ne amintim ce este rețeaua Natura 2000

Rețeaua Natura 2000 reprezintă o rețea de arii naturale protejate ce se întinde pe tot teritoriul Uniunii Europene și care cuprinde un eșantion reprezentativ de specii sălbatice și habitate naturale protejate prin legislația europeană în vederea menținerii acestora pe termen lung.

Rețeaua Natura 2000 a fost creată începând cu anul 1979 și acum însumează peste 27.000 de astfel de zone naturale valoroase și 1.400 de specii de animale, păsări, plante. Aceste zone naturale incluse în rețeaua ecologică europeană se numesc situri Natura 2000. La noi în țară se găsesc în prezent 583 de situri Natura 2000 ce acoperă aproape un sfert din suprafața țării și se suprapun, în unele cazuri, peste alte tipuri de arii naturale protejate doar la nivel național, precum parcurile naturale și naționale.

Realizarea rețelei Natura 2000 se bazează pe două Directive ale Uniunii Europene:

- **Directiva Habitare** (Directiva 92/43 din 1992 privind conservarea habitatelor naturale și a faunei și florei sălbatice) și
- **Directiva Păsări** (Directiva 79/409 din 1979 referitoare la conservarea păsărilor sălbatice).

La definirea acestor situri nu s-a plecat de la ideea unei protecții stricte, cu interzicerea activităților umane, ci se dorește realizarea unor modele de dezvoltare durabilă, armonioasă, în care omul este prezent și activ, dar fără a agresa natura și fără a abuza de resursele naturale. De altfel, multe dintre aceste situri sunt valoroase, iar speciile protejate sunt prezente tocmai datorită modului în care omul a interacționat cu natura din vremuri străvechi, prin practici tradiționale de gospodărire a terenurilor agricole, a pădurilor și apelor.

Să începem explorarea Munților Țarcu prin văi abrupte, păduri răcoroase și ape reci

Numeroase poteci leagă stânele cu „plaiurile” cele mai umblate sau fac legătura între ele, iar unele dintre acestea sunt folosite ca trasee turistice, fiind marcate prin culori sau prin momâi.

Ce sunt momăile

Momăile sunt niște grămezi de pietre care erau folosite ca marcaje turistice înainte de introducerea marcajelor cu vopsea, o soluție mai bine integrată în peisaj, dar nu la fel de eficientă.

Pentru orientarea în spațiu, e important să menționăm că Munții Țarcu ocupă partea de nord-vest a Carpaților Meridionali și se disting ca o grupă aparte, alcătuită din regiune de forma unui triunghi între văile Hideg–Râul Șes–Râul Mare, Timișului și Bistrei, iar la vest sunt mărginiți de Depresiunea Caransebeșului. În partea de nord, Munții Țarcu sunt limitați de un culoar depresionar – culoarul Bistrei – care face legătura între depresiunile Caransebeș și Hațeg, despărțindu-i de Munții Poiana Ruscă. Spre sud-est, valea Râului Mare desparte Munții Țarcu de Munții Retezat, iar văile Râul Șes și Hideg îi despart de Munții Godeanu și, în parte, de Munții Cernei.

Relieful Munților Țarcu poate fi asemănat cu un vast amfiteatru ridicat în vecinătatea câmpiei bănățene și alcătuit, în mare, din trei trepte. Cea mai înaltă constă din culmi de peste 1800-2000 metri înălțime, situate în partea de sud-est, spre Hideg, Râul Șes și Râul Mare. Această treaptă este caracterizată prin suprafețe netede, culmi mărginite de căldări glaciare și pășuni alpine întinse. În treapta mijlocie se încadrează înălțimile de 1100-1500 m, care alcătuiesc o zonă ce înconjoară pe cea înaltă la vest și nord. Treapta cea mai joasă, cu înălțimi de 500-800 m, se află în contact cu Depresiunea Caransebeșului.

În ceea ce privește pădurile, peste 10.000 ha sunt păduri naturale, cu vârste venerabile (în literatura de specialitate acestea se numesc virgine și cvasivirgine), și reprezintă 29% din aria împădurită a sitului. Vârsta medie a arborilor din pădurile virgine de aici este între 165 și 185 ani.

Limita pădurii variază, situându-se în general la circa 1550-1650 m. Pădurea este alcătuită din fag la poalele munților și din molid în regiunile înalte. Deasupra pădurii, pajiștile alpine îmbracă culmile cele mai înalte ale munților, iar jnepenișul, care de obicei face trecerea între pădure și pajiștile alpine, ocupă suprafețe restrânse în Munții Țarcu; el se găsește mai mult în Masivul Bloju, în căldările glaciare orientate spre nord și pe Dealul Negru.

Majoritatea râurilor din Munții Țarcu aparțin bazinului Timișului, excepție fac numai Râul Șes și Râul Mare, care țin de bazinul Streiului. Râurile principale

Atenție la câinii de stână!

Ce facem când ne întâlnim cu ei? Iată mai jos câteva sfaturi de la Dinu Mititeanu, montaniard cu experiență și autor de cărți despre munte. Aceste soluții le-am testat și noi și ne-au fost de folos.

Nu te apropia de turmă; dacă e pe potecă, ori aștepți să se depărteze, ori ocolești turma.

Cei care nu sunt fricoși ar fi bine să meargă în fața și în spatele grupului: s-a dovedit științific că animalele simt (prin miros) pe cei fricoși.

De câinii foarte agresivi un grup de 3-5 persoane se poate apăra din mers prin metoda "arici", ca soldații romani, cu câte două bețe ținute lateral de fiecare persoană din grup. Metoda funcționează cu succes și pentru grupurile mici, de doi oameni.

Mergi înainte fără ezitări, oarecum indiferent, și fără a da înapoi sau a fugi. Când fugi (fie pe jos sau cu bicicleta), devin și mai agresivi, adică prind curaj. Căci dai semne clare că ți-e frică de ei, că ești mai slab.

Vorbește cu ei. Uneori e suficient un ton normal, blând, prietenos, alteori e nevoie de unul autoritar.

Depistează-l pe „șeful” haitei, căci la el trebuie să fii atent mereu. Mai periculoși și mai parșivi sunt nu cei care latră mai violent, ci cei care mârâie, arătându-și colții.

Când ești singur, folosește "metoda Lucian Blaga": se târăște un băț sau o creangă după tine, nu în fața ta. Bățul ținut în față, spre ei, mai mult îi întărește.

din regiune, precum Hidegul, Pârâul Alb, Pârâul Lung, Râul Șes și Râul Mare, s-au adâncit într-o zonă de relief mai joasă, formând un adevărat culoar ce desparte Munții Țarcu de Munții Godeanu și Retezat.

În Munții Țarcu se întâlnesc și lacuri naturale, prezența lor fiind legată în primul rând de văile glaciare. Ele sunt alimentate de apele de la baza grohotișurilor și ating nivelul maxim la sfârșitul primăverii, odată cu topirea zăpezilor și cu ploile abundente din lunile mai și iunie. Astfel, în căldarea glaciară Oboroacele, sub Vârful Țarcu, se găsește Iezerul Țarcu, la 2130 m înălțime, iar Lacul Pietrele Albe (Tăul Lucios) este situat în căldarea cu același nume din Masivul Baicu, la 1780 m altitudine. Aceste lacuri glaciare din Munții Țarcu pot fi comparate ca dimensiuni și frumusețe cu cele din Retezatul nu foarte îndepărtat.

Importanța sitului pentru biodiversitate

Munții Țarcu formează o zonă compactă aproape nealterată, cu un complex de ecosisteme preponderent naturale (81%), o diversitate naturală remarcabilă și o abundență locală de specii de până la 80 de ori mai mare față de media la nivel național.

Viața sălbatică

Fauna Munților Țarcu este reprezentată prin animalele obișnuite în pădurile de munte și în zona alpină de la noi din țară. În păduri trăiesc specii protejate precum urșii, lupii, râșii – cei care de altfel țin în echilibru ecosistemul și sunt un indicator al sănătății acestuia. În plus, aici trăiesc și mistreți, vulpi sau veverițe. În zona alpină se găsesc capra neagră, șoarecele alpin, diferite păsări și fluturi viu colorați. În apele repezi și în unele lacuri alpine sunt păstrăvi, ceea ce face posibilă și prezența vidrei, o altă specie protejată și extrem de sensibilă la intervențiile omului asupra râurilor (de exemplu prin construirea de facilități pentru producerea energiei electrice sau prin regularizarea cursurilor de apă) și la poluarea apelor în care trăiește.

Zimbrul a revenit și el în ecosistemul de aici începând cu anul 2014, când a fost efectuat în Munții Țarcu primul și cel mai mare transport de zimbră din Europa. Iată că după o absență de mai mult de 200 de ani, această specie emblematică pentru istoria și cultura noastră, s-a întors pe meleagurile unde se găsea odinioară din abundență. Zimbrul este un mamifer erbivor și o specie de legătură între zonele de pădure și de pajiște, prin obiceiurile de hrănire în care păscutul alternează cu consumarea de scoarță de copaci și chiar cu vlăstari. De aceea, prezența acestei specii în zonă ajută la menținerea unui peisaj mixt (peisaj mozaicat), care este foarte valoros din punct de vedere al diversității de specii și rezistenței la intemperii.

Pajiștile subalpine și alpine sunt alcătuite din graminee, între care predomină iarba câmpului (*Agrostis tenuis*), păișul (*Festuca rubra*), iarba vântului (*Agrostis rupestris*) și părușca (*Festuca supina*), iar pe alocuri firuța (*Poa alpina*). În zonele cu grohotișuri, mai ales în Masivul Bloju, se întâlnesc pajiști cu iarba numită rugină (*Juncus trifidus*), iar în zona calcaroasă de la colțul Fetii se întâlnește foarte frecvent floarea-de-colț (*Leontopodium alpinum*), o plantă care în general este foarte rară, fiind de aceea și protejată.

Zimbrul, ca arhitect peisagist:

vă invităm să consultați fișa dedicată zimbrului din primul capitol al acestui manual, în care veți re-găsi informații detaliate despre specie și rolul ei în ecosistem și în menținerea peisajului.

Poiana Mărului

Un loc care nu trebuie ratat în Munții Țarcu este Poiana Mărului, o stațiune situată în inima munților, la 500 de metri altitudine și faimoasă datorită aerului puternic ozonat, unic în Europa.

La început, în Poiana Mărului a fost doar o casă de pădurar, mai târziu au apărut alte case, de vânători și pescari, apoi case de agrement. Dezvoltarea a început după Marea Unire din 1918, iar în 1936 a fost declarată stațiune turistică climaterică.

Poiana Mărului este astăzi una dintre bijuteriile montane ale Banatului, așezată într-un cadru natural cu formă de potcoavă, de un pitoresc aparte, fiind numită de localnici „Mica Elveție”.

Stațiunea este un nod de trasee turistice. De aici, pe valea Bistrei Mărului, prin așa-numita Șaua Iepeii, se poate ajunge la lacul de acumulare Gura Apelor, ce alimentează salba de 10 hidrocentrale de pe Râul de Mori. Un al doilea traseu este pe Valea Șucului, iar cel de-al treilea traseu este pe lângă fosta păstrăvărie, pe poteca ce duce la Vârful Nedeia (2150 m), apoi la Vârful Pietrei (2192 m), și într-un final la Sarmizegetusa Ulpia Traiana. Indiferent de traseul pe care îl alegeți, peisajele sunt magnifice și atunci când obosiți faceți un scurt popas și observați jocul veverițelor, care se întâlnesc la tot pasul.

Bibliografie

- <http://www.tarcu.ro/>
- <http://www.dinunititeanu.ro/Cainii-ciobanilor>
- Formularul standard Natura 2000 – Munții Țarcu, http://www.anpm.ro/anpm_resources/migrated_content/files/APM%20CS/Biodiversitate/Natura%202000/muntiitarcusci.pdf
- Ghid, TARCUL-GODEANU – Gh. Niculescu, 1967
- Colectia Muntii Nostrii nr.51, Muntele Mic-Tarcu – Gh. Niculescu, 1990
- <http://eualegromania.ro/2014/10/31/poiana-marului-un-colt-de-rai-in-inima-muntiiilor/>

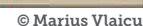

4.7 Situl Natura 2000

Coridorul Rusca Montană-Țarcu-Retezat

EXPLORARE

© Bogdan Comanescu

4.7 SITUL NATURA 2000 CORIDORUL RUSCA MONTANĂ-ȚARCU-RETEZAT (NUMĂR DE REFERINȚĂ ROSCI0292)

Situl are o suprafață de 24.443 hectare, cu altitudini cuprinse între 451 și 2194 de metri, și se suprapune în proporție de trei sferturi pe suprafața județului Hunedoara și un sfert pe cea a județului Caraș-Severin. Include zone împădurite compacte, tipurile de pădure principale fiind cele de fag și molid, dar sunt prezente și tufărișurile de jneapăn și smârdar, și gorunul în combinație cu carpenul.

Calitatea și importanța sitului pentru biodiversitate

Acest sit este important pentru carnivorele mari (lup, urs și râs) și pentru faptul că asigură continuitatea rețelei de arii naturale protejate Natura 2000 din această regiune, arii care conectează Carpații Meridionali cu Munții Apuseni. Împreună cu siturile Natura 2000 Coridorul Podișul Lipovei–Poiana Ruscă, Ținutul Pădurenilor și Rusca Montană, formează coridorul ecologic în regiunea Munților Poiana Ruscă care, în nord, se continuă cu coridorul ecologic din Munții Apuseni, iar în sud pătrunde în zonele cu densități ridicate de carnivore mari din Carpații Meridionali. Conservă condiții de viață prielnice pentru toate cele trei specii de carnivore mari și include singurul sector

permeabil al drumului național DN68 care, în rest, acționează ca o barieră majoră în deplasarea acestor animale între Munții Poiana Ruscă și Munții Țarcu.

Ce este un coridor ecologic?

Coridorul ecologic reprezintă o zonă de legătură cu rol în conectarea a două sau mai multe habitate naturale, care facilitează deplasarea, reproducerea și refugiul speciilor de faună sălbatică. Coridoarele pot varia ca mărime, formă și compoziție și au rol foarte important în preîntâmpinarea dispariției speciilor sălbatice. Mai multe informații despre coridoarele ecologice și rolul acestora găsiți la pagina 15 din acest Ghid.

Să începem explorarea Munților Poiana Ruscă

Munții Șureanu și Cindrel, apoi Munții Aninei, Semenici, Dognecei, Almăj, Locva și Poiana Ruscă formează un brâu muntos cu altitudini medii în jur de 700-1000 metri, care urmărește curbura Carpaților Meridionali, înconjurând pe la nord - nord-vest zona înaltă cu relief alpin a munților Retezat, Țarcu și Godeanu. Cel mai înalt vârf al Munților Poiana Ruscă este vârful Padeș și are 1382 m.

Masivul Poiana Ruscă ni-l putem imagina ca o

punte de legătură între Carpații Meridionali și Munții Apuseni. La nord, Poiana Ruscă se învecinează cu Munții Metaliferi și cu Dealurile Lipovei, la vest masivul este mărginit de Depresiunea Caransebeșului (lunca Timișului), spre sud limita urmărește Valea Bistra, iar limita estică este marcată de zonele depresionare ale Hațegului și Streiului. La est de această depresiune se ridică pitoreștii Munți Șureanu.

Relieful Munților Poiana Ruscă nu creează mari dificultăți drumeților, fiind ușor accesibil în toate părțile. Greutăți se întâmpină doar uneori pe versanții abrupti ai văilor mari săpate în roci dolomitice sau calcaroase, cum ar fi văile Govajdia, Runc, Bega, sau pe pantele pe care se extinde o vegetație abundentă și deasă de arbuști, ferigi, zmeură, mure. Pădurile vechi sunt de regulă ușor de străbătut în toate direcțiile, singurele inconveniente datorându-se uneori pantelor accentuate ale creștelor principale.

Deși ascund frumuseți deosebite, caracteristice pentru partea de nord și nord-vest a Carpaților Meridionali, Munții Poiana Ruscă sunt puțin vizitați de turiști. Poienile însoțite, culmile împădurite și văile stâncoase, înguste, sau dimpotrivă largi cu pante line, sunt străbătute mai ales de amatorii de drumeție din regiunile învecinate însă puțini călători vin de departe special pentru aceste trasee. Acest lucru se datorează probabil concurenței reliefului alpin spectaculos al Munților Retezat, dar poate și insuficienței informațiilor despre posibilitățile de drumeție.

Viața sălbatică

Munții Poiana Ruscă găzduiesc o faună bogată, pădurile de fag, brad și molid din partea centrală a masivului fiind populate de ursul brun (*Ursus arctos*), de cerbul carpatin (*Cervus elaphus*), căprioară (*Capreolus capreolus*), mistreț (*Sus scrofa*). Mai rar se întâlnește aici râsul (*Lynx lynx*), iar mult mai răspândite sunt lupul (*Canis lupus*) și vulpea (*Canis vulpes*), care coboară până în zonele de margine ale masivului, iepurele - în zona de platou și în luncile râurilor, și veverița (*Sciurus vulgaris*), care adesea poate fi întâlnită pe potecile turistice din pădure.

Putem găsi aici și reptile ca șopârla de munte (*Lacerta vivipara*), salamandre și serpi. Trebuie să amintim și de prezența, pe lângă vipera comună (*Vipera berus*), a viperei cu corn (*Vipera ammodytes*), care este răspândită mai ales în partea de nord-est a masivului.

Pe platoul Munților Poiana Ruscă sunt pajiști montane cu păiuș roșu, țepoșica și iarba vântului, care odată cu scăderea treptată a înălțimii trec spre est, în pajiști colinare. În zona colinară a masivului întâlnim livezi cu cireși, pruni, uneori și nuci.

Dintre fructele pădurii, putem găsi fragii (*Fragaria vesca*) și mura (*Kubus hirtus*) - cu precădere la marginea pădurii și în luminișuri, zmeura (*Rubus idaeus*), coacăzele (*Bruckenthalia spiculifolia*), merișoarele și afinele (*Vaccinium myrtillus*).

Pădurenii

Pe platoul Munților Poiana Ruscă, pe plaiurile însoțite ale culmilor care coboară din vârful Rusca, s-a menținut o populație locală cu rădăcini adânci în trecutul neamului românesc. Locuitorii așezărilor din această regiune își spun „pădurenii”. Ei reprezintă o „insulă etnografică” în care s-a păstrat cultura populară arhaică - originală și diferențiată față de cea a regiunilor învecinate. Trăsăturile principale ale acestei culturi constă în: amplasarea așezărilor pe culme, culturi agricole pe dealuri terasate, portul specific (în special al femeilor) și graiul.

La începutul secolului al II-lea e.n., partea de est a Munților Poiana Ruscă se afla în aria principalelor centre dacice și romane, iar la poalele masivului, în depresiunea Hațegului, era așezată capitala provinciei Dacia, Ulpia Traiana Sarmizegetusa. O parte din daci s-au retras în munții învecinați, iar poziția geografică a așezării pădurenilor le-a permis, probabil secole de-a rândul, o izolare parțială față de influențele externe, ceea ce explică conservarea, în graiul actual, a unor expresii de origine latină, cum ar fi „a vulnera” pentru a lovi, precum și păstrarea unor elemente particulare ale portului. Totuși, influența slavă a reușit, mai târziu, să pătrundă în ținutul pădurenilor. Mărturiile au rămas, între altele, tot în grai și în denumirile unor localități, cum sunt Ruda, Dobra sau Sohodol.

Ocupațiile lor constau în creșterea vitelor, cultivarea unor suprafețe restrânse pe terase nivelate în jurul așezărilor, sculptura în lemn, țesătoria și broderia, toate în limitele necesităților de trai propriu. În ultimul timp, oieritul și lucrul în pădure au devenit preocupările de bază ale pădurenilor.

Ceea ce este însă cu adevărat spectaculos la pădureni este portul popular. Este un costum care din punct de vedere al structurii se înscrie în tipologia costumului de Transilvania, dar are o linie unică: silueta dreaptă, ce rezultă din linia celor două „oprege” negre, sobre, care învelesc strâns trupul femeii, în contrast cu cămașa voluminoasă care abundă în culoare și decor. Multe din aceste elemente pot fi văzute în Muzeul Pădurenilor din Poienița Voinii.

O altă trăsătură caracteristică, demnă de semnalat, este ospitalitatea pădurenilor.

Bibliografie:

- Colecția Munții Noștri, Poiana Ruscă - H. G. Krautner, editura: SPORT-TURISM, 1984
- <http://www.rasfoiesc.com/educatie/geografie/Muntii-Poiana-Rusca-ZONA-PADUR93.php>
- Fișa sitului Natura 2000 Coridorul Rusca Montană-Țarcu-Retezat (ROSCI0292), http://biodiversitate.mmediu.ro/rio/natura2000/view?doc_id=ROSCI0292

PARTEA III

**Cluburile „Tineri activi
pentru protejarea naturii
sălbatică”**

Conținutul din Partea III a fost dezvoltat de WWF România și Fundația Noi Orizonturi, în calitate de partener educațional, pe baza experienței Programului IMPACT Cluburi de Inițiativă Comunitară pentru Tineri. Prezentul material nu poate fi reprodus fără aprobarea WWF România și a Fundației Noi Orizonturi.

CUPRINS

PARTEA III

Capitolul 1: Despre cluburile pentru protejarea naturii sălbatice

1.1 Ce sunt cluburile pentru protejarea naturii sălbatice?	76
1.2 Ciclul de funcționare a clubului și activități recomandate	78
1.3 Echipa clubului pentru protejarea naturii sălbatice	80
1.4 Relația clubului cu actori din comunitate și cluburile din regiune	82

Capitolul 2: Ce și cum învață tinerii în club?

2.1 Ce învață tinerii din club?	84
2.2 Cum învață tinerii în cadrul clubului?	91
2.3 Rolul facilitatorului întâlnirilor de club în procesul de învățare	93
2.4 Elemente de dinamica grupurilor	94
2.5 Învățarea prin experiență și procesarea	97
2.6 Aspecte privind comunicarea în club	100
2.7 Sfaturi practice pentru facilitatori	103

Capitolul 3: Curriculumul clubului pentru protejarea naturii sălbatice

3.1 Ce este curriculumul	104
3.2 Contextul de folosire a prezentului curriculum	105
3.3 Calendarul și ordinea recomandată pentru întâlnirile de club	105
3.4 Cum este structurat curriculumul?	105
3.5 Cum citim întâlnirile din acest curriculum?	106
3.6 Elemente de luat în considerare la organizarea întâlnirilor	106

■ Întâlnirea 1: Despre ce este vorba în club?	110
■ Întâlnirea 2: Implicarea mea în club	120
■ Întâlnirea 3: Descoperim cum să lucrăm împreună	130
■ Întâlnirea 4: Ce reprezintă ariile protejate?	142
■ Întâlnirea 5: Prezentarea conceptului de sălbăticie	150
■ Întâlnirea 6: Beneficiile sălbăticiei	160
■ Întâlnirea 7: Amenințări la adresa zonelor de sălbăticie	164
■ Întâlnirea 8: Ce putem face pentru conservarea zonelor de sălbăticie?	171
■ Întâlnirea 9: Zone de sălbăticie din regiunea noastră	176
■ Întâlnirea 10: Cum arată viitorul zonelor de sălbăticie din regiunea noastră?	180
■ Întâlnirea 11: Introducere în managementul de proiect: analiza nevoilor/problemelor din zonele de sălbăticie	186
■ Întâlnirea 12: Analiza nevoilor/problemelor și prioritizarea	194
■ Întâlnirea 13: Construirea proiectului 1	198
■ Întâlnirea 14: Construirea proiectului 2	204
■ Întâlnirea 15: Scrierea și monitorizarea proiectului	212
■ Întâlnirea 16: Evaluarea activității clubului și planificarea anului următor	219
■ Întâlnirea 17: Sărbătorirea rezultatelor și o privire în viitor	227

Tabăra „Tineri activi pentru protejarea sălbăticiei” © Adrian Grancea

CAPITOLUL 1.

Despre cluburile pentru protejarea naturii sălbatice

1.1 CE SUNT CLUBURILE PENTRU PROTEJAREA NATURII SĂLBATICE?

Cluburile sunt grupuri de inițiativă formate din aproximativ 20 de tineri cu vârste între 14 și 18 ani, elevi ai liceului-gazdă, care se implică în mod activ în problemele cu care se confruntă natura din jurul lor.

Activitățile clubului se desfășoară pe parcursul unui an școlar și se reiau în anul școlar următor, cu membri și proiecte noi, construind pe experiența acumulată în primul an. Activitatea principală a clubului constă în întâlniri de club cu o durată de

aproximativ 2 ore organizate pe parcursul anului școlar în care profesorii și tinerii pregătesc activități folosind metode non-formale pentru a învăța despre conceptul de sălbăticie și pentru a dezvolta proiecte pentru natura din parcurile naturale sau naționale din apropierea liceului.

Activitățile sunt facilitate de către profesori și de către tinerii care fac parte din echipa coordonatoare. Tinerii din cadrul unui club lucrează împreună cu o echipă de profesori voluntari care au rol de facilitatori, dar și de coordonatori principali ai cluburilor.

Într-un an au loc aproximativ 19-22 de întâlniri de club. Profesorii coordonatori, folosind metode participative specifice educației prin experiență¹, trec tinerii printr-un proces de învățare în urma căruia aceștia dobândesc o serie de competențe specifice (ex: management de proiect, lucru în echipă, abilități de lideri și comunicare).

În afara beneficiilor pentru membri, clubul aduce beneficii naturii prin faptul că tinerii construiesc proiecte pentru protejarea naturii sălbatice din zona lor, aceasta fiind misiunea directă și asumată a clubului. Clubul ajunge să-și îndeplinească misiunea prin faptul că, pe parcursul a nouă luni, membrii săi au posibilitatea să realizeze un proiect dedicat protejării naturii sălbatice din regiunea lor. Pentru a realiza acest lucru în cadrul întâlnirilor de club, aceștia învață despre conceptul de sălbăticie, despre beneficiile și amenințările la adresa sălbăticiilor și despre ce pot face ei pentru protejarea acestora. În plus, învață despre managementul proiectelor: cum analizează nevoile și problemele specifice regiunii lor, cum să găsească soluții și să planifice, implementeze, monitorizeze și să evalueze un proiect.

Pentru ca profesorii să poată ghida tinerii în acest proces de învățare, prezentăm în acest ghid un curriculum ce cuprinde 17 întâlniri care se pot organiza în cadrul cluburilor.

Beneficiile deschiderii unui club

Deschiderea și existența cluburilor aduce o serie de beneficii atât pentru zonele de sălbăticie din regiune, cât și pentru tineri, profesori, școală și comunitate.

Beneficii pentru tineri:

- Învăță și se distrează
- Înțeleg că sunt modele de viață pentru cei din jurul lor când vine vorba de protejarea naturii
- Își formulează scopuri importante pentru viitor
- Interiorizează beneficiile colaborării
- Își dezvoltă stima de sine și sentimentul de realizare prin implementarea unor proiecte concrete pe tematică de mediu
- Își dezvoltă abilități necesare și în alte contexte de viață
- Își dezvoltă competențe cheie specifice și competențe cheie de suport (vezi pag. 85)

Beneficii pentru profesori:

- Își dezvoltă abilități de facilitare a metodelor specifice educației non-formale
- Sunt recunoscuți în școală pentru proiectele extracurriculare
- Își dezvoltă abilitățile de lider
- Sunt o parte vitală a schimbărilor pozitive din comunitățile lor
- Parcurg o experiență de lider care poate fi transferată și în alte contexte ale școlii

Beneficii pentru școală:

- Competențele dobândite de tineri se pot transfera și în alte proiecte organizate în cadrul școlii
- Proiectele clubului recomandă școala și în alte contexte
- Școala este văzută ca un spațiu care promovează activitățile extracurriculare alternative
- Creșterea prestigiului și vizibilității prin includerea în activitățile de comunicare și promovare ale proiectului realizate de echipa WWF, dar și de membrii clubului

Beneficii pentru comunități:

- Se intensifică și se dezvoltă acțiunile civice la nivel local
- Proiectele contribuie la implicarea activă a membrilor comunității
- Responsabilizează autoritățile locale dacă proiectele pentru natura sălbatică se fac în parteneriat cu instituții publice
- Îmbunătățește calitatea vieții tuturor, prin creșterea capitalului social și natural la nivel local
- Abilitățile îmbunătățite ale tinerilor pot conduce la dezvoltare economică la nivel local

(adaptat după Manualul IMPACT al Fundației Noi Orizonturi)

1. Educația prin experiență creează experiențe reale din care elevii pot învăța despre natură și despre realizarea unui proiect. Conform teoriei lui David Kolb, acest model educațional permite integrarea în procesul învățării a tuturor elevilor, indiferent de stilul de învățare dominant: pragmatic, teoretician, reflexiv, activ.

Viziunea cluburilor

Cluburile pentru protejarea naturii sălbatice reprezintă:

- un context de învățare și dezvoltare pentru profesori și tineri pasionați de natură care își doresc să se implice în mod activ în protejarea zonelor de sălbăticie și a altor zone naturale.
- locul în care se construiește o comunitate a liceului, o echipă formată din tineri și profesori care folosesc metode formale și non-formale pentru a învăța despre natură și beneficiile ei, dar și despre subiecte care pot fi utile pentru parcursul profesional al tinerilor după terminarea școlii, cum este managementul de proiect.
- un context de practică, în care profesorii și tinerii se întâlnesc pentru activități cu obiective de învățare specifice și metode de lucru adaptate nevoilor acestora.
- un spațiu în care învață despre sălbăticie și organizează o serie de activități pentru dezvoltarea anumitor competențe specifice acestei teme, începând de la conștientizarea importanței protejării zonelor de sălbăticie și până la dezvoltarea de soluții pentru conservarea acestora, în mod direct și indirect.

Tabăra „Tineri activi pentru protejarea sălbăticiei” © Adrian Grancea

1.2 CICLUL DE FUNCȚIONARE A CLUBULUI ȘI ACTIVITĂȚI RECOMANDATE

Intenția este de a crea în liceu un cadru de învățare care, pe termen lung, să devină un punct de referință pentru desfășurarea activităților de învățare.

În primul an școlar se pun bazele clubului, se formează echipa, se testează o serie de metode și se implementează proiecte pentru protejarea naturii, se construiește relația cu actorii relevanți din comunitate (reprezentanți ai parcurilor naturale și naționale din regiune, reprezentanți ai primăriei, posibili sponsori și parteneri, cum ar fi alte organizații non-guvernamentale active pe plan local și regional sau membri ai celorlalte cluburi deschise) și din afara comunității (cum ar fi rețeaua națională și internațională WWF de profesori și elevi implicați în proiecte dedicate naturii). În primul an vor avea loc aproximativ

19-22 de întâlniri de club folosind curriculumul educațional realizat de WWF și Fundația Noi Orizonturi. Standardul recomandat este de minimum două întâlniri de club/lună, cu un minim de două ore/întâlnire.

Ciclul de viață recomandat pentru o generație de membri activi este de minimum doi ani, tinerii având astfel posibilitatea să-și dezvolte o serie de abilități în primul an, pe care apoi să le transfere noii generații de membri din anul al doilea.

După primul an, tinerii își vor fi dezvoltat o serie de competențe pentru a putea oferi din experiența lor noilor membri ai cluburilor care vor participa la activitățile din anul doi de funcționare a clubului și vor implementa noi proiecte.

Întâlnirile din al doilea an se vor desfășura cu aceeași frecvență, dar cu o implicare mai mare a membrilor care au fost activi în primul an. În fiecare an se vor identifica o serie de resurse, astfel încât clubul să devină cât mai autonom și autosustenabil (de exemplu, posibilități de finanțare a ideilor de proiecte, de la evenimente de strângere de fonduri la sponsorizări și parteneriate).

Învățarea de la egal la egal, unul dintre principiile de bază ale clubului

Principiul educațional de bază folosit pentru anul I, dar mai ales pentru anii următori de activitate este educația *Peer-to-Peer* (*de la egal la egal*). Aceasta este o abordare prin care un grup de minimum patru-cinci tineri, membri ai clubului, sunt echipați cu abilități de lucru în echipă, leadership, comunicare și management de proiect. Acești tineri sprijină profesorii coordonatori în ghidarea clubului și organizează și singuri activități. Această echipă coordonatoare se formează în funcție de dorința de implicare a elevilor.

Acești tineri pot deveni modele pentru ceilalți colegi din grup prin puterea exemplului personal. Transferul

de experiență de la egal la egal către ceilalți membri duce, astfel, la îmbunătățirea actului educațional, la crearea unui set de valori comune și o asumare mai mare a misiunii clubului de către întreg grupul, la eficientizarea lucrului în echipă în club, la o comunicare mai bună și la creșterea capacității clubului de a face față problemelor și provocărilor întâmpinate. Profesorii coordonatori sunt sprijiniți în ghidarea clubului prin faptul că există acești tineri care capătă un rol de motor invizibil al clubului. După fiecare an de funcționare, profesorii pot acorda celor mai implicați elevi titlul de “Lideri juniori”.

Conform piramidei învățării dezvoltată de Edgar Dale², una dintre cele mai eficiente metode de a reține cele învățate este prin transmiterea informațiilor către alte persoane. Astfel, folosind principiul învățării între egali, propunem ca după primul an în care învață despre sălbătici și despre management de proiect, despre metode de lucru și modul de funcționare al clubului, în anul doi, o parte din tinerii cu experiență mai mare să fie cei care coordonează cât mai multe activități de club cu sprijinul profesorului coordonator. Membrii vechi sau liderii juniori vor avea astfel o serie de noi contexte de învățare experiențială, vor dobândi o serie de competențe de leadership și de facilitare.

Tipuri de activități în cadrul clubului

A. Activități pregătitoare înaintea deschiderii clubului

Clubul debutează oficial cu prima întâlnire de club. Însă, înainte de prima întâlnire de club, au loc o serie de **activități pregătitoare**:

- Formarea echipei de profesori coordonatori
- Încheierea unui acord cu direcțiunea pentru susținerea clubului în școală
- Selecția elevilor care vor face parte din echipa coordonatoare alături de profesori
- Promovarea deschiderii clubului în școală
- Recrutarea membrilor
- ...și prima întâlnire de club

Promovarea deschiderii clubului în școală se poate face prin următoarele metode de către echipa coordonatoare formată din profesori și tineri:

- Prezentarea în cancelarie a deschiderii unui astfel de club și implicarea celorlalți profesori care doresc să sprijine clubul (de pildă, se pot implica în activități, pot promova clubul către elevi).
- Vizite de 2-3 minute, din clasă în clasă, pentru a anunța elevii despre acest club care se deschide (de exemplu, se pot împărți pliante/materiale informative create de elevi cu informații despre

club, se pot împărtăși experiențele anterioare).

- Crearea de afișe care anunță deschiderea clubului și amplasarea acestora în locuri vizibile din școală și alte locuri de întâlnire.
- Anunțarea deschiderii clubului la alte evenimente de început de an din școală.

Recrutarea membrilor

Pentru a dobândi calitatea de membri sunt foarte importante următoarele aspecte:

- Motivația elevilor de a se implica în activitățile clubului, dragul de natură, dar și un nivel ridicat de responsabilitate
- Să fie elevi ai claselor IX-XI, pentru a avea șansa implicării pe termen lung. Elevii claselor a IX-a și a X-a se pot implica pe o perioadă mai lungă, dar acest lucru nu este menit să limiteze participarea elevilor de clasa a XII-a.

Notă! *Posibilitatea de înscriere în club este deschisă pentru orice tânăr din liceul-gazdă indiferent de rasă, etnie, religie, capacități fizice și mentale etc.*

Pentru că activitățile se desfășoară pe durata unui an școlar, recomandăm ca recrutarea să aibă loc la început de an, iar durata recunoașterii tinerilor ca membri să fie de un an, cu posibilitatea de reînnoire în anul următor.

În cadrul cluburilor va exista un contract de valori pe care membrii îl adoptă și îl semnează, astfel asumându-și responsabilitatea implicării în activități. Contractul se stabilește la a treia întâlnire a clubului, conform sugestiilor din curriculum.

Contractul de valori

Contractul de valori este realizat de comun acord de către tinerii care participă la primele trei întâlniri de club și este semnat de către aceștia. Odată cu semnarea contractului, ei pot deveni oficial membri de club. Până atunci sunt potențiali membri de club. Semnarea contractului înseamnă asumarea unor valori și principii de lucru în club, astfel încât să se atingă misiunea clubului, dar și obiectivele individuale de învățare ale fiecărui membru în parte.

După semnarea contractului de valori, acesta se tipărește și se afișează în sala în care au loc întâlnirile. Pe parcurs, dacă vin membri noi, aceștia pot deveni membri numai după ce li se prezintă contractul de valori și sunt de acord cu el. Pe parcursul anului, contractul poate fi modificat sau îmbunătățit, dar toate modificările trebuie să fie acceptate de către toți membrii clubului. Pe lângă respectarea contractului de valori, este importantă prezența și implicarea în activități. Opțional, fiecare club își poate construi propria formă de validare și definire a statutului de membru (de la semnarea unui acord specific la carnet de membru sau legitimații). Pentru

2. Piramida Dale și tehnologiile informației și comunicării http://c3.icvl.eu/disc/2013/cniv/documente/pdf/sectiuneaA/sectiuneaA_lucrarea8.pdf

a putea urmări prezența la întâlniri va exista o listă de prezență care se va semna la fiecare întâlnire.

La finalul fiecărui an școlar are loc o sesiune în care se discută despre parcursul clubului și al tinerilor și rolurile acestora în anul școlar următor, iar statutul de membru se reînnoiește la început de fiecare an. Modul de reînnoire a statutului de membru se decide de către echipa coordonatoare formată din profesori și tineri, respectând principiile de mai sus.

B. Activități educaționale

După prima întâlnire de club urmează o serie de activități educaționale:

- **Întâlniri standard de club (17 întâlniri detaliate în curriculum pentru anul I)** - minimum o dată la două săptămâni. Recomandat o dată pe săptămână pentru o eficiență crescută.
- **Întâlniri de reflecție și evaluare la jumătatea anului** - în care poate fi evaluată activitatea până la jumătatea anului. Se poate folosi modelul de activități din Întâlnirea standard 16 din curriculum, dar adaptat pentru jumătatea anului.
- **Întâlniri de conectare cu natura** - excursii de club, plimbări scurte, vizitarea parcurilor naționale și naturale din regiune, vizite la grădini botanice din regiune etc. Recomandăm ca acestea să aibă loc minimum de două ori pe lună.
- **Întâlniri distractive și de sărbătorire** - pentru motivarea membrilor și reconectarea cu grupul. Este necesar să fie cel puțin una la finalul proiectului (după modelul Întâlnirii standard 17). Sunt recomandate cel puțin două pe an. Poate fi o ieșire într-un loc inedit, la o tură de ski, o cină gătită acasă la un membru, un picnic împreună, întâlniri cu membrii celorlalte cluburi etc.
- **Întâlniri cu invitați speciali** - pentru îmbogățirea cunoștințelor specifice pe teme alese de către membrii clubului. Puteți invita un reprezentant al ariilor protejate din regiune, un expert în management de proiect, un specialist în comunicare, o persoană publică – aceștia pot vorbi despre exemple din experiența lor care să vă ajute în implementarea proiectelor de club și în atingerea obiectivelor de învățare propuse.
- **Activități specifice zilelor dedicate mediului și naturii** - Ziua Pământului, Ziua Pădurii etc.

C. Activități de închidere a unei etape

Pe parcursul anului este foarte probabil să apară situații în care membri vechi vor pleca și membri noi vor intra în club. De asemenea, la sfârșitul anului se încheie un ciclu de club și un nou ciclu al clubului va reîncepe cu membri noi, anul următor. Iată o serie de idei de activități pe care le puteți face pentru a închide plăcut și semnificativ aceste cicluri de viață ale membrilor în club:

- Pentru tinerii care pleacă din club: conversații personale cu echipa coordonatoare pentru a discuta despre cum a fost călătoria lor în club până în acel punct - ce au învățat din experiența acumulată, ce vor să facă mai departe, pregătirea unei diplome de participare pentru membrii care anunță că pleacă și oferirea ei într-un mod ceremonios, oferirea unei scrisori de mulțumire pentru implicare din partea membrilor de club, oferirea unei scrisori de recomandare cu menționarea competențelor dobândite, îmbrățișări de grup, mesaje personalizate de la membri etc.

1.3 ECHIPA CLUBULUI

Cluburile sunt formate din cel puțin 20 de tineri și doi profesori. Fiecare echipă coordonatoare a clubului este formată din doi profesori și o echipă de sprijin formată din patru-cinci tineri, care se pot schimba, prin rotație.

Clubul este alcătuit din:

- Profesori coordonatori care fac parte din echipa coordonatoare alături de patru-cinci tineri.
- Tineri care fac parte din echipa coordonatoare, alături de profesori. Ei sunt recunoscuți neoficial ca lideri informali în învățarea de la egal la egal. 2-3 dintre aceștia pot fi denumiți oficial lideri de către profesori la finalul primului an sau pe parcurs, în funcție de evoluția și implicarea acestora. Se poate organiza o ceremonie specifică în acest sens.
- Tineri care devin membri de club. Aceștia, împreună cu elevii din echipa coordonatoare, sunt beneficiarii clubului prin faptul că dobândesc anumite competențe-cheie și competențe-suport (vezi mai jos). Și acești tineri pot avea diferite roluri, în funcție de dorința de implicare.

Rolul echipei coordonatoare în anul I – pun bazele clubului, învață despre sălbăticie, învață metode non-formale, învață să implementeze un proiect.

Rolul echipei coordonatoare pentru anul II – construiesc pe baza experiențelor acumulate în primul an, recrutează membri noi dintre elevii care încep clasa a IX-a, restabilesc contractul de valori cu membrii vechi și noi, transmit informațiile despre sălbăticie către membrii noi și ghidează clubul spre implementarea unui nou proiect și sursele de finanțare.

Este foarte important ca aceste roluri să fie schimbate la intervale de 2-3 luni pentru a stimula exersarea cât mai multor roluri de cât mai mulți tineri. Aceste roluri vor facilita dobândirea anumitor tipuri de competențe. Este foarte important să vă asigurați că nu rămâne foarte des aceeași persoană cu rol de coordonare/lider, pentru că acest lucru nu stimulează leadershipul și pentru alți membri, iar ca efect ceilalți tineri pot rămâne în zona de confort dacă nu sunt provocați și ei cu roluri specifice în club.

Responsabilitățile echipei coordonatoare formată din profesori și tineri

Profesorii

- Coordonează activitățile cluburilor împreună cu membrii echipei coordonatoare. Le oferă sprijin tinerilor (ca mentor sau coach).
- Organizează și facilitează întâlnirile împreună cu tinerii care fac parte din echipa coordonatoare.
- Cunosc conținutul ghidului și dau mai departe informațiile prin diverse metode.
- Se ocupă de comunicarea internă și externă.
- **Comunicarea internă:** Transmit informații către membrii cluburilor (direct, prin intermediul mailului sau prin intermediul unui grup creat pe Facebook), către directori și inspectori. Promovează cluburile și le explică colegilor beneficiile implicării lor în activitățile clubului.
- **Comunicarea externă:** Țin legătura cu partenerii (echipa WWF, reprezentanții parcurilor, autorități, presă șamd) și părinții. Promovează cluburile și participă la acțiuni de diseminare a rezultatelor. Prezintă experiența și modelul educațional și altor profesori din țară sau străinătate.
- Coordonează logistica (sală, foi de flipchart, markere, videoproiector, bannere șamd).
- Coordonează planificarea, implementarea și evaluarea proiectului împreună cu membrii clubului.
- Coordonează raportarea narativă și financiară a proiectelor conform unui plan stabilit de comun acord cu finanțatorul proiectului (pentru anul I este vorba despre WWF).
- Identifică noi surse de finanțare pentru implementarea proiectelor în anul II.
- Coordonează recrutarea noilor membri, definirea rolurilor și planificarea activităților la începutul fiecărui an școlar împreună cu echipa de elevi.

Tinerii

- Coordonează activitățile cluburilor, sprijiniți de profesori.
- Organizează și facilitează întâlnirile sprijiniți de profesori.
- Cunosc conținutul ghidului și dau mai departe informațiile prin diverse metode (recomandăm selectarea activităților din curriculum pe care tinerii le pot facilita sau organiza cu ușurință pe cont propriu).
- Se ocupă de comunicarea internă și externă.
- **Comunicare internă:** Transmit informații către membrii cluburilor (direct sau prin intermediul mailului sau prin intermediul unui grup creat pe Facebook).
- **Comunicarea externă:** Pregătesc prezentări cu activitățile clubului pentru potențiali sponsori și parteneri, scriu informații pentru presă, se ocupă de comunicarea pe rețele sociale (Facebook), reprezintă clubul la întâlnirile cu Consiliul Elevilor, direcțiunea, se asigură că elementele vizuale distinctive ale clubului și ale proiectului sunt vizibile (de pildă, banner, tricouri cu sigla) etc.
- Se asigură că întâlnirea se întâmplă, cu sau fără prezența profesorilor.
- Oferă sprijin logistic pentru organizarea întâlnirilor (se asigură că au materialele necesare).
- Se ocupă de planificarea, implementarea și evaluarea proiectului împreună cu profesorii și ceilalți membri ai clubului.
- Identifică noi surse de finanțare pentru implementarea proiectelor în anul II.
- Se implică în recrutarea noilor membri, definirea rolurilor și planificarea activităților la începutul fiecărui an școlar împreună cu profesorii. Transmit experiența acumulată în primul an și noilor membri care se înscriu în anul II.
- Se ocupă de promovarea cluburilor și le explică colegilor beneficiile implicării lor în activitățile clubului.

Tabăra „Tineri activi pentru protejarea sălbăticiiei” © Adrian Grancea

Profesorii identifică împreună cu tinerii și alte roluri pe care le pot avea membrii clubului, în plus față de cele de mai sus. Aceste roluri pot fi asumate de către membrii clubului, indiferent dacă fac parte din echipa coordonatoare sau nu. Exemple de roluri:

- **Responsabil cu minuta întâlnirii și lista de prezență:** cel care ia notițe și le trimite membrilor clubului (instrument util mai ales la implementarea proiectului) și se asigură că la fiecare întâlnire există lista de prezență și că fiecare membru își lasă datele și semnează. Este responsabil ca toate datele de contact ale clubului să existe într-un document și toată lumea să le aibă pentru a ușura comunicarea.
- **Responsabilul cu logistica:** se asigură că sunt în siguranță materialele clubului, că le aduce la întâlniri, că există un dosar al clubului cu toate materialele și documentele realizate în club.
- **Facilitator de activități specifice:** la fiecare întâlnire vine pregătit cu un joc distractiv. Pot fi mai multe persoane cu acest rol. Exemple de jocuri sunt prezentate în ghid.
- **Responsabil cu contractul de valori:** pregătește contractul de valori și îl reface de fiecare dată când apar modificări.
- **Responsabili de încurajarea și motivarea membrilor:** aduc energie clubului și motivează membrii atunci când se simt descurajați.
- **Fotograful (fotografii) clubului:** documentează activitățile cu ajutorul fotografiilor și al filmărilor, selectează și editează fotografiile, le trimite colegilor de club, trimite fotografiile necesare comunicatorului, se asigură că are o

arhivă completă și organizată a fotografiilor clubului, creează prezentări cu ajutorul fotografiilor (slideshow), realizează filme de prezentare (montaje video).

- **Responsabil cu strângerea de fonduri:** se ocupă cu strângerea de fonduri pentru implementarea proiectelor (discuții cu potențiali sponsori, organizare de evenimente de strângere de fonduri).
- **Responsabilul tehnic:** se ocupă de boxe, microfoane, videoproiector etc.
- **Alte roluri la alegerea clubului:** de pildă, responsabil de întâlnirile de sărbătorire, responsabil de relația cu anumiți parteneri, responsabil cu logistica la ieșirile în natură, responsabil cu siguranța (noțiuni de acordare a primului ajutor, se asigură că au echipamente și medicamente necesare acordării primului ajutor), responsabil cu gustările sau cu gătitul, responsabil eco (se asigură că hârtia e reciclată, că se folosește cât mai puțin plastic) etc. În plus, fiecare tânăr vine în club cu propriul bagaj de cunoștințe și abilități cu care poate contribui la bunul mers al clubului. De exemplu, de cele mai multe ori sunt elevi care au mai fost implicați în activități dedicate naturii, care știu să monteze un cort, să facă un foc de tabără etc. Toate aceste experiențe pot fi împărtășite și colegilor în cadrul unor ateliere sau expediții în natură.

Stabilirea rolurilor poate fi făcută în a treia întâlnire după ce participanții se cunosc deja mai bine și au început să se sudeze ca echipă. Vedeți Întâlnirea 3 din Curriculum.

1.4 RELAȚIA CLUBULUI CU ACTORI DIN COMUNITATE ȘI CLUBURILE DIN REGIUNE

Pe lângă identificarea punctelor forte pe care le au membrii clubului și implicarea acestora, încurajăm foarte mult parteneriatul și consultarea cu celelalte cluburi, dar și colaborarea cu autoritățile, ONG-urile, companiile și conectarea cu alte rețele care pot fi de folos pentru facilitarea anumitor activități.

Imediat după înființarea clubului în liceu, profesorii coordonatori află ce alte organizații non-guvernamentale sau grupuri există în comunitatea locală. Recomandăm să se înceapă cu organizațiile de tineret (de pildă, un grup de Cercetași sau Consiliul Local al Copiilor). Multe organizații de tineret promovează aceleași valori ca și clubul recent creat. Este important să priviți celelalte organizații ca pe o resursă; ele pot deveni excelenți sponsori sau colaboratori la proiectele clubului.

Actorii din comunitatea locală cu care membrii clubului pot colabora sunt administrația locală, mass-media locală, alte organizații non-guvernamentale, bisericile, mediul local de afaceri, alți membri ai comunității locale.

Modalități prin care alte organizații sau structuri din comunitate pot sprijini activitatea clubului:

Organizația/ Instituția	Modalități de sprijinire a clubului
Școala	Oferirea de spațiu pentru activitățile clubului - o sală specifică de activități.
	Promovarea clubului și a proiectelor clubului în mediul școlar.
	Sprijin prin Asociația Părinților din școală cu resurse materiale, financiare sau voluntari la activități.
	Sprijinul direcțiunii, la nevoie, pentru proiecte specifice.
	Materiale pe care le pot pune la dispoziția clubului.
Administrația locală	Sprijin în implementarea proiectelor: cu spații pentru diverse activități, cu resurse materiale, resurse financiare, promovare locală, oferirea de servicii gratuite precum aprobări pentru evenimente publice (de exemplu dacă organizați o campanie stradală de conștientizare locală privind beneficiile sălbăticiiei), recunoașterea clubului și a proiectelor în fața mediului de afaceri și a presei, invitații la evenimente relevante pentru comunitate etc.
Mediul de afaceri	Sprijin în implementarea proiectelor cu: resurse materiale, financiare (sponsorizări), alimente, voluntari la activități, plasarea de urne de donații în spațiile lor comerciale pentru strângere de fonduri pentru proiectele clubului, pot susține campanii de strângere de fonduri ale clubului prin care ei vând anumite produse și un procent din vânzări se duce către clubul vostru sau către o cauză a clubului vostru, pot să posteze afișe ale proiectelor voastre în spații comerciale sau să găzduiască evenimentele voastre în spații comerciale unde aveți acces mare la public etc.
Media	Promovarea proiectelor prin preluarea comunicatelor de presă, realizarea de parteneriate unde au roluri foarte specifice în proiect. Realizarea de emisiuni radio sau TV locale despre proiect, aducerea de voluntari etc.

(adaptat după Manualul IMPACT al Fundației Noi Orizonturi)

Relația clubului cu alte cluburi din regiune

Puterea cluburilor de a face o schimbare este și mai mare dacă cluburile își adună forțele pentru o cauză comună, care este protejarea naturii sălbatice din regiune. În acest caz, recomandăm conectarea cu alte cluburi din regiune prin următoarele tipuri de activități:

- Ieșiri în natură împreună – o excursie de explorare cu reprezentanți de la 2-3 cluburi sau de la toate cluburile la un loc;
- Organizarea unui proiect împreună după anul II al clubului;
- Invitarea membrilor de la alte cluburi la evenimentele proprii;
- Întâlniri de schimb de experiență cu reprezentanții altor cluburi pe tematici relevante pentru proiectele comune;

- Activități distractive sau de sărbătorire realizate împreună;
- Organizarea unui eveniment de promovare a regiunii: un cros local, un eveniment public, o campanie etc.;
- Scrierea împreună cu membri de la alte cluburi a unor articole pentru presa locală privind activitatea cluburilor din regiune etc.;

De asemenea, puteți lua legătura cu tineri din cluburi asemănătoare din regiune precum Cluburile de Inițiativă Comunitară IMPACT din județele Caraș-Severin, Timiș, Hunedoara și Mehedinți. Mai multe informații puteți găsi pe www.noi-orizonturi.ro. Cu aceștia puteți face schimb de experiență privind implementarea de proiecte, colaborări cu organizații locale, împărtășire de jocuri și metode de învățare în club, sustenabilitatea cluburilor, relația cu școala etc.

CAPITOLUL 2.

Ce și cum învață tinerii în club?

2.1 CE ÎNVAȚĂ TINERII ÎN CLUB?

Clubul este privit ca un grup, iar ce și cum învață tinerii într-un grup este foarte important. Grupul reprezintă un ansamblu de persoane care se adună pentru un scop comun și care interacționează la diferite niveluri.

Grupul ca mod de învățare în club joacă un rol foarte important deoarece:

- constituie cel mai important mijloc de socializare și integrare socială
- contribuie decisiv la transmiterea valorilor în cadrul unei societăți

- oferă membrilor grupului securitate și mijloace de afirmare
- răspunde nevoilor de asociere și de apartenență
- grupul se prezintă ca mediu și mijloc de învățare a unor roluri sociale
- formează competențe de autoevaluare prin comparație cu ceilalți membri ai grupului
- poate contribui la cunoașterea de sine
- este o modalitate de afirmare socială.

Prin organizarea întâlnirilor standard de club pentru tineri ne propunem ca aceștia să atingă anumite rezultate ale învățării în cadrul grupului/clubului.

Rezultatele învățării obținute în club (grup) la nivel individual reprezintă ceea ce o persoană înțelege, cunoaște și este capabilă să facă la finalizarea unui proces de învățare. Rezultatele învățării se exprimă în contextul clubului prin competențele dobândite care, pe termen lung, se vor transforma în anumite comportamente specifice în relație cu natura sălbatică. Aceste competențe pot fi atinse în diverse proporții de către membrii clubului dacă în cadrul clubului sunt livrate în proporție de 70% activitățile propuse în acest ghid.

Ce înseamnă competențe?

COMPETENȚĂ = cunoștințe + abilități + atitudini

Competența reprezintă capacitatea dovedită de a selecta, combina și utiliza adecvat cunoștințe, abilități și alte achiziții constând în valori și atitudini, pentru rezolvarea cu succes a unei anumite categorii de situații care ne ajută să ne dezvoltăm personal și profesional.

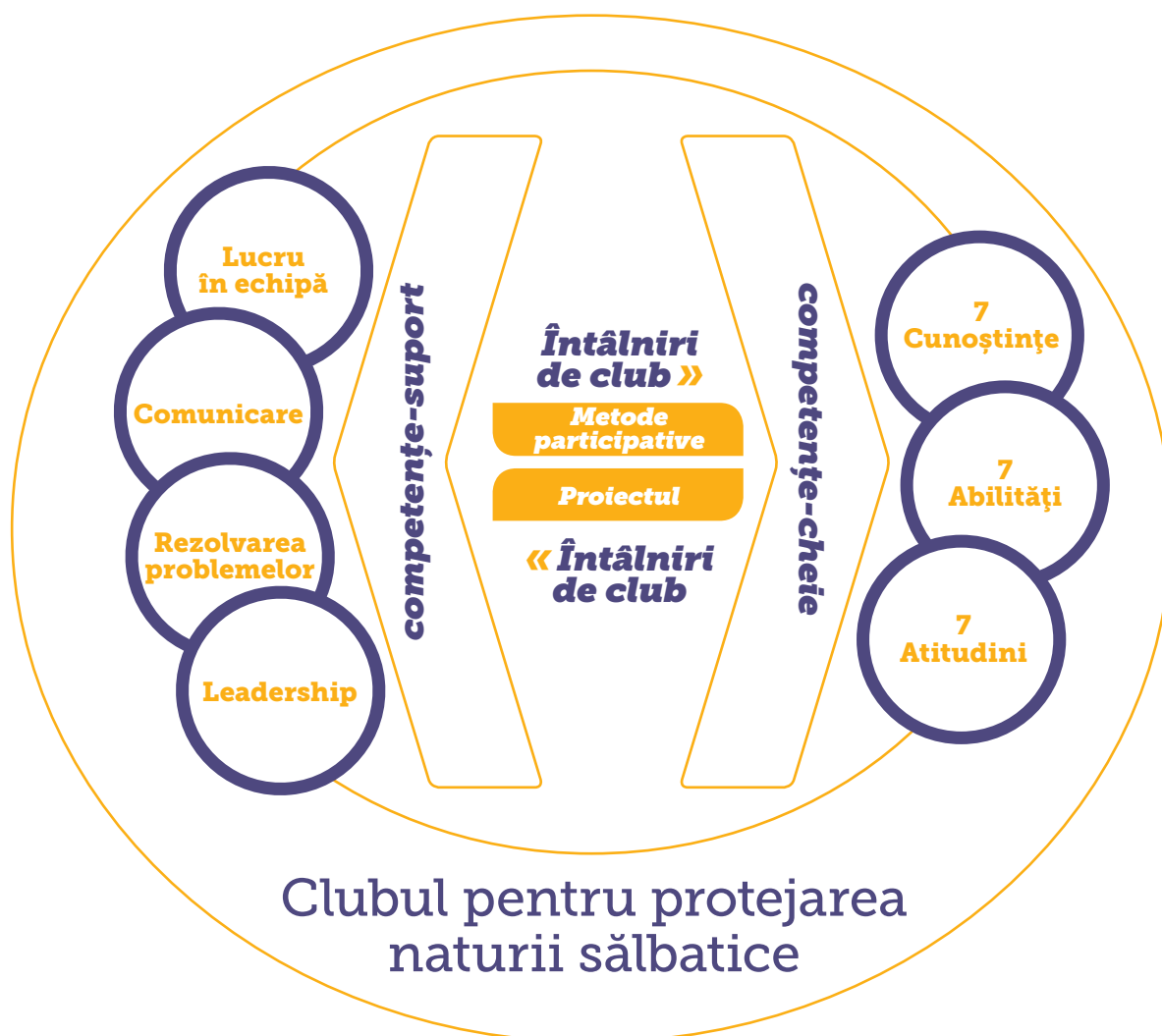
Cunoștințele reprezintă rezultatul asimilării, prin învățare, a unui ansamblu de fapte, principii, teorii și practici legate de un anumit domeniu de interes.

Abilitățile reprezintă capacitatea de a aplica și de a utiliza cunoștințele pentru a duce la îndeplinire sarcini și pentru a rezolva diverse situații.

Atitudinile exprimă modalități de raportare față de anumite aspecte ale realității și vieții și implică reacții afective, cognitive și comportamentale. Mai pot fi definite ca principii generale și abstracte despre ceea ce este important și de prețuit în viață, despre cum ar fi recomandat ca oamenii să se comporte și să aprecieze situațiile, evenimentele, persoanele, natura etc.

(Concepte extrase din Curriculum IMPACT al Fundației Noi Orizonturi)

Competențe dezvoltate în cadrul clubului: competențe-cheie și competențe-suport

Competențe-CHEIE în cadrul clubului

La nivel de cunoștințe, dacă un tânăr participă timp de un an la întâlnirile clubului, acesta va fi capabil:

- Să explice conceptul de sălbăticie;
- Să enumere care sunt beneficiile oferite de natura sălbatică;
- Să identifice care sunt amenințările la adresa naturii sălbatice;
- Să evalueze diferite soluții pentru conservarea zonelor de sălbăticie din regiunea sa;
- Să descrie noi soluții abordabile de club pentru protejarea și conservarea zonelor de sălbăticie;
- Să definească concepte specifice managementului de proiect, aplicabile într-un proiect al clubului la nivelul vârstei de 14-19 ani;
- Să explice ce este un plan de învățare personal.

La nivel de abilități, dacă un tânăr participă timp de un an la întâlnirile clubului, acesta va fi capabil:

- Să analizeze nevoile și provocările naturii sălbatice din regiunea sa;
- Să identifice soluții creative, realiste și abordabile pentru nevoile și provocările sălbatice din regiunea sa;
- Să planifice un proiect de protejare a zonelor de sălbăticie din regiunea sa;
- Să implementeze un proiect de protejare a naturii sălbatice din regiune;
- Să monitorizeze implementarea unui proiect adaptându-se la rezultatele și provocărilor existente;
- Să evalueze proiectul realizat de clubul său urmărind impactul pe care acesta îl are asupra naturii, comunității, dar și asupra sa, ca individ;
- Să folosească un plan de învățare personal pe parcursul drumului său în club.

La nivel de atitudini, dacă un tânăr participă timp de un an la întâlnirile clubului, acesta:

- Va deveni mai deschis spre a înțelege și a explora conceptul de sălbăticie;
- Va demonstra recunoștință față de beneficiile naturii, în general, și a zonelor de sălbăticie din regiunea sa, în special;
- Își va dezvolta dorința de a contribui la conservarea sălbatice și valorificarea acesteia într-un mod sustenabil;
- Va conștientiza faptul că zona în care trăiește oferă un potențial de dezvoltare economică în armonie cu natura;
- Va manifesta respect față de natura sălbatică din zona sa;
- Va lua atitudine atunci când poate față de problemele din regiunea sa;
- Va manifesta răbdare și perseverență în timpul implementării proiectului.

Competențe-SUPORT atinse prin modul de acțiune a clubului

Cluburile oferă și un cadru de dezvoltare personală. Deși metodele propuse pentru organizarea întâlnirilor de club au în centru sălbăticia, acestea favorizează și dezvoltarea altor abilități utile tinerilor. Acestea vor fi:

- lucrul în echipă
- rezolvarea de probleme
- comunicarea
- leadership-ul

Tabăra „Tineri activi pentru protejarea sălbăticiei” © Adrian Grancea

2.2 CUM ÎNVAȚĂ TINERII DESPRE SĂLBĂTICIE?

Tinerii din club învață cel mai mult prin faptul că participă la întâlnirile standard de club descrise în curriculumul educațional care se regăsește în acest Ghid. Metodologia de bază

pe care sunt construite activitățile din cadrul întâlnirilor de club este *învățarea prin experiență*. În acest sens, majoritatea activităților propuse în curriculum sunt activ-participative.

2.2.1 Învățarea prin experiență

Conform principiilor *învățării prin experiență*, facilitatorii le propun participanților o serie de activități experiențiale. Aceste activități în sine sunt denumite generic *experiența* oferită tinerilor. Însă experiența oferită nu ar fi suficient de valoroasă și de edificatoare dacă după experimentarea propriu-zisă a activității nu ar avea loc *procesarea* activității.

Procesarea se referă la o serie de întrebări de reflecție adresate participanților prin care facilitatorii îi ghidează pe aceștia printr-un proces structurat de învățare. Prin procesare, facilitatorii vor trece tinerii într-o primă etapă, de la o experiență interactivă, la *reflecție* asupra faptelor și acțiunilor făcute, apoi la o *reflecție* asupra

gândurilor și sentimentelor pe care le-au experimentat în timpul desfășurării activității. De la reflecție, facilitatorii vor ghida participanții, tot prin întrebări, la etapa de *generalizare și interpretare* prin care se va încerca interpretarea faptelor și sentimentelor, tragerea concluziilor, identificarea cu alte situații similare din viața de zi cu zi în care au avut aceleași reacții, gânduri, sentimente și, în cele din urmă, la extragerea lecțiilor învățate/descoperite/reconfirmate. Ciclul învățării prin experiență (*Kolb*) se va finaliza cu etapa de *transfer* prin care facilitatorii vor ghida tinerii prin întrebări specifice spre a identifica contexte în care ar putea să transfere cele învățate/descoperite/exploatate către alte activități viitoare din club sau în alte contexte de viață.

Puterea învățării prin experiență depinde de abilitatea facilitatorilor de club de a-i purta pe tineri prin întreg ciclul experienței, reflecției, generalizării și transferului. Astfel, activitățile propuse în curriculumul clubului sunt construite în așa fel încât facilitatorii să poată urmări acest ciclu. Activitățile principale din cadrul unei întâlniri din curriculum sunt scrise astfel încât facilitatorul să poată identifica prin citire fiecare etapă a activităților propuse:

- obiectivele activității sau scopul activității
- pregătirea și facilitarea activității
- procesarea activității/întrebări de reflecție

Mai multe informații despre învățarea prin experiență puteți citi la pagina 97.

Fiecare întâlnire standard de club are *obiective de învățare* specifice din sfera cunoștințelor, abilităților și atitudinilor. Toate activitățile urmăresc o anumită dinamică, secvențialitate și un flux în atingerea obiectivelor de învățare propuse. O activitate poate presupune folosirea unei succesiuni de metode.

Ce fac metodele interactive propuse la întâlnirile de club?

- stimulează creativitatea
- stimulează comunicarea între membri
- dau energie participanților
- dau motivație de implicare
- scot participanții din zona de confort
- cresc stima de sine și încrederea
- stimulează dezvoltarea cognitivă
- contribuie la socializare
- contribuie la atingerea obiectivelor de învățare ale întâlnirilor

Pe lângă activitățile principale, fluxul fiecărei întâlniri integrează o serie de metode ce apar ca activități distincte, însă sunt integrate în și susțin procesul de învățare. Fiecare metodă are un scop clar definit în secvențialitatea activităților propuse:

- **jocuri de energizare** (pentru a dinamiza participanții la începutul întâlnirii sau pe parcurs, dacă e nevoie)
- **jocuri de spargere a gheții (icebreakers)** (pentru a dinamiza participanții și a face legătura cu activitatea centrală)
- **jocuri de echipă** (pentru a putea trece membrii clubului prin stadiile dezvoltării grupurilor de la formare, conflict, normare, la performanță și la transformare)
- **jocuri de cunoaștere** (pentru a stimula cunoașterea, mai ales în primele întâlniri de club)
- **metode de fixare a învățării**
- **metode de evaluare a întâlnirii**

Pentru activitățile principale prin care se ating cele mai multe dintre obiectivele de învățare ale întâlnirilor sunt propuse metode ca:

- brainstorming
- lucru pe grupe
- turul galeriei
- cafeneaua lumilor
- bzzz grupuri
- ciorchinele
- scrierea creativă
- studiu de caz
- simularea
- povestirea

Tabăra „Activi pentru protejarea sălbăticiei” © Marius G. Berchi

Mai jos găsiți câteva metode descrise pentru a înțelege mai bine scopul lor și modul în care sunt folosite. Materialul de mai jos este preluat și adaptat din suportul de curs al Fundației Noi Orizonturi (Alina Mustață, Silvia Mișu).

JOCURILE

Jocurile de spargere a gheții (icebreaking)

Tehnicile de icebreaking sunt folosite în special la începutul unei sesiuni pentru a stimula interacțiunea între participanți, reducerea timidității, lipsa de încredere. Dacă sunt aplicate cu succes, participanții sunt mai entuziaști și mai motivați să participe la activități.

Exercițiile de icebreaking trebuie să asigure mișcarea fizică și/sau exercițiile mentale pentru tema care urmează.

Energizante

Sunt tehnici foarte folosite pentru stimularea fizică și mentală a participanților. Energizantele sunt folosite la sfârșitul unei sesiuni lungi și obositoare pentru revigorarea participanților sau pentru reducerea monotoniei și a oboselii.

Sunt două categorii de energizante: care necesită mișcare fizică și cele care necesită exercițiu mental. Este la alegerea facilitatorului ce tip de joc se poate folosi.

Jocuri de cunoaștere

Sunt destinate cunoașterii reciproce a participanților dintr-o activitate. Înainte de a începe jocul, trebuie să fie asigurată înțelegerea condițiilor. Deoarece jocurile sunt foarte ușoare, ele facilitează crearea unei ambianțe pozitive în grup, în special pentru participanții care anterior nu se cunoșteau. Pentru unele jocuri de acest tip, evaluarea nu este necesară, dar în jocurile de cunoaștere aprofundarea acestuia e utilă. Ar fi interesant ca la evaluare să fie toți participanții, de exemplu, transmitând un obiect în cerc și oferind fiecăruia care-l primește posibilitatea să spună ceva. Poate să fie utilă, în funcție de grup, o scurtă discuție generală despre scopul acestor jocuri. Obiectivele acestor jocuri sunt cunoașterea reciprocă a participanților și crearea unei ambianțe pozitive în grup.

Jocuri de relaxare

În jocurile de relaxare mișcarea și râsul realizează mecanismul de destindere psihologică și fizică. Jocurile sunt prevăzute pentru a elibera energia, umorul, stimulând mișcarea în grup. Jocurile de relaxare sunt utile pentru orice ocazie, dar pot fi practicate și cu un anumit scop: încălzire, conectare cu participanții, ruperea stării de monotonie sau tensiune, trecerea de la o activitate la alta sau ca punct final al unei activități comune. Ele încearcă să elimine aspectul de competitivitate din jocurile în care diversitatea se realizează prin integrarea

tuturor în „expansiunea” spiritului de echipă. Pentru cea mai mare parte a acestor jocuri, evaluarea nu e necesară și se poate face doar pentru a putea constata efectele sau intensitatea destinderii, pentru a aprecia diferența și scopul altor tipuri de jocuri.

Jocuri de comunicare

Sunt jocuri care încearcă să stimuleze comunicarea între participanți în grupul în care, de regulă, se stabilesc niște roluri fixe. Aceste jocuri tind să creeze un mediu favorabil ascultării active și comunicării verbale și să stimuleze comunicarea nonverbală (expresii, gesturi, contact fizic, priviri etc.), pentru a iniția noi moduri de comunicare. Jocul va oferi un nou spațiu cu noi canale de expresie a sentimentelor și a relațiilor în grup. Obiectivele urmărite sunt stimularea comunicării între participanți, crearea unui mediu favorabil ascultării active și a exprimării sentimentelor.

Jocul este mereu absolut voluntar. Nimeni nu poate fi obligat, nici măcar subtil, să realizeze, sub „presiunea morală” de care fiecare se teme cel mai mult, ceea ce alții au făcut. Fiecare persoană trebuie să-și cunoască rolul în joc și ar fi posibil ca desfășurarea acestuia să-i stimuleze participarea.

Experiența ne-a demonstrat că există trei greșeli frecvente în utilizarea acestor jocuri:

- devierea jocului spre competiție (cine face mai bine, cum e cel mai greu...) sau înspre glumă;
- crearea unui „model pentru aliniere”. Jocul este o experiență irepetabilă pentru persoană și grup, astfel ea nu se poate realiza „bine” sau „rău”, doar că își are propria dinamică și valorificare în funcție de participanți;
- ignorarea capacităților persoanelor participante; grupul trebuie să se miște unitar, pentru a întări încrederea, respectând pe oricine.

Spre deosebire de alte activități, evaluarea/procesarea e indispensabilă la jocurile de comunicare, de echipă, de încredere pentru că:

- situațiile trăite pe parcursul jocului pot avea repercusiuni asupra relațiilor din interiorul grupului și pot decide modul în care se va dezvolta grupul pe termen lung;
- jocul (sau o anumită circumstanță în particular) poate schimba dispoziția și atitudinea participanților (producând frustrări din „pierderea” jocului);
- evaluarea/procesarea are scopul de a explica toate tensiunile sau noile emoții trăite în joc, precum și conștientizarea influenței personale în grup.

Brainstormingul

Facilitatorul anunță grupul că scopul acestui exercițiu este să genereze cât mai multe idei pe o anumită temă. Pe parcursul a 10-15 minute participanții sunt rugați să împărtășească cu voce tare cât mai multe idei despre tema investigată, bazându-se pe experiența personală.

- Orice idee este acceptată și încurajată, nu este analizată.
- Facilitatorul notează toate ideile generate pe tablă.
- Informația colectată este discutată și analizată de grup; se clarifică punctele de vedere care nu au fost bine înțelese.
- Se stabilesc prioritățile prin consens, vot sau compromis.
- Pe parcursul procesului facilitatorul ajută participanții în identificarea ideilor cheie pe baza cărora să poată continua activitatea.

Reguli pentru brainstorming:

- idei ciudate, excentrice? Bine-venite!
- nu fi negativ
- construiește în baza ideilor
- nu le respinge
- nu se admit întreruperi din exterior (inclusiv telefoane mobile)
- se ia o pauză scurtă dacă e nevoie
- conducătorul echipei citește obiectivul principal, încurajează primele idei, pe care le notează pe afișe sau pe tablă pentru a fi observate de toți.

Rolul facilitatorului în brainstorming:

- contribuie la conversație, nu inhibă dialogul
- nu controlează excesiv
- încurajează participarea tuturor
- nu lasă o singură persoană să acapareze conversația
- readuce conversația la subiectul principal, atunci când aceasta se abate
- introduce "generatoare de idei" când energia sau entuziasmul se epuizează
- introduce "jocuri creative" atunci când se potrivesc
- la jumătatea ședinței este indicată o pauză pentru o scurtă evaluare a ideilor propuse până atunci.

Studiul de caz

Studiul de caz oferă participanților la curs o imagine a realității, prezentând o problemă ce se cere rezolvată. Cazul trebuie să fie scurt, să conțină toate informațiile necesare întâlnite în viața reală și să permită participantului să soluționeze problema care îi este propusă. Un caz este ca o scurtă poveste, care dezvoltă complet o situație.

Condiții de luat în considerare la folosirea metodei:

1. atenție la obiectivul exercițiului; cazul trebuie să se potrivească în contextul întâlnirii, iar facilitatorul să fie conștient de rezultatul dorit
2. cazul să fie atent întocmit astfel încât să conțină suficientă informație pentru rezolvarea problemei propuse
3. cazul nu reprezintă nimic în sine; este important pentru că ridică o problemă care pune la încercare abilitățile participanților pe care facilitatorul dorește să le testeze
4. studiul de caz și întrebările pot fi scrise pe tablă sau flipchart sau pot fi înmânate participanților ca un material scris; studiul de caz poate fi rezolvat individual sau în grupe mici
5. după studiul de caz, urmează discuțiile în grupul mare.

Etape:

Pasul nr. 1 - Introduceți cazul: facilitatorul va alege mai întâi un „caz” semnificativ pentru domeniul cercetat și obiectivele propuse, care să evidențieze aspectele general-valabile; prezentarea trebuie să fie cât mai clară, precisă și completă.

Pasul nr. 2 - Dați timp participanților să se familiarizeze cu cazul.

Pasul nr. 3 - Prezentați întrebările pentru discuția ce conduce la rezolvarea problemei:

- Care este problema reală?
- Care sunt cauzele situației respective?
- Care sunt determinanții esențiali ai situației și de ce sunt ei importanți?
- A cui este, de fapt, problema respectivă?
- Ce posibilități de acțiune există?
- Care sunt efectele soluțiilor identificate?

Pasul nr. 4 - Dați timp cursanților să analizeze și să rezolve problema.

Pasul nr. 5 - Solicitați cursanților să prezinte câteva dintre soluțiile identificate.

Pasul nr. 6 - Discutați toate soluțiile posibile.

Pasul nr. 7 - Întrebați cursanții ce au învățat din exercițiu.

Pasul nr. 8 - Formulați concluziile.

Tabăra „Tineri activi pentru protejarea sălbăticiei” © Adrian Grancea

2.2.2 Învățarea prin implementarea proiectului

Pe lângă metodele prezentate mai sus, instrumentul principal de învățare în cadrul clubului este proiectul pe care îl implementează membrii clubului.

Modelul de bază folosit în acest sens este cetățenia activă, care pune accent pe învățarea care se produce la nivel de cunoștințe, abilități și atitudini/valori în rândul tinerilor atunci când pregătesc, implementează și evaluează proiecte în beneficiul comunității. Această formă de învățare își propune să dezvolte simțul civic în rândul tinerilor și, pe termen lung, să ducă la dezvoltarea comunității locale în armonie cu natura.

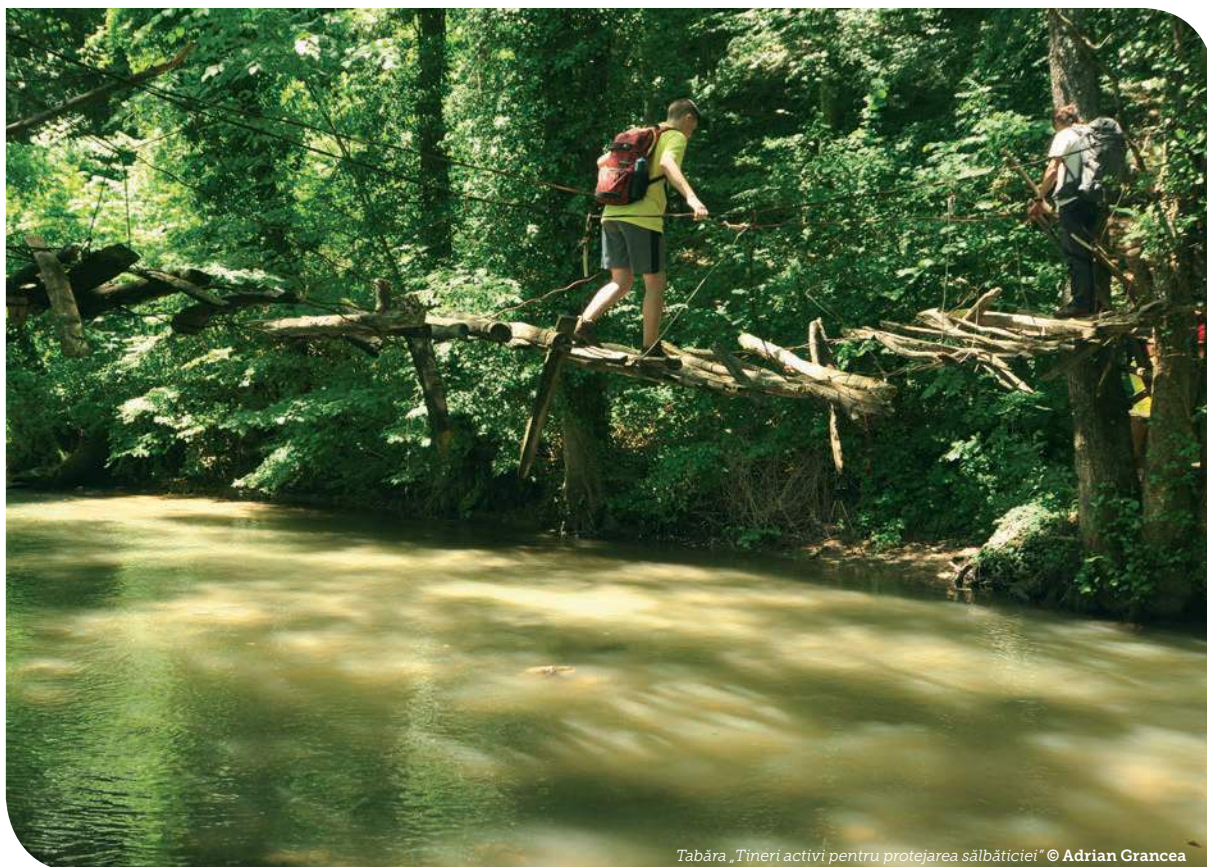
În acest sens veți observa că șase întâlniri din curriculum sunt construite în jurul procesului de analiză a nevoilor, planificare, implementare, monitorizare și evaluare a proiectului clubului.

În acest sens sunt încurajate următoarele principii de lucru la proiecte:

- analiza nevoilor și provocările la adresa sălbăticiei să se facă cât mai specific pe ariile protejate apropiate clubului.
- alegerea tematicii proiectului și a modului de

intervenție prin proiect să se facă de către tineri, cu ghidarea profesorilor.

- să fie stimulați tinerii în a fi creativi pentru găsirea de soluții la problematica proiectului.
- procesele de luare a deciziilor să se realizeze sub ghidarea profesorilor, dar tinerii să ia cele mai multe decizii deoarece acesta este un aspect esențial al procesului lor de învățare.
- să se faciliteze întâlniri de reflecție specifice pe partea de evaluare a bunului mers al proiectului (vezi model Întâlnirea standard 16 din curriculum). Se recomandă o astfel de întâlnire și la jumătatea anului pentru a observa progresul clubului.
- facilitatorii sunt încurajați să lase tinerii să greșească în lucrul la proiect pentru că așa învață cel mai bine și mai repede.
- membrii de club sunt încurajați să atingă succesul în implementarea proiectului, dar succesul nu trebuie să fie considerat ținta principală. Procesul și pașii prin care trece clubul în implementarea proiectului sunt elementele cele mai importante în învățare.

Tabăra „Tineri activi pentru protejarea sălbăticiei” © Adrian Grancea

2.2.3 Alte principii ale învățării în cadrul clubului

a. Flexibilitatea în alegerea obiectivelor și activităților

Prezentul curriculum este o *propunere flexibilă de activități*, însă nu este exhaustiv. Echipa coordonatoare poate veni cu alte propuneri de activități și metode pentru atingerea obiectivelor de învățare sau poate să vină și cu completări la obiectivele de învățare propuse pentru o întâlnire. De asemenea, există o multitudine de mijloace de învățare prin care elevii și cadrele didactice se pot documenta și pot aprofunda temele despre sălbăticie, dar și tema proiectului pe care o aleg pentru implementare. Astfel, fiecare elev poate alege ce îi se potrivește, în funcție de propriul stil de învățare (documentare pe internet, interviuri, studii de caz, experimentare șamd).

Ghidul oferă o selecție de metode de lucru pentru anumite obiective de învățare, dar acest lucru nu este menit să limiteze activitățile care se pot organiza în cadrul cluburilor. De exemplu, pe lângă întâlnirile propuse în acest ghid, dacă membrii clubului decid că au nevoie să își exerseze abilitățile de vorbit în public pentru a-și prezenta proiectele unor sponsori, pot organiza o astfel de activitate, lucrând împreună cu profesorii și partenerii, precum ONG-urile, pentru a aduce un invitat care să faciliteze o sesiune de învățare despre vorbit în public.

Înainte de fiecare întâlnire facilitatorul le comunică membrilor care sunt obiectivele întâlnirii, astfel încât aceștia să descopere singuri în urma activității care sunt lecțiile lor învățate. Se va facilita procesarea astfel încât, în urma unei întâlniri, să poate fi atinse și alte lecții în afara celor propuse. Dacă, de exemplu, clubul nu poate înainta în implementarea proiectului din cauza conflictelor interne, atunci facilitatorii se vor concentra pe procesarea unei activități de echipă cu lecții de învățat despre comunicare.

b. Autonomie, inițiativă și încredere în sine

Profesorii încurajează membrii clubului să devină autonomi, să realizeze activități pe cont propriu și să învețe unii de la alții în cadrul cluburilor. Promovarea clubului, organizarea și facilitarea întâlnirilor, planificarea și implementarea proiectului în cadrul clubului, identificarea resurselor și a persoanelor-cheie care pot sprijini implementarea proiectului propus, procesele de auto-evaluare - toate acestea sunt elemente ale învățării experiențiale prin care elevii pot dezvolta *autonomie, inițiativă și încredere în sine* pentru realizarea unor sarcini complexe.

Tinerii au un rol activ, prin care cer și oferă informații. Relația dintre tineri și profesori este una de *parteneriat în*

învățare, prin care elevii au o responsabilitate mai mare și sunt încurajați să devină *autonomi*. Toate activitățile din cluburi sunt centrate pe participarea activă a elevilor și pe împuternicirea acestora. Echipa coordonatoare va delega cât mai multe dintre sarcini membrilor, pentru ca aceștia să poată beneficia de cât mai multe experiențe de învățare.

c. Împărțirea rolurilor în club, complementaritate între abilități și sarcini

În cadrul cluburilor, rolul profesorilor variază în funcție de context. Altfel spus, profesorii poartă, pe rând, diverse pălării - de la animator în pregătirea și facilitarea unei activități la facilitator de întrebări în partea de reflecție și generalizare a procesării, la profesor-specialist în domeniul său de activitate (de exemplu, geografie, biologie etc.), la coach în partea de transfer a lecțiilor învățate în club în viața de zi cu zi, la lider de

grup când tinerii merg în natură, la model de viață, în general, prin atitudinea sa față de natură. Aceste pălării pot fi purtate pe rând și la schimb cu ceilalți profesori implicați în coordonarea clubului.

Atunci când un profesor este un bun animator, un alt profesor poate fi foarte priceput la partea de procesare, iar un altul la organizarea administrativ-logistică a întâlnirii. Aceste roluri mai pot fi schimbate și cu elevii din echipa coordonatoare care poate sunt mai pricepuți în a facilita jocuri de energizare. Este important ca presiunea conducerii clubului să fie împărțită până când membrii de club devin cât mai autonomi și mai independenți. Însă este de reținut faptul că în primele trei etape ale dezvoltării clubului (formare, conflict și normare) nivelul de independență este mare, urmând ca, în ultimele două etape ale clubului (performanță și transformare), nivelul de autonomie să crească, profesorul având mai degrabă rol de împuternicire și de încurajare a tinerilor.

Academia „Tineri activi pentru protejarea sălbăticiiei” © Mihai Lupșan

2.3 ROLUL FACILITATORULUI ÎNTÂLNIRILOR DE CLUB ÎN PROCESUL DE ÎNVĂȚARE

Facilitatorii de club (liderii profesori) atunci când pregătesc și facilitează o întâlnire de club au anumite roluri:

- De a anunța obiectivele întâlnirii de club, dar fără a divulga fiecare activitate pentru a menține interesul și curiozitatea participanților
- De a ajuta participanții să atingă obiectivele de învățare ale întâlnirii
- De a implica participanții în procesul de învățare în cadrul clubului prin activitățile și metodele pe care le facilitează
- De a avea grijă ca timpul și obiectivele să fie respectate

- De a trezi interesul participanților: entuziasm + pasiune = participanți interesați
 - De a monitoriza înțelegerea participanților
 - De a asculta activ nevoile participanților
 - De a crea un cadru de învățare sănătos
 - De a asigura un climat de siguranță în timpul activităților
 - De a asigura un echilibru între procesul de învățare și nivelul de distracție
 - De a urmări dinamica grupului și de a încuraja o învățare autentică
 - De a adapta activitățile astfel încât să țină cont de stilurile de învățare ale participanților și de stadiile dezvoltării grupului lor
 - De a fixa lecțiile învățate din cadrul fiecărei activități și modul în care ele se folosesc în club pe viitor, dar și în viața de zi cu zi.
- Mai jos găsiți câteva elemente teoretice care să vă ajute ca facilitator de club în pregătirea, facilitarea și procesarea activităților în cadrul clubului bazându-vă pe curriculumul educațional propus în acest ghid.

2.4 ELEMENTE DE DINAMICA GRUPURILOR

Stadiile formării grupurilor

Adaptare după teoria formării grupurilor – Tuckman & Johnes 1965. Materialul de mai jos este adaptat din suportul de curs al Fundației Noi Orizonturi (Alina Mustață, Silvia Mișu).

Grupul reprezintă un ansamblu de persoane care se adună pentru un scop comun și care interacționează la diferite niveluri. Scopul cluburilor noastre îl știm. Însă, care sunt aceste etape ale evoluției unui grup și de ce trebuie să ținem noi cont ca facilitatori de

club pentru a nu fi luați prin surprindere?

Fiecare grup are o dinamică a sa. Cuvântul dinamică vine din greacă și înseamnă "forță". Așadar, fiecare grup are o viață a sa, iar dinamica unui grup înseamnă forțele din interiorul unui grup de care noi întotdeauna trebuie să fim conștienți. "Curenții de aer și liniștea din interiorul grupului nostru" ne spun pe ce drum suntem cu scopurile și activitățile pe care ni le-am propus.

Majoritatea grupurilor traversează în existența lor 5 etape: formarea, perturbarea (conflictul), rezoluția

(normarea), realizarea sarcinii (performanța) și dizolvarea (Tuckman and Johnes).

Formarea: este etapa de cunoaștere în care membrii grupului se concentrează pe stabilirea obiectivelor comune, este etapa cunoașterii reciproce și a acceptării celorlalți; membrii grupului sunt ușor motivați, au așteptări mari de la grup, manifestă o oarecare anxietate în legătură cu cauza pentru care se află acolo, în legătură cu ce vor face ei, ceilalți, la ce sunt ei buni. De cele mai multe ori sunt dependenți de autoritate (adică voi) și, în acest sens, rolul vostru ca facilitator este mare mai ales pentru a stimula cunoașterea și încrederea.

Ce faci ca facilitator în această etapă?

- Împărtășește informația relevantă despre club și misiunea sa.
- Încurajează dialogul deschis între membrii clubului prin jocuri care să stimuleze cunoașterea, comunicarea deschisă și un cadru distractiv și relaxant.
- Oferă structură arătând că știi ce îți propui cu fiecare întâlnire în parte.
- Creează un climat de încredere și respect prin modelul personal.
- Fă jocuri multe de cunoaștere și echipă.

În acest sens poți observa că primele trei-patru întâlniri din curriculum sunt organizate astfel încât să introducă tinerii în conceptul de club, misiunea clubului, ce înseamnă un club, cum lucrăm în club ca echipă, cum putem să ne cunoaștem mai bine, ce ne dorim de la club, ce putem învăța în club. Astfel veți regăsi în curriculum multe activități de cunoaștere, jocuri de echipă cu povești centrate pe natură și sălbăcie care să faciliteze trecerea participanților prin etapa de formare a echipei.

“Storming” sau Perturbarea (nemulțumirea): este o etapă în care s-ar putea să vă întâlniți cu conflictul care ar putea să apară din repartitia responsabilităților în cadrul grupului, comportamente individuale diverse și greu de acceptat de membrii grupului; membrii grupului pot simți o discrepanță între așteptările inițiale și situația reală, devin nemulțumiți, pot să aibă sentimente de frustrare în legătură cu scopul sau sarcinile grupului sau pot să aibă sentimente de confuzie; unii membri pot chiar părăsi grupul.

Toate aceste semne nu sunt motive de îngrijorare, ci motive pentru a ajuta grupul să depășească conflicte indiferent dacă acestea sunt legate de o sarcină neclară dată grupului sau din cauza unor valori diferite. Cu atât mai mult, dacă aceste cauze se datorează unor valori diferite, acesta este

momentul cel mai bun pentru noi ca facilitatori să ajutăm grupul să găsească singuri soluția cea mai la îndemână - acceptarea diversității.

Ce faci ca facilitator în această etapă?

- Abordează problemele spre rezolvare.
- Stabilește reguli pentru a găsi punctele de vedere diferite.
- Discută deciziile, procedurile folosite în cadrul clubului.
- Facilitează cooperarea în echipă prin jocuri de echipă.

Cele mai importante metode pe care vă recomandăm să le folosiți sunt stabilirea unui contract de valori al clubului la întâlnirea a treia de club. Motivul pentru care contractul nu se construiește de la prima sau a doua întâlnire este pentru a da timp tinerilor mai motivați să decidă dacă vor să facă parte din club. Așadar, dacă în momentul existenței unei furtuni mai mari sau mai mici reușiți să facilitați contractul de valori și jocuri de echipă care să ajute la valorificarea conflictului, deja grupul are șanse să treacă în următoarea etapă. Veți găsi în curriculum la întâlnirea trei activități care să vă ajute în cazul apariției unei astfel de etape.

“Normarea” sau Rezoluția: este o etapă centrată pe cooperare, în care se acceptă opiniile diferite, se caută soluții realiste; este etapa de creștere a coeziunii grupului în care sunt stabilite reguli clare de relaționare, se dă feedback, se cooperează; sunt mai puțini membri nemulțumiți, scad animozitățile, se dezvoltă sentimentul de respect reciproc, încredere, crește stima de sine ca membru al grupului; poate fi foarte scurtă sau foarte lungă. Este etapa în care sunteți pe calea cea bună cu grupul vostru care are o dinamică bună.

Ce faci ca facilitator în această etapă?

- Discută deschis despre probleme și îngrijorările clubului.
- Implică membrii să conducă procesele de grup dându-le roluri mai clare.
- Oferă feedback pozitiv și constructiv participanților.
- Împarte sarcini cât mai mult posibil cu membrii clubului.
- Punctează și finalizează contractul de valori al clubului.

După cum veți observa și în curriculum întâlnirile trei și patru propun aproximativ 6 ore de activități

prin care să reușiți să finalizați un contract de valori al grupului, să discutați despre calitățile și aptitudinile membrilor echipei și să delegați cât mai multe sarcini în echipă, astfel încât să conduceți clubul spre calea autonomiei și a încrederii în sine, aspecte care vor ajuta clubul în implementarea proiectului lor. Feedback-ul constructiv oferit participanților este și el foarte important. Mai multe informații despre feedback puteți găsi mai jos.

“Performanța” sau Realizarea sarcinii (performanța): este etapa în care grupul reușește să arate dacă este capabil să realizeze o sarcină; membrii grupului încep să aibă sentimente pozitive față de apartenența la grup, lucrează bine împreună, nu se simt dependenți de lideri, se simt autonomi, se sprijină unul pe celălalt; se concentrează pe realizarea sarcinii și nu pe nemulțumire, sarcinile sunt clare, conflictele se rezolvă cu ușurință, leadershipul este participativ. Este etapa în care rolul vostru de facilitator începe să scadă lăsând grupul să ia frâiele activității sau proiectelor pe care ați început să le faceți. Rolul vostru este de a stimula și a recompensa rezultatele obținute. Această etapă este posibil să apară numai la implementarea proiectului deoarece proiectul reprezintă cea mai provocatoare sarcină a lor.

Ce faci ca facilitator în această etapă?

- Oferă feedback atunci când este cerut de către membri.
- Acceptă idei noi / creative care vin de la membri, în special pe partea de proiect chiar dacă tu ai fi avut o altă abordare.
- Încurajează membrii să își folosească toate talentele.
- Încurajează membrii să greșească și permite-le să greșească.
- Caută noi modalități de creștere a capacității echipei lansând provocări și mai mari.
- Schimbă rolurile și responsabilitățile în echipă pentru a stimula învățarea prin provocare.
- Încurajează dezvoltarea și evaluarea personală.

Dizolvarea: orice grup poate să ajungă la această etapă, indiferent dacă lucrează împreună doar câteva zile sau fac un proiect sau o activitate pe termen lung împreună. Dizolvarea se poate realiza la sfârșitul anului 1 prin faptul că s-a încheiat o etapă și din toamnă se adaugă noi membri. Existența unor noi membri se traduce într-o nouă dinamică de grup, ceea ce poate face ca grupul să treacă din nou prin aceleași etape.

Ce faci ca facilitator în această etapă?

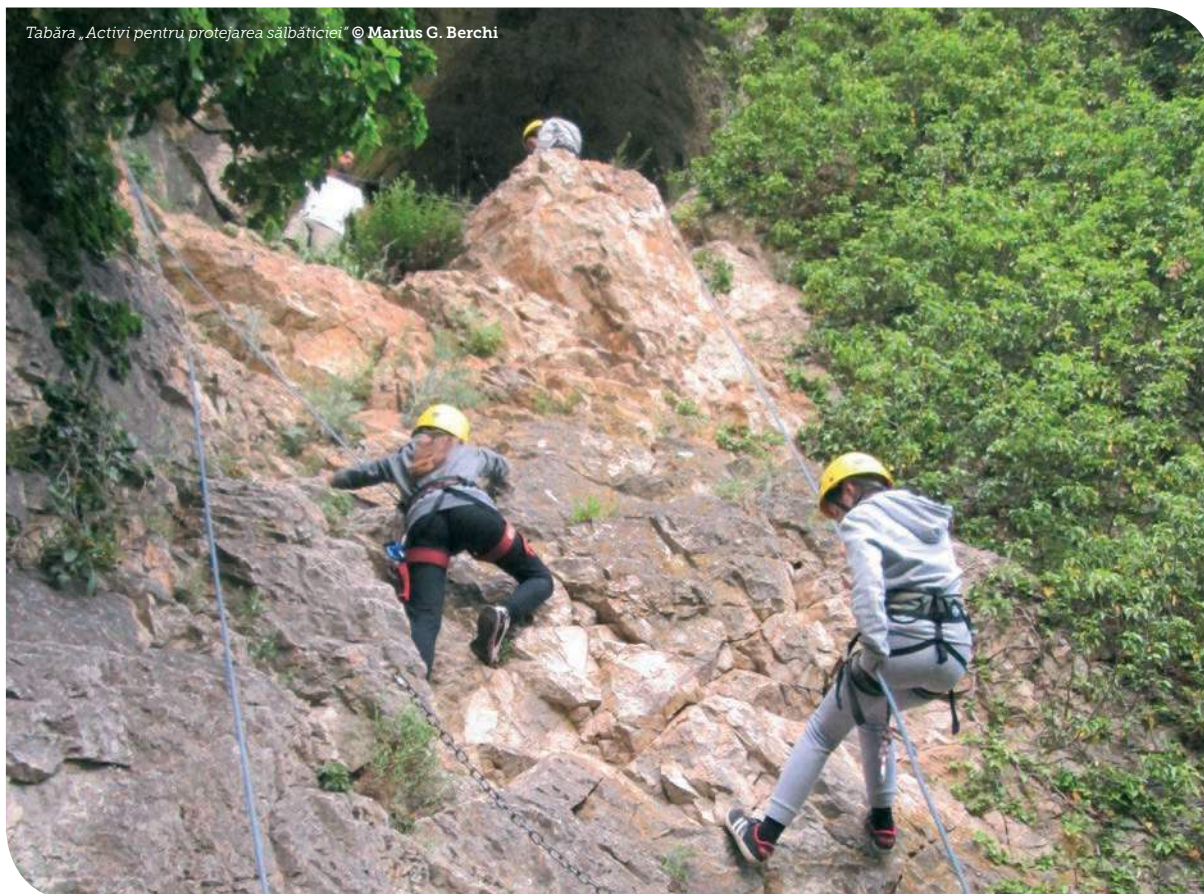
Rolul de facilitator în această etapă este de a ajuta grupul să aibă un nou început: pot să înceapă împreună o altă activitate sau proiect sau se pot despărți. Aici este recomandat să ajuți grupul să realizeze ceea ce a învățat în urma participării în activitățile comune și să-și aleagă următoarea direcție în care vor să pornească. Întâlnirile pe proiect din curriculum sunt poziționate astfel încât participanții să fi avut șansa să se fi normat deja și să intre mai ușor în etapa de implementare a proiectului. Însă, un rol critic în această etapă este activitatea de evaluare de la mijlocul proiectului și de la finalul acestuia. Recomandăm ca la jumătatea proiectului să adaptați întâlnirea 16 și să oferiți spațiu tinerilor să-și evalueze proiectele și să reflecteze cu privire la propriul proces până în acel moment.

Aspecte generale de luat în considerare în privința dinamicii de grup:

- Dacă sunteți conștienți că fiecare grup poate să treacă prin aceste etape și că fiecare etapă presupune un anumit rol, munca de facilitator poate să fie mai eficientă și poate avea efecte pe termen lung.
- Un grup poate să stea foarte mult într-o etapă (de exemplu, conflictul) și depinde de abilitățile facilitatorilor să-i ajute să se normeze.
- Un grup poate să ajungă la performanță și să se întoarcă din nou în conflict motiv pentru care e nevoie din nou de normare și acest lucru se poate face prin renegocierea contractului de valori al clubului.
- Dizolvarea unui grup prin începerea anului doi cu un nou grup este un aspect pozitiv, iar membrii vechi pot să aibă o contribuție majoră la a trece noul grup prin aceleași etape mai ales dacă sunt conștienți de ele și de normalitatea existenței lor.

Tabăra „Activi pentru protejarea sălbăției” © Marius G. Berchi

2.5 ÎNVĂȚAREA PRIN EXPERIENȚĂ ȘI PROCESAREA

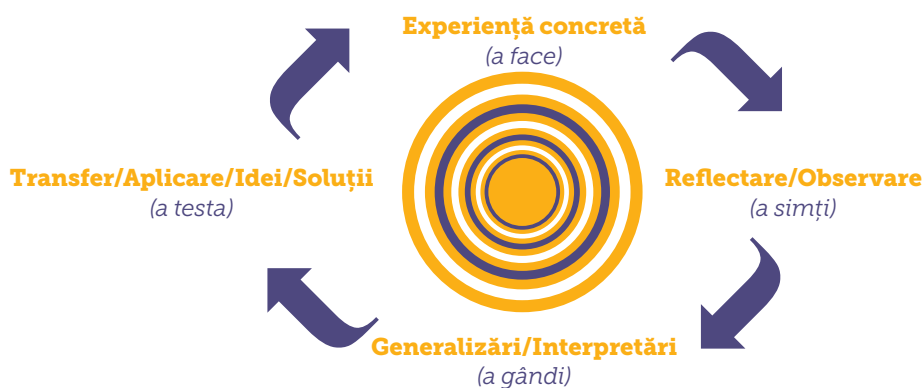
Procesarea în contextul întâlnirilor de club este procesul de reflecție asupra experiențelor propuse de facilitatori într-o întâlnire de club. Această activitate se realizează sub forma unei discuții de grup care are scopul de a clarifica reacțiile, gândurile și răspunsurile participanților ca urmare a experienței trăite. O

experiență (o activitate) propusă de facilitatori fără a fi urmată de procesare este prea puțin valoroasă pentru a-i acorda titlul de experiență de învățare. Învățarea are loc atunci când facilitatorul creează spațiu de reflecție cu privire la experiența trăită.

Există niște etape în procesare care urmează Ciclul Învățării prin Experiență (Kolb).

Materialul de mai jos este preluat și adaptat din suportul de curs al Fundației Noi Orizonturi (Alina Mustață, Silvia Mișu).

Ciclul învățării, după Kolb

Ciclu învățării prin experiență presupune ca participantul să treacă prin cele patru faze diferite ale procesului de învățare. Învățarea efectivă necesită abilitatea de a aplica lucrurile pe care le înveți în faza 3, în care formulezi principiile bazate pe analiza din faza 2 a experienței pe care ai făcut-o în faza 1. Acest lucru nu este ușor pentru oricine, mai ales pentru persoanele care învață citind. Învățarea necesită participarea activă, implicarea participantului în procesul de învățare.

Rolul facilitatorului în acest context este de a ajuta participantul să treacă prin acest proces numit *procesare*.

Un bun facilitator de club trebuie să aibă competența de a face participanții să înțeleagă ce reprezintă fiecare fază, facilitând procesul de învățare.

Trecând prin fiecare dintre cele patru faze se vor putea identifica pentru fiecare fază:

- tehnici potrivite de învățare
- rolurile facilitatorului de club
- tipuri de întrebări pe care le adresează facilitatorul participanților.

Ce se întâmplă în faza 1: EXPERIENȚA

Participantul descoperă informații noi care necesită răspunsuri, găsirea de soluții, lucru în echipă etc.

Rolul facilitatorului de club:

Rolul principal al facilitatorului în faza 1 este acela de a *structura*. Ea sau el trebuie să prezinte obiectivele activităților, să clarifice norme și reguli și să fixeze limite de timp. Prezentarea informațiilor se face într-un mod accesibil pentru participanți (care vin cu experiențe anterioare de învățare). Căi eficiente de stimulare a interesului grupului includ folosirea ajutoarelor vizuale și stimularea întrebărilor din partea grupului pentru ca scurta prezentare să fie cât mai activă.

Pentru activitățile în grupuri mici, facilitatorul are nevoie să se asigure că sarcina care trebuie efectuată este clară pentru toată lumea. În plus, grupurile mici funcționează mai bine când membrii săi își asumă responsabilități: lider de discuții/moderator, monitorul timpului, secretar și raportor/purtător de cuvânt.

Cum procesarea se va desfășura mai ales în faza următoare, în faza actuală, facilitatorul poate pune câteva întrebări fiecărui grup mic, pentru a facilita progresul acestuia în ceea ce are de făcut. Aceste întrebări pot să includă:

- Aveți întrebări despre sarcină/despre ceea ce aveți de făcut?
- Mai sunt și alte lucruri pe care aveți nevoie să le știți pentru a vă face tema/sarcina /treaba bine?
- Cum merge?
- V-ați gândit la....?
- Ați putea fi mai specific?
- Ați putea spune mai mult despre...?
- V-ați putea gândi la altă alternativă?
- Sunteți gata să vă treceți munca pe o coală?
- Aveți nevoie de mai mult timp pentru a termina?

Ce se întâmplă în faza 2: Reflectarea asupra experienței (REFLECȚIA)

În această fază, participanții extrag informațiile dezvoltate în faza 1. Ei vor utiliza aceste informații pentru a dezvolta chei ale învățării temei/subiectului în faza următoare, dar mai întâi au nevoie să analizeze experiența.

Rolurile facilitatorului de club:

Rolul major în faza a doua este de a ajuta participanții să reflecteze la ce s-a întâmplat în timpul fazei 1. Acest lucru înseamnă că participanții trebuie să se concentreze asupra semnificațiilor experienței, iar facilitatorul trebuie să se asigure că aspecte importante legate de respectiva experiență nu sunt ignorate. Un mod eficient de a ajuta participanții să reflecteze este adresarea întrebărilor despre ce s-a întâmplat și despre modul în care au reacționat participanții. Faza 2 este etapa în care participanții își împărtășesc idei și reacții între ei.

Mai jos sunt câteva exemple pentru tipurile de întrebări pe care le pune formatorul în etapa de procesare în reflecție:

- Ce s-a întâmplat?
- Ce ați simțit când....?
- A simțit cineva altceva/diferit?
- Ce ați observat despre....?
- Ce simți legat de această experiență?
- Mai sunt și alte persoane care au simțit la fel?
- Sunteți de acord/în dezacord cu ceea ce spun ei? Puteți argumenta?
- Dorește cineva să adauge ceva?
- Vă surprinde acest lucru?
- Realizați că...?
- De ce nu ai (făcut)....?

Notați că facilitatorul folosește întrebări deschise pentru a stimula discuțiile despre experiența din faza 1.

Ce se întâmplă în faza 3: Generalizarea/interpretarea experienței (GENERALIZARE)

În această fază participanții au nevoie să interpreteze ceea ce s-a discutat în faza 2, cu scopul de a determina care sunt lecțiile învățate din aceste discuții (care este "morală"). Acest lucru înseamnă că participantul trebuie să se concentreze asupra informațiilor și să decidă ce au însemnat pentru ea / el; cu alte cuvinte, participantul extrage principiile sau lecțiile ("morală") învățate din experiența (faza 1) și discutarea lor (faza 2).

Rolul facilitatorului de club:

Rolul formatorului/facilitatorului în faza 3 este acela de a ghida participantul. Mai mult decât în oricare altă fază, în această etapă facilitatorul are nevoie să fie foarte bine informat în legătură cu subiectul abordat (tema), să stăpânească toate aspectele respectivului subiect și să aibă credibilitate în ochii participanților care să o/îl considere o bună sursă de informații. Aceasta nu înseamnă că facilitatorul trebuie să furnizeze toate răspunsurile în timpul acestei etape, pentru că participantul va internaliza mai bine noutățile învățate dacă membrii grupului vor trebui să își găsească singuri răspunsuri pentru ei înșiși.

Ca un ghid, facilitatorul ajută participantul să se focalizeze asupra implicațiilor a ceea ce s-a întâmplat în timpul experienței (fazei 1 și fazei 2), astfel ca participantul să devină conștient că a învățat ceva nou. Formatorul va recurge la întrebările potrivite, care ajută participanții să ajungă la propriile concluzii.

Câteva întrebări utile pe care le-ar putea adresa facilitatorul sunt:

- Ce ai învățat/confirmit/descoperit/reconfirmat despre (tineri, ceilalți, subiectul discutat)?
- Ce semnificații au toate acestea pentru tine?
- Cum se potrivesc între ele lucrurile despre care vorbim?
- Ați sesizat nuanțe noi în legătură cu...?
- Ce aspecte majore au apărut? Ce se desprinde de aici?
- Este aici vreo lecție de reținut?
- Cu ce se asociază aceasta? Are legătură cu ...?
- Ai mai trecut printr-o situație similară în care ai făcut/gândit/simțit la fel? Poți oferi niște exemple? Ce spune asta despre tine?

Ce se întâmplă în faza 4: Aplicarea (TRANSFER):

Pentru ca participantul să simtă că activitățile propuse într-o întâlnire de club au avut niște semnificații, ea sau el trebuie să raporteze ceea ce a învățat: noile cunoștințe, abilități sau atitudini la propriile situații de viață din club sau din afara clubului. În timpul fazei 4, participantul face conexiuni între situațiile create în întâlnire și situațiile din lumea reală. Legătura poate fi întărită prin practicarea a ceea ce s-a învățat nou și prin planul individual de practicare a noilor abilități, cunoștințe și atitudini, care va fi pus în aplicare după încheierea atelierului.

Rolul facilitatorului de club:

Rolul major este acela de antrenor (coach) al participantului. Participantul încearcă să aplice noutățile, iar facilitatorul aprobă, întărește, corectează, dar, mai ales, încurajează participantul să își amelioreze abilitățile noi. Întrebarea-cheie a acestei faze este: "Cum aş putea să fac acest lucru diferit data viitoare?" (pentru a fi și mai bine)

Întrebările pe care facilitatorul de club le poate pune includ și:

- Ce ți-a plăcut cel mai mult în legătură cu asta?
- Ce ți-a fost cel mai dificil?
- Cum vei putea aplica acest lucru acasă, după întâlnire?
- Te poți imagina făcând acest lucru peste două săptămâni?
- Ce crezi că vei exersa cel mai mult după întâlnire?
- Ce crezi că îți va fi cel mai dificil când vei folosi noile abilități?
- Cum o vei face diferit comparativ cu ceea ce ai făcut până acum?
- Cum s-ar putea ca acest exercițiu să fie și mai semnificativ pentru tine? (ca această practică să aibă și mai mult sens)
- Exersând noile abilități după încheierea întâlnirii, anticipezi vreo rezistență?
- Sunt arii în care simțiți că aveți nevoie de mai multă practică?
- Cum ai putea să faci acest lucru mai bine?

Tabără „Tineri activi pentru protejarea sălbăticiiei” © Adrian Grancea

2.6 ASPECTE PRIVIND COMUNICAREA ÎN CLUB

Comunicarea cât mai asertivă și mai empatică în club între facilitatorii de club și membrii clubului, dar și între membrii clubului este deosebit de importantă. Mai jos găsiți câteva elemente minime despre feedback care să vă ajute să mențineți o comunicare eficientă pe parcursul activităților de club. În cadrul clubului se încurajează o comunicare cât mai deschisă și mai puțin protocolară între membri și facilitatori. Însă acest lucru presupune o deschidere mare a facilitatorilor de a-i privi pe membrii de club ca și colegi și a membrilor în a nu-i privi pe facilitatori ca pe niște profesori, ci mai mult ca pe niște prieteni în procesul lor de învățare și în atingerea misiunii clubului. Una dintre cele mai mari provocări în comunicarea în cadrul clubului este de a da și a primi feedback indiferent în ce etapă a dezvoltării grupului vă aflați, dar cu precădere este deosebit de important în etapa de normare și performanță a clubului. Un club în care membrii clubului comunică deschis, oferă și primesc feedback, are șanse foarte mari să devină un club de succes.

Materialul de mai jos este preluat și adaptat din suportul de curs al Fundației Noi Orizonturi (Alina Mustață, Silvia Mișu).

Ce este procesul de feedback?

Procesul de feedback înseamnă a descrie altei persoane comportamentul acesteia și ceea ce ați simțit ca reacție la acest comportament. Un proces de feedback reușit este un proces prin care se oferă ajutor, este un proces de învățare.

A transmite și a recepționa feedback este un proces de învățare atât pentru emitent, cât și pentru receptor. Un feedback constructiv determină conștientizarea subiectului, îi oferă acestuia opțiuni și posibilitatea de a alege, încurajează activitatea de dezvoltare personală. Un feedback constructiv nu înseamnă în mod necesar un feedback pozitiv; un feedback negativ, în condițiile în care este bine realizat, poate constitui un instrument de învățare util și eficient. Un feedback distructiv este ceea ce se transmite într-un mod neinspirat și prin care, în loc să se transmită subiectului informații utile și posibilitatea de a le folosi în procesul de învățare, i se induce acestuia un sentiment neplăcut și prea puține sau nici o informație utilă în procesul de învățare.

Tabăra „Tineri activi pentru protejarea sălbăticiiei” © Adrian Grancea

Procesul de feedback se manifestă în câteva moduri, de exemplu:

- conștient – încuviințarea prin semne
- inconștient – privirea în gol pe fereastră, ațipitul
- spontan – „excelent”, „mulțumesc mult”
- cu solicitudine – „da, mi-a fost de folos”, „am avut ce învăța”
- verbal – „nu”, „da”
- non-verbal – plecarea, continuarea atentă a procesului de învățare
- formal – o formă de evaluare, un exercițiu de evaluare
- informal – aplaudat, mângâiat pe spate

Caracteristicile unui feedback corect

- **Fii descriptiv, nu evaluativ:** Concentrați-vă asupra ceea ce a făcut interlocutorul, nu asupra interpretării pe care o dați comportamentului său.
- **Fii concret:** Comentariile generale nu sunt foarte utile pentru dezvoltarea aptitudinilor subiectului, din cauză că nu furnizează suficiente detalii care să se constituie ca surse de învățare. Comentarii ca: „ați fost grozavi” nu sunt folositoare în termeni de învățare decât dacă se indică o singură persoană ca subiect al acestora. Este foarte dificil să acționezi ținând seama numai de informații sau comentarii generale.
- **Describe propriile reacții spunând persoanei cu care comunică ce ai văzut sau auzit și efectul**

pe care l-a avut asupra ta: comentariile simple ca: „bine”, „rău” nu au un caracter informativ și ca judecăți de valoare determină o atitudine defensivă. De exemplu: „Simt că ești într-adevăr interesat și preocupat din tonul vocii și după modul în care ascuți” este mai probabil să fie util decât „a fost bine, am fost mulțumit”.

- **Vorbește despre lucruri care pot fi schimbate:** a realiza un proces de feedback cu o persoană în legătură cu lucruri asupra cărora nu-și poate exercita controlul nu este doar nefolositor, dar și lipsit de sens. De exemplu: „Nu-mi place nasul tău sau faptul că ești chel” nu oferă informații pe baza cărora persoana respectivă să poată acționa și chiar o contrariază pe aceasta, făcând greu de realizat un feedback constructiv. Altfel, informații ca „M-ar fi ajutat mai mult dacă ai fi zâmbit...”, indică o persoană care se poate îndrepta.
- **Este bine plasat în timp:** realizarea procesului de feedback este mai utilă când are loc cât mai curând după consumarea evenimentului, astfel încât acesta să poată fi ușor rememorat. Este important să fii sigur că receptorul este gata la timp pentru realizarea procesului de feedback; de aceea, în anumite situații, este mai potrivită amânarea procesului.
- **Oferă alternative:** în situația în care oferi un feedback negativ, sugestiile despre cum trebuia procedat altfel sunt de cele mai multe ori mai bune decât simpla critică. Transformă procesul de feedback negativ într-o sugestie pozitivă. De

exemplu: „Faptul că ați continuat să lucrați când Dan vi s-a alăturat a părut neospitalier din partea voastră. Cred că dacă v-ați fi oprit pentru un moment să-l salutați și dacă v-ați fi prezentat i-ar fi fost mai ușor să se integreze în grup.”

- **Verifică:** nu presupune a priori că feedback-ul oferit este înțeles clar și că mesajul primit este cel pe care intenționai să-l transmiți. Este util, de asemenea, dacă este posibil, să testezi acuratețea procesului de feedback verificând dacă este împărtășită doar o părere sau o întreagă concepție.
- **Asumă-ți feedback-ul:** a oferi o părere universală de tipul “tu ești...” este o capcană des întâlnită în procesul de transmitere de feedback. Tot ce putem oferi de fapt unei persoane este propria noastră experiență legată de relația cu această persoană la un moment dat; este important să ne asumăm responsabilitatea pentru feedback-ul oferit. Începând cu “Eu” sau “După părerea mea” eviți impresia că ești un judecător.
- **Nu exagera:** este important să oferi moderat feedback. Când ești solicitat să oferi comentarii și păreri există tentația de a spune totul coplesind receptorul, în loc să selectezi cele mai utile și potrivite informații pentru acesta. Lasă deschisă posibilitatea ca receptorul să ceară el însuși mai multe informații, dacă este cazul.
- **Oferă receptorului încă o șansă:** procesul de feedback care impune o schimbare sau constrânge cealaltă persoană determină o reacție de rezistență a acesteia sau, în cazuri-limită, deteriorarea relațiilor personale. Procesul de feedback nu presupune să spui oamenilor cum să fie ca să se asemene cu tine. Un feedback bine realizat oferă informații despre modul în care oamenii se influențează unii pe alții, ținând seama de drepturile și posibilitățile lor de a alege între a acționa sau nu în funcție de feedback-ul primit. Procesul de feedback nu trebuie să prescrie schimbarea cu orice preț, ci să determine examinarea consecințelor deciziei de a schimba sau nu.
- **Întrebările mai întâi:** un feedback dogmatic constituie un obstacol și nu este util din moment ce determină adoptarea unui punct de vedere opus. Este mult mai util să ajuți receptorul să gândească în legătură cu comportamentul său prin întrebări care să-i prilejuiască reflecția decât prin simple declarații.

Recepționarea feedback-ului

Când suntem receptori ai procesului de feedback ne putem ajuta pe noi înșine încurajându-l pe emitent să-și folosească aptitudinile descrise mai sus. Ne putem ajuta singuri folosind cât mai bine procesul de feedback prin:

- **Ascultă** – recepționarea unui feedback poate fi neplăcută, dar e mai utilă decât să nu știi ce gândesc sau ce simt alții în legătură cu tine. Oamenii au păreri despre tine și percepții ale comportamentului tău și poate fi util să fii conștient de ele. Altfel, este important să ții minte că ești îndreptățit să ai propria ta părere și că poți alege să ignori informații cu o semnificație minoră, irelevante sau referitoare la un comportament pe care dorești să-l menții din alte motive.
- **Fii sigur că înțelegi** – fii sigur, înainte să răspunzi, că ai înțeles ceea ce ți s-a spus. Dacă tragi pripit concluzii, devii defensiv sau treci la atac, poți împiedica oamenii să-ți ofere feedback sau nu-l mai poți valorifica. Verifică dacă ai înțeles feedback-ul care ți-a fost transmis; o metodă bună ar fi aceea de a parafraza sau repeta emitentului ceea ce ți s-a spus.
- **Verifică împreună cu ceilalți** – dacă te bazezi pe o singură sursă de informații poți ajunge la o concluzie particulară despre care să crezi că este împărtășită de toată lumea. Verificând un feedback împreună cu alții poți observa dacă aceștia au perceput diferit relația cu tine; astfel obții o opinie despre tine mai bine evaluată și poți păstra feedback-ul pe viitor.
- **Cere feedback** – dacă nu primești feedback vei fi nevoit să-l ceri și să-l ajuți într-adevăr pe receptor să-ți ofere un feedback util. Uneori poți primi un feedback limitat la un aspect al comportamentului și este posibil să ai nevoie de un feedback pe care îl consideri mai util, dar pe care să nu-l primești. Nu considera pe fiecare capabil să-ți ofere un feedback reușit; a oferi feedback poate fi neplăcut și dificil pentru oamenii neobișnuiți cu acest proces, care poate au chiar ei nevoie de ajutor în acest sens.
- **Nu-l irosi** – avem cu toții nevoie să știm care este rezonanța pe care comportamentul nostru o provoacă în ceilalți oameni, fără de care nu avem decât propria versiune pe care să ne putem baza. Procesul de feedback are o importantă contribuție la dezvoltarea personală. Primind feedback este important să-i stabilești valoarea, consecințele ignorării sau folosirii lui sau ceea ce urmează să fie făcut ca rezultat al primirii acestuia. Dacă nu luăm decizii active pe baza acestuia, atunci procesul de feedback este irosit.
- **Nu uita să mulțumești** – vei beneficia de pe urma primirii acestui feedback, iar persoanei respective este posibil să-i fi fost dificil să-l realizeze; întărirea acestei practici este de mare valoare pentru orice relație și în orice club.

Tabăra „Tineri activi pentru protejarea sălbăticiiei” © Adrian Grancea

2.7 SFATURI PRACTICE. CÂND PREGĂTESC O ÎNTÂLNIRE DE CLUB E BINE ...

- Să mă întâlnesc cu ceilalți facilitatori de club mai devreme cu 10-15 minute pentru a trece prin programul fiecărei întâlniri.
- Să rămân încă 10-15 minute după întâlnire să evaluăm întâlnirea și să planificăm următoarea întâlnire.
- Să verific dacă în sala de întâlnire a clubului funcționează încălzirea, dacă sala este confortabilă, dacă scaunele și mesele sunt așezate în cerc sau semi-cerc.
- Să verific materialele pentru participanți - dacă există, dacă sunt printate și puse în ordine - atunci când este necesar.
- Să mă folosesc cât mai mult de resursele puse la dispoziție prin prezentul material.
- Limbajul trupului – să nu am atitudine închisă (mâini încrucișate, mâini în buzunare).
- Să implic toți participanții în activități – în toate activitățile e nevoie ca tot grupul să fie angajat și să participe – celor care nu vor să participe li se desemnează rol de observator și pot juca un rol important pe partea de procesare.
- Să pun cât mai multe întrebări la procesare – vezi întrebările de procesare din curriculum; rolul facilitatorului este de 30% - rolul participanților e de 70% (Nu participă la munca grupului și nu dă soluții).
- Să fiu energic – mai ales pe jocuri – și, mai ales, să mă joc cu plăcere. E ESENȚIAL să transferi energia ta participanților.
- Să planific activități de rezervă - sunt jocuri/activități care ar putea să nu îți iasă – e ok – treci cu eleganță peste și introdu un joc de energizare.
- Să fiu atent la timp - cu toate acestea dacă grupul discută un aspect și e un aspect important, atunci e bine să nu oprești brusc activitatea.
- În cazul subiectelor controversate – să nu intru în contradicție ca și facilitator - pasează responsabilitatea grupului și vezi reacția lui și / sau pune întrebări (de genul avocatul diavolului...dar dacă...?).
- Să evit să pun întrebări stânjenitoare.
- Să pot să dau un feedback constructiv.
- Să pot să primesc un feedback constructiv.
- Să mă distrez, să mă simt bine.
- Să mă bucur de transformările pe care le văd în tinerii din clubul meu, dar și în mine.

Bibliografie:

- Fundația Noi Orizonturi, 2008, *Manualul IMPACT*
- Alina Mustața și Silvia Mișu, 2008, *Suport de curs - Formare de Formatori, Fundația Noi Orizonturi*
- Council of Europe and European Comission, 2005 *T-kit no.6 Training Esesntials*

Tabăra „Tineri activi pentru protejarea sălbăticiilor” © Adrian Grancea

CAPITOLUL 3.

Curriculumul clubului pentru protejarea naturii sălbatice

3.1 CE ESTE CURRICULUMUL ȘI CONTEXTUL DE FOLOSIRE

Acest curriculum reprezintă o experiență planificată de educație având ca scop dezvoltarea de competențe în rândul tinerilor membri ai clubului, folosind ca metodologie de bază învățarea prin experiență, în vederea atingerii obiectivelor proiectului de a crea o rețea de tineri activi pentru protejarea zonelor de sălbăticie.

Curriculumul își propune:

- să ofere o experiență de învățare unui grup larg de tineri cu vârste între 14-18 ani;
- să fie un instrument de lucru structurat, dar flexibil, pentru a fi folosit cu ușurință în context de învățare non-formal;
- să atingă obiectivele proiectului educațional

dedicat protejării naturii sălbătice;

- să respecte misiunea WWF și a partenerilor în prezentul proiect;
- să fie bazat pe ceea ce ne dorim ca tinerii să știe, să facă și să fie (cunoștințe, abilități, atitudini);

- să folosească resursele cele mai potrivite pentru a atinge nevoile beneficiarilor;
- să fie un instrument de lucru calitativ, bazat pe ceea ce tinerii dobândesc în materie de competențe, nu pe cantitatea de informații transmise către ei.

3.2 CONTEXTUL DE FOLOSIRE A PREZENTULUI CURRICULUM

Întâlnirile clubului vor avea loc de cele mai multe ori într-o sală de clasă, dar pot avea loc și într-un parc sau în natură, în funcție de posibilitățile și distanțele din fiecare zonă. Recomandăm amenajarea unei săli specifice pentru întâlnirile de club, dacă este posibil.

Dacă întâlnirile au loc într-o sală de clasă

recomandăm ca:

- scaunele să fie așezate în cerc (foarte important pentru o comunicare și o relaționare relaxată)
- mesele să fie așezate în spatele scaunelor
- întâlnirea să dureze aproximativ 2 ore cu o mică pauză de măcar 10 minute

3.3 CALENDARUL ȘI ORDINEA RECOMANDATĂ PENTRU ÎNTÂLNIRILE DE CLUB

Ghidul propune un calendar al întâlnirilor. Temele și activitățile au fost gândite în așa fel încât să poată fi acoperite pe durata unui an școlar, în decursul a două întâlniri pe lună. Calendarul propus în acest ghid nu limitează numărul de întâlniri pe care le puteți organiza, acest lucru depinde de timpul avut la dispoziție, de activitățile și subiectele pe care tinerii doresc să le organizeze în afara celor propuse.

Având în vedere etapele formării grupurilor prezentate mai sus (de la cunoaștere, formare, normare), propunem ca primele întâlniri să fie dedicate formării echipei, prezentării membrilor și a obiectivelor pe care și le propune clubul.

Apoi, pentru că implementarea unui proiect dedicat naturii este una dintre activitățile principale ale clubului, vă recomandăm să parcurgeți mai întâi temele despre zonele de sălbăticie, pentru a înțelege mai bine aceste zone și pentru a putea defini tema

proiectului. După înțelegerea conceptelor legate de sălbăticie (definiții, beneficii, amenințări) puteți trece la întâlnirile legate de implementarea proiectului clubului. După partea de proiect este important să organizați întâlniri de reflecție, evaluare și sărbătorire. Iar ultima întâlnire din an va fi dedicată continuării activității clubului în anul următor.

Vă prezentăm mai jos un calendar al întâlnirilor:

1. Formarea echipei, deschiderea clubului, prezentarea activităților, stabilirea rolurilor: **3 întâlniri - Septembrie, Octombrie, Noiembrie**
2. Organizarea întâlnirilor despre sălbăticie: **6 întâlniri - Noiembrie, Decembrie, Ianuarie, Februarie**
3. Planificarea, implementarea și evaluarea proiectului: **6 întâlniri - Februarie, Martie, Aprilie, Mai**
4. Evaluarea activității clubului, planificare pentru anul următor și sărbătorirea rezultatelor: **2 întâlniri - Mai, Iunie**

3.4 CUM ESTE STRUCTURAT CURRICULUMUL ?

Curriculumul este structurat pe 4 MODULE și 17 întâlniri:

Modul 1: Deschiderea clubului – 3 întâlniri

Modul 2: Despre sălbăticie și parcurile naturale și naționale din regiunea Carpaților din sud-vestul României – 6 întâlniri

Modul 3: Despre management de proiect și implementarea proiectului – 6 întâlniri

Modul 4: Despre evaluare și sărbătorirea rezultatelor – 2 întâlniri

3.5 CUM CITIM ÎNTÂLNIRILE DIN ACEST CURRICULUM?

Pentru o citire mai ușoară, la începutul fiecărei întâlniri din curriculum puteți vizualiza structura tabelară a acestuia. În structura tabelară sunt cuprinse:

- Denumirea întâlnirii și numărul acesteia
- Obiectivele specifice de învățare ale întâlnirii
- Conceptele-cheie atinse în întâlnire
- Planul de activități pentru fiecare întâlnire: activitățile, metodele prin care se ating obiectivele, durata activității, materialele necesare pentru fiecare activitate, timpul necesar estimat pentru fiecare activitate
- Descrierea activităților pe rând: scopul sau obiectivele fiecărei activități care conlucrează la atingerea obiectivelor specifice ale întâlnirii, pregătirea și facilitarea activității, întrebările de procesare
- Bibliografie
- Materiale suport care se regăsesc ca anexe la fiecare întâlnire

3.6 ELEMENTE DE LUAT ÎN CONSIDERARE ATUNCI CÂND ALEGEȚI SĂ FACILITAȚI O ÎNTÂLNIRE DE CLUB FOLOSIND CURRICULUMUL CLUBULUI:

- Vârsta participanților (membrii de club)
- Stadiul de dezvoltare a grupului/ clubului
- Obiectivele de învățare propuse pentru fiecare întâlnire
- Stilurile de învățare ale participanților
- Cadrul de desfășurare a întâlnirilor (locul)
- Materialele necesare
- Stilul de facilitare/abilitățile facilitatorului (de animator, facilitator, coach, profesor)
- Durata întâlnirilor: minimum 2 ore - maximum 3 ore și 40 de minute. O variantă de organizare este divizarea unei întâlniri în secvențe de 1 oră 30 minute. Recomandăm un minim de 1 oră și 30 de minute.
- Ordinea și logica desfășurării activităților propuse

TABEL: CURRICULUM CLUBURI DE SĂLBĂTICIE

Modulul	Denumirea întâlnirii	Obiective de învățare			Metode propuse	Durata întâlnirii
		Cunoștințe	Abilități	Atitudini		
Să ne cunoaștem	1. Despre ce este vorba în club?	Descrie ce înseamnă un club dedicat protejării naturii sălbatice: misiune, obiective, activități, metodologie etc. Descrie, pe scurt, ce înseamnă conceptul de natură și sălbăticie.	Conștientizează propriul rol, dar și al clubului în protejarea naturii sălbatice (misiunea clubului).	Manifestă curiozitate și interes față de clubul dedicat protejării naturii sălbatice. Demonstrează dorință de implicare în activitățile organizate în cadrul clubului.	- Joc de nume - Prezentare - Bzz grup - Joc de cunoaștere - Joc de grup - Brainstorming - Scrisoare creativă - Vizionare film - Poveste - Joc de evaluare	3 ore
	2. Implicarea mea în club	Descrie ce înseamnă cetățenie activă și rolul lor ca cetățeni activi în relație cu comunitatea și cu natura. Descrie conceptul de dezvoltare durabilă pornind de la principiul câștig-câștig.	Identifică care este puterea acțiunilor de tipul câștig-câștig în relație cu natura, acțiuni care se vor organiza în cadrul clubului pentru protejarea naturii sălbatice.	Demonstrează dorință de implicare în cadrul clubului ca cetățean activ.	- Prezentare - Joc de cunoaștere - Joc de energizare - Joc de echipă - Discuție facilitată - Lucru pe grupe - Simulare	3 ore, 30 minute
	3. Descoperim cum să lucrăm împreună		Identifică beneficiile implicării în clubul de sălbăticie și efectele implicării. Exersează lucrul în echipă și comunicarea deschisă cu ceilalți membri ai clubului. Identifică rolurile posibile într-un grup care are o misiune comună. Identifică în ce măsură dragostea față de natură se regăsește și se manifestă în sistemul lor de valori. Construiește contractul de valori al grupului.	Manifestă curiozitate și interes față de ce ar putea învăța în cadrul clubului.	- Prezentare - Joc de spargere a gheții - Discuție facilitată - Turul galeriei - Scrisoare către mine - Joc de echipă - Lucru individual - Lucrul pe grupe	4 ore, 20 minute

Modulul	Denumirea întâlnirii	Obiective de învățare			Durata întâlnirii
		Cunoștințe	Abilități	Atitudini	
Să ne conectăm cu sălbăticia	4. Ce sunt ariile protejate?	Descrie ce este o arie protejată și scopul acesteia. Listează specii de plante și animale periclitate la nivel național.	Identifică categoriile și distribuția ariilor protejate. Identifică ariile protejate (parcuri naturale și naționale) din regiune.	Manifestă deschidere, curiozitate și interes față de importanța ariilor protejate.	- Joc de nume - Joc de energizare - Joc de împărțire pe grupe - Ciorchinele - Quiz - Discuție facilitată - Lucru pe grupe - Joc de fixare - Prezentare 3 ore
	5. Prezentarea conceptului de sălbăticie	Prezintă specii, asociații și habitate asociate zonelor de sălbăticie din regiunea în care trăiești. Prezintă conceptele de sălbăticie, armonie și echilibru. Definește procesele naturale care pot avea loc în zonele de sălbăticie.		Identifică caracterul unic și manifestă apreciere și mândrie față de zonele de sălbăticie din regiune.	- Prezentare - Lucru pe grupe - Joc de echipă - Studiu de caz - Exercițiu de conectare - Exercițiu de asociere - Joc de echipă 3 ore, 25 minute
	6. Beneficiile sălbăticii		Identifică beneficii ale sălbăticii.	Demonstrează recunoștință față de beneficiile sălbăticii în viața lor și a comunităților locale. Manifestă apreciere și mândrie față de natura din regiunea lor.	- Prezentare - Joc de spargere a gheții - Lucru individual - Lucru în grup - Discuție facilitată - Exercițiu de evaluare 3 ore
	7. Amenințări la adresa zonelor de sălbăticie	Descrie legăturile care se stabilesc între elemente diferite ale mediului înconjurător și rolul coridoarelor ecologice	Identifică amenințările la adresa zonelor de sălbăticie și a unor specii-cheie, precum zimbrul, determinate de intervențiile umane. Raționează de la cauză la efect și prevede modul în care acțiunile umane pot influența procesele naturale care au loc în zonele de sălbăticie.	Manifestă interes față de probleme legate de mediu și se documentează cu privire la problemele de mediu din regiune. Manifestă o atitudine proactivă pentru protejarea naturii și a zonelor de sălbăticie.	- Prezentare - Joc de rol, dinamic - Joc de echipă - Bulgărele de zăpadă - Poveste - Joc de evaluare 2 ore, 30 minute
	8. Ce putem face pentru conservarea zonelor de sălbăticie	Explică de ce este important să avem grijă de zonele de sălbăticie din regiune. Definește ce este sustenabilitatea și dezvoltarea durabilă. Exemplifică tipuri de soluții și modele de dezvoltare durabilă.	Descrie modul în care propriul stil de viață poate contribui la protejarea zonelor de sălbăticie din regiune.	Cred că oamenii și clubul pot produce o schimbare pentru protejarea zonelor de sălbăticie din regiunea lor.	- Prezentare - Povestire - Brainstorming - Lucru pe grupe - Discuție facilitată; - Joc de recapitulare - Discuție de grup 2 ore, 40 minute
	9. Zone de sălbăticie din regiunea noastră	Descrie parcul național sau natural din regiune și elemente specifice zonelor de sălbăticie.	Identifică caracteristici specifice din zona în care trăiești	Arată interes pentru a cunoaște mai bine zona în care trăiești și speciile specifice regiunii	- Prezentare - Joc de energizare - Mozaic - Lucru pe perechi - Mimă - Joc de fixare - Discuție de grup 2 ore, 40 minute

10. Cum arată viitorul zonelor de sălbăticie din regiunea noastră	Cunoaște elemente specifice culturii unei comunități și cum acestea pot influența interacțiunea cu mediul natural și speciile-cheie din zonă (în acest caz – zimbrul)	Identifică și împărtășește scenarii de viitor care iau în calcul specificul cultural al unei comunități și dezvoltarea pe termen lung, în armonie cu mediul natural și cu speciile-cheie din zonă (în acest caz – zimbrul)	Este optimist cu privire la viitor și la modul în care propria implicare poate aduce o schimbare înspre bine în ceea ce privește natura din jur și comunitatea locală	■ Prezentare ■ Joc de energizare ■ Exercițiu în grup ■ Discuție facilitată ■ Joc de recapitulare	2 ore, 50 minute
11. Introducerea în managementul de proiect - Analiza nevoilor/problemelor.	Definește pașii proiectului pe care își dorește să-l dezvolte împreună cu ceilalți colegi în cadrul clubului. Describe importanța implicării comunității în proiectele de acțiune pentru zonele de sălbăticie.	Construiește o strategie pentru a identifica nevoile și problemele din propria comunitate	Este optimist cu privire la viitor și la modul în care propria implicare poate aduce o schimbare înspre bine în ceea ce privește natura din jur și comunitatea locală.	■ Prezentare ■ Discuție facilitată ■ Joc de echipă ■ Lucru în echipă ■ Discuție de grup	2 ore, 10 minute
12. Analiza nevoilor/problemelor și prioritizarea	Definește ce este o problemă/ nevoie din perspectiva scrierii unui proiect pe tema protejării naturii.	Examinează nevoile și problemele din propria comunitate. Prioritizează nevoile și problemele identificate. La decizii, la nivel de club, cu privire la nevoile identificate și care pot fi abordabile și realiste prin proiectul clubului.	Este optimist cu privire la viitor și la modul în care propria implicare poate aduce o schimbare înspre bine în ceea ce privește natura din jur și comunitatea locală.	■ Prezentare ■ Vizită în comunitate ■ Prezentarea rezultatelor vizitei ■ Lucru pe grupe ■ Discuție facilitată ■ Discuție de grup	2 ore, 40 minute
13. Construirea proiectului 1	Describe scopul, obiectivele și activitățile unui proiect.	Formulează scopul și obiectivele proiectului. Identifică impactul proiectului pe termen lung.	Recunoaște importanța planificării și pregătirii unui proiect.	■ Prezentare ■ Povestire ■ Discuție facilitată ■ Joc de recapitulare ■ Discuție de grup	2 ore, 30 minute
14. Construirea proiectului 2	Definește grupul țintă și cum se identifică beneficiarii proiectului. Describe ce înseamnă planul de activități și bugetul proiectului.	Alcătuiește un plan de activități al proiectului. Alcătuiește planul de lucru și bugetul proiectului. Identifică riscurile proiectului și găsește alternative.	Contribuie responsabil la procesul de planificare a proiectului.	■ Prezentare ■ Lucru pe grupe ■ Joc de recapitulare ■ Discuție de grup	2 ore, 30 minute
15. Scrierea și monitorizarea proiectului	Describe importanța monitorizării și evaluării permanente a implementării proiectului.	Compară stadiul proiectului și progresul cu planul inițial de lucru. Încadrează resursele conform cu planificarea. Ajustează resursele, orarul sau ce este necesar pentru a conduce proiectul către atingerea obiectivelor.	Manifestă perseverență și duce la bun sfârșit ceea ce începe, în ciuda eventualelor obstacole și dificultăți.	■ Prezentare / poveste ■ Joc de reflecție ■ Turul galeriei ■ Discuție facilitată ■ Lucru în echipă ■ Joc de recapitulare ■ Discuție de grup	2 ore, 30 minute
16. Evaluarea activității clubului		Identifică cunoștințele, abilitățile și atitudinile dobândite și exersate în cadrul clubului. Își stabilește un plan de acțiune de viitor în cadrul clubului. Identifică modalități prin care poate transfera ceea ce a învățat în club în viața de zi cu zi.	Manifestă interesul de a reflecta cu privire la impactul proiectului clubului asupra mediului, comunității, asupra sinelui; Demonstrează recunoștință și apreciere față de cele dobândite și exersate în cadrul clubului.	■ Prezentare ■ Exercițiu de asociere ■ Discuție facilitată ■ Lucru pe grupe ■ Moment solo	2 ore, 45 minute
17. Sărbătorirea rezultatelor și o privire în viitor	Describe ce înseamnă continuitate și sustenabilitate în contextul vieții clubului. Listează metode de strângere de fonduri care să permită continuarea altor proiecte în cadrul clubului de sălbăticie.	Identifica modalități prin care clubul ar putea să-și continue activitatea și după primul an.	Manifestă apreciere față de procesul de învățare exersat în cadrul clubului. Manifestă recunoștință fiecare membru și față de susținătorii activității clubului: școală, parteneri, sponsori Se identifică cu rolul de purtător de mesaj pentru protejarea sălbăticiei	■ Prezentare ■ Reflecție individuală ■ Exercițiu de grup ■ Discuție facilitată ■ Lucru pe grupe ■ Prezentare	2 ore, 35 minute

Să acționăm pentru sălbăticie

1. Despre ce este vorba în club?

Obiective specifice de învățare:

(cunoștințe, abilități, atitudini/valori)

- (V) Manifestă curiozitate și interes față de clubul dedicat protejării naturii sălbatice
- (V) Demonstrează dorință de implicare în activitățile organizate în cadrul clubului
- (C) Descrie ce înseamnă un club dedicat protejării naturii sălbatice: misiune, obiective, activități, metodologie etc.
- (C) Descrie, pe scurt, ce înseamnă conceptele de natură și sălbăticie
- (A) Conștientizează propriul rol, dar și al clubului în protejarea naturii (misiunea clubului)

Concepte-cheie:

⦿ Club pentru protejarea naturii sălbatice ⦿ Natură ⦿ Sălbăticie

PLANUL DE ACTIVITĂȚI

	Activități	Metode folosite	Timpul recomandat	Materialele necesare
	1. Bine ați venit!	Prezentare	10 minute	Foi flipchart, markere, fotografii etc.
	2. De la unul la altul	Joc de nume	10 minute	O minge mică
	3. Obiectivele și agenda întâlnirii	Prezentare	2 minute	Foi flipchart, markere
	4. Verificarea cunoștințelor	Bzz grup/ Prezentare	30 minute	Foi A4, pixuri, foi flipchart, prezentarea clubului
	5. Bingo uman	Joc de cunoaștere și energizare	25 minute	Anexa 1 printată pentru fiecare participant
	6. Farfuria zburătoare	Joc de grup	45 minute	Patru farfurii de plastic, foi colorate pentru start și final
	7. Natura	Furtună de idei Scriere creativă Vizionare film	40 minute	Foi flipchart, markere două culori, foi A4, pixuri
	8. Povestea înțeleptului	Poveste	15 minute	Textul poveștii, foi colorate, marker
	9. Implicarea mea	Joc de evaluare	10 minute	Foi colorate cu numere și explicația scalei
	10. Pașii următori	Prezentare	5 minute	Lista de prezență și contactele participanților

Timpul total estimat: 3 ore

1.BINE AȚI VENIT! (prezentarea facilitatorilor)

10 MINUTE

După ce au sosit toți potențialii membri în sală, aceștia vor fi invitați să se așeze (de preferat în cerc sau semi-cerc, pe scaune). Facilitatorii se vor prezenta folosind o metodă cât mai relaxantă sau dinamică. Se pot alege mai multe metode de a se prezenta: prezentare liberă vorbită, prezentare cu fotografii și imagini din viața liderului astfel încât să sublinieze câteva caracteristici ale liderului (proiecție), se mai poate face un desen pe o foaie de flipchart care să îl reprezinte pe facilitatorul clubului. Prezentarea trebuie să includă o serie de elemente: numele, ocupația, motivul pentru care este la întâlnirea de club, câteva caracteristici și un mesaj încurajator către potențialii membri ai clubului. Scopul este să faceți participanții să se simtă confortabil și interesați să vă cunoască ca și facilitator de club, model de viață și ca potențial prieten. După prezentare, participanții vor fi anunțați că este momentul să aflați cine este prezent la întâlnire și fiecare participant se prezintă. După prezentarea participanților menționați că membrii clubului se vor cunoaște tot mai bine după fiecare activitate și după fiecare întâlnire în parte.

2. DE LA UNUL LA ALTUL

10 MINUTE**Scop**

Acesta este un joc de nume care își propune să energizeze participanții și să îi ajute să învețe numele participanților.

Pregătire și facilitare

Participanții vor fi invitați să se așeze într-un cerc. Vor fi invitați să spună repede unul după altul numele lor mic. După o tură de cerc, vor fi invitați să se așeze tot în cerc, dar în ordine alfabetică pornind de la stânga spre dreapta, litera A începând de la facilitator.

După ce vor discuta între ei și se vor așeza în cerc în ordine alfabetică (ceea ce presupune cunoașterea numelor) se va introduce o minge în joc. Se va specifica că fiecare participant din grup va trebui să primească mingea cel puțin o dată și să o arunce cel puțin o dată către altcineva din grup. Pentru demonstrație, facilitatorul va arunca mingea către oricare participant. Dar, înainte să o arunce, trebuie să spună numele celui către care o aruncă, astfel: „*Poftim, Mihai!*” și aruncă mingea către Mihai.

Mihai primește mingea și spune: „*Mulțumesc, Andreea!*” (de la cine primește mingea) și va da mingea altcuiva din cerc. Dar înainte să arunce mingea către altcineva va trebui să atenționeze persoana respectivă spunând: „*Poftim, ...!*” și numele celui către care aruncă. Cel care primește spune: „*Mulțumesc,!*” și așa mai departe.

Jocul merge așa de mai multe ori până când facilitatorul observă că fiecare a primit și a dat mingea cel puțin o dată, dar și că participanții își cunosc cât de cât numele. Nu trebuie să le știe 100% pe toate. După finalizarea activității vor fi întrebați cum se simt și dacă acum știu măcar șapte nume din grup. Eventual cineva va fi rugat să exemplifice câteva nume.

3.OBIECTIVELE ȘI AGENDA ÎNTÂLNIRII

2 MINUTE

Facilitatorul va prezenta care sunt obiectivele întâlnirii, ce tipuri de activități vor avea loc în cadrul întâlnirii (fără a intra în detaliu) și care este durata întâlnirii. Scopul introducerii este de a le stârni curiozitatea participanților și de a le seta așteptările de la întâlnire. Se va anunța că este o întâlnire în care ne cunoaștem mai bine, în care aflăm ce este clubul dedicat protejării naturii sălbatice și ce putem să facem în cadrul acestuia. Se va menționa că la astfel de întâlniri vom sta în cerc pentru a ne cunoaște mai bine și că modul în care vom interacționa în întâlnirile de club va fi prin jocuri, distracție, participare activă și respect reciproc.

NOTĂ:

- Asigurați-vă că anunțați participanții cât va dura întâlnirea. Recomandăm să includeți pe afișul de deschidere de club intervalul orar pentru întâlnire pentru a seta așteptările cât mai corect.
- La prima întâlnire este important să asigurați o atmosferă relaxată. Anunțați participanții că nu e genul de întâlnire în care se pun note pe ceea ce fac sau spun, ci că e spațiul în care pot să fie ei înșiși. Fiecare facilitator va avea propriul stil, dar recomandăm ca întâlnirea să fie cât mai relaxată și prietenoasă. De asemenea, e important ca atmosfera relaxată să permită și spațiu de respect reciproc și ascultare activă, fără întreruperi. Nu vă fie teamă să setați aceste așteptări chiar de la prima întâlnire de club.
- Este recomandat ca facilitatorii să aibă un dosar pentru întâlnirile de club în care să includă lista de prezență și alte documente importante.

4. SONDAREA CUNOȘTINȚELOR

30 MINUTE

(despre motivația de a participa în clubul dedicat protejării naturii sălbatice)

Scop

Această activitate este concepută ca să vă ajute să aflați, în calitate de facilitator, ce știu deja potențialii membri despre club, care sunt așteptările lor de la un astfel de club și ce îi entuziasmează cel mai tare când aud despre un club deschis în liceul lor. Într-un mod lejer întrebați participanții dacă au mai auzit vreodată despre un astfel de club și ce i-a adus la această întâlnire. Scopul nu este să-i facem să simtă că există răspunsuri corecte sau greșite, ci să simtă că sunt încurajați să exprime liber ce așteptări au de la un astfel de club.

Pregătire și facilitare

Participanții vor fi rugați să formeze echipă cu prima persoană de lângă ei (dreapta sau stânga) și să discute împreună timp de 2-3 minute, fiecare răspunzând la întrebările: cum au ajuns la această întâlnire, de ce au venit (ce îi motivează) și ce așteptări au ei de la club.

Fiecare pereche va primi o jumătate de foaie A4 decupată în forma unui animal pe care vor trebui să noteze concluziile discuțiilor lor. După ce au discutat și timpul a expirat câte un reprezentant din fiecare grupă va prezenta ce au discutat, iar facilitatorul va nota ideile principale pe o foaie de flipchart. După ce au fost sumarizate toate așteptările, punctați care sunt așteptările cele mai realiste, iar dacă sunt unele care nu se potrivesc menționați că probabil nu este cazul ca ele să fie îndeplinite în club.

Prezentați mai departe conceptul clubului și al proiectului în care sunt implicați. Pentru aceasta pregătiți în prealabil o foaie de flipchart sau o altă metodă vizuală (pe tablă, o prezentare Power Point sau pe hârtii colorate pe care le lipiți pe perete) care să prezinte structura unei întâlniri de club în general, cine compune un club, frecvența întâlnirilor, ce activități vor avea loc în club și calendarul acestora (când are loc, de exemplu, scrierea și implementarea proiectului) și care sunt principiile și metodele care se vor folosi în cadrul cluburilor în cadrul întâlnirilor etc. (toate aceste informații sunt descrise în Ghid, în Conceptul de funcționare a cluburilor).

De asemenea, prezentați schema mare de intervenție a clubului pentru minimum 1 an în cadrul proiectului și modul de sprijin al WWF, al partenerilor și finanțatorilor în program. Explicați că aceste cluburi fac parte dintr-un program mai mare al WWF și menționați pe scurt cine este WWF și care este misiunea acestuia¹. Întrebați dacă participanții au întrebări și, dacă au întrebări, acum este momentul de clarificare.

5. BINGO UMAN

25 MINUTE

Scop

Acesta este un joc de cunoaștere care își propune să aprofundeze cunoașterea între participanți și să aducă un element de distracție în cadrul întâlnirii.

Pregătire și facilitare

Facilitatorul pregătește materialele pentru joc - un chestionar care solicită răspunsuri la întrebări de genul: *Cine și-a decorat recent casa? Cui îi place să cultive plante? Cine locuiește împreună cu alți membri ai familiei? Cine citește în mod regulat presa? Cine reciclează hârtie? Cine are animale de casă? Cine cântă la un instrument muzical? Cine poate vorbi o limbă străină?*

Fiecare participant trebuie să aibă la dispoziție un astfel de chestionar și un pix/creion (vezi jocul în Anexa 1). La un semn al facilitatorului fiecare persoană începe să vorbească cu cât mai multe persoane diferite pentru a afla dacă persoana cu care vorbește poate răspunde afirmativ la întrebările pe care le pune din foaia de bingo. Participanții trebuie să se plimbe prin cameră și să vorbească șoptit între ei (nu să strige sau să vorbească tare, pentru ca ceilalți să nu afle răspunsuri fără a întreba direct).

Pentru fiecare întrebare trebuie să identifice cel puțin o persoană și să completeze cel puțin un nume. După ce a fost completată foaia cu cel puțin câte o persoană la fiecare rubrică se poate striga „Bingo”. Primele trei persoane care strigă „Bingo” sunt câștigătoare și se finalizează jocul. Reașezați în cerc, participanții prezintă

1. Puteți cere de la coordonatorul cluburilor o prezentare a WWF, puteți folosi informațiile din Ghid sau de pe site-ul www.wwf.ro

rezultatele: câte un nume de elev descoperit pentru fiecare întrebare. La final, participanții vor fi întrebați cum s-au simțit în timpul activității, dacă a fost distractiv.

6. FARFURIA ZBURĂTOARE

45 MINUTE

Scop

Acest joc de echipă își propune să introducă participanții în ideea de compasiune față de semenii, față de natură, să stimuleze solidaritatea în atingerea unui scop sau a unei misiuni comune precum ajutarea unei comunități sau susținerea eforturilor de protejare a naturii din jurul lor.

Pregătire și facilitare

Grupul mare se împarte în două, trei sau patru grupe (minimum cinci, maximum șapte participanți într-un grup). Se va povesti participanților că *în județul lor a avut loc o secetă prelungită, urmată de un incendiu într-o zonă aflată într-un parc național în urma căruia câteva sute de oameni din sate izolate au rămas fără case.*

Focul se extinde cu rapiditate, iar pe lângă faptul că sute de oameni au rămas fără case și alimente, focul se întinde cu rapiditate spre o zonă de sălbăticie în care trăiesc foarte multe specii de animale.

Voi, ca grup, aveți posibilitatea să trimiteți apă pentru stingerea incendiului și alimente pentru familiile afectate cu ajutorul unei farfurii zburătoare (o ultimă invenție uimitoare a omenirii). Nu vă cunoașteți prea bine încă, dar numai în grupurile acestea puteți să trimiteți farfuria zburătoare din comunitatea voastră în satele afectate.

Se va marca un spațiu pe podea pentru fiecare grup care reprezintă comunitatea din care vin participanții (punctul de start) și un spațiu care reprezintă comunitatea/zona parcului național care va fi ajutată (punctul de sosire). Fiecărui grup i se va înmâna o farfurie de plastic de aceeași mărime și formă. Farfuria de plastic va fi așezată pe podea în spațiul desemnat pentru start. Scopul fiecărei echipe va fi să ridice farfuria de pe podea din zona de start atingând marginile farfuriei doar cu vârfurile degetelor arătătoare.

Fiecare membru al echipei va trebui să aibă unul dintre degetele arătătoare sub marginea farfuriei, dar nu mai mult de 5 cm din deget sub farfurie, și cu buricele degetelor orientate spre stânga sau dreapta, nu în sus sau jos. Degetele arătătoare trebuie să fie în permanență în contact cu farfuria pe durata parcurgerii traseului de la start la destinație. Scopul echipei este să ridice farfuria de jos și să o mute din comunitatea lor în comunitatea lovită de incendiu ținând cont de regulile de mai sus.

Cele două locuri, cel de plecare și cel de sosire, trebuie să fie diferite pentru fiecare echipă pentru a nu se suprapune pe același traseu. Toate echipele pornesc în același timp și au la dispoziție maximum 15 minute ca să ducă sarcina la îndeplinire. Dacă farfuria a căzut pe podea în timp ce o ridicau sau o mutau, echipa va porni de la început jocul. Un facilitator va urmări dacă regulile sunt respectate și, dacă nu sunt, jocul va porni de la început. Dacă degetele nu sunt în permanență pe farfurie conform regulilor, se va porni, din nou, de la început. După ce toate grupele au finalizat sau după ce timpul a expirat, are loc procesarea activității.

Regulile pot fi mai flexibile dacă un grup chiar nu progresează deloc, pentru a încuraja succesul, dar nu este obligatoriu ca fiecare grup să ajungă la îndeplinirea sarcinii. Eventual, dacă nu remarcăți progres în îndeplinirea sarcinii, puteți să mai măriți timpul de lucru pentru a vă asigura că cel puțin o echipă a reușit să ducă sarcina la bun sfârșit respectând regulile. La fiecare echipă va trebui să fie prezent un facilitator pentru a urmări dacă regulile sunt respectate.

Partea I: Procesare despre lucru în echipă și îndeplinirea sarcinii

ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE

- Care a fost sarcina pe care trebuia să o îndepliniți?
- Cum ați găsit soluția la acest exercițiu? Ce soluții ați mai încercat?
- Ce dificultăți ați întâmpinat pe parcurs?
- Cum v-ați simțit în timpul exercițiului? Ce emoții simțeați? Ce gânduri vă treceau prin cap?
- Cum v-ați simțit când ați reușit să duceți sarcina la final? Cum v-ați simțit să abandonați? (dacă a fost cazul)
- Care au fost ingredientele de succes ca să reușiți? Sau, dacă nu ați reușit, care credeți că ar fi fost ingredientele pentru a reuși?
- Ce ați învățat din joc - despre sine, despre ceilalți, despre grup?
- Dacă ar fi să reluați jocul, ce ați face diferit individual? Dacă ar fi să reluați, ce ați face diferit la nivel de grup?
- Ce este mai important pentru voi? Să reușiți ceva individual sau în grup sau să faceți tot ce puteți, indiferent dacă reușiți să atingeți scopul sau nu?

ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE

- Cum v-ați simțit în încercarea de a ajuta altă comunitate confruntată cu astfel de probleme?
- Cu ce anume din viața voastră seamănă acest exercițiu? Astfel de situații se regăsesc în viața de zi cu zi? Comunități care se confruntă cu dezastre naturale? Cine ar trebui să ajute astfel de comunități? Cum ar putea să se ajute oamenii între ei în astfel de situații?
- Ce înseamnă că te implici atunci când sesizezi că există o problemă în comunitatea ta? Ce definește un cetățean activ? Dorința de implicare, solidaritatea față de o cauză anume?
- Știți pe cineva din comunitatea voastră care s-a implicat în protejarea naturii? Știți pe cineva care și-a luat rolul de cetățean activ și a schimbat lucrurile pentru natura din jurul nostru?
- Ați fost voi vreodată în situația în care ați putut contribui/ajuta pe cineva în nevoie sau să preveniți o astfel de situație? Puteți da niște exemple?
- Cât de greu este să fii de ajutor cuiva - unei comunități de oameni sau naturii și speciilor de animale?
- Cum vă simțiți, de obicei, când reușiți să fiți de ajutor cuiva sau să aduceți o contribuție naturii din jurul vostru?
- Cum ați pune în practică ce ați învățat în urma acestui exercițiu?
- Ce legătură credeți că există între acest exercițiu și clubul nostru dedicat protejării naturii sălbatice?

La sfârșitul exercițiului, după procesare, se va face legătura între acest exercițiu și ceea ce înseamnă clubul dedicat protejării naturii sălbatice ca misiune a sa și cum putem noi să contribuim la misiunea comună a clubului nostru - aceea de a proteja zonele de sălbăticie din regiunea noastră. Puteți folosi afirmațiile de mai jos și puteți selecta din prezentarea cluburilor o serie de informații pe care să le treceți pe foi colorate și pe care să le lipiți pe perete, la vedere.

Mențiunea facilitatorului

Despre Cluburile dedicate protejării naturii sălbatice:

- **Sunt în natură, lucrez pentru natură** – Clubul face parte dintr-o rețea de cinci cluburi dedicate naturii deschise în cinci licee din zona Carpaților din sud-vestul României. Prin intermediul acestor cluburi lucrăm împreună pentru cunoașterea, promovarea și conservarea zonelor sălbatice din sud-vestul României și implementăm un proiect dedicat naturii sălbatice.
- **Învăț la școală, dar nu ca la școală** – Facem educație non-formală pentru a dezvolta, forma și exersa o serie de competențe: munca în echipă, vorbit în public, management de proiect, leadership... un cadru în care poți experimenta, poți afla ce îți place să faci, la ce ești tare, dar și ce vrei să îmbunătățești.
- **Învăț în timp ce fac** – Vom crea împreună o serie de experiențe de învățare. Unul dintre cei mai buni profesori este... experiența!
- **Particip la tabere, expediții și ieșiri în natură** – Organizăm ieșiri în natură și tabere de aventură în zonele de sălbăticie din Carpații din sud-vestul României.
- **Sunt în sălbăticie... Mă tem sau mă bucur?** – Înțelegem beneficiile pe care le oferă natura sălbatică, dar și modul în care se poate trăi în armonie cu natura.
- **Gândesc global, acționez local** – Clubul face parte din rețeaua cluburilor din cele cinci licee din proiect, dar și din rețeaua internațională a școlilor care colaborează cu WWF – ai astfel posibilitatea să cunoști oameni noi, să faci schimb de idei și bune practici.
- **Cum fac toată treaba?** Pentru activitățile pe care îți propui să le realizezi în cadrul cluburilor poți beneficia de sfaturile unor specialiști din domenii diferite, în funcție de temă (specialiști în educație non-formală, specialiști în protecția mediului sau în comunicare).
- **Și când mă distrez?** În toate aceste activități distracția joacă un rol important. O serie de metode folosite includ învățarea prin joc și crearea unui cadru non-formal de învățare, cât mai aproape de natură.

7. NATURA (ce este natura/locul meu preferat din natură?)

40 MINUTE

Scop

Prin această succesiune de metode ne propunem ca împreună cu participanții să definim ce este natura și conceptul de sălbăticie și să provocăm participanții să conștientizeze ce impact emoțional are o amintire despre natură în sufletul lor pentru ca, în cele din urmă, să fie mai conștienți de valoarea naturii din jurul lor.

Pregătire și facilitare

Participanții vor fi întrebați care cred ei că este definiția naturii și a sălbăticiei sau ce intră în definiția naturii. Facilitatorul va scrie pe o foaie de flipchart toate cuvintele care sunt spuse de către participanți cu o culoare. Se va menționa că orice idee este bună și că aceasta nu se va argumenta sau contrazice de către ceilalți, ci, efectiv, fiecare va spune cu voce tare tot ce îi trece prin cap despre natură. După ce se vor citi cuvintele menționate de către participanți, facilitatorul va prezenta una dintre definițiile naturii și a conceptului de sălbăticie și va puncta acolo unde sunt asemănări și deosebiri față de părerile participanților.

Mențiunea facilitatorului

„Natură” se referă la totalitatea lucrurilor și ființelor din Univers, lumea fizică înconjurătoare, cuprinzând vegetația, formele de relief, clima, la fenomenele fizice și la viață, în general. De asemenea, se referă la ceea ce numim sălbăticie.

Sălbăticia înseamnă armonie și echilibru și este prezentă acolo unde putem vorbi despre lacuri, izvoare, pești, păduri, diversitate de animale și plante și aer curat. Sălbăticia este, de asemenea, casa (habitatul) animalelor sălbatice precum lupii și urșii, locul în care acestea trăiesc, își găsesc hrana, se reproduc și își cresc puii. Dacă de multe ori cuvântul sălbăticie ne duce cu gândul la ceva neprietenos, periculos și fără reguli, este din cauză că sălbăticia este ceva „neomenesc”, unde activitatea oamenilor nu a schimbat semnificativ procesele naturale, normale. Pentru că omul nu a intervenit, natura își poate urma propriile reguli de armonie și echilibru. Sălbăticia este certitudinea că viața pe Pământ continuă în forma ei naturală.

După expunerea definițiilor, facilitatorul va adresa următoarea întrebare: **Pe lângă faptul că natura Este, natura Se simte:** *Ce sentimente, simțuri, emoții, senzații vă trec prin minte și prin suflet când vă gândiți la cuvântul natură sau la un moment în care ați fost în natură recent?*

Toate cuvintele spuse de către participanți vor fi trecute pe foaia de flipchart, dar cu altă culoare. La sfârșit se vor enumera cu voce tare de către facilitator.

Pregătire și facilitare

După ce se vor enumera cuvintele legate de emoții și sentimente, facilitatorul va da următoarea sarcină. Facilitatorul va înmâna participanților câte o foaie A4 și un pix și îi va ruga ca individual, timp de 7-8 minute (până spune facilitatorul stop), să scrie cât de detaliat pot despre un loc preferat din natură în care au fost/care le place/în care le-ar plăcea să meargă sau despre un loc imaginar din natură în care le-ar plăcea să fie.

După ce facilitatorul anunță că timpul a expirat participanții vor fi rugați să se grupeze câte doi și să-și citească ce au scris pe hârtie unui altuia, cuvânt cu cuvânt. Timpul avut la dispoziție este de 5 minute. După ce și-au citit textele, facilitatorul va face o scurtă procesare.

ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE

- Cum a fost să scrieți despre locul preferat din natură?
- Ce gânduri, emoții, sentimente aveați când vă imaginați locul respectiv?
- Cum a fost să povestiți cuiva despre asta?
- Cum a fost ca ascultător să auziți povestea locului preferat? Ce vă trecea prin minte? Ce ați simțit?

După procesare, participanții vor fi rugați să se mai uite încă o dată peste text și, individual, să încerce să rescrie în doar 50 de cuvinte esența textului inițial. Timpul acordat va fi de 5 minute. După expirarea celor 5 minute vor fi rugați să împărtășească frazele scrise cu partenerul, iar partenerul să-i menționeze dacă cele 50 de cuvinte au reușit sau nu să transmită același mesaj ca textul anterior. După discuția în grup va mai avea loc o scurtă procesare:

? ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE

- În ce fel credeți că v-a ajutat acest exercițiu în relația cu natura?
- În ce fel ajută să ne amintim din când în când de locurile minunate din natură?
- În ce fel ne ajută în mod real în viața de zi cu zi să fim cât mai des conectați cu natura și conștienți de ea? Ce aduce conexiunea cu natura pentru mintea, trupul și sufletul nostru?

Alternativă

După definirea naturii și a sălbăticiilor conform metodei de mai sus, dacă aveți la dispoziție videoproiector și boxe puteți să vizionați împreună cu participanții filmul de mai jos și puteți discuta despre starea de sănătate a Planetei și impactul activităților umane asupra acesteia².

http://romania.panda.org/resurse/publicatii/raportul_planeta_vie/

După vizionarea filmului, participanții vor fi întrebați care cred ei că e starea de sănătate a Planetei. După prezentarea participanților, facilitatorul menționează:

Nevoile omenirii depășesc cu mult capacitatea planetei de a le susține. Cu alte cuvinte, consumăm mai mult decât ceea ce ne oferă Pământul: în 2015, în mai puțin de opt luni, am consumat toate resursele naturale pe care Pământul le poate genera într-un an, sechestrarea carbonului solicitând mai mult de jumătate din bugetul naturii. Se poate spune, astfel, că trăim pe datorie și ne împrumutăm din resursele generațiilor viitoare.

8. POVEȘTEA ÎNȚELEPTULUI

15 MINUTE

Scop

Scopul acestei povești este să-i facem pe participanți conștienți de faptul că:

- Și de ei depinde soarta naturii din jurul lor
- Dacă vor să contribuie și să ia decizii care pot păstra natura pe termen lung este important să cunoască, să înțeleagă și să fie conștienți de beneficiile și amenințările asupra acesteia și, mai ales, să înțeleagă faptul că schimbarea vine prima dată prin schimbarea noastră și a modului în care noi ne raportăm la natură.

Pregătire și facilitare

Facilitatorul va anunța că vor citi o poveste și că vor discuta despre ea în următoarele 20 de minute. Va ruga un participant să citească povestea.

A fost odată un om înțelept. El era atât de înțelept încât putea să răspundă la orice întrebare adresată de oricine, oricât de dificilă era întrebarea. Într-o zi, doi tineri vorbeau între ei și s-au gândit să îl păcălească pe omul înțelept.

Spuneau: „O să prindem o pasăre din natură și o să mergem la înțelept și o să-l întrebăm: Ce ținem noi acum în mână este viu sau mort? Și dacă spune Mort, o să-i dăm drumul să zboare. Dacă spune că este Viu, o vom omorî.”

Și au prins pasărea, au dus-o la înțelept și au spus: „Înțeleptule, ce ținem noi acum în mână este viu sau mort?” Și înțeleptul s-a uitat la acei tineri, a zămbit și a spus: „Este în mâinile voastre!”

După citirea poveștii, facilitatorul va adresa următoarele întrebări participanților:

2. Starea de sănătate a Planetei și impactul activităților umane asupra acesteia sunt prezentate în Raportul Planeta Vie, realizat de către WWF, în colaborare cu Zoological Society of London și Global Footprint Network. Raportul a fost publicat pentru prima oară în 1998 și este reluat o dată la doi ani. Timpul de prelucrare a datelor obținute prin cercetare este de 3 ani - de exemplu, datele prezentate în ediția 2014 sunt cele înregistrate până la sfârșitul anului 2010. Poate fi accesat la adresa: http://romania.panda.org/resurse/publicatii/raportul_planeta_vie/

? ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE

- *Avem patru personaje - care sunt personajele din povestea noastră?*
- *Cine poate să reproducă pe scurt povestea?*
- *La ce v-ați gândit când ați auzit finalul poveștii?*
- *Care credeți că este morala poveștii noastre?*
- *Ce legătură există între morala poveștii și realitatea zilelor noastre - legat de relația om natură?*
- *În ce măsură avem noi capacitatea să decidem soarta naturii de lângă noi?*
- *În ce măsură putem noi să influențăm trecutul? În ce măsură putem să influențăm prezentul? În ce măsură putem să influențăm viitorul?*
- *Ce face diferența între deciziile bune pe care le putem lua în viață față de comportamentul nostru în relație cu natura? În ce fel ne ajută faptul că suntem mai conștienți de beneficiile naturii și amenințările la adresa ei?*
- *Ce am putea să facem noi la nivel personal pentru a putea lua deciziile cele mai bune pentru a avea o relație cât mai armonioasă cu natura?*
- *Ce am putea face noi la nivel de grup (club, școală, comunitate) pentru a putea lua deciziile cele mai bune și pentru a avea o relație cât mai armonioasă cu natura?*

După ce participanții au răspuns la întrebări, facilitatorul punctează ideile principale:

Mențiunea facilitatorului

- *De noi depinde viitorul generațiilor viitoare și al resurselor naturale de care vor beneficia.*
- *Noi putem să facem o schimbare prin faptul că ne informăm și devenim mai conștienți de beneficiile și amenințările la adresa zonelor de sălbăticie. Noi putem să-i ajutăm și pe cei din jurul nostru să devină conștienți de rolul naturii.*

Activitatea se poate termina cu citatul de mai jos scris pe flipchart sau pe o foaie colorată:

*„Cea mai importantă datorie pe care o avem,
dacă vrem să salvăm Pământul, este să educăm”,*

Sir Peter Scott, fondator WWF

9. IMPLICAREA MEA

5 MINUTE

Scop

Scopul acestei activități este de a identifica care este gradul de curiozitate față de club și dorința de implicare a participanților în acest moment. Această activitate reprezintă și un feedback pentru facilitatori legat de modul în care a mers întâlnirea, dar și un indicator al motivației și dorinței lor de implicare pe viitor.

Pregătire și facilitare

După prezentarea citatului precedent, participanții vor fi rugați să se așeze într-o linie dreaptă cu fața spre facilitator. Facilitatorul va așeza pe podea numere de la 1 la 5 și le va menționa participanților că el va citi câteva întrebări. Pentru fiecare întrebare ei vor trebui să răspundă individual poziționându-se în dreptul numărului potrivit răspunsului lor pe această scală: 1 (foarte puțin/ într-o foarte mică măsură), 2 (puțin/ într-o mică măsură), 3 (suficient de/potrivit de), 4 (mult/ într-o mare măsură), 5 (foarte mult/ într-o foarte mare măsură).

Nu vor avea voie să vorbească, ci doar să se poziționeze. Un alt facilitator va nota pe o foaie de hârtie câte persoane s-au așezat la ce număr, pentru a evalua nivelul lor de motivație inițială pentru implicarea în cadrul clubului. Întrebările sunt:

? ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE

- Cât de curios/curioasă sunt legat de viitoarele întâlniri/activități ale clubului?
- Cât de mult timp aş avea să mă implic în activitățile clubului?
(reamintiți de câte ori se întâlnește clubul pe lună pentru a avea un reper)
- În ce măsură cred că pot să ajut eu la protejarea naturii din regiunea mea?
- Cât de mult v-a plăcut întâlnirea de astăzi?

10. PAȘII URMĂTORI

5 MINUTE

Facilitatorul va reaminti locul următoarei întâlniri, ora întâlnirii, importanța participării la toate întâlnirile (sau, în cazul în care nu pot participa la următoarea întâlnire, cum pot să afle când are loc următoarea întâlnire), ce vor face în următoarea întâlnire pentru a stârni curiozitatea și entuziasmul. De asemenea, înainte să plece, participanții vor fi rugați să completeze lista de prezență a întâlnirii în care să își lase datele de contact (e-mail și telefon) pentru a putea fi contactați de către facilitator.

Dacă ajută, facilitatorul sau unul dintre participanți - responsabilul de comunicare din cadrul clubului - poate să facă un grup pe Facebook pentru tot clubul și acolo să fie postate datele de întâlnire, locul întâlnirii, fotografiile de la fiecare întâlnire etc.

Bibliografie:

- Neagu M. 2009. *Curriculum IMPACT, Cetățenie Activă*. Fundația Noi Orizonturi, București
- WWF România. 2014. *Raportul Planeta Vie*. Document disponibil la:
http://romania.panda.org/resurse/publicatii/raportul_planeta_vie/

Materiale suport:

- Anexa 1: Bingo uman

1. Despre ce este vorba în club?

ANEXA 1: Bingo uman

Culoarea mea preferată e verde	Vorbesc două limbi străine	Știu să spun bancuri bune și multe	Citesc mai mult de trei cărți pe an
Am rude la țară	Îmi place foarte mult să locuiesc în România	Reciclez hârtie	Fac des cumpărături la piață
Mai am un frate/soră	Cânt la un instrument muzical	Am un animal de companie	Știu să joc cel puțin un joc de masă (boardgame)
Merg des la munte	Am plantat un copac	Îmi place mult să dansez	Sunt vegetarian
Mă implic în activități extrașcolare	Îmi place să gătesc	Nu știu să înot	Practic un sport
Cresc plante acasă	Nu am călătorit niciodată în afara țării	Cunosc multe plante medicinale	Am călătorit în afara țării

2. Implicarea mea în club

Obiective specifice de învățare:

(cunoștințe, abilități, atitudini/valori)

- (V) Demonstrează dorința de implicare în cadrul clubului ca cetățean activ
- (C) Descrie ce înseamnă cetățenie activă și rolul de cetățean activ în relație cu comunitatea și cu natura
- (A) Identifică care este puterea acțiunilor de tipul câștig-câștig în relație cu natura care se pot organiza în cadrul Clubului dedicat protecției naturii sălbatice
- (C) Descrie conceptul de dezvoltare durabilă pornind de la principiul câștig-câștig

Concepte-cheie:

☉ Cetățenie activă ☉ Câștig-câștig ☉ Dezvoltare durabilă

PLANUL DE ACTIVITĂȚI

	Activități	Metode folosite	Timpul recomandat	Materialele necesare
	1. Obiectivele & agenda întâlnirii	Prezentare	2 minute	
	2. Ora de întâlnire	Joc de cunoaștere	35 minute	Foaie de flipchart, markere, foi A4, pixuri
	3. Echilibrul în natură	Joc de energizare	8 minute	
	4. Batista ucigașă	Joc de echipă	30 minute	Batiste de hârtie – număr egal cu numărul participanților
	5. Cetățenie activă	Discuție facilitată, lucru pe grupe	40 minute	Foi de flipchart, markere trei culori, hârtie colorată
	6. E inutil și prea târziu	Simulare (Procesul)	80 minute	Roluri, bilețele cu roluri, foaie cu timpii alocați pentru argumentare, Anexa 1
	7. Evaluare	Evaluare cu specii de plante și animale	10 minute	Foi flipchart, markere două culori, foi A4, pixuri
	8. Pașii următori	Prezentare	5 minute	Lista de prezență și contactele participanților
Timpul total estimat: 3 ore și 30 minute				

1. OBIECTIVELE ȘI AGENDA ÎNTÂLNIRII

2 MINUTE

Facilitatorul va prezenta care sunt obiectivele întâlnirii, durata, ce tipuri de activități vor avea loc în timpul întâlnirii (fără a intra în detaliu) și care este durata întâlnirii. Scopul introducerii este de a le stârni curiozitatea și de a le seta așteptările de la întâlnire. De asemenea, dacă sunt participanți noi, facilitatorul va spune, pe scurt, ce s-a întâmplat în întâlnirea precedentă și va ura bun venit noilor participanți.

În cadrul acestei întâlniri vom explora conceptele de implicare și cetățenie activă și vom identifica în ce măsură noi, ca tineri și membri în club, putem sau nu să facem ceva în calitate de cetățeni activi pentru protejarea naturii.

2. ORA DE ÎNTÂLNIRE

35 MINUTE

Scop

Acesta este un joc de cunoaștere care își propune să aprofundeze nivelul de cunoaștere dintre participanți comparativ cu prima întâlnire.

Pregătire și facilitare

Pe o foaie de flipchart sau pe tablă se va desena un ceas pe care se vor așeza orele. Participanții vor primi câte o jumătate de foaie A4 pe care își vor desena și ei un ceas (ca cel de pe foaia de flipchart sau diferit, cum vor ei, important e să fie trecute orele pe ceas). Facilitatorul va încercui șase dintre orele de pe ceas. Facilitatorul va selecta șase ore de pe ceas de pe parcursul zilei (de exemplu, ora 1, 3, 5, 7, 9, 11) și le va marca pe flipchart printr-un semn. Același lucru îl vor face și participanții pe ceasul lor, exact aceleași ore desemnate de facilitator.

La un start al facilitatorului, participanții se vor ridica și vor stabili cu alți participanți prin negociere (de preferat cu membrii pe care nu îi cunosc atât de bine) anumite întâlniri la fiecare dintre cele șase ore desemnate. Astfel, fiecare participant își va scrie pe ceas în dreptul fiecărei ore cu cine se va întâlni pentru o discuție de 4 minute. După ce s-au stabilit întâlnirile și fiecare are pe cineva cu care să discute, facilitatorul va da startul întâlnirilor menționând: acum este timpul pentru întâlnirea de la ora 9 - aveți 4 minute (împreună) să discutați cu partenerul vostru despre: care este filmul vostru preferat și de ce? După ce au expirat cele 4 minute se anunță a doua întâlnire, și fiecare merge către întâlnirea cu partenerul stabilit (4 minute de discuții despre un alt subiect stabilit de facilitator). Vezi subiectele mai jos:

Ora 1	Trei trăsături de personalitate care mă definesc
Ora 3	Cum îmi petrec timpul liber și care sunt activitățile mele preferate
Ora 5	Cea mai frumoasă amintire din copilărie
Ora 7	Ceva de care sunt mândru/mândră - o realizare recentă
Ora 9	Ce doream să devin când eram mic
Ora 11	Eroul meu preferat/ un personaj care mă inspiră mult în viață prin valorile și comportamentul lui/ei (nu trebuie să fie o persoană cunoscută public)

După ce întâlnirile s-au finalizat, facilitatorul va întreba participanții cum s-au simțit în urma exercițiului și va adresa câteva întrebări tinerilor legate de cele mai interesante lucruri pe care le-au auzit despre colegii lor.

3. ECHILIBRUL ÎN NATURĂ

15 MINUTE

Scop

Principalul scop al jocului este de a energiza participanții. De asemenea, prin acest exercițiu putem demonstra în mod indirect și faptul că natura este în echilibru numai atunci când speciile de animale și plante sunt într-o proporție în care toate au hrană fără a pune în pericol bunăstarea altor specii.

Pregătire și facilitare

Participanții se împart în trei grupe: iarbă, șoareci și pisici. În timpul jocului jucătorii grupelor se vor diferenția prin faptul că membrii grupei „iarbă” nu scot sunete, „șoarecii” chițăie, iar „pisicile” miaună.

În timpul jocului grupa „șoareci” trebuie să prindă participanții grupei „iarbă”, „pisicile” prind „șoarecii”, iar „iarba” prinde „pisicile” (după raționamentul că atunci când pisicile mor, organismul lor se descompune, este transformat în săruri minerale în sol și, astfel, devin, la rândul lor, hrană pentru iarbă). Se va menționa că aceasta este reprezentarea simbolică a unui lanț trofic.

În momentul în care un participant este atins pe încheietura mâinii de alt participant (cel care-l urmărește), acesta își schimbă grupa și „devine” specia participantului care l-a prins. După câteva minute jocul este oprit de facilitator care numără câți participanți sunt în fiecare grupă. Jocul se reia cu participanții care rămân în acea formulă. După câteva minute, jocul este oprit din nou și sunt numărați participanții din fiecare grupă. Se constată că specia pe cale de dispariție a revenit ca efectiv numeric. (ex. puțini șoareci, multă iarbă; șoarecii vor avea multă „hrană” în a doua tură a jocului și numărul lor va crește din nou).

Astfel, se poate observa că fiecare specie este importantă și că ele se influențează reciproc. După finalizarea activității, facilitatorul va întreba participanții cum s-au simțit jucând jocul și care sunt ideile principale care le-au trecut prin minte după ce au jucat? Facilitatorul va puncta ideea principală a jocului: că fiecare specie este importantă, se influențează reciproc și depind una de cealaltă.

4. BATISTA UCIGAȘĂ

30 MINUTE

Scop

Această metodă își propune să ajute participanții să înțeleagă principiul care stă la baza clubului ca metodologie pe care ei o vor folosi când vor face proiectele dedicate naturii sălbatice. Principiul de bază este câștig - câștig (win-win).

Pregătire și facilitare:

Fiecare persoană își atârână câte un șervețel în buzunarul din spate sau în pantaloni sau fustă. Trebuie pus astfel încât să permită celorlalți jucători să îl poată trage afară cu ușurință.

Mențiunea facilitatorului

Explicați grupului doar această situație : „*Șervețelul reprezintă tot ceea ce aveți nevoie ca să trăiți în această lume (mâncare, adăpost, bani, dragoste, relații, natură etc). Dacă șervețelul v-a fost luat, ieșiți din joc.*”

Dacă sarcina nu a fost bine înțeleasă, se mai explică încă o dată, dar fix cu aceleași cuvinte. Fără alte explicații, facilitatorul va spune: „*Pe locuri, fiți gata, start!*” Inevitabil, toți fug încercând să își fure șervețelele unul altuia. Când o singură persoană a rămas în viață, se oprește jocul, ne așezăm în cerc și întrebăm ce s-a întâmplat.

ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE

- Care era sarcina pe care o aveți în cadrul jocului?
- Ce s-a întâmplat? Care au fost primii pași care s-au făcut?
- Câte batiste are fiecare?
- Cine a rămas fără batistă?

După câteva răspunsuri, facilitatorul repetă regulile și începe o altă rundă. Continuă să joace până când cuiva îi va veni ideea că nu are de ce să moară și că fiecare nu are nevoie de mai mult decât are deja. Imediat, fiecare va prinde ideea. Câțiva participanți s-ar putea chiar să formeze grupulețe pentru a se proteja.

? ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE

- Ce s-a întâmplat acum? Ce este diferit?
- Cine are/și câte batiste?
- Cine a rămas fără batistă?
- Cum v-ați simțit rămânând fără batistă?
- Cum vă simțiți având mai multe batiste?
- Care era scopul jocului? Scopul era să luați batista altcuiva? Dacă nu, atunci de ce ne-am dus să luăm batista altcuiva? De unde credeți că vine acest instinct? Ce spune asta despre noi?
- Ce am fi putut să facem diferit?
- Ce s-ar fi întâmplat dacă fiecare am fi rămas cu batista lui?

Mențiunea facilitatorului

Menționați că: *nu trebuie să se simtă nimeni prost pentru că a fugit după batista altcuiva și aproape în orice context s-ar face această activitate la fel ar face 90% din oameni, pentru că este în firea noastră să vrem mai mult decât ne oferă natura, Universul sau orice forță superioară în care credem sau nu. E în firea noastră să avem de multe ori un comportament de prădător. Din fericire, aceste comportamente se pot schimba și partea și mai bună este că acest lucru poate să înceapă cu noi.*

După mențiunea de mai sus, facilitatorul îi va întreba pe participanți dacă au auzit de principiul „câștig-câștig”. După câteva păreri exprimate, facilitatorul prezintă teoria.

Mențiunea facilitatorului

Teoria „câștig-câștig” spune că prin cooperare și compromis două părți pot câștiga împreună comparativ cu situația în care o parte poate câștiga (+1) și o parte pierde (-1), ceea ce conduce la zero (0) rezultate. Cel mai probabil este ca în timpul acestui joc (dacă instrucțiunile sunt urmate ca atare) cei mai mulți participanți să își păzească batista sau să alerge să ia batista celorlalți. De cele mai multe ori, oamenii merg să ia batista celorlalți, unii având prea multe, alții nerămânând cu nimic (situație câștig-pierdere). Exercițiul își propune să scoată în evidență faptul că în cadrul clubului creăm o situație „câștig-câștig”.

Câștigă și natura prin faptul că noi învățăm despre sălbăticie și facem proiecte pentru protejarea acesteia, dar câștigăm și noi, ca membri de club, competențe, experiență de scriere și implementare proiecte, dezvoltare personală, oportunități de implicare și de a trece aceste experiențe pe CV, ceea ce poate duce pe termen lung (viitor) chiar și la dezvoltare economică în regiune, mai ales dacă devenim mai competenți și mai pregătiți pentru a interveni față de probleme cu care se confruntă oamenii sau natura din regiunea noastră.

Faptul că acționăm pentru protejarea naturii poate reduce din problemele din regiunea noastră pe termen lung, dar pe termen și mai lung poate afecta, în mod pozitiv, și alte regiuni din țară sau de pe continent. Acest lucru ne face pe noi să fim nu doar cetățeni activi în comunitatea noastră, dar și cetățeni globali.

După mențiunea facilitatorului va avea loc ultima etapă a procesării din cadrul acestei activități:

? ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE

- Vă amintiți momente din viața voastră în care voi ați folosit principiul câștig - câștig? Puteți să ne dați câteva exemple concrete? Ce ați făcut mai exact? Ce ați câștigat voi și ce au câștigat alții din acțiunile voastre?
- Vă amintiți momente din viața voastră în care voi sau alții ați/au folosit cu voi principiul câștig - pierdere? Puteți să ne dați câteva exemple concrete? Ce ați făcut mai exact? Ce ați câștigat/pierdut voi și ce au câștigat/pierdut ceilalți din acțiunile respective?
- Vi se pare mai ușor sau mai greu să aplicați principiul câștig - câștig în viața voastră?
- Care sunt beneficiile aplicării acestui principiu în viața noastră personală de zi cu zi?
- Cum credeți că putem folosi pe viitor acest principiu în cadrul clubului nostru dedicat protejării naturii sălbatice? Puteți să dați niște exemple?
- Care credeți că este legătura sau similitudinea dintre acest principiu câștig - câștig (win - win) și dezvoltarea durabilă? Cum se aplică aceasta în relație cu natura, cu sălbăticia?
- Cine ar putea să definească dezvoltarea durabilă? După ce tinerii definesc dezvoltarea durabilă, facilitatorul poate prezenta definiția: **„dezvoltarea care urmărește satisfacerea nevoilor prezentului fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi”.**

5. CETĂȚENIE ACTIVĂ

50 MINUTE

Scop

Prin această activitate ne propunem să explorăm conceptele de cetățenie și cetățenie activă și să înțelegem modul în care noi ne manifestăm ca cetățeni activi în clubul nostru dedicat protejării naturii sălbatice.

Pregătire și facilitare

Participanții vor fi întrebați dacă pot să spună ce înseamnă termenul cetățean. După ce s-au exprimat câteva idei, se dă definiția cea mai simplistă a cetățeanului.

Termenul de „cetățean” se referă la calitatea de a fi membru al unui stat.

Cereți fiecărui participant să dea un exemplu de moment când s-a manifestat ca cetățean.

Răspunsurile lor pot fi „am plătit taxe”, „mi-am făcut buletin” etc. Observă că a fi cetățean (adică membru al unui stat) implică drepturi și responsabilități.

Referă-te la răspunsurile pe care le-au dat participanții și cere-le să precizeze dacă este vorba de un drept sau de o responsabilitate. De exemplu „am folosit pașaportul ca să trec granița” se referă la un drept, în timp ce „am plătit taxele” implică o responsabilitate.

Apoi cere fiecărui participant să dea un exemplu când s-a manifestat ca cetățean activ. După câteva exemple date de participanți întreabă dacă pot să definească ce este un cetățean activ și diferența dintre un cetățean activ și un cetățean. După câteva răspunsuri puteți prezenta următoarele răspunsuri:

Cetățenia activă poate fi definită ca asumarea de către cetățeni a oportunităților de a deveni activi și implicați din punct de vedere democratic în definirea și abordarea problemelor comunităților lor și în îmbunătățirea calității vieții.

Termenul de “cetățenie” înseamnă și altceva în afară de a descrie un statut. A fi cetățean înseamnă și a fi implicat în viața comunității în care trăiești. Oricine poate fi “cetățean”, însă numai cei care se implică în mod dinamic în activități benefice (comunității, naturii) pot fi numiți “cetățeni activi”.

Conceptul de cetățenie activă mai poate fi definit drept acțiunea de implicare voluntară a cetățenilor în abordarea problemelor din comunitățile lor și în îmbunătățirea calității vieții. Cetățeanul activ este acel cetățean cu drepturi și responsabilități care își asumă un rol activ în comunitate. O persoană se poate implica în viața comunității în multe moduri. De exemplu:

- *O persoană poate fi cetățean activ atunci când își cunoaște drepturile și știe cui să i se adreseze atunci când ele îi sunt încălcate. Pot fi încălcate drepturile lui sau anumite legi pot fi încălcate (de exemplu, legi privind protecția mediului). Un cetățean activ este cel care poate reclama încălcarea unor legi.*
- *Poate activa în societatea civilă, ca voluntar în cadrul unei organizații nonguvernamentale (poate contribui prin acțiuni directe în comunitate - de exemplu, la o acțiune de plantare de copaci organizată de un ONG de protecția mediului).*
- *De multe ori, mai mulți cetățeni activi se pot asocia și își pot implementa ideile prin activități indirecte (proiecte indirecte) susținând un punct de vedere comun înaintea factorilor de putere, responsabili de luarea deciziilor. De aceea este extrem de important să înțelegem cine sunt cei care decid pentru viața noastră, pentru resursele naturale, ce drepturi și ce responsabilități avem și cum putem lupta împotriva abuzurilor. De exemplu: dacă vom face un proiect de mediu este important să știm cu ce instituții putem colabora pentru a produce o schimbare.*

De multe ori o inițiativă are mai mult succes dacă cetățenii se asociază și susțin toți aceeași cauză. Un efort de echipă va face ca vocea lor să fie mai puternică. Acesta este și cazul clubului nostru.

Mai departe, participanții vor fi întrebați dacă au participat ei vreodată **voluntar** într-o activitate/proiect/acțiune în care au putut să realizeze ceva folosind principiul câștig-câștig. Vor fi rugați să ridice mâna cei care au fost implicați înainte.

Mai departe, participanții vor fi împărțiți în trei grupe astfel încât în fiecare grupă să fie cineva care a ridicat mâna înainte. Fiecare grupă va fi rugată să explice prin exemple concrete pentru ceilalți ce înseamnă un cetățean activ folosind o metodă cât mai creativă: prima grupă va folosi teatru, a doua o știre TV și ultima

grupă o știre radio. Timpul avut la dispoziție este de 15 minute pentru pregătire și 3 minute pentru prezentare. După ce fiecare grupă a prezentat, facilitatorul concluzionează cu întregul grup care sunt elementele esențiale ale cetățeniei active, trecându-le pe un flipchart.

*Cetățenia activă este **act de bunăvoință sau de bună vecinătate**; este o acțiune **conștientă, asumată, care presupune o doză de efort** (pentru că a scrie un proiect, a stabili niște acțiuni să ajuți natura implică să ai abilitatea de a te asocia, de a-ți găsi parteneri și susținători, de a negocia cu autoritățile publice și cu alți factori de decizie etc).*

Mai departe, facilitatorul adresează întrebarea:

Sunteți pregătiți să experimentați cetățenia activă în cadrul clubului nostru?

În funcție de răspunsuri, facilitatorul îi va încuraja pe membrii de club în viitoarele lor demersuri în club, punând accent pe faptul că proiectul implementat de ei va fi dovada cea mai puternică de cetățenie activă, iar măsura implicării lor ca cetățean va reieși din schimbările pe care le fac (în viața personală, în comunitate, în relația cu natura etc).

6. E INUTIL ȘI PREA TÂRZIU SĂ NE IMPLICĂM ÎN PROBLEME DE MEDIU – PROCESUL

80 MINUTE

Scop

Metoda următoare își propune să stimuleze o dezbatere aprinsă despre utilitatea sau inutilitatea implicării ca cetățean activ în probleme de mediu.

Pregătire și facilitare

Înainte de împărțirea rolurilor se va menționa că este o activitate foarte distractivă și că este nevoie de voluntari activi (cel puțin 14). Pentru aceasta se vor număra participanții și, în funcție de numărul acestora, se vor împărți rolurile. Se vor face bilețele cu rolurile și fiecare va extrage un bilețel. Rolurile sunt: Președinte (o persoană), Echipa Pro (patru persoane), Echipa Contra (patru persoane), Jurați (cinci sau șapte persoane), Observatori (restul participanților).

După ce s-au extras bilețelele, facilitatorul va citi cu voce tare descrierea rolurilor de mai jos. Facilitatorul se va asigura că participanții vor primi și suportul pe hârtie al activității ca să se poată pregăti. *Vezi Anexa 1.*

Președintele are rolul de a facilita după următoarele reguli: el dă startul discuțiilor, el ține timpul, el dă cuvântul vorbitorilor după timpul stabilit. Are la dispoziție o masă, un scaun, timpii scriși pe o foaie de flip-chart/pe tablă și ordinea intrării, un instrument de făcut liniște (gen ciocănel). Recomandăm o intrare în rol cât mai serioasă, ca în realitate.

Echipa Pro sunt cei care argumentează/susțin că DA - ESTE INUTIL SĂ NE IMPLICĂM ÎN PROBLEME DE MEDIU PT. CĂ..... Fiecare dintre cei patru membri ai Echipii Pro va trebui să argumenteze cel puțin o dată în timpul dezbaterilor timp de câteva minute. Aceștia vor avea un spațiu desemnat față în față cu Echipa Contra. Ei vor trebui să găsească toate argumentele și exemplele, cât mai concrete, pentru a susține această afirmație. Argumentele trebuie să fie cât mai documentate, logice, extrase din realitate, cât mai coerent susținute. Folosiți-vă de puterea convingerii!

Echipa Contra sunt cei care argumentează/susțin că NU - NU ESTE INUTIL ȘI NICI PREA TÂRZIU SĂ NE IMPLICĂM ÎN PROBLEMELE DE MEDIU PT. CĂ..... Fiecare dintre cei patru membri ai Echipii PRO va trebui să argumenteze cel puțin o dată în timpul dezbaterilor timp de câteva minute. Aceștia vor avea un spațiu desemnat față în față cu Echipa Pro. Ei vor trebui să găsească toate argumentele și exemplele cât mai concrete pentru a susține această afirmație. Argumentele trebuie să fie cât mai documentate, logice, extrase din realitate, cât mai coerent susținute. Folosiți-vă de puterea convingerii!

Echipa Juraților (cinci sau șapte persoane) sunt cei care ascultă argumentele, își iau notițe și la finalul pledoariilor vor decide care este echipa câștigătoare pe baza următoarelor criterii: logica argumentării, logica argumentelor, capacitatea de a motiva, realismul argumentelor, gradul de seriozitate în argumentare, puterea de convingere, documentarea argumentelor etc. Aceștia sunt imparțiali și trebuie să se bazeze doar pe aceste criterii, nu pe părerile lor personale. La final, echipa juraților va avea 10 minute pentru a desemna

câștigătorul. Un reprezentant al echipei juraților va trebui să argumenteze în final de ce au ales o anumită echipă câștigătoare și să listeze încă o dată pentru toată lumea care au fost argumentele cele mai convingătoare (acestea se vor nota pe parcurs).

Echipele observatorilor va observa în liniște întreg procesul. Observatorii își vor nota argumentele. La final își vor exprima părerea despre argumentele menționate și modul lor de expunere.

Se prezintă modul de desfășurare a procesului începând de la timpii alocați (vezi Anexa 1). Se vor scrie pe flipchart toți timpii așa cum sunt scriși în anexă. După ce toată lumea a înțeles cum se va desfășura procesul, se vor lăsa 10 minute pentru fiecare echipă să-și pregătească pledoaria de început cu toate argumentele posibile. Observatorii își vor lua notițe despre modul de pregătire al echipelor. Echipa juraților se va pregăti discutând împreună despre cum își vor lua notițe, iar președintele se pregătește să intre în rol. După expirarea timpului de pregătire (10 minute), facilitatorul anunță începerea Procesului.

Înainte de începerea efectivă a procesului se vor scoate afară participanții pentru 3 minute. Se va așeza sala ca pentru un proces - eventual pregătirea echipelor se realizează afară pentru a putea pregăti sala. Se vor așeza astfel: președintele la o masă cu vedere la echipe; echipele Pro și Contra vor sta pe scaune față în față, jurații vor fi așezați astfel încât să vadă foarte bine fiecare vorbitor. Observatorii vor fi așezați pe scaune în cerc în jurul echipelor Pro și Contra. După ce toată lumea este pregătită, facilitatorul cheamă jurații să intre. Va intra apoi pe rând fiecare echipă la anunțul facilitatorului. Toată lumea rămâne în picioare până la intrarea președintelui.

După ce s-a așezat președintele, toată lumea ia loc și președintele deschide Procesul facilitând mai departe fiecare echipă și cronometrând fiecare timp conform Anexei 1. Președintele va anunța cu 30 de secunde înainte când se termină fiecare argumentare astfel încât tinerii care argumentează să aibă timp să-și încheie discursul.

După finalizarea activității (prin prezentarea deciziilor finale de către juriu și a listei de argumente convingătoare), participanții vor fi invitați să iasă din rol. Ieșirea din rol se va face prin faptul că toți participanții se vor ridica în picioare și, la un start al facilitatorului, fiecare va trebui să aplaude de trei ori și să-și strige tare numele. Acesta este consensul că au ieșit din rol. Se vor așeza participanții în cerc pe scaune și va avea loc mai departe procesarea astfel încât din fiecare categorie de rol să poată să răspundă la întrebările de mai jos:

ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE

- Care a fost sarcina voastră?
- La ce v-ați gândit când ați primit rolul?
- Cum v-ați pregătit pentru argumentare?
- Cum a fost să argumentați/ jurați/ prezidați/ observați? Ce provocări ați avut?
- Cum v-ați simțit în timpul procesului? Ce emoții ați avut? La ce vă gândeați în fiecare etapă?
- Ce a fost cel mai dificil? Ce a fost cel mai ușor?
- Ce ați descoperit despre voi, despre ceilalți, despre sarcină în timpul activității?
- Ce ați învățat sau v-ați confirmat despre voi, ceilalți, despre cunoștințele pe care le-ați aflat?

Vor fi întrebați mai departe observatorii care au fost argumentele pro și contra pe care le-au reținut și ce le-a atras atenția cel mai tare, în sensul în care au fost convingși să fie de o parte sau cealaltă.

Argumentele reținute de observatori se vor trece de facilitator pe foaia de flipchart sau pe tablă.

După ce s-au adunat argumentele de la observatori, se vor mai aduna încă o dată argumentele principale de la jurați. Argumentele tuturor se vor aduna astfel încât să reiasă care sunt:

- Beneficiile implicării în proiecte/activități de mediu pentru noi ca tineri (ce am putea câștiga ca și cunoștințe, abilități, atitudini)
- Beneficiile implicării noastre pentru comunitate
- Beneficiile implicării noastre pentru natură
- Modul în care putem să ne implicăm pe termen lung astfel încât să creăm un impact pozitiv pentru comunitate și natură

Ultimele întrebări către participanți după ce se vor grupa/aduna beneficiile vor fi:

? ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE

- Cum credeți că ar putea să vă ajute acest exercițiu pe viitor în situația în care o să faceți un proiect și va trebui să convingeți pe cineva din comunitate că munca voastră contează și suportul lor e bine-venit?
- Ce ați putea să faceți voi la nivel personal pentru a fi cât mai bine pregătiți/documentați în legătură cu problemele de mediu din regiunea noastră?

Ideile se adună și summarizează de către facilitator sub formă de concluzii ale activității punând foarte mult accent pe faptul că implicarea în club și în proiectul pe care îl vor face va aduce beneficii asupra naturii, comunității, dar și asupra lor pe viitor prin faptul că le dezvoltă competențe de lucru în echipă, planificare, comunicare, bugetare, strângere de fonduri, negocieri, PR, luarea deciziilor etc. Și că la fiecare întâlnire ei adaugă prin jocuri și alte activități tot mai multe experiențe care duc la dezvoltarea unui număr cât mai mare de competențe.

7. EVALUAREA ÎNTÂLNIRII

10 MINUTE

Facilitatorul va reaminti pe scurt ce au făcut la întâlnirea de astăzi, după care va ruga participanții să se gândească la o specie (plante sau animale) și să evalueze întâlnirea de astăzi prin prisma caracteristicilor acesteia. De exemplu: *Pentru mine întâlnirea de astăzi a fost ca o - capră neagră - pentru că sunt energice, trăiesc la înălțime și sunt curajoase. Așa m-am simțit și eu azi - energic, curajos -, dar nu am vorbit prea mult, deși aș fi vrut să o fac, dar nu am avut spațiu.* Fiecare participant va avea la dispoziție 30 de secunde pentru împărtășirea propriei experiențe.

8. PAȘII URMĂTORI

5 MINUTE

Facilitatorul va mulțumi pentru participare, va reaminti locul următoarei întâlniri, ora întâlnirii, importanța participării la toate întâlnirile (sau, în cazul în care nu pot participa la următoarea întâlnire, cum pot să afle când are loc următoarea întâlnire), ce vor face în următoarea întâlnire pentru a stârni curiozitatea și entuziasmul. De asemenea, înainte să plece, participanții vor fi rugați să completeze lista de prezență a întâlnirii în care să își lase datele de contact (e-mail și telefon) pentru a putea fi contactați de către facilitator.

Bibliografie:

- Neagu M. 2009. *Curriculum IMPACT, Cetățenie Activă*. Fundația Noi Orizonturi, București
- British Council. 2012. *Ghid Cetățenie Activă - Manualul facilitatorului*
- *Fii Pregătit - Dezvoltarea de Competențe Cheie*. 2015. Disponibil la: www.fiipregatit-dru.ro
- Chelbea D.G., Fala M. 2011. *Cetățenia activă și voluntariatul*. Document disponibil la: http://www.ccdcs.ro/uploads/1/0/8/2/10821265/publicatie_isbn_2011_didactica_tehnic.pdf

Materiale suport:

- Anexa 1: Procesul

2. Implicarea mea în club

ANEXA 1: Procesul

Oare este inutil și prea târziu!?

Metoda următoare își propune să stimuleze o dezbatere intensă despre utilitatea sau inutilitatea implicării ca cetățean activ în probleme de mediu.

Rolurile sunt:

Președinte (o persoană), Echipa Pro (patru persoane), Echipa Contra (patru persoane), Jurați (cinci sau șapte persoane), observatori (restul participanților).

Președintele

Președintele are rolul de a facilita după următoarele reguli: el dă startul discuțiilor, cronometrează, dă cuvântul vorbitorilor după timpul stabilit. Are la dispoziție o masă, un scaun, timpii de mai jos scriși pe o foaie de flipchart sau pe tablă și ordinea intrării, un instrument de făcut liniște (gen ciocănel). Recomandăm o intrare în rol cât mai serioasă.

Echipa Pro

Echipa Pro sunt cei care argumentează/susțin că DA, ESTE INUTIL SĂ NE IMPLICĂM ÎN PROBLEME DE MEDIU PT. CĂ..... (vor da exemple).

Fiecare membru va trebui să argumenteze cel puțin o dată în timpul dezbaterilor timp de câteva minute. Aceștia vor avea un spațiu desemnat față în față cu echipa Contra. Ei vor trebui să găsească toate argumentele și exemple cât mai concrete pentru a susține faptul că este inutil să ne implicăm în problemele de mediu. Argumentele trebuie să fie cât mai bine documentate, logice, bazate pe realitate și cât mai coerent susținute. Folosiți-vă de puterea convingerii!

Echipa Contra

Echipa Contra sunt cei care argumentează/susțin că NU, NU ESTE INUTIL ȘI NICI PEA TÂRZIU SĂ NE IMPLICĂM ÎN PROBLEMELE DE MEDIU PT. CĂ..... (vor da exemple). Fiecare membru va trebui să argumenteze cel puțin o dată în timpul dezbaterilor timp de câteva minute. Aceștia vor avea un spațiu desemnat față în față cu echipa Pro. Ei vor trebui să găsească toate argumentele și exemplele cât mai concrete pentru a susține faptul că nu este inutil și nici prea târziu să ne implicăm în problemele de mediu.

Argumentele trebuie să fie cât mai documentate, logice, bazate pe realitate, cât mai coerent susținute. Folosiți-vă de puterea convingerii! Puteți folosi informațiile prezentate în Ghid despre beneficiile și amenințările la adresa zonelor de sălbăticie, dar și informațiile despre ce putem face pentru conservarea acestora.

Echipa Juraților

Jurații sunt cei care ascultă argumentele, își iau notițe individual și la finalul pledoariilor vor decide care este echipa câștigătoare pe baza următoarelor criterii:

1. **Logica argumentării și gradul de seriozitate în argumentare**
2. **Logica argumentelor, documentarea și realismul acestora**
3. **Capacitatea de a motiva și puterea de convingere etc**

Aceștia sunt imparțiali și trebuie să se bazeze doar pe aceste criterii, nu pe părerile lor personale. La final, echipa juraților va avea 15 minute pentru a desemna echipa câștigătoare. Un reprezentant al echipei juraților va trebui să argumenteze la final de ce au ales o anumită echipă câștigătoare și să listeze încă o dată, pentru toată lumea, care au fost argumentele cele mai convingătoare (acestea se vor nota pe parcurs).

Echipa observatorilor

Echipa observatorilor va observa în liniște întreg procesul. Observatorii își vor nota și ei argumentele. La final își vor exprima opiniile legate de argumentele menționate și modul lor de expunere.

Timp de pregătire pentru echipe și pentru jurați înainte de începerea activității: 10 minute
Timpii alocați total 60 de minute

Președinte- Introducere & bine ați venit, prezentare regulament (1 minut)

Turul 1- 10 minute

Reprezentant Pro- pledoarie de început (4 minute)

Reprezentant Contra- pledoarie de început (4 minute)

Pauză- 4 minute

Turul 2 - 8 minute

Reprezentant Contra - continuare argumentare și răspuns întrebări (3 minute)

Întrebări de la echipa Pro pentru Contra - toate întrebările către echipa Contra care pot fi puse într-un minut (1 minut). Întrebările trebuie să aibă legătură cu ce s-a prezentat anterior. Reprezentantul Contra desemnat pentru Turul 2 răspunde.

Reprezentant Pro - continuare argumentare și răspuns întrebări (3 minute)

Întrebări de la echipa Contra pentru Pro - toate întrebările către echipa Pro care pot fi puse într-un minut (1 minut). Întrebările trebuie să aibă legătură cu ce s-a prezentat anterior. Reprezentantul Pro desemnat pentru Turul 2 răspunde.

Pauză- 3 minute

Turul 3 - 6 minute

Reprezentant Pro - continuare argumentare și răspuns întrebări (2 minute)

Întrebări de la echipa Contra pentru Pro - toate întrebările către echipa Pro care pot fi puse într-un minut (1 minut). Întrebările trebuie să aibă legătură cu ce s-a prezentat anterior.

Reprezentant Contra - continuare argumentare și răspuns întrebări (2 minute)

Întrebări de la echipa Pro pentru Contra - toate întrebările către echipa Contra care pot fi puse într-un minut (1 minut). Întrebările trebuie să aibă legătură cu ce s-a prezentat anterior.

Pauză- 5 minute

Turul 4 - 6 minute

Reprezentant Contra - pledoarie finală (3 minute)

Reprezentant Pro - pledoarie finală (3 minute)

Timp deliberare jurați - 10 minute

Deliberare jurați și prezentare argumentare - 6 minute

3. Descoperim cum să lucrăm împreună

Obiective specifice de învățare:

(cunoștințe, abilități, atitudini/valori)

- (V) Manifestă curiozitate și interes față de ce ar putea învăța în cadrul clubului
- (A) Identifică beneficiile implicării în clubul de sălbăticie și efectele implicării
- (A) Exersează lucrul în echipă și comunicarea deschisă cu ceilalți membri ai clubului
- (A) Identifică care ar putea fi rolurile într-un grup care are o misiune comună
- (A) Identifică în ce măsură dragostea față de natură se regăsește și se manifestă în sistemul lor de valori
- (A) Construește contractul de valori al grupului

Concepte-cheie:

Valori Plan personal de învățare Contract de valori

PLANUL DE ACTIVITĂȚI

	Activități	Metode folosite	Timpul recomandat	Materialele necesare
	1. Obiectivele & agenda întâlnirii	Prezentare	5 minute	
	2. Cercul valorilor mele	Joc de spargere a gheții	15 minute	Scaune
	3. Citate pentru suflet	Discuție facilitată	30 minute	Citate printate pentru fiecare participant (Anexa 1), foi flipchart, markere, pixuri, foi
	4. Beneficiile implicării ca cetățean activ	Discuție facilitată, turul galeriei	30 minute	Foi de flipchart, markere trei culori, hârtie colorată, Anexa 2
	5. Planul personal de învățare	Scrisoare către mine	30 minute	Foi A4, pixuri, plicuri de hârtie, Anexa 2
	6. Mlaștina cu surprize	Joc de echipă	60 minute	Scotch de hârtie, sfoară sau cretă colorată
	7. Calitățile mele, echipa mea	Lucru individual	35 minute	Foi A4, pixuri, foi de flipchart, markere
	8. Contractul de valori	Lucru pe grupe	40 minute	Foi de flipchart, markere
	9. Evaluare	Metodă de evaluare cu culori	10 minute	Foi colorate
	10. Pașii următori	Prezentare	5 minute	Lista de prezență și contactele participanților

Timpul total estimat: 4 ore și 20 minute

1. OBIECTIVELE ȘI AGENDA ÎNTÂLNIRII

5 MINUTE

Facilitatorul va prezenta care sunt obiectivele întâlnirii, ce tipuri de activități vor avea loc în timpul întâlnirii (fără a intra în detaliu) și care este durata întâlnirii. Scopul introducerii este de a le stârni curiozitatea și de a le seta așteptările de la întâlnire.

În această întâlnire ne propunem să identificăm care sunt valorile noastre comune în relație cu natura, să punctăm care sunt beneficiile implicării noastre în club și proiectele de mediu, să identificăm care este planul nostru personal de învățare și să ne construim un contract de valori al grupului.

2. CERCUL VALORILOR MELE

15 MINUTE

Scop

Acest joc de grup își propune să aducă în discuție care sunt valorile noastre comune despre natură și modul în care ele ne ajută.

Pregătire și facilitare

Participanții trebuie să stea așezați pe scaune, într-un cerc. Toate scaunele trebuie să fie ocupate. Unul dintre participanți trebuie să stea în interiorul cercului, în picioare. El va trebui să spună o afirmație legată de una dintre credințele sale personale sau legată de valorile sale pe care le practică (ex: „cred în prietenie”, „nu cred în încălzirea globală”, „cred în puterea exemplului personal” etc.)

Ceilalți membri ai grupului care sunt de acord cu afirmația trebuie să-și schimbe locurile foarte rapid (dar să nu se mute pe scaunul imediat următor dacă acesta se eliberează). Întotdeauna trebuie să fie măcar două scaune distanță față de scaunul de pe care au plecat. Persoana din mijloc trebuie și ea să ocupe un scaun. Atunci va rămâne un alt participant în mijloc care trebuie să facă același lucru ca și prima persoană.

După ce majoritatea grupului a fost în mijloc și a făcut afirmații, puteți întrerupe activitatea. Înainte de a începe, lăsați 2-3 minute ca fiecare să se gândească la cel puțin trei lucruri în care cred sau nu cred, astfel încât atunci când vor ajunge în mijloc să poată să le menționeze repede.

ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE

- Cum vi s-a părut activitatea?
- Cum vă simțiți atunci când alte persoane au aceleași valori cu ale voastre?
- Cât de ușor este să găsiți persoane cu valori personale similare cu ale voastre?
- În ce fel credeți că valorile diferite te afectează pozitiv pe tine, dar și societatea în general?
- Cum credeți că ne ajută valorile și credințele noastre comune despre natură?

3. CITATE PENTRU SUFLET

30 MINUTE

Scop

Prin această activitate ne propunem să analizăm care sunt valorile noastre individuale, dar și comune privind natura. Acestea ne ajută să ne armonizăm ca și grup, dar și să construim mai departe contractul de valori al grupului.

Pregătire și facilitare

Pentru activitatea aceasta e recomandată o muzică lină, calmă, pe fundal (eventual cu sunete din natură). Fiecare participant va primi un bilețel pe care va fi scris un citat, o foaie și un pix. Fiecare participant va avea la dispoziție 3 minute să citească citatul de mai multe ori și să-și noteze toate ideile principale care îi trec

NOTĂ:

Această întâlnire se poate realiza în două întâlniri. Activitățile 1,2,3,4,5, 9, 10 într-o întâlnire, activitățile 1,6,7,8, 9,10 într-o altă întâlnire.

prin minte legat de citatul respectiv. Poate fi și un desen, pot fi niște cuvinte.

După ce au expirat cele 3 minute, fiecare participant va fi rugat să citească citatul de două ori, cu voce tare și clar. Ceilalți vor asculta în liniște și își vor nota pe foaia lor cuvintele, ideile, mesajele care i-au rămas în minte după ce au auzit citatul. Astfel, după fiecare citire se dau 30 de secunde / 1 minut maxim astfel încât participanții să poată nota pe hârtie.

Se continuă astfel activitatea până s-au citit toate citatele în ordinea numerelor lor. La sfârșit, participanții vor fi rugați/încurajați să împărtășească, dacă doresc, ce și-au notat pe foile de hârtie, ce le-a rămas în minte sau în suflet.

? ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE

- În ce măsură valorile reliefate prin aceste citate se suprapun cu propriile valori? Dați un exemplu!
- Puteți să oferiți exemple concrete cu lucruri pe care le faceți voi, la nivel personal, ca manifestare a valorilor voastre pentru a proteja natura din jurul vostru?

Ideile lor de exemple personale vor fi trecute pe o foaie de flipchart/pe tablă și menționați că această temă va fi reluată într-o întâlnire viitoare (Întâlnirea 8. Ce putem face pentru conservarea zonelor de sălbăticie).

Mai departe, pentru închiderea activității, puteți menționa aspectele de mai jos:

Mențiunea facilitatorului

Orice om care are o relație armonioasă cu natura, copacii, plantele, animalele, pământul și tot ce pulsează de viață este mai sănătos și mai viguros. Orice om care apreciază natura își respectă și propria natură mai mult și este mai armonios și mai fericit. Orice faptă bună este recompensată și, astfel, un om care va proteja natura va fi la rândul său protejat de aceasta. Așadar luați de la natură ce aveți nevoie în limitele resurselor pe care aceasta le poate oferi, fiți respectuoși și recunoscători și înapoiți naturii cât mai mult.

4. BENEFICIILE IMPLICĂRII CA CETĂȚEAN ACTIV

30 MINUTE

(în cadrul clubului dedicat naturii sălbatice)

Scop

Prin această activitate ne propunem să identificăm la nivel general care sunt beneficiile implicării membrilor ca cetățeni activi în club, beneficiile implicării asupra comunităților locale și asupra naturii și a zonelor de sălbăticie.

(Notă: Beneficiile asupra noastră, asupra comunității și asupra naturii și a zonelor de sălbăticie vor fi identificate, specific și după implementarea proiectului).

Pregătire și facilitare

Membrii clubului vor fi întrebați dacă știu ce este un proiect social/comunitar/de serviciu în folosul comunității pe tematica de mediu, fiind rugați de asemenea să dea niște exemple. După ce se dau exemple și facilitatorii pot să ofere câteva exemple, dar fără a intra în detalii (vezi în Ghid exemple la capitolul 3.2 Ce putem face noi)

Pregătire și facilitare

Mai departe, membrii clubului vor fi împărțiți în 3-4 grupe de lucru. Pe câte o foaie de flipchart se va trece o întrebare și se va pune foaia de flipchart pe perete. Vor fi trei întrebări, trei foi de flipchart. La un start al facilitatorului fiecare grupă se va așeza în fața unei foi și va încerca să răspundă la întrebarea scrisă, scriind și ea pe foaie ideile principale discutate.

Facilitatorii vor circula pe la fiecare grupă pentru a se asigura că sarcina este înțeleasă și că se caută răspunsuri în grupurile mici. O grupă va sta în dreptul unei foi/întrebări maximum 5 minute.

După 5 minute, la un semnal la facilitatorului, grupele se vor roti la următoarea întrebare, încă 3-4 minute, și vor adăuga ce cred că este necesar să adauge. Se continuă astfel până când fiecare grupă a răspuns la fiecare întrebare. Întrebările notate pe foile de flipchart sunt:

? ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE

- Care sunt beneficiile mele dacă mă implic în club și facem împreună cu echipa un proiect de mediu (ce cunoștințe, ce abilități, ce atitudini noi aș putea dobândi? Altele etc.)
- Ce/cum pot câștiga comunitatea și natura în urma unui astfel de proiect?
- Care ar putea fi efectele implicării pe termen lung asupra naturii?

După expirarea timpului de 12-15 minute, din fiecare grupă va prezenta ceva răspunsurile la întrebări și, la sfârșit, facilitatorul va sumariza beneficiile implicării ca cetățean activ prin intermediul clubului. La sfârșit, se va trage o concluzie generală, punând accent pe faptul că un proiect al clubului aduce foarte multe beneficii, atât pentru comunitate, cât și pentru cei care implementează un proiect de acest tip. Mai departe, facilitatorul va pune foarte mult accent pe competențele pe care un membru de club le poate dobândi în urma implicării în cadrul unui astfel de proiect (ex: competențe de lucru în echipă, planificare, comunicare, bugetare, strângere de fonduri, negociere, PR, luarea deciziilor etc.). Se va înmâna participanților lista de o pagină a competențelor pe care le pot dobândi în acest an în cadrul clubului (Anexa 2). Aceasta se va folosi pentru activitatea următoare.

5. PLANUL PERSONAL DE ÎNVĂȚARE ÎN CLUBUL DE SĂLBĂTICIE: „SCRISOARE CĂTRE MINE”

30 MINUTE

Scop

Scopul acestui exercițiu este de a-i ajuta pe tinerii participanți să își facă un plan personal de învățare în cadrul clubului. Planul își propune să-i motiveze să rămână activi mai mult timp în cadrul clubului, urmărind atingerea acestui plan de dezvoltare personală.

Facilitatorul va oferi fiecărui participant o foaie de hârtie și un plic, împreună cu lista de competențe (Anexa 2).

Fiecare participant va trebui să își scrie individual pe foaia de hârtie maximum șase cunoștințe, abilități și atitudini pe care ar vrea să și le dezvolte/să le dobândească în cadrul clubului în următorul an sau ce ar dori să învețe și să câștige la nivel personal în urma implicării în cadrul clubului. Pe o foaie de flipchart, facilitatorul va scrie mare următoarele întrebări de ghidaj la care participanții vor trebui să-și răspundă individual pe hârtie:

- Ce cunoștințe noi aș vrea să acumulez în cadrul clubului? (aș vrea să știu mai multe despre...)
- Ce abilități noi aș vrea să îmi dezvolt? (aș vrea să am capacitatea/ abilitatea de a....)
- Cum vreau să evoluez după 1 an de club (aș vrea să devin, să fiu mai...) - valori, atitudini
- Cum aș putea să mă asigur ca îmi ating aceste obiective (ce țin de mine?) - (facilitatorul amintește despre faptul că ține și de ei atingerea acelor obiective - să participe și să organizeze întâlniri, să propună activități interactive, să fie proactivi, să se implice în implementarea proiectului etc.)

Este recomandat ca facilitatorul să dea un exemplu pentru a fi mai clar exercițiul pentru fiecare participant. Se amintește că din toată lista propusă vor trebui să prioritizeze doar trei, maximum, pentru următorul an, astfel încât să fie o alegere cât mai realistă.

Se va explica că exercițiul este individual, fiecare participant va trebui să găsească un spațiu în cameră unde să stea în liniște 10 minute și să se gândească la aceste întrebări. Foaia de hârtie cu răspunsul la întrebări va deveni o scrisoare către sine însuși. După ce sarcina a fost îndeplinită, fiecare foaie se va băga în plic și fiecare își va scrie numele pe plic și adresa. După un an, la întâlnirea de evaluare a activității clubului vor fi aduse aceste scrisori și se vor înapoia celor care le-au scris pentru a evalua dacă și-au atins obiectivele pe care și-au propus să și le dezvolte.

Înainte să se închidă plicurile, facilitatorii îi vor ruga pe participanți să împărtășească fiecare din lista lor trei obiective care sunt cele mai importante pentru ei. Mai departe, facilitatorul va menționa:

- Fiecare este responsabil de atingerea acestor obiective personale
- Atingerea acestor obiective depinde de consecvența participării lor la întâlniri și de gradul de implicare activă în activități
- Atingerea acestor obiective depinde de grupul și modul în care grupul își asumă răspunderea că fiecare membru al său vrea să devină mai bun prin intermediul activităților realizate în cadrul clubului. Dacă fiecare urmărește acest lucru pentru sine, dar și pentru colegii lor de club, atunci planul va fi atins cu succes.

6. MLAȘTINA CU SURPRIZE

50-60 DE MINUTE

Scop

Acesta este un joc de echipă destul de elaborat care are multiple obiective. Acestea nu se vor specifica participanților înainte de începerea jocului.

Obiectivele la care am dori să ajungem prin acest joc ar fi ca membrii clubului să:

- Conștientizeze importanța lucrului în echipă și a comunicării în cadrul clubului
- Conștientizeze importanța perseverenței atunci când vor lucra împreună, dar și a empatiei față de colegii de echipă
- Conștientizeze faptul că eșecul este o plus valoare și că se poate învăța din aceasta fără a abandona (mai ales atunci când vor face proiecte împreună și va fi greu)
- Conștientizeze că rolul fiecăruia în echipă este important și responsabilitatea în asumarea rolurilor delegate este la fel de importantă
- Urmărească modul în care ei se schimbă/ transformă/îmbunătățesc după fiecare activitate pe care o fac împreună
- Conștientizeze că lucrând în echipă va fi și frumos, dar și provocator, și că însăși provocarea este esența dezvoltării în club

Pregătire și facilitare

Folosind cretă sau bandă adezivă desenează pe podea o matrice de 10X10. La final ar trebui să arate ca o tablă de șah (vezi mai jos). În același timp, realizează o tablă asemănătoare pe o foaie de hârtie pe care să o vezi doar tu. Decide care pătrate pot fi folosite de către participanți și scrie un număr pe fiecare pătrat. Scrie numărul în tabelul de pe hârtia ta și prezintă regulile participanților. Nu scrie numerele și pe tabelul de pe podea.

Cadrul de poveste: *În regiunea voastră este o zonă de sălbăticie foarte vastă. Aflându-vă într-o excursie de studiu cu clubul vostru de sălbăticie v-ați rătăcit și ați ajuns lângă o mlaștină. Singura modalitate de a vă întoarce acasă este să treceți prin mlaștină. Singura provocare este că prin mlaștină se poate trece numai folosind nouă pietre mari care nu se scufundă. În rest, în orice loc din mlaștină ați călca v-ați scufunda. Mlaștina este reprezentată aici de acest tabel de pe podea. Nu puteți să vedeți cele nouă pietre. Numai un ranger din regiunea voastră care este cu voi vă poate confirma sau nu dacă ați identificat pietrele plutitoare.*

- Toată echipa trebuie să traverseze mlaștina dintr-o parte în alta, dar individual și pe rând.
- Mlaștina poate fi trecută călcând doar pătratele speciale (pietrele plutitoare) - doar facilitatorul știe care sunt pătratele speciale.
- Fiecare pătrat special/piatră plutitoare are un număr de la 1 la 9 (vezi în modelul de mai jos).
- Nu știți de la început care pătrate sunt plutitoare, doar rangerul/facilitatorul știe. Acestea sunt decise înainte și nu se schimbă pe parcurs; Acestea se pot descoperi pe rând.
- După startul jocului, dacă un participant pășește pe un pătrat greșit, facilitatorul va face un sunet de semnalizare (gen NU) și toată echipa trebuie să reia jocul de la început.
- Dacă un participant pășește pe pătratul corect, dar nu este în ordinea corespunzătoare știută de facilitator (de la 1 la 9), toți participanții reiau jocul.
- Dacă un participant pășește pe pătratul corect în ordinea corespunzătoare rangerul/facilitatorul nu va face niciun sunet de confirmare lucru care va însemna că poate să meargă mai departe.
- Se poate traversa zona de sălbăticie în ce ordine decide echipa, dar doar dacă fiecare membru al grupului a traversat se poate considera finalizat jocul.
- Pietrele plutitoare se pot găsi în ordinea cronologică doar înainte și pe lateral, nu și înapoi (drumul merge pe lateral și înainte, nu pot fi curbe înapoi).
- Echipa are voie să stea doar în spatele zonei de start, nu poate sta pe marginile laterale mlaștinii.
- Echipa are 10 minute la dispoziție să facă o strategie înainte de plecare.
- După start, echipa nu mai are voie să comunice verbal sau prin scris, doar prin semne.

Oferiți 10 minute pentru a-și face o strategie, apoi porniți jocul. Acest joc poate deveni frustrant după o vreme, dar asigurați-vă că după fiecare întoarcere le oferiți posibilitatea de a discuta între ei pentru a veni cu o strategie mai bună.

	9								
									8
	6			7					
							5		
	4								
						3			
			2						
							1		

După finalizarea jocului urmează etapa de procesare:

? ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE

- Care era sarcina voastră?
- Ce ați făcut imediat ce a pornit jocul?
- Ce s-a întâmplat pe parcursul activității?
- Ce provocări ați întâmpinat? Ce soluții ați găsit?
- Ce ați simțit? Ce emoții ați experimentat? Ce gânduri aveți?
- Care a fost momentul cel mai dificil? Care a fost momentul cel mai emoționant?
- Ce roluri ați avut în echipă? Ce roluri ar mai fi fost necesare în echipă?
- Care au fost ingredientele succesului pe care le-ați folosit? Care credeți că ar fi fost elementele succesului pe care ar fi trebuit să le folosiți?
- Ce ați descoperit pe parcursul jocului despre: voi, ceilalți, sarcină, grup?
- Ce ați învățat despre voi, ceilalți, sarcină, grup?
- Ce este nevoie să luăm în considerare ca echipă atunci când pornim la o sarcină/ activitate împreună?
- De ce este necesar într-o echipă ca fiecare să își asume anumite roluri? Și care sunt rolurile necesare, funcționale într-o echipă?
- Ce se întâmplă într-o echipă dacă oamenii își stabilesc niște roluri și nu le duc la îndeplinire?
- Ce se întâmplă într-o echipă dacă nu ajungem întotdeauna la succes sau nu în timpul pe care ni l-am dorit noi? Cum ne ajută eșecul în viață, în general, dar și în club?
- Ce ați face diferit dacă ar fi să reluați acest exercițiu astfel încât să îndepliniți sarcina, dar să vă simțiți și bine în echipă?
- Ce ați lua din acest joc în următoarele întâlniri și activități de club?
- Care sunt valorile care ar fi necesare în grupul nostru pentru a ne atinge scopul și, în același timp, pentru a ne simți bine în echipa noastră?

Este posibil ca prin procesare participanții să ajungă la aceste lecții învățate/concluzii sau chiar la mai multe. Este important ca facilitatorul să summarizeze și să expună la sfârșit lecțiile lor învățate, dar și din obiectivele listate mai sus în cazul în care nu s-a ajuns la ele și să întrebe participanții dacă le consideră atinse.

7. CALITĂȚILE MELE, ECHIPA MEA

35 MINUTE

Scop

Această activitate își propune să scoată la vedere care sunt calitățile, talentele și abilitățile fiecărui membru care ar putea să vină în slujba atingerii scopului și obiectivelor clubului.

Pregătire și facilitare

Folosindu-ne de exercițiul de mai sus, participanții vor fi rugați să își imagineze că vor lucra împreună în club la un proiect și că în cadrul proiectului, la fel ca și în jocul de mai sus, vor avea diverse roluri: roluri necesare pentru îndeplinirea sarcinilor și roluri care ajută la o bună dinamică a echipei.

În categoria rolurilor bune pentru atingerea scopului și misiunii clubului vom identifica că putem să avem niște roluri foarte folositoare precum: fotografur, secretarul (cel care ține minuta întâlnirii), cel care se ocupă de lista de prezență, cel care se ocupă de comunicare (comunicarea internă, cu membrii clubului, dar și comunicarea externă cu actori care nu sunt membri ai clubului – reprezentanți ai parcurilor naționale/naturale), cel care se ocupă de organizarea următoarei întâlniri, cel care face grafica pentru afișe, filmează și face montaje video etc. O listă cu roluri se găsește în Partea III, Capitolul 1, secțiunea 1.3 *Echipa clubului*.

Vor fi întrebați ce alte roluri consideră ca ar mai fi necesare pentru buna funcționare a clubului până să ajungem la a implementa proiectul când vom avea roluri și mai specifice pe proiect.

După ce participanții au răspuns, vor mai avea la dispoziție 5 minute să se gândească la calitățile, talentele și abilitățile lor care ar putea fi utile pentru o bună funcționare a clubului. De asemenea, în paralel este important să se gândească dacă cumva nu au o abilitate anume pe care ar dori să și-o exerseze în cadrul unui anumit rol. De exemplu, nu știe să facă poze frumoase, dar vrea acest rol tocmai cu scopul de a învăța să facă fotografii frumoase.

Fiecare va avea la dispoziție 2-3 minute să se gândească la ambele aspecte. După ce participanții se vor gândi se va face o tură de cerc și facilitatorul va nota pe flipchart în dreptul numelui fiecăruia ce calități, talente, abilități are și ce roluri ar putea să-și asume dintre cele listate de facilitator și membri mai devreme. Mai departe vor decide împreună ce roluri își vor lua pentru următoarele două luni, cu mențiunea că după două luni aceste roluri se vor schimba între ele pentru a da și altora șansa să exerseze cât mai multe roluri.

Se specifică faptul că este important să își aleagă rolurile și în funcție de ce și-au propus în planul personal de învățare. Sau, eventual, după ce și-au ales rolurile să mai adauge la planul personal de învățare competențe noi, dacă au apărut, ca să poată să le urmărească și pe acestea pe parcursul activității în cadrul clubului.

8. CONTRACTUL DE VALORI

40 MINUTE

Scop

Această activitate își propune să stimuleze participanții să construiască împreună un contract de valori al grupului care să îi ajute să atingă scopul clubului, să își atingă obiectivele personale de dezvoltare, dar și să lucreze eficient ca o echipă astfel încât nivelul de satisfacție să fie suficient de ridicat pentru toți membrii clubului.

Pregătire și facilitare

Facilitatorul va menționa că fiecare trebuie să își păstreze în minte planul său personal de dezvoltare/învățare pentru următoarea activitate, dar și elementele de succes de la exercițiul precedent.

Participanții vor fi împărțiți în două grupe și pentru fiecare grupă se va oferi o foaie de flipchart pe care este desenat un semafor cu 3 culori (verde, roșu și galben). Pe flipchart se va lăsa spațiu în dreptul semaforului astfel încât să se completeze cu text. Pentru fiecare culoare va exista o întrebare la care trebuie să răspundă participanții din fiecare grup. Întrebările se vor scrie pe niște foi A4 colorate astfel încât să fie la vedere.

Participanții vor fi întrebați:

VERDE: Ce principii, norme sau reguli credeți că ar trebui să îndeplinim la nivel personal, dar și de grup astfel încât fiecare membru al echipei să reușească să își atingă cât mai multe dintre obiectivele sale, dar și membrii clubului să experimenteze pe perioada anului un grad de satisfacție cât mai ridicat?

ROȘU: Ce credeți că nu ar trebui să facem în acest an în cadrul întâlnirilor de club astfel încât să reușim să ne atingem obiectivele personale, să avem un club reușit care are un impact asupra naturii din regiunea noastră?

GALBEN: Ce credeți că ar trebui să fie cel mai des negociat între membrii clubului nostru astfel încât să reușim să ne atingem misiunea clubului nostru?

Fiecare echipă va trebui să își ia rolul foarte în serios. Această activitate este foarte importantă pentru club. Fiecare echipă va prezenta foaia de flipchart cu explicații pentru fiecare culoare, iar ceilalți vor trebui să fie de acord sau să negocieze asupra acestor elemente. Se vor șterge de pe foaia de flipchart cele cu care tot grupul nu a fost de acord sau majoritatea. În final, un membru al clubului va fi rugat să ia cele două foi acasă și să centralizeze toate răspunsurile pe o singură foaie (cu un desen frumos).

La următoarea întâlnire acest membru va mai prezenta o dată contractul de valori, iar membrii îl vor semna voluntar, luându-și angajamentul că îl vor respecta cât mai mult cu putință. Se va menționa că acel contract se va așeza pe perete și că la fiecare întâlnire se vor raporta la el. Și, dacă va mai fi nevoie, pe parcurs mai pot adăuga și alte valori sau norme.

9. EVALUARE

10 MINUTE

Se vor așeza pe podea 5-6 foi de culori diferite. Participanții vor fi invitați să evalueze întâlnirea de azi așezându-se în dreptul unei culori care să reprezinte ziua. După ce s-au așezat, fiecare zice câteva cuvinte de asociere a întâlnirii cu culoarea respectivă.

10. PAȘII URMĂTORI

5 MINUTE

Facilitatorul va mulțumi pentru participare, va reaminti locul următoarei întâlniri, ora întâlnirii, importanța participării la toate întâlnirile (sau, în cazul în care nu pot participa la următoarea întâlnire, cum pot să afle când are loc următoarea întâlnire), ce vor face în următoarea întâlnire, pentru a stârni curiozitatea și entuziasmul. De asemenea, înainte să plece, participanții vor fi rugați să completeze lista de prezență a întâlnirii în care să își lase datele de contact (e-mail și telefon) pentru a putea fi contactați de către facilitator.

Bibliografie:

- Neagu M. 2009. *Curriculum IMPACT, Cetățenie Activă*. Fundația Noi Orizonturi, București

Materiale suport:

- Anexa 1: Citate, Anexa 2: Competențe Club

3. Descoperim cum să lucrăm împreună

ANEXA 1: Citate

1. „Pământul este ceea ce noi toți avem în comun.”

Wendel Berry

2. „Să găsești aerul și apa îmbietoare, să te bucuri de o plimbare în aerul proaspăt al dimineții, să te bucuri de stelele nopții, să tresari la sunetul păsărilor sau la mișcarea florilor care înfloresc - acestea sunt unele dintre recompensele unei vieți simple în relație cu natura.”

John Burroughs

3. „Să citești despre natură este bine, dar dacă o persoană merge în pădure și ascultă pădurea cu atenție poate învăța mai multe decât din cărți, pentru că pădurea vorbește cu o voce divină.”

George Washington Carver

4. „Generația noastră a moștenit o lume incredibil de frumoasă de la părinții noștri și ei, la rândul lor, de la părinții lor. Depinde de noi dacă copiii noștri și copiii copiilor lor vor moșteni aceeași lume. Nu trebuie să fim generația responsabilă pentru distrugerea ireversibilă a mediului.”

Richard Benson

5. „Cu cât mai mult și mai profund ne vom uita la minunățiile și realitatea universului înconjurător, cu atât mai puțin vom simți mai puțină nevoie pentru distrugerea naturii.”

Rachel Carson

6. „Pentru prima dată în istorie fiecare ființă umană de pe Pământ este supusă într-o măsură mai mare sau mai mică chimicalelor dăunătoare, din momentul nașterii până la moarte.”

August A. Bush

7. „Apa și aerul, cele două fluide esențiale de care viața pe pământ depinde, au devenit gropi de gunoi globale.”

Jacques Cousteau

8. „Dacă vom continua așa, vom distruge în secolul următor tot ceea ce poezii au lăudat în ultimii 2.000 de ani.”

Fred Bodsworth

9. „Este prea târziu să prevenim autodistrugerea noastră? Nu, pentru că nouă ne-a fost dăruită capacitatea să ne construim propriul viitor, capacitatea să învățăm de la viețuitoarele din jurul nostru și să ne punem valorile sănătoase în acțiune în relație cu necesitățile ecologice. Dar mai întâi trebuie să conștientizăm că problemele ecologice, sociale și economice sunt adânc interconectate. Nu poate să existe o soluție pentru una dacă nu există o soluție pentru cealaltă.”

Jean Michael Cousteau

10. „Omului i-a fost oferită puterea să creeze, ca să poată să adauge la ceea ce i-a fost oferit. Dar până acum nu a fost creator, ci distrugător. Pădurile continuă să dispară, râurile seacă, animalele sălbatice dispar, clima este ruinată și pământul devine tot mai sărac și mai urât pe zi ce trece”

Anton Chekhov

11. „Putem să ne folosim cunoștințele să înfrumusețăm lumea sau putem să le folosim pentru a otrăvi aerul, a polua apele, pentru a înnegri pământul și pentru a ne agresa sufletul cu sunete puternice și gălăgioase sau putem să ne folosim cunoștințele pentru a lupta împotriva acestor lucruri.”

John Burroughs

12. „Nimeni, nicio persoană nu poate să facă totul singură, dar dacă fiecare dintre noi ne urmărim inima și înclinațiile noastre vom găsi care este acel lucru mic pe care trebuie să-l facem pentru a crea un viitor sustenabil și un mediu sănătos.”

John Denver

13. „Îmi pasă foarte mult că atât de multe specii au dispărut. Cred în dreptul divin al fiecărei specii să supraviețuiască pe această planetă. Așa că am decis să devin activ ca om de mediu. Am învățat, am întrebat experți, am devenit activ. Alarma Planetei noastre a pornit, e timpul să te trezești și să acționezi așa cum poți.”

Leonardo DiCaprio

14. „Numai după ce ultimul copac va fi tăiat, numai după ce ultimul pește va fi prins, numai după ce ultimul râu va fi secat, numai atunci vom înțelege că banii nu pot fi mâncați.”

Profeție indiană

15. „Ia exemplu de la natură: secretul ei e răbdarea.”

Proverb amish

16. „Natura reîncepe mereu aceleași lucruri, anii, zilele, ceasurile. Așa se creează un fel de infinit și de eternitate.”

Blaise Pascal

17. „Ne putem sustrage, pentru o vreme, regulilor societății. Nimic, însă, nu scapă legilor naturii.”

Marie d'Aoult

18. „Eu am pornit întotdeauna de la o idee, de la natură.”

Constantin Brâncuși

19. „Geniul omenesc nu va putea nicicând născoci invenții mai desăvârșite ca acelea create de natură, în care nu lipsește nimic și nimic nu-i de prisos.”

Leonardo Da Vinci

20. „Urcă munți și culege veștile lor bune. Pacea naturii va curge în tine precum soarele printre copaci. Vântul îți va sufla proșpețimea lui, iar furtunile îți vor da energie, în timp ce grijile vor cădea ca frunzele toamna.”

John Muir

21. „Abuzăm pământul pentru că-l considerăm un bun care ne aparține. Dacă vedem pământul ca pe ceva de care aparținem am începe să-l folosim cu dragoste și respect.”

Aldo Leopold

22. „Pentru mine și pentru mii de oameni ca mine cea mai importantă în viață este dorința copleșitoare de a scăpa periodic din ghearele civilizației mecanice. Pentru oameni ca noi bucuria singurătății, independența deplină și frumusețea pură a peisajelor sunt absolut esențiale pentru a fi fericiți.”

Bob Marshall

23. „Natura e totdeauna adevărată, serioasă și severă. Ea are întotdeauna dreptate, iar greșelile și rătăcirile sunt ale omului.”

W.F. Goethe

24. „Frumusețea naturii este egalată numai de frumusețea sufletului.”

Victor Hugo

25. „Copacii sunt efortul nesfârșit al Pământului de a vorbi cu cerul.”

Rabindranath Tagore

3. Descoperim cum să lucrăm împreună

ANEXA 2: competențele mele în club

Pasul 1: Selectați (prin încercuire) maxim 3 cunoștințe, maxim 3 abilități și maxim 3 atitudini pe care doriți să le dezvoltați în următorul an în clubul vostru.

La nivel de cunoștințe dacă particip timp de un an la întâlnirile clubului aș dori:

- Să pot explica conceptul de sălbăticie;
- Să pot prezenta care sunt beneficiile oferite de natura sălbatică;
- Să pot descrie care sunt amenințările la adresa naturii sălbatice;
- Să pot spune despre modalități pentru protejarea și conservarea zonelor de sălbăticie;
- Să pot explica concepte specifice de management de proiect oricărui tânăr care ar dori să intre în clubul meu;
- Să explic unui alt membru de club în cel fel ne poate ajuta un plan personal de învățare;

La nivel de abilități dacă particip timp de un an la întâlnirile clubului aș dori să pot:

- Să analizez nevoile și provocările naturii sălbatice din regiunea mea;
- Să identific soluții creative, realiste și abordabile la nevoile și provocările sălbăticiei din regiunea noastră;
- Să planific împreună cu colegii un proiect de conservare și protejare a naturii sălbatice din regiunea mea;
- Să implementez un proiect de conservare și protejare a naturii sălbatice din regiunea noastră;
- Să monitorizez împreună cu colegii de club implementarea unui proiect adaptându-ne la rezultatele și provocările existente;
- Să particip la evaluarea proiectului realizat de clubul nostru urmărind impactul pe care acesta îl are asupra naturii, comunității, dar și asupra mea;
- Să folosesc un plan de învățare personal pe parcursul clubului și să-l revăd regulat;
- Să încurajez mai mult membrii echipei mele din club atunci când sunt provocări la implementarea proiectului;
- Să comunic mai ușor cu membrii din echipa mea legat de nevoile mele, provocările mele în club etc;
- Să caut constant soluții creative privind protejarea naturii sălbatice din regiunea mea;

La nivel de atitudini, dacă particip timp de un an la întâlnirile clubului aș dori:

- Să devin mai deschis spre a înțelege și a explora conceptul de natură sălbatică;
- Să devin mai recunoscător(e) față de beneficiile naturii, în general, și ale zonei mele de sălbăticie, în special;
- Să contribui la conservarea sălbăticiei din zona mea implicându-mă activ în proiectul clubului de la un capăt la altul;
- Să devin mai respectuos față de natura sălbatică din zona mea;
- Să iau atitudine des față de problemele naturii sălbatice din regiunea mea;
- Să devin mai răbdător și mai perseverent în implementarea proiectelor de protejare a naturii sălbatice ale clubului meu;
- Să am mai multă inițiativă și să mă implic în asumarea de roluri clare în pregătirea și facilitarea unei întâlniri de club;
- Să devin mai responsabil atunci când îmi asum anumite roluri în echipă la implementarea proiectului clubului meu.

Pasul 2: Dintre cele nouă cunoștințe, abilități și atitudini selectate, mai selectează încă o dată maxim 6 pe care îți propui să le atingi în următorul an.

Pasul 3: Prioritizează-le de la 1 la 6 în ordinea importanței lor. Încercuiește-le pe primele 3 cele mai importante pentru tine. Acestea reprezintă ținta ta principală.

Pasul 4: Pentru fiecare dintre cele 3 te rugăm să te gândești care sunt mijloacele sau calea prin care îți propui să le atingi. Ce o să faci tu la nivel personal în club ca să poți să îți atingi minim aceste 3 obiective din planul tău personal de învățare. Dacă vrei să țintești mai mult, poți!

4. Ce reprezintă ariile protejate?

Obiective specifice de învățare:

(cunoștințe, abilități, atitudini/valori)

- (C) Descrie ce este o arie protejată și care este scopul acesteia
- (C) Identifică categoriile și distribuția ariilor protejate
- (C) Listează specii de plante și animale periclitare la nivel național
- (C) Identifică ariile protejate din regiune (parcuri naturale și naționale)
- (V) Manifestă deschidere, curiozitate și interes față de importanța ariilor protejate

Concepte-cheie:

⊙ Arie protejată ⊙ Parcuri naționale ⊙ Parcuri naturale

PLANUL DE ACTIVITĂȚI

	Activități	Metode folosite	Timpul recomandat	Materialele necesare
	1. Obiectivele & agenda întâlnirii	Prezentare	2 minute	
	2. Zidul misterios	Joc de nume și energizare	10 minute	O pătură sau un cearșaf colorat
	3. Trei animale	Joc de împărțire pe grupe	5 minute	Bilețele cu trei nume de animale
	4. Aria protejată	Ciorchinele	40 minute	Foi flipchart, markere trei culori, hârtie colorată
	5. Distribuția ariilor protejate	Quiz	50 minute	Bilețele cu numele celor cinci parcuri, 5 foi A4, 5 markere, 1 foaie flipchart, premiul câștigătorului
	6. Parcuri naturale și naționale	Discuție facilitată	5 minute	Foi colorate cu definițiile
	7. Distribuția parcurilor naturale și naționale la nivel național și regional	Lucru pe grupe	40 minute	Bilețele cu parcuri, harta României, harta celor 5 parcuri, harta fiecărui parc, foi flipchart, markere
	8. Clasificarea speciilor în funcție de gradul de periclitate	Discuție facilitată	15 minute	Bilețele printate cu nume de specii asociate zonelor de sălbăticie din Ghid, pentru documentare acasă
	9. Cartoful fierbinte	Joc de recapitulare/ fixare	10 minute	O minge
	10. Pașii următori	Prezentare	5 minute	

Notă:

Înainte de organizarea acestei întâlniri facilitatorul va citi capitolul „Arii naturale protejate” din Ghid.

Timpul total estimat: 3 ore

1. OBIECTIVELE ȘI AGENDA ÎNTÂLNIRII

5 MINUTE

Facilitatorul va prezenta care sunt obiectivele întâlnirii, durata, și ce tipuri de activități vor avea loc în timpul întâlnirii (fără a intra în detaliu). Scopul introducerii este de a le stârni curiozitatea și de a le seta așteptările de la întâlnire.

În această întâlnire vom descoperi ce înseamnă o arie protejată, de ce este protejată, care e diferența dintre parcurile naturale și naționale, cum sunt acestea distribuite, cum sunt clasificate speciile în funcție de gradul lor de periclitare și exemple de specii din regiunea noastră.

2. ZIDUL MISTERIOS

10 MINUTE

Activitatea își propune să energizeze participanții, să-i introducă în tematică (specii), să contribuie la cunoașterea numelor participanților. În cazul în care sunt și participanți noi, aceștia se vor integra mai ușor în grup.

Deoarece participanții se cunosc deja între ei îi vom împărți în două echipe. Între ei se ridică un zid din material textil (ex: pătură, cearșaf). Participanții se așază în spatele zidului astfel încât să nu fie observați de către membrii celeilalte echipe. Facilitatorii țin zidul ridicat. În fața zidului pe de o parte și de alta se vor așeza, la alegere, doar câte un jucător din fiecare echipă.

Când facilitatorii lasă zidul în jos (la un semnal prestabilit), fiecare jucător de pe fiecare parte va trebui să spună foarte repede o plantă sau un animal a cărui denumire începe cu inițiala numelui mic al jucătorului de pe cealaltă parte. Cel care greșește sau nu spune numele speciei în timp trece în echipa adversă. Jocul continuă până când fiecare participant ajunge în fața peretelui cel puțin o dată.

Câștigă echipa cu cei mai mulți „ostatici”. Ceilalți participanți vor trebui să țină minte cât mai multe nume de plante și animale care au fost spuse de jucători. La sfârșit se va face o tură de cerc astfel încât să se adune de la participanți cât mai multe denumiri de plante sau animale.

3. TREI ANIMALE

5 MINUTE

Activitatea își propune să energizeze participanții și să-i împartă pe grupe pentru următoarea activitate.

Înainte de începerea activității propriu-zise, participanții se vor împărți în trei grupe diferite. Împărțirea se va face după următorul principiu: se vor alege trei denumiri de animale. Aceste denumiri se vor trece pe niște hârtiute mici astfel încât grupul să se împartă cu ușurință la trei. Fiecare va primi un bilețel cu câte un animal, îl va citi, și, fără să vorbească, la un start al facilitatorului va trebui să imite acel animal folosindu-și corpul și vocea. Scopul fiecăruia este să identifice din care grup face parte și să se așeze în grupul său, astfel încât la final să avem trei grupe diferite de animale cu aproximativ același număr de participanți. După ce fiecare și-a îndeplinit sarcina, facilitatorul verifică dacă sunt așezați corect în grupe. Participanții se vor așeza pe grupe astfel încât să poată vedea cu ușurință flipchartul/ tabla facilitatorului.

4. ARIA PROTEJATĂ

40 MINUTE

Activitatea își propune să stimuleze participanții să identifice singuri definiția unei arii protejate și să înțeleagă de ce este protejată.

Pregătire și facilitare

Facilitatorul va scrie pe o foaie de flipchart sau pe tablă – ARIE PROTEJATĂ. Membrii clubului vor fi invitați să spună cu voce tare (pe cât se poate nu unul peste altul) toate cuvintele la care se gândesc când citesc/aud arie protejată, fără să își facă griji dacă este corect sau nu. Pot fi cuvinte care se leagă direct de termenul arie protejată sau alte cuvinte care se leagă direct de alte cuvinte care au fost scrise în jurul ideii de arie protejată. Facilitatorul le va nota pe flipchart fără o ordine sau o așezare precisă în jurul denumirii ARIE PROTEJATĂ. Activitatea se oprește atunci când timpul a expirat sau atunci când s-au epuizat toate cuvintele de către participanți. Timpul recomandat este de 3-4 minute.

Trei voluntari vor fi rugați să vină în față, câte un voluntar de la fiecare grup. Fiecăruia dintre ei i se va da un marker de culoare diferită (verde, roșu și negru) și va fi invitat să tragă o linie dreaptă sau chiar curbă dintr-o parte a foii de flipchart în cealaltă având ochii închiși. Fiecare voluntar va face acest lucru pe rând. Mai departe, pe grupele de lucru (verde, roșu și negru), vor fi invitați să gândească o definiție cât mai simplă a ceea ce este o arie protejată, folosind în definiție cel puțin trei sferturi din cuvintele care au fost atinse de markerul de culoarea specifică echipei lor. Au voie să folosească cuvinte de legătură și alte cuvinte atât timp cât folosesc cel puțin trei sferturi din cuvintele atinse de culoarea markerului asociată grupei lor. Timpul avut la dispoziție este de aproximativ 10 minute. După expirarea acestuia, un reprezentant de la fiecare grupă este invitat să vină să prezinte definiția sau explicația a ceea ce consideră ei că reprezintă o arie protejată și de ce cred că este important ca o arie să fie protejată.

După ce fiecare grupă și-a prezentat explicația, facilitatorul va expune (ori pe flipchart, ori pe foi colorate), ceea ce înseamnă o arie protejată potrivit definiției consacrate pe plan mondial, atribuită de către Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii (*Vezi definiția în Ghid, Partea I*).

5. DISTRIBUȚIA ARIILOR PROTEJATE

50 MINUTE

Scop

Această activitate își propune să stimuleze participanții să identifice și să rețină cât mai multe informații despre distribuția ariilor protejate într-un mod cât mai distractiv.

Pregătire și facilitare

Participanții vor fi împărțiți în cinci grupe. Împărțirea se va face după următorul algoritm: se va scrie un număr de bilețele egal cu numărul participanților și vor exista cinci categorii de bilețele: Parcul Național Semenic – Cheile Carașului, Parcul Național Cheile Nerei - Beușnița, Parcul Natural Porțile de Fier, Parcul Național Domogled – Valea Cernei, Parcul Național Retezat.

În liniște se vor împărți bilețelele, fără ca membrii clubului să vadă ce scrie pe bilețelul primit. Participanții vor ține apoi bilețelele în dreptul frunții, cu textul în afară, pentru a fi vizibil de către ceilalți participanți. La un start al facilitatorului, fără să vorbească, aceștia vor trebui să se grupeze în cinci grupe care să aparțină aceluiași parc național/natural.

După ce se vor așeza în grupele lor vor putea vorbi și li se va indica un loc în sală unde să se așeze. Fiecare grupă va primi o foaie și un pix și li se va spune că vor participa la o competiție foarte serioasă. Regulile sunt:

- Facilitatorul va citi o serie de întrebări pe rând (de pe proiecție sau poate fi dat pe rând fiecărei grupe un bilețel cu fiecare întrebare în parte și variantele de răspuns, dar pe rând fiecare întrebare).
- Fiecare întrebare are câteva variante de răspuns.
- Ei au la dispoziție 1 minut și jumătate pentru a identifica în grup, prin discuții, care este răspunsul corect și complet.
- La unele întrebări pot fi mai multe răspunsuri corecte.
- Fiecare echipă primește un punct dacă dă un răspuns corect și complet. Dacă nu este corect și complet, nu primesc niciun punct.
- După fiecare întrebare citită de facilitator pe rând, una după alta, numai după expirarea timpului (un minut și jumătate) acordat pentru gândire, la un semn al facilitatorului un reprezentant din fiecare grupă va ridica în același timp foaia pe care va scrie mare cu markerul răspunsul la întrebare astfel încât să fie ușor de citit de către facilitator.
- Facilitatorul va face un tabel pe foaia de flipchart sau pe tablă pe care va nota punctele primite de fiecare echipă după fiecare întrebare.

- La finalul întrebărilor, facilitatorul numără punctajele, face clasamentul și anunță punctajul. Echipa de pe locul 1 primește un premiu (premiul nu se anunță înainte de competiție).

Surprinzător, echipa câștigătoare va fi cea care are cele mai puține puncte, deoarece ei au învățat cel mai mult. Premiul oferit poate fi orice la alegerea facilitatorilor: o îmbrățișare de la restul grupului, o diplomă făcută de mână, niște bomboane, o floare în ghiveci a clubului de care vor trebui să aibă grijă etc.

După ceremonia de premiere (foarte scurtă) va avea loc o activitate scurtă de procesare:

? ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE

- Care dintre informațiile aflate până acum sunt noi pentru voi? Ce știați deja?
- Ce ne spun informațiile statistice prezentate? În ce fel ne ajută ele pe noi ca cetățeni activi în clubul nostru?
- Ce părere aveți despre potențialul României în privința ariilor protejate?
- În ce fel ne ajută să fim conștienți de existența ariilor protejate la nivel global, european, național?
- Din ceea ce știți sau ați aflat acum ce alte curiozități aveți despre ariile protejate?
- Dacă aveți curiozități - cine ar vrea să se documenteze până la următoarea întâlnire legat de curiozitățile enumerate mai devreme? (se pot împărți roluri specifice aici, se poate organiza o întâlnire cu reprezentantul parcului național sau natural din regiune sau cu un reprezentant WWF etc).
- Care e legătura dintre ariile protejate și parcurile naturale și naționale?

🗨️ Mențiunea facilitatorului

Pentru a înțelege legătura dintre ariile protejate și parcurile naturale și naționale se prezintă cele patru tipuri de arii protejate din țara noastră:

- a) de interes național:** rezervații științifice, parcuri naționale, monumente ale naturii, rezervații naturale, parcuri naturale.
- b) de interes internațional:** situri naturale ale patrimoniului natural universal, geoparcuri, zone umede de importanță internațională, rezervații ale biosferei.
- c) de interes comunitar sau situri „Natura 2000”:** situri de importanță comunitară, arii speciale de conservare, arii de protecție specială avifaunistică.
- d) de interes județean sau local:** stabilite numai pe domeniul public/privat al unităților administrativ-teritoriale, după caz.

6. PARCURI NATURALE ȘI NAȚIONALE

5 MINUTE

📍 Scop

Scopul activității este de a defini parcurile naturale și naționale și diferența dintre acestea.

📖 Pregătire și facilitare

Întrebarea facilitatorului: Care credeți că este diferența dintre parcurile naturale și parcurile naționale?

Participanții vor fi lăsați să dea propriile răspunsuri așa cum cred ei, după care facilitatorul va scrie pe două foi colorate cele două definiții astfel încât să fie ușor de citit de toți participanții. (Definițiile se găsesc în Ghid - Partea I).

Întrebarea facilitatorului: Noi în ce parc ne aflăm – natural sau național? De ce? Dintre celelalte patru parcuri din proiect, câte sunt naționale și câte sunt naturale?

Răspuns: unul singur e natural – Porțile de Fier.

Întrebarea facilitatorului: Care e legătura dintre aceste cinci parcuri și sălbăcie?

Răspuns: Pe teritoriul lor se întinde una dintre puținele zone de sălbăcie care au mai rămas în Europa.

7. DISTRIBUȚIA PARCURILOR NATURALE ȘI NAȚIONALE ÎN ROMÂNIA

40 MINUTE

Prin această activitate ne propunem ca participanții să identifice câte parcuri naționale și naturale sunt în România, unde sunt distribuite și să identifice parcurile din regiunea lor.

Pregătire și facilitare

Participanții vor fi împărțiți în patru grupe egale. Se vor scrie denumirile fiecărui parc național și natural din România pe câte un bilețel. (Vezi lista de parcuri în Ghid - Partea I). Din fiecare grupă va fi desemnat un participant care va veni pe rând să extragă dintr-un bol șapte bilețele, pe fiecare fiind denumirea unui parc național sau natural. Se vor extrage trei bilețele de la parcuri naționale și patru de la parcuri naturale. Se vor citi numele parcurilor cu voce tare în fața tuturor.

Sarcina fiecărui grup va fi ca în 15 de minute să:

- Identifice localizarea orientativă a fiecărui parc pe harta României (dacă nu există în format fizic, poate fi proiectată);
- Identifice limitele celor cinci parcuri din proiect;
- Să scrie pe o hârtie tot ce știu doar despre parcul lor (ce plante sunt, înălțimea munților din zonă, forme de relief speciale, plante care se găsesc în zonă, probleme care sunt în parcurile respective, cum se ajunge acolo, obiective turistice etc.);
- Să vină să prezinte împreună ceea ce știu și ce ar vrea să mai știe despre fiecare parc în parte. (Menționați că va avea loc și o întâlnire separată în cadrul căreia vor învăța mai multe despre parcul din regiunea lor).

8. CLASIFICAREA SPECIILOR ÎN FUNCȚIE DE GRADUL DE PERICLITARE

15 MINUTE

Activitatea își propune ca participanții să afle despre clasificarea Uniunii Internaționale pentru Conservarea Naturii și Resurselor Naturale (IUCN) a speciilor, exemple de specii din regiunea lor și gradul acestora de periclitate.

Întrebare către grup: De ce credeți că anumite specii de animale și plante necesită protecție?

După colectarea câtorva răspunsuri de la participanți se va menționa că aceste specii care necesită protecție au fost incluse în nouă categorii de către Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii și Resurselor Naturale (IUCN) și a fost realizată o Listă Roșie a speciilor în funcție de gradul acestora de periclitate.

Întrebare către grup – Câte specii credeți că au fost incluse pe această Listă Roșie?

Răspuns (după colectarea răspunsurilor de la elevi): Cea mai recentă actualizare a „Listei Roșii” include informații despre 77.340 de specii diferite, dintre care 22.784 sunt amenințate cu dispariția. Ce părere aveți despre acest număr?

Apoi prezentați, fără a intra în detaliu, cele nouă categorii IUCN și exemplul pentru fiecare categorie - specia și parcul în care se găsește (vezi categoriile în Ghid - Partea I). Acestea pot fi scrise pe o foaie de flipchart. O descriere detaliată a fiecărei categorii se află în Ghid.

Mai departe, facilitatorul va înmâna pentru fiecare membru al clubului un bilețel cu un exemplu din fiecare specie prezentată în Ghid la secțiunea „Specii asociate zonelor de sălbăticie”. Pentru a fi suficiente bilețele astfel încât fiecare membru de club să primească unul, se vor face mai multe cu anumite specii. Sarcina fiecărui membru va fi ca până la următoarea întâlnire să se documenteze cu privire la specia respectivă și să prezinte grupului cât mai multe informații despre ea, inclusiv fotografii dacă este posibil.

Mențiunea facilitatorului

Speciile de pe cartonașe despre care trebuie să se documenteze până la următoarea întâlnire reprezintă speciile asociate zonelor de sălbăticie din regiunea noastră. Pentru o serie de specii se găsesc imagini în Ghid, iar membrii de club pot consulta Ghidul după terminarea întâlnirii ca să vadă cum arată acestea. (Partea I).

? ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE

- În ce măsură vă erau cunoscute aceste informații?
- În ce fel vă ajută să cunoașteți această clasificare făcută de către Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii și Resurselor Naturale (IUCN)?
- În ce fel i-ar ajuta și pe cei din jurul vostru (familie, prieteni, colegi) să cunoască aceste lucruri?
- Ce idei vă trec prin minte pentru a reuși voi personal să protejați aceste specii? (ideile se adună pe un flip-chart și se revine la ele la următoarea întâlnire sau întâlnirile de proiect dacă ideile de proiect vor fi legate de protejarea unei specii anume)

9. CARTOFUL FIERBINTE

5 MINUTE

Participanții se vor așeza în cerc. Facilitatorul va avea la el o minge de mărime mică sau medie. Poate fi improvizată dintr-o hârtie folosită. Facilitatorul va menționa un cuvânt sau o expresie care a fost discutată/analizată la întâlnirea de astăzi și, după ce va menționa acest cuvânt, va arunca mingea către cineva din cerc.

Persoana la care a ajuns mingea va trebui să o țină în mână ca și cum ar fi un cartof fierbinte (cel puțin 5 secunde) timp în care va trebui să explice cu cuvintele sale tot ce a reținut despre acel concept. După 5 secunde va arunca mingea către un alt participant care va continua explicațiile sau va reformula așa cum poate el/ea, dar nu mai puțin de 5 secunde. Se continuă așa până când facilitatorul va introduce un alt concept, termen etc. Termenii recomandați pentru această întâlnire sunt: arie protejată, un nume de parc național, un nume de parc natural, IUCN etc.

10. PAȘII URMĂTORI

5 MINUTE

Facilitatorul va mulțumi pentru participare, va reaminti locul următoarei întâlniri, ora întâlnirii, importanța participării la toate întâlnirile (sau, în cazul în care nu pot participa la următoarea întâlnire, cum pot să afle când are loc următoarea întâlnire), ce vor face în următoarea întâlnire, pentru a stârni curiozitatea și entuziasmul. De asemenea, înainte să plece, participanților li se va reaminti sarcina pe care o au până la următoarea întâlnire (documentare despre specia pe care o au scrisă pe bilet) și vor fi rugați să completeze lista de prezență a întâlnirii în care să își lase datele de contact (e-mail și telefon) pentru a putea fi contactați de către facilitator.

Bibliografie:

- Greeninitiative, WWF, Viitor Plus. 2015. *Culegerea Verde*. Platforma Școli Verzi

Materiale suport:

- Anexa 1: Quiz

4. Ce reprezintă ariile protejate?

ANEXA 1: Quiz

1. Ce procent din totalul ariilor protejate terestre și acvatice este în Europa?

- a. 13,6% din totalul ariilor terestre și 3,9% din totalul ariilor acvatice
- b. 23,5% din totalul ariilor terestre și 12% din totalul ariilor acvatice
- c. 17,5% din totalul ariilor terestre și 9% din totalul ariilor acvatice
- d. 34,2% din totalul ariilor terestre și 2,5% din totalul ariilor acvatice

2. La nivel global, potrivit ultimei ediții a Listei Ariilor Protejate, elaborată de către Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii (IUCN), în anul 2014 ariile protejate ocupau:

- a. 8.217.168 km pătrați, adică o suprafață mai mică decât a Europei
- b. 32.868.673 km pătrați, adică o suprafață mai mare decât cea a Africii
- c. 65.737.566 km pătrați, adică o suprafață de două ori mai mare decât a Africii

3. Ce procent din totalul numărului de arii protejate la nivel mondial deține Europa?

- a. Europa deține 38% din numărul de arii protejate la nivel mondial (în jur de 60.000 de arii protejate)
- b. Europa deține 17% din numărul de arii protejate la nivel mondial (în jur de 30.000 de arii protejate)
- c. Europa deține 69% din numărul ariilor protejate la nivel mondial (în jur de 120.000 de arii protejate)

4. Ce procent din ariile protejate din Europa au o suprafață mai mică de 1.000 ha?

- a. 90%
- b. 40%
- c. 30%

5. Ce procent din ariile protejate din Europa au o suprafață cuprinsă între 1 și 100 ha?

- a. 65%
- b. 70%
- c. 75%

6. Ce procent din ariile protejate din Europa au o suprafață mai mare de 10.000 ha?

- a. 9%
- b. 10%
- c. 2%

7. Ce procent din suprafața României reprezintă arii protejate?

- a. 20%
- b. 30%
- c. 15%

8. În ce categorii au fost diferențiate ariile protejate în țara noastră?

- a. de interes național
- b. de interes internațional
- c. de interes comunitar sau situri Natura 2000
- d. de interes județean sau local

9. Ce intră în categoria ariilor protejate de interes național?

- a. rezervații științifice
- b. parcuri naționale
- c. monumente ale naturii
- d. rezervații naturale
- e. parcuri naturale
- f. geoparcuri

10. Ce intră în categoria ariilor de interes internațional?

- a. rezervații ale biosferei
- b. zone umede de importanță internațională
- c. geoparcuri
- d. situri naturale ale patrimoniului natural universal
- e. rezervații științifice

11. Ce intră în categoria ariilor protejate de interes comunitar sau situri Natura 2000?

- a. situri de importanță comunitară
- b. arii speciale de conservare
- c. arii de protecție specială avifaunistică
- d. monumente ale naturii

12. Câte parcuri naționale și câte parcuri naturale sunt în România?

- a. 16 naționale, 12 naturale
- b. 13 naționale, 15 naturale
- c. 10 naționale, 18 naturale

Răspunsurile corecte sunt:

- 1. a.
- 2. b.
- 3. b.
- 4. a.
- 5. a.
- 6. c.
- 7. a.
- 8. a. b. c. d. (toate răspunsurile sunt corecte)
- 9. a. b. c. d. e. (toate răspunsurile sunt corecte, cu excepția f.)
- 10. a. b. c. d. (toate răspunsurile sunt corecte, cu excepția e.)
- 11. a. b. c. (toate răspunsurile sunt corecte, cu excepția d.)
- 12. b.

5. Prezentarea conceptului de sălbăticie

Obiective specifice de învățare:

(cunoștințe, abilități, atitudini/valori)

- (V) Identifică caracterul unic și manifestă apreciere și mândrie față de zonele de sălbăticie din regiune
- (C) Definește conceptele de sălbăticie, armonie și echilibru
- (C) Definește procesele naturale în zonele de sălbăticie
- (C) Prezintă specii, asociații și habitate asociate zonelor de sălbăticie din regiunea în care trăiesc

Concepte-cheie:

- Sălbăticie
- Armonie și echilibru în natură
- Lanț trofic
- Echilibre și dezechilibre ecologice
- Procese naturale

PLANUL DE ACTIVITĂȚI

	Activități	Metode folosite	Timpul recomandat	Materialele necesare
	1. Obiectivele și agenda întâlnirii	Prezentare	5 minute	
	2. Sălbăticie sau sălbatic?	Lucru pe grupe	30 minute	Definițiile din Anexa 1 pe bilețele, pixuri, hârtie
	3. Specii din zonele noastre de sălbăticie	Prezentare	45 minute	Bilete cu specii
	4. Sălbăticia: armonie și echilibru	Joc de echipă Studiu de caz Prezentare	50 minute	Anexa 2 printată pentru facilitatori
	5. Explorează perimetrul	Exercițiu de conectare	40 minute	
	6. Zonele nucleu, tampon și de tranziție	Exercițiu de asociere	15 minute	
	7. Bufnițele și ciorile	Joc de echipă	15 minute	Întrebările printate
	8. Pașii următori		5 minute	

Timpul total estimat: 3 ore, 25 minute

Note:

Această întâlnire se va realiza în natură.

Înainte de organizarea acestei întâlniri facilitatorul va citi capitolul „Conceptul de sălbăticie” din Ghid, precum și Anexa 2.

1. OBIECTIVELE ȘI AGENDA ÎNTÂLNIRII

5 MINUTE

Odată ajunși în natură, participanții vor fi informați că în această întâlnire vor interacționa cât mai mult cu natura, cu scopul de a descoperi mai multe despre cum funcționează și, mai ales, cu scopul de a explora ce înseamnă conceptele de sălbăticie, armonie și echilibru. De asemenea, facilitatorul va anunța că fiecare activitate este gândită astfel încât să presupună observare, atenție, relaționare cu natura. La fel ca la întâlnirile anterioare, facilitatorul anunță obiectivele, durata și tipurile de activități.

2. SĂLBĂTICIE SAU SĂLBATIC

30 MINUTE

Scop

Scopul acestei activități este ca participanții să identifice multiplele înțelesuri ale cuvântului sălbatic pentru ca, în cele din urmă, să identifice care este sensul pe care îl folosim în cadrul clubului și modul în care ne vom raporta la conceptul de sălbăticie.

Pregătire și facilitare

Participanții vor fi întrebați ce cred ei că înseamnă sălbatic/ sălbăticie? Vor fi invitați să dea câteva definiții ale cuvântului. După expunerea ideilor, participanții vor fi întrebați – *Câte sensuri/ înțelesuri credeți că are cuvântul "Sălbatic" în limba română?* După câteva răspunsuri, facilitatorul va specifica că sunt cel puțin 16 înțelesuri, dar că, probabil, pot fi și mai multe. Pentru a descoperi aceste sensuri, participanții se vor împărți în trei grupe. Fiecare grupă va primi de la facilitator cinci - șase bilețele cu definiții ale cuvântului sălbatic (vezi Anexa 1). Vor avea la dispoziție 10 minute ca să facă o poveste cu personaje și întâmplări din care să reiasă cele 5-6 sensuri ale definiției cuvântului sălbatic. În poveste vor trebui să folosească cuvântul sălbatic cu toate sensurile lui așa cum sunt scrise pe bilețele. După pregătire, fiecare grupă își va prezenta povestea. La final, facilitatorul va recapitula toate sensurile în care este folosit cuvântul sălbatic. Mai departe, participanții vor fi întrebați:

- Știați de toate sensurile cuvântului sălbatic?
- De ce credeți că acest cuvânt a căpătat sens peiorativ/depreciativ în relație cu oamenii?
- Care credeți că este sentimentul de bază care a generat acest sens peiorativ?
- Care dintre aceste definiții sunt cele pe care le urmărim prin proiectul nostru? *Facilitatorul le va exemplifica pe cele relevante pentru proiect - 1,2,3,4,5*
- Credeți că ar trebui să ne fie teamă de sălbăticie - în sensul de natura neafectată de intervenția oamenilor?
- Care sunt cuvintele care ar putea descrie cel mai bine natura sălbatică fără a avea un sens peiorativ (negativ, defavorabil, disprețuitor)? *Se notează toate cuvintele pe o foaie și se va completa cu definiția conceptului de sălbăticie din Ghid:*
 - Sălbăticia este considerată o zonă guvernată de procese naturale, un areal nemodificat sau ușor modificat de activitățile oamenilor, compus din habitate și specii native, cu o suprafață suficient de mare pentru funcționarea ecologică eficientă a proceselor naturale care o guvernează.
 - Sălbăticia înseamnă armonie și echilibru. Sălbăticia este prezentă acolo unde putem vorbi despre lacuri, izvoare, pești, păduri, diversitate de animale și plante și aer curat. Sălbăticia este, de asemenea, casa (habitatul) animalelor sălbatice precum lupii și urșii, locul în care acestea trăiesc, își găsesc hrana, se reproduc și își cresc puii.
- Care credeți că este diferența dintre zone sălbatice și zone de sălbăticie? *După colectarea răspunsurilor se vor prezenta definițiile din Ghid, Partea I.*

Mențiunea facilitatorului

Zonele sălbatice

Zonele sălbatice dețin un nivel ridicat al proceselor și habitatelor naturale și tind să fie individual mai mici și mai fragmentate decât zonele de sălbăticie, deși adesea acoperă areale extinse. În România zonele sălbatice pot fi asociate în unele cazuri cu zonele de protecție strictă și integrală definite prin planurile de management ale ariilor protejate în care se află. Zonele sălbatice pot fi conectate prin intermediul coridoarelor ecologice și pot duce, astfel, la crearea unor vaste zone de sălbăticie.

Zonele de sălbătici

Zonele de sălbătici sunt reprezentate de habitate și specii native, pe suprafețe suficient de mari pentru a asigura funcționarea ecologică a proceselor naturale. Zonele de sălbătici pot reprezenta mai multe zone sălbatice conectate prin intermediul coridoarelor ecologice. Coridoarele ecologice pot asigura continuitatea zonelor sălbatice astfel încât să asigure cerințele de deplasare, reproducere și refugiu pentru speciile sălbatice terestre și acvatice. Coridoarele ecologice au rolul de habitat, refugiu, deplasare și, în același timp, pot asigura o funcție de protecție pentru speciile sălbatice.

- De ce credeți că este nevoie ca zonele de sălbătici să rămână cât mai intacte? (de exemplu: pentru că în sălbătici toate elementele din natură sunt în echilibru, iar orice intervenție negativă a omului generează un dezechilibru. Se poate face legătura cu misiunea clubului, de a proteja zonele de sălbătici și a păstra echilibrul natural). De la această activitate se trece imediat la următoarea!

3. SPECIILE CARE POT INDICA PREZENȚA UNOR PROCESE NATURALE ASOCIATE ZONELOR DE SĂLBĂTICI 45 MINUTE

Scop

Scopul acestei activități este de a stimula participanții să rețină cât mai multe informații despre specii care pot indica prezența unor procese naturale asociate zonelor de sălbătici, să înțeleagă legătura dintre aceste specii și conceptul de armonie și echilibru specific zonelor de sălbătici și faptul că prezența acestor specii are un rol important în buna funcționare a ecosistemelor din care fac parte.

Pregătire și facilitare

În întâlnirea 4 participanții au primit o serie de bilețele cu specii pe care urmau să le prezinte. Fiecare participant va veni în față și va prezenta timp de 4 minute cele cinci-șase specii pe care le-a primit. Este posibil să fie doi participanți cu aceleași specii și vor avea 4 minute la dispoziție să-și pregătească prezentarea împreună.

Facilitatorul va lua cât de multe notițe va putea în timp ce acestea sunt prezentate de fiecare participant sau echipă de câte doi. Ceilalți participanți vor trebui să fie atenți și să rețină informații despre fiecare specie prezentată și să facă legătura dintre aceste specii și zonele de sălbătici. După fiecare prezentare, facilitatorul va pune câteva întrebări specifice de verificare și fixare despre speciile prezentate.

Se va face la fel pentru fiecare participant/grup de participanți.

După prezentare, participanții se vor așeza în cerc. O minge va fi aruncată de la unul la altul. Cel care primește mingea va trebui să spună ce a reținut despre o anumită specie prezentată de către colegi. Se va face acest lucru până când ne asigurăm că s-a spus ceva despre fiecare specie.

Este posibil ca mingea să treacă de mai multe ori pe la un participant, dar de fiecare dată el va trebui să spună o altă informație despre o altă specie și ce nu s-a mai spus până atunci.

La final, participanții vor fi întrebați:

- Cum vi s-au părut informațiile aflate despre aceste specii? Le știți sau ați aflat ceva nou?
- Le-ați întâlnit în regiune?
- Ce a fost cel mai interesant lucru pe care l-ați aflat?
- În ce fel considerați că vă ajută să știți cât mai multe despre speciile din regiunea voastră?
- Ce ne spun acestea despre sănătatea ecosistemelor din care fac parte? De ce aceste specii sunt reprezentative pentru sălbăticia din regiunea noastră?

4. SĂLBĂTICIA: ARMONIE ȘI ECHILIBRU 50 MINUTE

Scop

Obiectivele acestei activități sunt de a explora ideea de echilibru și armonie în natură, de a înțelege ce înseamnă echilibru și dezechilibru în natură și modul în care noi influențăm acest echilibru în mod negativ sau în mod pozitiv.

Pregătire și facilitare

Participanții vor fi invitați să se grupeze câte doi, să se așeze spate în spate și să se prindă unul de altul de brațe. După ce fiecare grupă de câte doi s-a poziționat vor fi invitați să se așeze încet cu fundul pe pământ împingându-se unul în spatele celuilalt, astfel încât să nu-și dea drumul la mâini, să nu-și piardă echilibrul și să se așeze în același timp. După ce au ajuns pe pământ, participanții vor fi invitați să nu-și dea drumul la mâini și să încerce să se ridice în picioare în același timp. După ce au încercat de câteva ori în grupe de câte doi, participanții vor fi provocați să se unească câte două grupe și să încerce să se așeze și să se ridice câte patru. După ce au încercat câte patru vor încerca câte șase, apoi câte opt, apoi întreg grupul. Activitatea va dura până când facilitatorul observă că participanții încă se simt bine și motivați. Timpul recomandat de exercițiu ar fi de maximum 15-20 de minute.

După finalizarea activității va avea loc procesarea:

? ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE

- Cum a fost sarcina? Vi s-a părut ușor sau dificil să vă mențineți echilibrul?
- Cum a fost în doi? Cum a fost în patru? Cum a fost în opt?
- Ați reușit să vă armonizați atunci când ați fost mai mulți? Care au fost ingredientele necesare pentru a fi armonizați și în echilibru?
- Ce credeți că înseamnă în natură armonie și echilibru? Cum ați descrie armonia și echilibrul în natură?
- Cum reușesc plantele și animalele să fie într-o relație de echilibru?
- Cum ați defini un lanț trofic în sălbăcie? Puteți să oferiți exemple de lanțuri trofice în sălbăcie care să reflecte o relație de echilibru? Se notează ideile participanților pe o hârtie/caiet pentru a putea reveni la ele.

Mai departe, un participant va fi invitat să citească **Studiul de caz din Anexa 2** și să identifice împreună cu ceilalți participanți cum se realizează echilibrul în sălbăcie răspunzând la următoarele întrebări:

- Care credeți că sunt efectele negative ale unui număr prea mare de erbivore într-un parc natural? Se defrișează vegetația, se reduce numărul de insecte, rozătoare, prădători etc.
- Ce se întâmplă dacă se echilibrează numărul de prădători în acest caz (de exemplu, lupul)? Vor mânca erbivore.
- Ce se întâmplă dacă se reduce numărul de erbivore prin omorârea lor de către prădători? Se reface vegetația de pe pajiști și văi?
- Ce se întâmplă dacă se reface vegetația de pe pajiști și văi? Cresc copacii, crește numărul de insecte și rozătoare, se consolidează malurile râurilor.
- Ce se întâmplă dacă crește numărul de insecte și rozătoare? Crește numărul de păsări și răpitoare mici.
- Ce se mai întâmplă dacă cresc numărul și mărimea copacilor? Crește numărul de castori.
- Ce se întâmplă dacă crește numărul de castori? Apar barajele făcute de castori.
- Ce se întâmplă dacă crește numărul de baraje? Crește numărul de pești și amfibieni.
- Ce se întâmplă dacă crește numărul de pești? Crește numărul de răpitoare de pești, păsări și urși.
- Ce se mai întâmplă dacă crește vegetația? Se stabilizează malurile, crește debitul apelor etc. Se pun întrebările una după cealaltă până ajungem din nou la prădători și facem legătura cu ceea ce înseamnă echilibru și armonie în natură.

Continuăm cu a doua parte a întrebărilor:

- Cum vă simțiți acum că înțelegeți mai bine aceste lucruri, precum și cum funcționează un lanț trofic? V-ați gândit până acum la aceste detalii?
- De ce credeți că sălbăciea are nevoie să fie păstrată cât mai mult așa cum este ea?
- Cum credeți că dezechilibrează oamenii procesele naturale care au loc în zonele de sălbăcie?
- Cum se ajunge la dezechilibre? Puteți să oferiți un exemplu de un dezechilibru creat în natură în regiunea noastră? Se notează ideile de dezechilibre de la participanți pentru a vă putea întoarce la ele.

După exemplele de dezechilibre oferite de participanți, facilitatorul poate să prezinte care sunt câteva cauze și exemple de dezechilibre în natură și efectele acestora în România (vezi Anexa 2 și capitolul Amenințări din Ghid). Se vor exemplifica câteva cauze generale și exemple.

Mai departe participanții vor fi întrebați:

- Ce am putea face noi ca parte din lanțul trofic pentru a nu dezechilibra procesele din sălbăticie (câteva idei de bază)? *Ideile se notează de către facilitator pentru a reveni cu o sumarizare la sfârșitul întâlnirii, dar și pentru a le conecta cu întâlnirile de proiect când vor căuta împreună modalități de a interveni prin intermediul proiectului pe care îl vor implementa în cadrul clubului.*

La finalul activității se sumarizează cu participanții:

- Ce ați înțeles despre conceptul de sălbăticie?
- Ce înseamnă pe scurt ideea de echilibru și armonie în natură/sălbăticie?
- Ce înseamnă lanțul trofic și cum acesta influențează echilibrul în zonele de sălbăticie?
- Ce înseamnă dezechilibru în sălbăticie și alte cauze ale apariției acestora?

Se va face legătura cu următoarea activitate specificând: *Acum, după ce am înțeles mai multe despre conceptul de sălbăticie și un element care ar putea să însemne echilibru și armonie în natură, să mergem mai departe pentru a ne conecta mai mult cu aceasta.*

5. EXPLOREAZĂ PERIMETRUL

40 MINUTE

Prin această activitate ne propunem ca participanții să identifice procesele biotice și abiotice și să intre în contact direct cu natura pentru a identifica urme ale acestor procese.

Pregătire și facilitare

Înainte de începerea activității, facilitatorul va menționa următoarele aspecte: *În zonele sălbatice vorbim despre existența proceselor naturale care se manifestă fără să fie afectate de acțiunea oamenilor. Aceste procese pot fi clasificate în două mari categorii: **proces abiotice** (lipsite de viață) și **proces biotice** (produse prin activitatea organismelor vii). Facilitatorul dă o definiție a acestora (vezi explicații în Ghid la capitolul despre conceptul de sălbăticie).*

Mai departe, facilitatorul întreabă participanții dacă pot să dea exemplu de un proces din natură/sălbăticie care este lipsit de viață (abiotic), dar și de un proces biotic, produs prin activitatea organismelor vii. După ce participanții au dat un exemplu corect, vor fi invitați în următoarea activitate în care sunt provocați să observe elemente din natură rezultate atât din procese abiotice, dar și biotice.

Participanții se împart în grupe de câte două persoane. Se așază o piatră în mijlocul locului care va fi explorat de către participanți. Fiecare membru va fi trimis să găsească o creangă căzută (nu mai lungă de 1 m), să o aducă și să o așeze cu unul dintre vârfuri către piatră. Timpul avut la dispoziție este de 2-3 minute. După ce s-au poziționat crengile, participanții își vor imagina că aceasta este o hartă și în grupe de câte doi își vor alege unul dintre vârfurile crengilor din hartă. La un semn al facilitatorului aceștia vor porni în direcția vârfului de creangă cu scopul de a explora pe o distanță de maximum 100 de metri cât mai multe plante, viețuitoare și elemente naturale (pietre etc.) care există pe această direcție. Participanții vor fi încurajați să nu vorbească, să observe cu atenție fiecare detaliu, să atingă cu maximă curiozitate plantele și elementele din natură pe care le întâlnesc, dar fără a le rupe sau deteriora. Pe măsură ce descoperă ceva captivant, cu lejeritate, ating umărul partenerului de explorare și îi arată la ce să se uite cu atenție. Încurajați-i să fie cât mai prezenți în acele momente, să nu se gândească la nimic altceva decât la ceea ce observă, simt, miros, aud, să experimenteze totul cu entuziasmul și curiozitatea unui copil. Timpul alocat pentru această activitate poate fi de 10 minute sau mai lung în funcție de reacția participanților la activitate. După ce simțiți că participanții au explorat suficient, aceștia se vor întoarce în jurul hărții la auzul unui semnal stabilit de la început.

După ce toți participanții au finalizat observarea, are loc procesarea activității:

? ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE

- Cum a fost activitatea pentru voi?
- Care au fost câteva elemente din natură care v-au surprins? Câte detalii ați observat?
- Ce elemente din natură ați identificat prin intermediul simțurilor voastre (văz, auz, miros, simț tactil)? Care sunt rezultate din procese biotice și care din procese abiotice? Răspunsurile participanților se notează pe niște cartonașe de hârtie. După ce au fost listate de către participanți, facilitatorul va completa cu restul elementelor ce nu au fost menționate care au fost în prealabil scrise pe niște cartonașe de hârtie. Vezi conținutul relevant în capitolul din Ghid despre conceptul de sălbăticie.
- Ce ați simțit în timpul activității? Ce gânduri, emoții, stări v-au cuprins? Ați reușit să lăsați alte probleme sau preocupări acasă?
- Cum vi s-a părut să împărtășiți ceea ce ați observat cu un partener?
- Care este un cuvânt care ar descrie cel mai bine această experiență?
- Cât de des reușiți în viața de zi cu zi să fiți conștient de natura din jurul vostru? În ce măsură reușiți în drumurile și activitățile voastre zilnice să vă opriți și să observați o plantă din jurul vostru sau să vă bucurați de adierea vântului?
- În ce fel credeți că ne ajută să fim cât mai conștienți de natura/sălbăticia din jurul nostru?

Reflecțiile și lecțiile învățate ale participanților se vor sumariza, după care facilitatorul va finaliza activitatea cu un citat:

"Stau jos cu orele uitându-mă la o pasăre, la o veveriță sau la o floare. Când am descoperit o floare, am stat lângă ea pentru un minut, uneori pentru o zi pentru a o cunoaște și pentru a încerca să aud ceea ce vrea să îmi transmită". John Muir: Viața mea cu natura.

John Muir (Aprilie 21, 1838 – Decembrie 24, 1914) a fost un naturalist de naționalitate scoțiană care a trăit în America. A fost autor, filosof și un susținător timpuriu al protejării sălbăticiei în America. A scris multe cărți, eseuri și scrisori legate de aventura sa în natură.

6. ZONELE NUCLEU, TAMPON ȘI DE TRANZIȚIE 15 MINUTE

Scop

Scopul acestei activități este de a aprofunda conceptul de sălbăticie și unul dintre modurile în care pot fi structurate zonele de sălbăticie.

Pregătire și facilitare

Se va delimita pe pământ un cerc cu diametrul de cel puțin 5 metri din sfoară. În interiorul acestui cerc se va mai introduce un alt cerc, tot din sfoară, cu diametrul de 4 metri și în cercul acesta se va mai introduce un alt cerc cu diametrul de 1 metru și jumătate.

Într-o primă etapă, participanții vor fi invitați să se așeze cu toții în primul cerc (cel exterior). După ce se vor așeza vor fi întrebați cum se simt, dacă au toți loc, cam cât la 100% din suprafața cercului mare simt că au ocupat?

În continuare vor fi rugați să se mute cu toții în următorul cerc și vor fi întrebați același lucru.

Mai departe, vor fi rugați să se mute și să încapă cu toții în ultimul cerc (cel mai mic) și vor fi întrebați?

- Ați reușit să încăpeți cu toții?
- Ce s-a întâmplat cu iarba pe care stați?
- Dacă ați rămâne acolo câteva luni ce s-ar întâmpla cu vegetația de sub picioarele voastre? Ce s-ar întâmpla cu insectele și microorganismele de sub picioarele voastre?
- Ce legătură credeți că există între acest exercițiu și zonele de sălbăticie din jurul nostru?

Facilitatorul roagă participanții să se așeze în cercul mare și le va explica despre modul în care pot fi structurate zonele de sălbăticie:

Zonele de sălbăticie pot fi împărțite în trei "sub-zone" (vezi pag. 15 pentru ilustrare): 1. Nucleu, cu cel mai înalt grad de sălbăticie în care predomină procesele naturale 2. Tampon, cu un impact relativ scăzut al prezenței umane 3. De tranziție, zonă unde sunt permise o gamă de activități antropice. În România, aceste trei sub-zone pot fi asociate, în unele cazuri,

cu zonele de protecție strictă, integrală, zonele de management durabil, de dezvoltare durabilă sau zonele de conservare specială definite prin planurile de management ale ariilor naturale protejate. Astfel, pentru a identifica activitățile permise în fiecare zonă se pot consulta planurile de management specifice fiecărei arii protejate (parc național sau natural).

7. BUFNIȚELE ȘI CIORILE

10 MINUTE

Scop

Acesta este un joc pentru a recapitula informațiile reținute în această întâlnire.

Pregătire și facilitare

Împărțiți participanții în două echipe. Una va fi echipa Bufnițelor și una a Ciorilor. Legați o sfoară pentru a delimita spațiul în două și puneți echipele să stea una în fața celeilalte, dar cu 2 metri în spatele sfării. Cam la 20 de metri în spatele sfării și în spatele fiecărei echipe puneți câte o bandană (eșarfă) de culoare diferită pentru fiecare echipă pentru a indica unde este casa fiecărei echipe.

Facilitatorul va spune câte o afirmație despre natură. Dacă afirmația este adevărată, bufnițele vor alerga după ciori. Dacă afirmația este falsă, ciorile vor alerga după bufnițe. Dacă un jucător este atins de un membru al echipei adverse înainte de a ajunge în spatele eșarfei echipei lui (acasă), acesta va deveni membru al echipei adverse. Odată ce au ajuns în spatele casei lor nu mai pot fi atinși de echipa adversă. Pot fi atinși numai pe teritoriul dintre sfoară și eșarfa echipei lor.

Înainte să începeți este bine să spuneți prima întrebare pentru demonstrație și rugați participanții să spună dacă afirmația e falsă sau adevărată și care este direcția în care trebuie să fugă. După ce verificați că s-au înțeles regulile jocului, puteți începe să spuneți afirmațiile. După fiecare afirmație rostită se reia jocul pornind de la linia de start, cu echipele refăcute în funcție de cum au fost atinși membrii și se repetă următoarea întrebare. Specificați că echipele încep să fugă numai după ce facilitatorul a terminat de citit afirmația de două ori, timp în care ei trebuie să facă liniște pentru a o auzi.

Întrebările pot fi pregătite de către facilitatori, dar iată mai jos o serie de întrebări pe care le-ați putea adresa:

1. Echilibrul ecologic reprezintă starea în care se află un ecosistem natural (acvatic sau terestru) în care lanțul trofic este corect echilibrat. (Adevărat)
2. Laleaua de cazane se găsește în Parcul Național Retezat (Fals). Răspuns: se găsește în Parcul Natural Porțile de Fier.
3. Micșorarea habitatelor naturale ale speciilor de animale este o consecință a dezechilibrului ecologic. (Adevărat)
4. Vânătoarea excesivă nu influențează în mod negativ echilibrul în natură. (Fals)
5. Păstrăvul curcubeu este un mamifer specific mediului terestru. (Fals)
6. Mamiferul Martes Martes (denumirea latină) nu se găsește pe teritoriul României. (Fals)
7. Zona nucleu înseamnă zona care deține cel mai înalt grad de sălbăcie, zona cea mai valoroasă caracterizată printr-o izolare puternică, în care se întâlnesc habitate și specii native, iar procesele naturale sunt guvernate de natură. (Adevărat)

8. PAȘII URMĂTORI

5 MINUTE

Facilitatorul va reaminti locul următoarei întâlniri, tematica următoarei întâlniri, pentru a stârni curiozitatea, sarcinile pe care și le-au delegat pentru a se pregăti cu privire la alte informații referitoare la ariile protejate.

Bibliografie:

- Echilibre și dezechilibre naturale, Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 Investește în Oameni!. 2015.
Disponibil la: <https://multitouch.wikispaces.com/file/view/tema1.pdf/152857353/tema1.pdf>
- Albi I. 2015. *Lupii care au schimbat cursul apelor*.
Document disponibil la: <http://www.zooland.ro/lupii-care-au-schimbato-cursul-aperelor-5011>

Materiale suport:

- Anexa 1: Sălbatic în 16 înțelesuri, Anexa 2: Echilibre și dezechilibre în natură

5. Amenințări la adresa zonelor de sălbăticie

ANEXA 1: Sălbatic în 16 înțelesuri

Grupa 1

- 1.SĂLBATIC = (Despre animale) Care nu este domesticit sau îmblânzit.
- 2.SĂLBATIC = (Despre natură) Care este creat de natură, fără intervenția omului; natural; lipsit de artificiu.
- 3.SĂLBATIC = (Despre pământ, terenuri etc.) În care nu a intervenit mâna omului; nelucrat, necultivat.
- 4.SĂLBATIC = (Despre plante) Care a crescut de la sine, necultivat, nealtoit.
- 5.SĂLBATIC = (Despre ținuturi, locuri etc.) Pustiu, nelocuit, neumblat; lipsit de civilizație.

Grupa 2:

- 6.SĂLBATIC = (Persoană) care aparține unor grupuri de oameni aflate în prima perioadă de dezvoltare a societății omenești; (om) primitiv.
- 7.SĂLBATIC = (Caracteristic omului primitiv) Rudimentar, înapoiat, primitiv, neevoluat.
- 8.SĂLBATIC = (Despre păr) Des și aspru, neîngrijit.
- 9.SĂLBATIC = (Despre oameni) Greu de stăpânit, nedomolit, aprig, sperios, sfios
- 10.SĂLBATIC = Care se manifestă cu deosebită intensitate, neobișnuit de puternic, violent, cumplit, aprig; înfricoșător, de neînving.
- 11.SĂLBATIC = (Persoană) care se comportă ca un om primitiv; (om) necivilizat, înapoiat, grosolan.

Grupa 3

- 12.SĂLBATIC = (Despre manifestări, acțiuni etc. ale omului) Care exprimă lipsă de umanitate, neomenie, cruzime, brutalitate; aspru, necruțător.
- 13.SĂLBATIC = (Despre ochi, privire etc.) Care exprimă neliniște, spaimă sau violență, sălbăticie.
- 14.SĂLBATIC = (Despre oameni și manifestările lor) Care nu se poate stăpâni; aprig, impulsiv, nestăpânit, nedomolit
- 15.SĂLBATIC = (Om) care fuge de lume, care nu respectă conveniențele (sociale); (om) retras, izolat, singuratic, nesociabil, ursuz.
- 16.SĂLBATIC = (Despre mișcări sau corpuri în mișcare) Rapid, vijelios, năvalnic.

Sursa: dexonline.ro

5. Amenințări la adresa zonelor de sălbăticie

ANEXA 2: Echilibre și dezechilibre în natură

Sursa: *Echilibre și dezechilibre naturale*, articol extras din <https://multitouch.wikispaces.com/file/view/tema1.pdf/152857353/tema1.pdf>, Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013 Investește în Oameni

Omul este parte integrantă a naturii. Toate elementele din natură se află într-o relație de interdependență, ceea ce conduce la echilibrul natural.

Echilibrul ecologic (natural) reprezintă starea în care se află un ecosistem natural (acvatic sau terestru) în care lanțul trofic este corect echilibrat.

Acesta se menține atât timp cât nu intervin factori ce pot determina stricarea lui. Ansamblul de relații și raporturi de schimburi ce se stabilesc între om și natură, precum și interdependența lor, influențează echilibrul ecologic, determină condițiile de viață și implicit condițiile de muncă pentru om, precum și perspectivele dezvoltării societății în ansamblu.

Odată cu evoluția societății omenești au început să apară unele modificări, la început neesențiale, apoi din ce în ce mai mari, omul a utilizat unele materiale naturale și a creat altele fără să-și dea seama că poate deteriora mediul. Lumea contemporană trebuie să minimalizeze acțiunile care conduc la dezechilibre naturale, cu efecte dezastruoase asupra oamenilor, animalelor, vegetației, a vremii.

Printre **consecințele dezechilibrelor în mediul înconjurător** la care oamenii contribuie sunt:

- Poluarea apei, aerului și a solului (prin canalele de evacuare a apelor uzate, furnale de evacuare a gazelor în atmosferă, îngrășăminte sau pesticide utilizate în agricultură etc.)
- Schimbările climatice, cu toate urmările lor, prin extinderea zonelor secetoase, dar și prin prezența unor situații caracteristice pentru inundații extreme
- Introducerea, fie în mod voit, fie accidental, de specii noi ce amenință speciile locale (de pildă, speciile de crap chinezesc au scăpat din crescătorii în apele naturale și s-au înmulțit în dauna speciilor de crap românesc)
- Supraexploatarea, adică vânătoarea sau pescuitul în exces, despăduririle, suprapășunatul etc., determină distrugerea echilibrelor din natură între diferitele specii (spre exemplu: scăderea numărului de specii vegetale prin supraexploatarea lemnoasă/despăduriri sau suprapășunat, scăderea numărului de indivizi ai diferitelor populații animale – de pești prin suprapescuit sau de mamifere ori de păsări prin vânătoare excesivă etc.)
- Pierderea spațiului de viață sau micșorarea habitatelor naturale și seminaturale
- Fragmentarea habitatelor care nu mai permite comunicarea între segmentele rețelei (poate fi generată de extinderea și dezvoltarea așezărilor umane)

Un element deosebit al raporturilor dintre mediul înconjurător și dezvoltarea societății îl constituie înțelegerea caracterului determinant al dezvoltării durabile. Aceasta presupune protecția și conservarea mediului înconjurător, pe de o parte, și utilizarea rațională, cantitativ și calitativ, a resurselor naturale, pe de altă parte.

Dacă efectele dezechilibrelor în natură produse de om nu se vor reduce, scenariile Agenției Europene de Mediu arată că:

- România se va confrunta, în câteva zeci de ani, cu deșertificări, teritorii invadate de ape, fenomene meteo extreme și dispariția unor specii de animale și plante.
- Specialiștii mai susțin că, în cazul în care procesul de încălzire globală nu va fi redus, nivelul Mării Negre ar putea crește alarmant.
- Delta Dunării ar putea fi inundată total, iar orașe precum Tulcea, Galați, Brăila și Sulina ar urma să fie parțial inundate.
- Zona litorală a Mării Negre între Sulina și Vama Veche este în pericol.

- Încălzirea globală aduce cu ea fenomene extreme, care au început să apară și în România, unde înregistram cam 10 tornade pe an, dar de intensitate mai mică decât cele din Statele Unite.
- Plaiurile mioritice se vor confrunta și cu apariția unor zone deșertice. Mai afectate de acest fenomen vor fi partea de vest a Olteniei și partea de sud-est a Banatului, unde fenomenul a apărut deja.

Agencia Europeană de Mediu a făcut public un raport din care reiese faptul că în următorii ani se vor înregistra importante creșteri de temperatură în sudul și estul continentului. Seceta va fi resimțită în toate anotimpurile printr-o încălzire cu 5 - 7 grade Celsius și o continuă scădere a precipitațiilor, cu 20 - 40%. Cele mai afectate regiuni din România vor fi Dobrogea, Oltenia, sudul Munteniei și Banatul. În lipsa unor măsuri urgente, este posibil să asistăm la deșertificarea părții de sud a țării, în special în județul Dolj și în Dobrogea.

Alături de Spania, Italia și Grecia, România se află printre primele care vor fi afectate de aceste schimbări, care vor fi vizibile încă din anii 2020 - 2030. Modificarea condițiilor climatice va influența ecosistemele, așezările umane și a infrastructura în toate palierele vieții economico - sociale din România.

STUDIU DE CAZ

Lanțul trofic- reechilibrarea lanțului trofic

Sursa: <http://www.zooland.ro/lupii-care-au-schimbato-cursul-apelor-5011>

Nu toată lumea înțelege de ce este îngrijorător faptul că unele specii de animale dispar. Cum afectează asta ecosistemul și, implicit, pe noi?

Clipul de mai sus explică foarte bine acest fenomen, dar printr-un exemplu care ilustrează un caz întocmai opus: ce se întâmplă când reintroduci într-un parc natural un animal care dispăruse de mult timp?

Specialiștii descriu modul în care lupii reintegrați în parcul natural Yellowstone din SUA au acționat în tot lanțul trofic și au refăcut ecosistemele și chiar geografia râurilor din regiune. Aceste animale sălbatice au fost readuse în parc în anul 1995, după 70 de ani de absență, iar în mai puțin de 10 ani, au apărut schimbări pozitive vizibile extrem de importante:

Prin echilibrarea numărului de căprioare prin vânat efectiv și, mai ales, al comportamentului lor de consum din cauza fricii de a fi expuse, s-a început cu regenerarea vegetației din pajiști deschise și văi. Înălțimea copacilor afectați s-a mărit de cinci ori, iar zone întregi s-au reîmpădurit, oferind mai multă hrană pentru urși.

Reîmpădurirea a avut ca efect și creșterea populațiilor de păsări, dar și de castori – acești ingineri ai cursurilor de râu, cei care construiesc habitate pentru pești, rațe și alte specii de animale din jurul râurilor. Lupii au diminuat populația de coioți care a crescut însă populația de iepuri și șoareci, la rândul lor hrana pentru vulturi, corbi, vulpi și alți prădători de talie mică.

Însă cel mai mare impact l-au avut asupra râurilor din zonă: deoarece vegetația regenerată a stabilizat solul, a diminuat eroziunea și a întărit malurile, stabilizând întreg cursul apelor.

Un element aparent minor, o verigă din lanțul natural care schimbă totul – prezența unui element esențial care a funcționat perfect timp de mii de ani – ne demonstrează că, deși natura se adaptează și la schimbările negative, protejarea și refacerea mediului nu sunt imposibile.

6. Beneficiile sălbăticiei

Obiective specifice de învățare:

(cunoștințe, abilități, atitudini/valori)

- (A) Identifică beneficiile ale sălbăticiei
- (V) Demonstrează recunoștință față de beneficiile sălbăticiei în viața lor și a comunităților locale
- (V) Manifestă apreciere și mândrie față de natura din regiune

Concepte-cheie:

⊙ Beneficiile sălbăticiei

PLANUL DE ACTIVITĂȚI

	Activități	Metode folosite	Timpul recomandat	Materialele necesare
	1. Bun venit și introducere	Prezentare	5 minute	Suport vizual (hârtie flipchart, tablă, hârtie etc.) în funcție de resursele disponibile
	2. Misiune imposibilă	Joc de spargere a gheții	20 minute	Sarcini scrise pe tablă/hârtie flipchart
	3. Beneficiile sălbăticiei I	Lucru individual, Lucru în grup Discuție facilitată	50 minute	Flipchart, markere, bandă adezivă, bilețele cu beneficiile sălbăticiei scrise pe acestea, fișă informativă despre zimbru (pag. 22)
	4. Beneficiile sălbăticiei II	Lucru individual, Lucru în grup Discuție facilitată	50 minute	Notițe adezive, post-it, carioci, hârtie flipchart/tabla
	5. Cartoful fierbinte	Exercițiu de evaluare	20 minute	Minge sau hârtii refolosite
	6. Pașii următori	Prezentare	10 minute	Lista de prezență
Timpul total estimat: 2 ore, 35 minute				

Notă:

Înainte de organizarea acestei întâlniri facilitatorul va citi capitolul despre beneficiile sălbăticiei din Ghid.

1. OBIECTIVELE ȘI AGENDA ÎNTÂLNIRII

5 MINUTE

Facilitatorul va prezenta care sunt obiectivele întâlnirii, ce tipuri de activități vor avea loc în timpul întâlnirii (fără a intra în detaliu) și care este durata întâlnirii. Scopul introducerii este de a stârni curiozitatea participanților și de a le seta așteptările de la întâlnire. Scopul prezentei întâlniri este de a identifica beneficiile zonelor de sălbăticie.

2. MISIUNE IMPOSIBILĂ

20 MINUTE

Scopul acestei activități este de a energiza echipa și de a introduce participanții în tematica întâlnirii. De asemenea, activitatea are rol și de consolidare a echipei și pregătirea lor pentru etapa de implementare a proiectelor.

Pregătire și facilitare

Participanții se vor împărți în două - patru grupe. Într-o grupă ar trebui să fie cel puțin 5-6 participanți. Se vor pregăti pe câte o foaie de flipchart/pe tablă o serie de sarcini pe care fiecare echipă va trebui să le îndeplinească împreună în timp record (8 minute). Fiecare echipă va avea aceleași sarcini, dar scrise pe flipchartul echipei într-o altă ordine. Sarcinile sunt:

- Compuneți o poezie cu patru versuri despre natură;
- Aduceți un obiect pentru a cărui confecționare a fost nevoie de apă și un mineral;
- Găsiți urma unei viețuitoare sau ceva care a lăsat în urmă o viețuitoare. Enumerați câteva caracteristici ale acelei viețuitoare și explicați cum poate ea să influențeze viața altor viețuitoare, inclusiv a oamenilor;
- Aduceți ceva care reflectă lumină solară și spuneți din ce este făcut;
- Aduceți ceva care are un miros inspirat de natură și spuneți din ce este făcut;
- Aduceți un deșeu lăsat de om și spuneți ce efecte produce acesta asupra naturii;
- Realizați un dans sincron al ploii cu toată echipa (un dans cu mișcări și versuri care ar putea să aducă ploaia).

După expirarea timpului, fiecare echipă va avea la dispoziție patru minute să prezinte rezultatul fiecărei sarcini. După ce fiecare grupă a finalizat vor fi întrebați:

- Cum v-ați simțit în timpul acestei sarcini? Cum v-ați organizat? Care au fost elementele care v-au ajutat să îndepliniți sarcina?
- Cum vă pot ajuta aceste lucruri pe care le-ați experimentat în timpul activității (împărțirea sarcinilor, comunicare, eficientizare, împărțirea de roluri pe baza abilităților fiecăruia - la ce sunteți mai buni fiecare etc.) în cadrul proiectelor pe tematica sălbăticiei pe care le veți implementa la club pe viitor?

3. BENEFICII ALE SĂLBĂTICIEI I

50 MINUTE

Scop

Această activitate își propune să le ofere tinerilor posibilitatea de a identifica diferite beneficii oferite de zonele de sălbăticie.

Varianta 1:

Pregătire și facilitare

Facilitatorul parcurge capitolul „Beneficiile sălbăticiei” din Ghid și pregătește bilețele cu acestea.

Pe o coală de flipchart sau pe tablă, facilitatorul trasează trei coloane pe care sunt trecute categorii specifice de beneficii: beneficii sociale, de mediu și economice. Participanții extrag individual câte un bilețel pe care este scris un beneficiu. Se gândește fiecare individual timp de 30 de secunde, după care îl plasează pe coala de flipchart sau pe tablă în dreptul uneia dintre cele trei coloane și este rugat să-și argumenteze alegerea - De ce consideră că acel beneficiu este de ordin economic, social sau de mediu? De asemenea, vor menționa dacă au beneficiat de acel lucru până acum și în ce context.

După finalizarea postării tuturor bilețelilor, participanții sunt întrebați dacă consideră că ar mai exista și alte categorii de beneficii. Care anume? Dacă se mai găsesc și alte beneficii, se scriu pe bilețele și se adaugă în categoria potrivită.

După finalizarea activității, participanții sunt întrebați:

- Cât de dificil a fost să organizați beneficiile pe categorii?
- Care dintre aceste beneficii vă erau necunoscute?
- Câte beneficii credeți că utilizați voi personal? La ce vă face să vă gândiți acest lucru? Ce concluzie ați putea trage?
- Sunt diferite beneficiile voastre față de cele ale unui tânăr din altă regiune (de exemplu: Iași, București)?
- Care sunt principalele lecții învățate în urma acestei activități?
- Ce vă propuneți la nivel personal să faceți mai departe, după ce ați identificat aceste beneficii?
- Cum ați putea face și pe altcineva din cercul vostru apropiat să fie conștient de aceste beneficii?

Varianța 2:

Pregătire și facilitare

Facilitatorul notează pe o foaie de flipchart - *Beneficiile Sălbăticiei*. Participanții vor fi întrebați care cred ei că sunt acestea și, mai ales, vor fi rugați să se gândească la ele din perspectivă personală - cum au beneficiat ei de pe urma naturii/sălbăticiei în general. Se împart participanții în trei grupe și fiecare grupă notează pe flipchart cât mai multe dintre aceste beneficii. După 10-12 minute timp de lucru, câte un reprezentant din fiecare grupă va veni să le prezinte. Facilitatorul va avea 3 markere de 3 culori diferite: verde pentru beneficiul de mediu, albastru pentru beneficiul social, galben pentru beneficiul economic. După fiecare prezentare a fiecărei grupe, participanții vor fi întrebați în ce măsură consideră că acesta este un beneficiu de mediu, social sau economic. La final vor ieși 3 flipcharturi cu beneficii puse pe categorii de culori. Mai departe, participanților li se va înmâna un pix și la un start al facilitatorului fiecare participant va merge pe la cele 3 foi de flipchart care vor fi așezate pe podea și vor pune numele lor în dreptul unui beneficiu de care s-au folosit și ei până acum. După, urmează procesarea:

ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE

- Ce ați observat în timpul activității? Vă așteptați să fie atât de multe beneficii?
- Cam de câte dintre acestea beneficiați voi personal? La ce vă face să vă gândiți acest lucru?
- Care sunt principalele lecții învățate în urma acestei activități?
- Ce vă propuneți la nivel personal să faceți mai departe după ce ați identificat aceste beneficii?
- Cum ați putea face și pe altcineva din cercul vostru apropiat să fie conștient de aceste beneficii?

4. BENEFICIILE SĂLBĂTICIEI II

60 MINUTE

Scop

Natura și zonele de sălbăcie joacă un rol esențial în desfășurarea activităților umane. Activitatea următoare își propune să ofere participanților posibilitatea de a prioritiza beneficiile sălbăticiei și de a conștientiza importanța acestora.

Pregătire și facilitare

Facilitatorul pregătește bilete pe care scrie câte un beneficiu al zonelor de sălbăcie pentru viața oamenilor identificate la activitatea anterioară sau din Ghid, capitolul „Beneficii”. Vor fi atâtea bilete câți participanți sunt la întâlnire, însă facilitatorul va pregăti mai multe bilete cu beneficii.

Pe tablă, flipchart sau alt suport de perete, facilitatorul desenează un triunghi cu vârful în jos. În perimetrul acestuia se trasează zece niveluri. Participanții extrag câte un bilet cu un beneficiu, apoi îl lipesc acolo unde consideră că e locul său ca importanță pentru viața oamenilor pe câte un nivel al triunghiului, începând din partea de sus a triunghiului întors (cele mai importante beneficii) și continuând spre vârful triunghiului (în partea de jos) cu beneficiile care au o importanță relativ mai mică din perspectiva sa. Fiecărui beneficiu îi va corespunde un singur nivel. Numărul de bilete lipite, corespunzătoare unui nivel, respectiv unui beneficiu,

va fi mai mare în partea de sus a desenului (unde baza triunghiului întors va permite amplasarea mai multor bilete) ceea ce denotă importanța pe care acele beneficii le au în viața fiecăruia.

După ce lipsesc biletele, participanții își argumentează opțiunea. Cel mai probabil, vor exista răspunsuri diferite. În acele situații, tinerii pot conveni asupra schimbării nivelului pe care sunt amplasate anumite beneficii. Este important ca facilitatorul să puncteze faptul că nu există răspuns greșit, ci doar percepții diferite și anumite tendințe generale – unele beneficii sunt esențiale vieții, altele au un caracter opțional. Se poate conveni cu grupa chiar ștergerea liniilor separatoare și păstrarea a două mari categorii de beneficii.

După trecerea în revistă a beneficiilor zonelor de sălbăticie, facilitatorul va aduce în discuție perspectiva istorică:

- S-a schimbat în timp importanța acestor beneficii pentru oameni?
- Ce a rămas la fel de important, ce s-a diminuat?
- Care sunt primele două beneficii ale sălbăticiei cele mai importante și mai relevante pentru voi la nivel personal? Cu care sunteți cel mai des în contact și pe care le considerați cele mai utile pentru viața voastră personală?
- Care sunt primele două beneficii ale sălbăticiei pentru comunitatea voastră și pentru caracteristicile economice și sociale ale comunității voastre?
- Ce s-ar întâmpla dacă dintr-o dată ați afla că nu mai aveți acces la ele? Dacă ar dispărea pădurile din parcul nostru? Ce vă spune asta despre sălbăticia din jurul vostru? La ce trebuie să fim cu toții atenți?

Facilitatorul sumarizează părerile participanților pentru a fixa răspunsurile la întrebările de mai sus. (adaptare după *Pădurea în contextul dezvoltării durabile, Material didactic pentru profesori și elevi, ENPI EAST FLEG, pag. 14*)

5. FIXARE/EVALUARE – CARTOFUL FIERBINTE

10 MINUTE

Pregătire și facilitare

Facilitatorul aruncă unui participant o minge mică, un "cartof fierbinte", adică cel ce o ține în mână trebuie să răspundă repede, altfel "se arde". După ce a vorbit, aruncă către un alt coleg, la alegere, "cartoful". Se încearcă implicarea cât mai multor participanți în activitatea de evaluare, chiar dacă nu vor răspunde la toate cele trei aspecte.

Cele trei aspecte urmărite în evaluare, de obicei, sunt starea participanților, cunoștințele noi și transferul cunoștințelor în viața cotidiană. Astfel, întrebările sau instrucțiunile care se adresează participanților sunt formulate ținând cont de aceste aspecte:

- 1. Evaluarea stării participanților: *V-a plăcut această întâlnire? Cum vă simțiți la finalul sesiunii? Spuneți într-o propoziție simplă.*
- 2. Evaluarea cunoștințelor participanților: *Spuneți un cuvânt-cheie din ce ați aflat nou sau din ce ați învățat azi?*
- 3. Evaluarea reacțiilor participanților și a potențialelor schimbări de comportament: *Spuneți un lucru pe care îl veți face diferit de acum încolo în relație cu beneficiile pe care le-ați aflat?*

(metodă preluată și adaptată după *Pădurea în contextul dezvoltării durabile, Material didactic pentru profesori și elevi, ENPI EAST FLEG, pag. 43*)

6. PAȘII URMĂTORI

Facilitatorul va mulțumi pentru participare, va reaminti locul următoarei întâlniri, ora întâlnirii, importanța participării la toate întâlnirile (sau, în cazul în care nu pot participa la următoarea întâlnire, cum pot să afle când are loc următoarea întâlnire), ce vor face în următoarea întâlnire pentru a stârni curiozitatea și entuziasmul. De asemenea, înainte să plece, participanții vor fi rugați să completeze lista de prezență a întâlnirii în care să își lase datele de contact (e-mail și telefon) pentru a putea fi contactați de către facilitator.

Bibliografie:

- Papp D. J., Kelemen K. 2013. *Copiii și natura – Culegere de jocuri în natură*, POS MEDIU: „Pentru natură și comunități locale - bazele unui management integrat Natura 2000 în zona Hârtibaciu - Târnava Mare - Olt”, cofinanțat din Fondul European de Dezvoltare Regională, Asociația „Grupul Milvus”, Târgu-Mureș
- Greeninitiative, WWF, Viitor Plus. 2015. *Culegerea Verde*. Platforma Școli Verzi
- Murariu C., Melu R. 2015. *Pădurea în contextul dezvoltării durabile*. Chișinău
- Wilderness. 2015. Disponibil la: <http://www.wilderness.net/NWPS/values>

7. Amenințări la adresa zonelor de sălbăticie

Obiective specifice de învățare:

(cunoștințe, abilități, atitudini/valori)

(C) Descrie legăturile care se stabilesc între diferitele elemente ale mediului înconjurător și rolul coridoarelor ecologice

(A) Identifică amenințările la adresa zonelor de sălbăticie și a unor specii-cheie, precum zimbrii, determinate de intervențiile umane

(A) Raționează de la cauză la efect și prevede modul în care acțiunile umane pot influența procesele naturale care au loc în zonele de sălbăticie

(V) Manifestă interes față de probleme legate de mediu și se documentează cu privire la zonele de sălbăticie din regiune

Concepte-cheie:

Rețea trofică Coridoare ecologice Procese naturale

PLANUL DE ACTIVITĂȚI

	Activități	Metode folosite	Timpul recomandat	Materialele necesare
	1. Obiectivele și agenda întâlnirii	Prezentare	5 minute	Suport vizual (flipchart, tablă, hârtie etc.) în funcție de resursele disponibile
	2. Rețeaua trofică	Joc de echipă	35 minute	Un ghem de sfoară
	3. De-a prinselea cu zimbri	Joc de rol, dinamic	35 minute	Scotch de hârtie (sau cretă pentru marcarea unor zone pe sol) și sfoară
	4. Amenințări la adresa sălbăticiei	Bulgărele de zăpadă	35 minute	Hârtie, creioane, foi de flipchart, markere
	5. Orașul care a dispărut	Poveste	20 minute	Povestirea de la Anexa 1, printată
	6. Fixare/Evaluare Mingea cunoașterii	Joc de evaluare	10 minute	Minge
	7. Pașii următori	Prezentare	10 minute	Lista de prezență

Timpul total estimat: 2 ore, 30 minute

Notă:

Înainte de organizarea acestei întâlniri facilitatorul va citi capitolul despre amenințări la adresa sălbăticiei din Ghid.

1. OBIECTIVELE ȘI AGENDA ÎNTÂLNIRII

5 MINUTE

Facilitatorul va prezenta obiectivele, activitățile și durata întâlnirii (fără a intra în detaliu). Scopul întâlnirii este de a identifica amenințările la adresa zonelor de sălbăticie determinate de intervențiile umane și efectele acestora asupra speciilor de plante și animale.

2. REȚEAUA TROFICĂ

35 MINUTE

Scop

Scopul acestei activități este de a-i ajuta pe elevi să conștientizeze interdependența dintre elementele lanțului trofic și importanța păstrării habitatelor speciilor în starea lor naturală.

Pregătire și facilitare

Participanții formează un cerc și primesc câte un cartonaș cu numele unei specii. Cartonașele trebuie să includă producători, animale erbivore, prădătoare și descompunători (se pot folosi și cartonașele cu speciile de la activitatea 2 și se completează cu exemple de specii care să reprezinte un lanț trofic). Avem nevoie și de un ghem de sfoară, al cărui capăt este ținut de un producător (o plantă). Facilitatorul pune întrebări care ghidează mersul activității și, implicit, al sforii.

Cine poate consuma această *plantă*? Conducem sfoara la *animalul erbivor*. Cine se hrănește cu acest animal? Conducem sfoara și prin mâna celui *animal prădător*. Astfel vom trece pe la fiecare verigă a lanțului trofic, iar după ce prădătorul de vârf moare (acesta nu mai are dușmani naturali) se descompune și reîntră în circuitul natural, iar substanțele sunt absorbite din pământ de o plantă, un producător.

Jocul se termină când sfoara a trecut prin mâna fiecărui participant. Rezultatul este o rețea trofică care seamănă cu o pânză de păianjen. Această rețea asigură echilibrul în natură.

Ce s-ar întâmpla dacă ar dispărea prădătoarele? Fiecare animal prădător iese din rețea și lasă sfoara din mână. Rețeaua nu mai e la fel de stabilă. *Ce se întâmplă dacă se defrișează o pădure/dacă se ară o pășune în mod excesiv?* Participanții cu cartonașele pe care sunt scrise numele arborilor/plantelor vor lăsa sfoara din mână și vor ieși din rețea. Rețeaua devine din ce în ce mai instabilă. Jocul continuă cu excluderea rând pe rând a diferitelor verigi, până când se distruge toată rețeaua. Menționați rolul important al descompunătorilor, fără de care nu ar exista circuitul substanțelor în natură.

În funcție de numărul participanților se pot crea concomitent mai multe rețele sau doar una singură. Trebuie să fim atenți ca fiecare verigă a lanțului să aibă hrană. Descompunătorii pot urma după oricare categorie, nu neapărat după prădătorii de vârf, deoarece orice vietate, după dispariție, este descompusă în substanțe anorganice care pot fi absorbite de plante.

ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE

- Cum vi s-a părut jocul? Cum v-ați simțit?
- Ce s-a întâmplat?
- Cum v-ați simțit când ați văzut că rețeaua e în pericol?
- Care credeți că sunt relațiile pe care ființele umane le stabilesc cu natura?
- Vă mai amintiți ce înseamnă procesele naturale care pot avea loc în zonele de sălbăticie? Mai pot avea loc în aceste condiții în care intervenția umană modifică habitatele?
- Cum sunt influențate ființele umane de această rețea?
- Dintre toate ființele și fenomenele naturale, care credeți că are cea mai mare influență asupra naturii? Dar asupra rețelei?
- Cine credeți că este responsabil pentru protecția mediului înconjurător și a zonelor de sălbăticie?
- Ce se poate întâmpla dacă nu avem grijă de mediul înconjurător și de zonele de sălbăticie?

3. DE-A PRINSELEA CU ZIMBRI

35 MINUTE

Scop

Înțelegerea, prin experimentare directă, a deplasării zimbrilor cu ajutorul coridoarelor ecologice și a ariilor protejate, precum și a dificultăților ridicate de diferite obstacole și amenințări provocate de cauze naturale dar

și de intervenții umane asupra mediului. Stimularea empatiei față de zimbri și alte animale sălbatice ce folosesc coridoarele ecologice (ex. ursul, lupul, etc.), și a identificării de idei pentru protejarea coridoarelor ecologice, în timp.

Pregătire și facilitare

Pregătirea terenului: Jocul necesită un spațiu destul de larg, potrivit pentru alergare și un joc de-a prinselea. Ideal este să fie în aer liber. Iar numărul participanților ar trebui să fie mai mare de 10. Pentru a pregăti spațiul, facilitatorul marchează cu scotch de hârtie sau cu cretă o linie de start și o linie de finish, care reprezintă două arii naturale protejate (situri Natura 2000) descrise în acest ghid, anume Munții Țarcu (la un capăt) și Munții Poiana Ruscă (la celălalt capăt). Între ele vor fi marcate câteva cercuri ca niște insule (sau oaze) de natură sălbatică, în care zimbrii se pot adăposti și hrăni. Cercurile sunt, în câteva locuri, unite pentru a forma coridoare ecologice.

Cadrul jocului: Zimbrii, în căutarea partenerilor și a noi locuri pentru hrană, trebuie să se deplaseze din Munții Țarcu în Munții Poiana Ruscă și invers. Ei sunt în siguranță doar în ariile naturale protejate și în zonele naturale propice vieții lor (adică înainte și după liniile de start și de finish, și în insulele desenate pe jos). Problema este că, în timpul deplasării lor, pot întâlni diferite pericole potențial mortale: insuficiența hranei pe timpul iernii, câinii abandonati și sălbaticiți, braconierii. De asemenea, ei pot întâlni și anumite bariere, care le încetinesc sau chiar opresc înaintarea, precum un drum european.

Derularea jocului: Se joacă în patru runde, fiecare având un grad tot mai ridicat de dificultate, căci se adaugă câte un nou „prinzător” (pericol).

Runda 1: Un singur jucător prinde.

Jocul se desfășoară într-un ritm alert. Toți jucătorii se află în spatele liniei de start (adică în Munții Țarcu) și reprezintă zimbrii. Când facilitatorul dă startul, jucătorii trebuie să fugă dintr-un sit natural în celălalt. Însă, un jucător special desemnat trebuie să-i prindă. Acest jucător are denumirea de “lipsa de hrană iarnă”. De fiecare dată când acest jucător prinde unul dintre zimbri, zimbrul moare și rămâne pe loc, ghemuit (sau se retrage în lateral).

Runda 2: Doi jucători prind.

După ce toți jucătorii rămași sunt în spatele liniei de finish (adică în Munții Poiana Ruscă), ei pornesc înapoi, în deplasare spre primul sit natural, Munții Țarcu. Pe lângă lipsa de hrană intră încă un pericol (adică un nou jucător care îi prinde): „câinii abandonati și sălbaticiți”. La fel, fiecare zimbru prins moare și rămâne pe loc.

Runda 3: Trei jucători prind.

După ce toți jucătorii rămași sunt în spatele liniei de start, ei pornesc iar înspre Munții Poiana Ruscă, și de această dată intră în arenă trei prinzători – câinii abandonati, lipsa de hrană iarnă și lor li se adaugă braconierii.

Runda 4: Trei prinzători și un obstacol.

Pe lângă celelalte amenințări (cei trei prinzători), în calea lor apare și un drum european, construit ca un zid care le taie calea. Jucătorii pot alerga doar pe lângă acest zid, nu pe deasupra sau pe dedesubt. Drumul poate fi semnalizat prin sfoară legată între doi arbori sau două scaune, în așa fel încât chiar să existe riscul de a izola unii zimbri.

La final, se vor vedea câți zimbrii sunt rămași în viață în urma deplasării în condiții neprielnice.

Notă: Dacă aveți puțini elevi, după două runde de joc se poate reface grupul (căci zimbrii se și înmulțesc) pentru a avea suficienți participanți la cursă. Pericolele, însă, trebuie să fie pe măsură.

ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE

- Cum a fost?
- Când a fost mai ușor? Când a fost mai greu?
- Credeți că asemenea situații se pot petrece în realitate?
- Care sunt amenințările la adresa zimbrilor? Mai știți și altele?
- Ce simțiți acum față de zimbri/animale sălbatice?
- Ce ați înțeles din acest joc?
- Ce credeți că ați putea face, acum că ați înțeles aceste lucruri?
- Care ar putea fi unele soluții concrete pentru a menține ariile naturale protejate și coridoarele ecologice dintre ele, pentru deplasarea zimbrilor și a celorlalte animale sălbatice?

4. AMENINȚĂRI LA ADRESA SĂLBĂTICIEI (exercițiu de grup)

35 MINUTE

Scop

Această activitate își propune să stimuleze participanții să identifice într-un mod creativ amenințări la adresa sălbăticiei.

Pregătire și facilitare

Lansați întrebările: 1. Care credeți că sunt amenințările la adresa zonelor de sălbăticie și a speciilor care trăiesc în aceste zone? 2. Care dintre activitățile mele poate constitui o amenințare la adresa sălbăticiei?

Distribuiți creioane și coli de hârtie și, pentru următoarele cinci minute, invitați participanții să identifice aceste amenințări, lucrând în mod individual. După ce timpul a expirat, rugați tinerii să formeze perechi și, pentru următoarele cinci minute, să discute împreună amenințările identificate în etapa anterioară și să alcătuiască o listă comună. Următoarea etapă presupune alcătuirea unor noi grupe, de data aceasta se unesc câte două perechi.

Se repetă procedura de lucru pentru încă cinci minute. După aceasta se formează două grupe mari, cu număr egal de participanți, care își vor compara răspunsurile și vor încerca să cadă de comun acord și să reunească ideile enunțate anterior. Ultima etapă a exercițiului presupune prezentarea rezultatelor de către un reprezentant al fiecărei grupe. Facilitatorul notează pe flipchart răspunsurile participanților, iar la sfârșit completează lista cu amenințările care lipsesc și sunt prezentate în ghid la subcapitolul „Amenințări care pot duce la dispariția zonelor de sălbăticie”.

Notă: Facilitatorul își poate pregăti în avans, pe o coală de flipchart, exemple de amenințări din Ghid.

Întrebări suplimentare pe care facilitatorul le poate adresa după prezentare:

- Care ar fi câteva dintre efectele pe care le au aceste amenințări asupra vieții sălbatice?
- Cum afectează aceste amenințări deplasarea, găsirea hranei și împerecherea animalelor și păsărilor în sălbăticie?
- Aveți cunoștință de construcția unor microhidrocentrale în parcul din regiunea noastră? Ați auzit despre acestea? Ați văzut una?
- Considerați că sunt posibile astfel de amenințări pentru peștii din râurile din regiune sau animalele din păduri?

Notă: Facilitatorul va folosi imagini din Ghid (de exemplu: cu microhidrocentrale care au distrus ecosistemele râurilor).

ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE

- Ce s-a întâmplat? Ce ați avut de făcut?
- Cum v-ați simțit pe parcursul jocului?
- La ce v-ați gândit când v-ați simțit atât de înghesuiți?
- Dar când ați fost separați și nu v-ați mai putut întâlni și comunica unii cu ceilalți?
- Cum e să viețuiți atât de aproape unul de celălalt?
- Care ar fi spațiul în care v-ați simți confortabil?
- Ce simțiți legat de această experiență?
- Ce semnificații au toate acestea? Ce se desprinde de aici?
- Ce înseamnă lipsa aceasta de spațiu pentru oameni? Dar pentru animale?
- Cum ar reacționa animalele la lipsa de spațiu?
- Cum le-ar afecta aceasta?
- Ce lecții putem extrage din acest joc?
- Cum am putea transfera aceste lecții în viața reală?

5. POVESTE - ORAȘUL CARE A DISPĂRUT

25 MINUTE

Scop

Scopul acestei povestiri este de a arăta care poate fi impactul unor acțiuni care țin cont doar de componenta economică, fără a lua în considerare și componentele sociale și de mediu.

Pregătire și facilitare

Facilitatorul sau unul dintre participanți va citi sau spune povestirea din Anexa 1, rugând grupul să stea cât mai comod. Este important ca povestirea să fie cursivă și intonată potrivit, astfel încât cei care ascultă să poată fi introduși în atmosfera specifică povestirii.

ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE

- Cum v-ați simțit ascultând povestirea?
- Ce s-a întâmplat în povestire?
- Ce părere aveți despre ceea ce au făcut autoritățile locale?
- Ce semnificații are această povestire?
- Cum se leagă această povestire de subiectul întâlnirii noastre?
- Care sunt câteva lecții pe care le putem lua din această povestire?
- Ce luăm cu noi din această povestire?

6. FIXARE/EVALUARE – MINGEA CUNOAȘTERII 10 MINUTE

Scop

Această activitate are scopul de a-i stimula pe tineri să reflecteze și să evalueze cu privire la ceea ce au învățat pe parcursul întâlnirii.

Pregătire și facilitare

Facilitatorul utilizează o minge pe care o aruncă unuia dintre participanți. Acesta trebuie să împărtășească un lucru pe care l-a învățat în timpul întâlnirii, după care aruncă mingea unui alt coleg. Procedura se repetă până când fiecare participant are ocazia de a împărtăși ceea ce a învățat. Mulțumiți participanților pentru prezența la întâlnire și stabiliți împreună pașii următori. Facilitatorul va reaminti locul următoarei întâlniri, tematica următoarei întâlniri pentru a stârni curiozitatea, sarcinile pe care și le-au delegat pentru a se pregăti cu privire la următoarea întâlnire și va semna lista de prezență.

7. PAȘII URMĂTORI

Facilitatorul va mulțumi pentru participare, va reaminti locul următoarei întâlniri, ora întâlnirii, importanța participării la toate întâlnirile (sau, în cazul în care nu pot participa la următoarea întâlnire, cum pot să afle când are loc următoarea întâlnire), ce vor face în următoarea întâlnire pentru a stârni curiozitatea și entuziasmul. De asemenea, înainte să plece, participanții vor fi rugați să completeze lista de prezență a întâlnirii în care să își lase datele de contact (e-mail și telefon) pentru a putea fi contactați de către facilitator.

Bibliografie:

- Papp D. J., Kelemen Katalin. 2013. *Copiii și natura – Culegere de jocuri în natură*, POS MEDIU: „Pentru natură și comunități locale - bazele unui management integrat Natura 2000 în zona Hârțibaciu - Târnava Mare - Olt”, cofinanțat din Fondul European de Dezvoltare Regională, Asociația „Grupul Milvus”, Târgu-Mureș
- Greeninitiative, Viitor Plus. 2015. *Culegerea verde, Auxiliar didactic pentru opționalul Ecoeducație pentru Școli verzi*, editat în cadrul proiectului Platforma Școli verzi
- Pasaniuc J, 2015, *Metode creative folosite în activitățile de tineret*, Fundația Life – Centrul de resurse și informații pentru organizații
- Nwabia K. C. 2011. *Orașul care a dispărut*. Coresi, București
- National Wildlife Federation. 2015. Disponibil la: <https://www.nwf.org/Wildlife/Threats-to-Wildlife.aspx>

Materiale suport:

- Anexa 1: Poveste – Orașul care a dispărut

7. Amenințări la adresa zonelor de sălbăticie

ANEXA 1: Orașul care a dispărut

Cu mulți ani în urmă, într-un ținut foarte îndepărtat, exista un oraș foarte mare și înfloritor înconjurat de o pădure vastă. Orașul fusese binecuvântat din belșug cu bogății naturale și, astfel, locuitorii acestuia erau foarte bogați. Într-o zi, pentru a putea mări averea orașului, primarul a hotărât să înceapă să exporte cherestea în alte orașe și țări din întreaga lume. Primarul și majoritatea locuitorilor credeau că ar fi un mod destul de ușor de a câștiga mulți bani din moment ce arborii erau din natură, iar ei credeau că pot trăi și fără aceștia.

După ce a reușit să-i convingă pe locuitorii orașului de avantajele acestui demers, s-au dus cu toții în pădure și au început să taie arborii. Vânzarea lemnului a adus oamenilor o avere nespus de mare, așa că au continuat și, pentru un timp, totul părea a fi bine.

După mulți ani în care au continuat să taie arbori, oamenii s-au trezit că vasta lor pădure a dispărut. Curând după aceea, a început sezonul ploios și, deoarece ploaia era foarte puternică, cantitatea mare de apă a cărat cea mai mare parte a pământului unde fusese odată pădurea, provocând astfel o alunecare de teren ce a trecut prin oraș, distrugând drumuri și case. Zdruncinați și îngrijorați, locuitorii orașului s-au dus la primar și s-au plâns de pagubele produse spunând: „Ce se întâmplă?”, „Așa ceva nu s-a mai întâmplat niciodată”, dar primarul răspundea „Nu-i nimic, este doar ceva neobișnuit din partea naturii, nu trebuie să ne îngrijorăm. Orașul nostru este bogat și ne putem permite să plătim cu ușurință reparațiile de pe urma ploilor și a alunecărilor de teren”. Liniștiți de aceste explicații, oamenii au plecat acasă în timp ce primarul a cheltuit o sumă enormă de bani pentru repararea pagubelor produse de ploi.

La puțin timp după aceea, un grup de cetățeni a venit la biroul primarului plângându-se amarnic: „Au dispărut toate animalele, nu am dat nici măcar peste un iepure sălbatic. Unde s-or fi dus?”, au întrebat. Primarul s-a uitat surprins la ei și a răspuns, „De ce mă întrebați pe mine? Sunt cumva tatăl tuturor animalelor?”

Vizibil iritat, acesta a continuat, „Nu am nicio idee unde s-or fi dus toate animalele, dar cu siguranță nu sunt în casa mea!”. Fără să poată primi răspunsurile pe care și le-ar fi dorit, oamenii au părăsit biroul primarului dezamăgiți și îngrijorați, încercând să-și dea seama unde s-au dus toate animalele care nu cu mult timp în urmă erau peste tot în pădure.

În următoarele câteva luni, orașul ajunsese să nu își mai poată hrăni locuitorii fiindcă alunecările de teren distruseseră pământul fertil, făcând cultivatul imposibil. Primarul orașului a trebuit să recurgă la importatul mâncării de care era nevoie ca să-i hrănească pe locuitori, iar acest lucru a costat foarte mulți bani. După o vreme, orașul a rămas fără bani din cauza numeroaselor pagube provocate de inundații, a reparațiilor alunecărilor de teren și a importului constant de mâncare. De parcă nu era de ajuns, din motive pe care locuitorii orașului nu și le puteau explica, temperatura crescuse, iar căldura devenise insuportabilă. Și, mai rău, vânturile uscate au cărat tone de praf și nisip din locuri îndepărtate, acestea așezându-se peste tot orașul. Din această cauză, orașul, care nu demult avusese o vegetație bogată, arăta acum mai mult ca un deșert.

Primarul orașului s-a hotărât să ceară răspunsuri experților. „De ce orașul nostru este pe moarte?” l-a întrebat el pe cercetător. Acesta și-a ridicat privirea către primar și i-a spus: „Ei bine, pentru că ați tăiat toți arborii din pădure”. Tulburat de răspuns, primarul a întrebat: „Ce vrei să spui? Cum ar putea tăierea unor arbori să facă atât de mult rău orașului nostru? Explică-mi, te rog!”. Savantul a început să-i spună, cu o voce gravă, cum tăierea pădurii a declanșat un lanț de evenimente care au adus orașul în starea în care se află acum.

„Ei bine, domnule primar, începu el, se pare că pădurea și arborii săi joacă un rol mult mai important în supraviețuirea noastră decât am crezut noi vreodată”, continuă el. „Vedeți dumneavoastră, rădăcinile arborilor țineau pământul laolaltă și când nu au mai existat arborii, nimic nu a mai împiedicat ploile să care cu ele pământul și să creeze alunecările de teren și pierderea pământului fertil, acestea, la rândul lor, provocând pagube și făcând imposibilă cultivarea mâncării”. Primarul stătea în scaunul lui uimit și asculta în continuare.

„De asemenea, tot ca rezultat al tăierii arborilor, animalele și-au pierdut adăpostul lor natural, iar în timp ce unele au murit, celelalte au plecat în căutarea unui adăpost altundeva”. Ștergându-și sudoarea rece de pe frunte, primarul a întrebat apoi: „Și ce e cu temperatura ridicată și valurile de căldură?”.

Cercetătorul i-a răspuns: „Frunzele și crengile arborilor protejau pământul de căldura soarelui și, de asemenea, păstrau atmosfera răcoroasă și aerul proaspăt. După tăierea lor, nu a mai rămas nimic care să ne protejeze de căldura soarelui, iar acest lucru a făcut și mai rapidă transformarea ținutului într-un deșert.”

Realizând că ideea sa de a face profit vânzând cherestea era principala cauză a problemelor orașului, primarul a întrebat disperat: *„Ce mai putem face ca să reparăm totul?”*, la care cercetătorul i-a spus, *„Am mai putea avea o șansă, trebuie însă să cumpărăm multe răsaduri și să refacem pădurea, dar, înainte de asta, ar trebui să cumpărăm tone de pământ fertil, căci altfel pomii n-ar putea să crească”*. Văzând privirea sumbră a primarului, savantul îl întreabă: *„Nu se poate să nu mai avem ceva bani rămași din vândutul cherestelei, nu?”*, iar primarul dădu din cap, spunând încet: *„Orașul este falit, nu mai avem bani și suntem datori vânzătorilor. Se pare că am cheltuit tot ce aveam ca să reparăm problemele pe care tot noi le-am cauzat. N-a mai rămas nimic de făcut!”*. Devastat, cercetătorul l-a întrebat apoi: *„Atunci ce am câștigat din tăierea pădurii și tot restul?”*, la care primarul, cu o voce gravă și pătrunzătoare, i-a răspuns *„Nimic! Absolut nimic...”*

Deoarece n-ar fi putut îndura să fie învinuit de către locuitorii orașului pentru toate problemele cauzate, în noaptea aceea, când toată lumea dormea, primarul și-a împachetat în liniște tot ce avea, s-a urcat în mașină și a condus cât mai departe de oraș, fără a se mai întoarce vreodată. Zilele treceau și cum tot nu reușeau să îl găsească pe primar, iar condițiile de viață deveniseră insuportabile, locuitorii au părăsit orașul unul câte unul până când acesta a ajuns complet părăsit.

Mulți ani mai târziu, o echipă de turiști care auziseră de legenda unui oraș care fusese odată prosper au urmat o hartă care i-a condus acolo unde ar fi trebuit să fie acesta. Când au ajuns, au găsit doar rămășițele unui oraș acoperit aproape cu totul de nisipurile deșertului. În timp ce explorau una dintre clădirile demult abandonate, unul dintre turiști a găsit un jurnal pe jos. După ce a șters straturile de praf ce îl acopereau, a deschis jurnalul și a citit cuvintele de pe prima pagină.

„Către oricine citește acest jurnal: eu eram responsabil pentru acest oraș odată verde și prosper, cel care a dat la schimb bogățiile naturale pentru profituri rapide și care ajuns să plătească cu vârf și îndesat pentru asta. Să nu faceți aceeași greșală!”

SFÂRȘIT

Adaptare după **Orașul care a dispărut, Kingsley Chibuzor Nwabia**

8. Ce putem face pentru conservarea zonelor de sălbăticie?

Obiective specifice de învățare:

(cunoștințe, abilități, atitudini/valori)

- (C) Explică de ce este important să avem grijă de zonele de sălbăticie din regiune
- (C) Definește ce este sustenabilitatea și dezvoltarea durabilă
- (C) Exemplifică tipuri de soluții și modele de dezvoltare durabilă
- (A) Descrie modul în care propriul stil de viață poate contribui la protejarea zonelor de sălbăticie din regiune

Concepte-cheie:

Stil de viață Sustenabilitate Dezvoltare durabilă

PLANUL DE ACTIVITĂȚI

Activități	Metode folosite	Timpul recomandat	Materialele necesare
1. Bun venit și introducere	Prezentare	5 minute	Suport vizual (flipchart, tablă, hârtie etc.)
2. Băiatul și steluțele de mare	Povestire	25 minute	Povestea printată (Anexa 1)
3. Activități care pot duce la conservarea zonelor de sălbăticie	Lucru pe grupe Discuție facilitată	75 minute	Hârtie flipchart, markere, creioane colorate, lipici, reviste vechi, foarfece
4. Stil de viață, sustenabilitate, dezvoltare durabilă	Grupe de lucru Discuție facilitată	35 minute	Hârtie flipchart, markere,
5. Fixare și evaluare – Am învățat...	Joc de recapitulare/fixare	15 minute	Anexa 2 printată
6. Pașii următori	Discuție de grup	10 minute	Lista de prezență

Notă:

Înainte de organizarea acestei întâlniri facilitatorul va citi capitolul „Ce putem face pentru conservarea zonelor de sălbăticie” din Ghid.

Timpul total estimat: 2 ore, 45 minute

1. OBIECTIVELE ȘI AGENDA ÎNTÂLNIRII

5 MINUTE

Facilitatorul va prezenta care sunt obiectivele întâlnirii, ce tipuri de activități vor avea loc în cadrul întâlnirii (fără a intra în detaliu) și care este durată întâlnirii. Scopul întâlnirii este de a identifica o serie de soluții care pot duce la conservarea zonelor de sălbăticie din regiune.

2. POVESTE - BĂIATUL ȘI STELUȚELE DE MARE

25 MINUTE

Scop

Următoarea poveste, chiar dacă e o ficțiune, prezintă o situație ipotetică în care este reliefată importanța implicării personale care poate produce schimbări majore.

Pregătire și facilitare

Facilitatorul sau unul dintre participanți va citi sau spune povestirea din Anexa 1, rugând grupul să stea cât mai comod. Este important ca povestirea să fie cursivă și intonată potrivit, astfel încât cei care ascultă să poată fi introduși în atmosfera specifică povestirii.

ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE

- Cum v-ați simțit ascultând povestirea?
- Ce s-a întâmplat în povestire?
- Ce părere aveți despre ceea ce a făcut băiatul?
- A fost suficient gestul lui de a salva primele steluțe de mare?
- Ce semnificații are această povestire?
- Cum se leagă această povestire de subiectul întâlnirii noastre?
- Care sunt câteva lecții pe care le putem lua din această povestire?
- Puteți da un exemplu cu privire la un lucru pe care l-ați putea face pentru a proteja mediul înconjurător/zonelor de sălbăticie?
- Te poți imagina făcând ceva similar peste două săptămâni?
- Ce crezi că ar fi cel mai dificil când vei încerca să faci asta?

3. ACTIVITĂȚI CARE POT DUCE LA CONSERVAREA ZONELOR DE SĂLBĂTICIE

75 MINUTE

Scop

Scopul acestei activități este de a identifica, împreună cu participanții, o serie de soluții care pot duce la conservarea zonelor de sălbăticie.

Pregătire și facilitare

Facilitatorul notează pe o coală de flipchart întrebarea: *Cine e responsabil pentru protejarea parcului nostru și a zonelor de sălbăticie?*

Rolul facilitatorului este să noteze ideile participanților pe flipchart/tablă. După 10 minute, facilitatorul va face o sinteză a ideilor exprimate de către participanți, apoi activitatea continuă cu împărțirea participanților în patru grupe de lucru.

Fiecare grupă va fi invitată ca pentru următoarele 10 minute să se gândească la diferite tipuri de activități care pot fi făcute pentru conservarea zonelor de sălbăticie din perspectiva autorităților (la nivel european sau local). După colectarea răspunsurilor, facilitatorul va completa lista cu informații din Ghid, din capitolul „Ce putem face pentru conservarea zonelor de sălbăticie? Ce pot face autoritățile și organizațiile non-guvernamentale”.

În plus, facilitatorul poate întreba participanții despre diferențele dintre termenii „Protecția sălbăticiei”, „Reconstrucția (ecologică)” și „Resălbăticirea” și poate pregăti, pe o foaie de flipchart, definițiile din Ghid. Pentru Resălbăticire poate fi prezentat din Ghid studiul de caz cu reintroducerea zimbrului în Munții Țarcu din Carpații Meridionali.

După această activitate aceleași grupe de lucru sunt invitate să analizeze ce ar putea face participanții, la nivel individual sau în grup, pentru a proteja zonele de sălbăticie. Grupurile primesc coli de flipchart și markere și au la dispoziție 15 minute să răspundă la întrebarea „Ce am putea face noi?”. La sfârșit, fiecare grup este invitat să prezinte rezultatele obținute. După prezentările făcute, facilitatorul va face o sinteză a rezultatelor și va completa lista cu activități prezentate în Ghid, subcapitolul: „Ce putem face noi”.

Facilitatorul își poate pregăti pe o foaie de flipchart exemple de activități din ghid, cum sunt cele de mai jos:

- Informare cu privire la beneficiile multiple furnizate de zonele de sălbăticie
- Desfășurarea de campanii de informare și conștientizare dedicate atât persoanelor care frecventează aceste zone, cât și celor care intenționează să o facă
- Alcătuirea unor grupuri de inițiativă locală/regională sau națională
- Implementarea de proiecte cu caracter educațional
- Respectarea anumitor reguli și principii atunci când vizităm zonele de sălbăticie. Exemple:
 - Călătorește și campează numai pe suprafețe durabile
 - Ocupă-te de deșeuri în mod corespunzător
 - Lasă totul exact cum ai găsit
 - Redu impactul focului de tabără
 - Respectă flora și fauna sălbatică
 - Respectă-i pe ceilalți vizitatori

Pentru o prezentare detaliată vezi principiile „Nu lăsa urme” prezentate în Ghid.

După ce participanții au făcut observații și comentarii cu privire la lista de mai sus, facilitatorul întreabă: *Care dintre activitățile menționate mai sus pot fi influențate de clubul nostru de sălbăticie prin implementarea proiectelor?*

Facilitatorul notează pe flipchart răspunsurile participanților. Acestea pot constitui idei de proiecte care pot fi implementate în viitor de către membrii clubului.

4. STIL DE VIAȚĂ, SUSTENABILITATE, DEZVOLTARE DURABILĂ

35 MINUTE

Scop

Participanții vor avea ocazia de a înțelege mai bine legăturile care se stabilesc între stilul de viață pe care îl avem fiecare și modul în care acesta are efecte asupra mediului înconjurător și implicit asupra zonelor de sălbăticie din regiune.

Pregătire și facilitare

Facilitatorul împarte coala de flipchart în trei coloane pe care scrie: stil de viață, sustenabilitate, dezvoltare durabilă, apoi invită participanții să definească fiecare dintre acești termeni. După contribuțiile participanților, facilitatorul va împărtăși definițiile acestor termeni, pe care le va avea pregătite în avans pe o coală separată de flipchart.

Mențiunea facilitatorului

Sustenabilitate – calitatea de a nu epuiza resursele naturale sau de a avea un impact negativ asupra mediului înconjurător susținând în acest fel, pe termen lung, echilibrul ecologic și, implicit, posibilitatea oamenilor de a beneficia de resurse și de serviciile ecosistemelor

Stil de viață – obiceiurile, atitudinile, gusturile, standardele morale, nivelul economic etc., care, luate împreună, constituie modul de a trăi al unui individ sau al unui grup

Dezvoltare durabilă – dezvoltarea care urmărește satisfacerea nevoilor prezentului fără a compromite posibilitatea generațiilor viitoare de a-și satisface propriile nevoi

Facilitatorul împarte apoi participanții în grupe mai mici, de trei-patru persoane, și invită grupurile să se gândească la modul în care stilul de viață afectează natura.

Sarcina fiecărui grup va fi să alcătuiască o hartă a influențelor sau o altă reprezentare grafică care să surprindă efectul de undă al diferitelor acțiuni umane (efectul de undă este ca atunci când arunci o piatră în apă și se formează valuri concentrice care se întind, unul după altul, până ajung la mal). Fiecare grup este invitat să se gândească la o serie de activități. Facilitatorul le poate da câteva exemple: risipa de hârtie, nereciclarea peturilor din plastic și poluarea, consumul de fructe și alimente aduse din alte părți ale lumii care

nu încurajează producătorii locali și creșterea economiei locale, dușuri foarte lungi și apa lăsată să curgă în timpul spălatului pe dinți, computerul lăsat deschis pe timpul nopții etc.

Grupurile primesc o coală de flipchart, markere, creioane colorate, lipici, reviste vechi și foarfece. După 20 minute, grupurile sunt invitate să trimită un reprezentant care să prezinte rezultatele muncii. După prezentare, restul participanților sunt invitați să contribuie cu comentarii, observații, adăugiri. La sfârșit, facilitatorul închide activitatea cu un set de întrebări de reflecție:

ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE

- Cum vi s-a părut activitatea?
- Ce ați descoperit despre efectele activităților vieții de zi cu zi ale oamenilor asupra zonelor de sălbăticie?
- Cum sunt legate între ele obiceiurile individuale și sustenabilitatea?
- Cum afectează lipsa unei gândiri sustenabile zonele de sălbăticie din regiune?
- Care ar fi câteva activități de dezvoltare durabilă care pot fi promovate în regiunea noastră și care ar putea duce la conservarea zonelor de sălbăticie?
- Care ar fi o decizie individuală legată de stilul de viață și care, o dată luată, să poată contribui la schimbarea situației prezente?

5. EVALUARE – ASTĂZI AM ÎNVĂȚAT...

15 MINUTE

Scop

Această activitate are scopul de a-i stimula pe tineri să reflecteze și să evalueze cu privire la ceea ce au învățat pe parcursul întâlnirii.

Pregătire și facilitare

Facilitatorul printează și decupează în avans bilețelele de evaluare (Vezi Anexa 2_Am învățat) pe care sunt scrise propoziții nefinalizate (ex: Astăzi am învățat ..., Am descoperit..., Am realizat că..., Am fost surprins când..., Am fost puțin dezamăgit..., Îmi propun să..., Săptămâna viitoare aș vrea să..., Am simțit că..., Un lucru pe care am să-l fac de-acum diferit este..., Ceea ce a fost interesant pentru mine a fost... etc.).

Participanții sunt invitați să ia un bilețel, să-și ia două minute de reflecție după care să împărtășească cu restul grupului continuarea propoziției.

6. PAȘII URMĂTORI

După contribuția fiecăruia, facilitatorul le mulțumește participanților pentru prezența la întâlnire și, împreună cu aceștia, sunt stabiliți pașii următori: locul și tematica următoarei întâlniri, sarcinile de lucru pentru a pregăti următoarea întâlnire, alte informații referitoare la club și administrarea acestuia și se semnează lista de prezență.

Bibliografie:

- Dictionary.com, „sustainability”. 2015. Disponibil la: <http://dictionary.reference.com/browse/sustainability>
- Dictionary.com, „lifestyle”. 2015. Disponibil la: <http://dictionary.reference.com/browse/lifestyle>
- Report of the World Commission on Environment and Development: Our Common Future. Disponibil la: <http://www.eytv4scf.net/wced-ocf.htm>
- 50 Ways to Help the Planet. 2015. Disponibil la: <http://www.50waystohelp.com/>
- Pro Alpin. 2014. Cele 7 principii ale “nu lăsa nici o urmă” – sau cum să nu ai un impact major asupra naturii, când o vizitezi. Document disponibil la: <http://www.proalpin.ro/blog/cele-7-principii-ale-nu-lasa-nici-o-urma-sau-cum-sa-nu-ai-un-impact-major-asupra-naturii-cand-o-vizitezi/>

Materiale suport:

- Anexa 1: Băiatul și steluțele de mare, Anexa 2: Am învățat...

**Ce putem face pentru conservarea
zonelor de sălbăticie?**

ANEXA 1: Băiatul și steluțele de mare

○ teribilă furtună se abătuse asupra mării. Vântul sufla înghețat, brăzdând apa și înălțând-o în valuri uriașe care se repezeau spre mal lovindu-l cu putere și producând curenți care pătrundeau în adânc ca plugurile de oțel. Valurile smulgeau din loc viețuitoarele marine, crustaceele și moluștele, purtându-le la zeci de metri de țărm.

Atunci când furtuna se potoli, la fel de repede precum se și pornise, apa se domoli și se retrase. Acum plaja era o imensă întindere de noroi unde se zvârcoleau în agonie sute de stele marine. Erau atât de multe încât plaja părea că devenise rozalie.

Acest lucru făcu să vină multă lume pe acea parte a coastei. Sosiră acolo și echipe de la diverse televiziuni pentru a filma straniu fenomen.

Stelele marine erau aproape nemișcate. Trăgeau să moară.

În mulțime era și un copil care privea cu ochii plini de tristețe micuțele stele de mare. Cu toții se uitau și nimeni nu făcea nimic. Dintr-odată copilul își scoase încălțăminte și fugi pe plajă. Se aplecă și culese cu mânuțele sale trei steluțe de mare, apoi, luând-o la fugă, le duse în apă. După aceea, se întoarse înapoi și repetă operațiunea.

De pe parapet, un om strigă spre el:

- Dar ce faci, băiete?

- Arunc în apă stelele de mare. Altfel vor muri toate pe plajă, răspunse copilul fără a se opri din fugă.

- Dar pe plaja asta sunt sute și sute de stele de mare! Cu siguranță nu ai să poți să le salvezi pe toate. Sunt prea multe!, mai strigă bărbatul. Ca să nu mai spunem că la fel se întâmplă și pe alte plaje de-a lungul coastei! Nu poți schimba lucrurile!

Copilul zâmbi, se aplecă și mai culese o stea de mare și, aruncând-o în apă, răspunse:

- Iată că am schimbat lucrurile pentru aceasta!

Bărbatul rămase o clipă mut, apoi se aplecă, își scoase pantofii și șosetele și coborî și el pe plajă. Începu să adune stele de mare și să le arunce în apă. O clipă mai târziu coborâră încă două fete și astfel erau deja patru persoane care aruncau stele marine în apă. După alte câteva minute erau cincizeci, apoi câteva sute de persoane care aruncau stele de mare în apă. Astfel fură salvate toate." (Bruno Ferrero)

**Ce putem face pentru conservarea
zonelor de sălbăticie?**

ANEXA 2: Am învățat...

Am învățat...	Am descoperit...	Am înțeles că...
Am fost surprins când...	Am fost puțin dezamăgit când...	Cel mai interesant a fost...
Îmi propun să...	Săptămâna viitoare aș vrea să...	Am simțit că...
Un lucru pe care am să-l fac diferit de-acum înainte...	Consider că această întâlnire m-a ajutat să...	Cred că...
Cel mai important pentru mine a fost...	Mi-aș dori ca...	Am luat în considerare ...
Mi-a plăcut când...	Ceea ce aș vrea să schimb este...	Ceea ce aș vrea să aplic în viața mea este...
Pentru mine, concluzia întâlnirii este...	Cea mai importantă lecție pe care o iau cu mine este...	Cred că ceea ce pot aplica în viața mea de acum înainte este...

9. Zone de sălbăticie din regiunea noastră

Obiective specifice de învățare:

(cunoștințe, abilități, atitudini/valori)

(C) Descrie zonele de sălbăticie din propriul parc național sau natural pe baza unor caracteristici prestabilite

(A) Identifică caracteristici specifice din zona în care trăiesc

(A) Arată interes pentru a cunoaște mai bine zona și speciile specifice regiunii

Concepte-cheie:

○ Parc național ○ Parc natural ○ Specii caracteristice zonelor sălbatice

PLANUL DE ACTIVITĂȚI

	Activități	Metode folosite	Timpul recomandat	Materialele necesare
	1. Bun venit și introducere	Prezentare	5 minute	Suport vizual (flipchart, tablă, hârtie etc.)
	2. Elefant, girafă, palmier	Joc de energizare	10 minute	
	3. Ambasadori ai zonelor de sălbăticie din regiunea noastră	Mozaic	55 minute	Exemplare cu descrierea parcului din Ghid, hârtie flipchart, post-it-uri, markere, reviste vechi, lipici, foarfece
	4. Să explorăm împreună	Lucru pe perechi	30 minute	Hărți cu parcul național/natural din regiune
	5. Recapitulare... cu mimă	Mimă	35 minute	Bilețele cu detalii geografice, viețuitoare, specii de plante, activități de turism promovate specifice parcului național/natural
	6. Fixare și evaluare - Pictură murală de grup	Joc de recapitulare/ fixare	15 minute	Hârtie flipchart, markere, carioci/ creioane colorate
	7. Pașii următori	Discuție de grup	10 minute	Lista de prezență

Notă:

Înainte de organizarea acestei întâlniri facilitatorul va citi informații despre propriul parc din partea II din Ghid.

Timpul total estimat: **2 ore, 40 minute**

1. OBIECTIVELE ȘI AGENDA ÎNTÂLNIRII

5 MINUTE

Facilitatorul va prezenta care sunt obiectivele întâlnirii, ce tipuri de activități vor avea în cadrul întâlnirii (fără a intra în detaliu) și care este durata întâlnirii. Scopul întâlnirii este de a identifica caracteristicile parcurilor din regiune.

2. ELEFANT, GIRAFĂ, PALMIER

10 MINUTE**Scop**

Acesta este un joc de energizare și creștere a atenției.

Pregătire și facilitare

Participanții sunt invitați să stea în picioare și să formeze un cerc. O persoană se va afla în mijloc. Aceasta va indica un membru din cerc care, împreună cu vecinii, va trebui să formeze ceea ce strigă. De exemplu, dacă strigă elefant, persoana din mijloc va forma un trunchi de elefant, punându-și brațele în fața sa, încrucișate la încheietura palmelor, persoanele de pe fiecare parte a persoanei respective vor forma urechile, aplecându-se spre aceasta cu mâinile la gură, ca și cum i-ar șopti ceva. Girafă: persoana din mijloc va ridica brațele întinse și cu degetele strânse deasupra capului; vecinii se vor ține de mijlocul celui din mijloc, aplecându-se. Palmierul: persoana din mijloc va ridica brațele deasupra capului în formă de "y" cu degetele deschise; vecinii vor face același lucru înclinându-se în exterior.

Jocul trebuie jucat în ritm rapid și se pot folosi și alte nume de specii (ex: Pinul negru de Banat, urs, racul de ponoare), obiecte etc. (joc preluat din *100 idei de educație non-formală*, Organizația Națională Cercetării României).

3. AMBASADORI AI ZONELOR DE SĂLBĂTICIE DIN REGIUNEA NOASTRĂ

55 MINUTE

Varianta 1

Scop

Activitatea își propune să sprijine participanții în descoperirea principalelor caracteristici ale parcurilor naționale sau naturale din regiunea lor, într-un mod interactiv, folosind tehnica mozaicului. În cadrul acestei tehnici fiecare membru al grupului devine expert într-o anumită problemă a parcului propusă spre analiză astfel încât să poată acționa ca ambasador al parcului respectiv.

Pregătire și facilitare

Varianta 1: Facilitatorul printează sau face copii xerox din Ghid în trei exemplare cu descrierea parcului din regiunea în care se află clubul de sălbăticie.

Grupul de participanți este împărțit în trei subgrupe, iar facilitatorul distribuie fiecărei grupe unul dintre exemplarele cu descrierea parcului din regiune.

Facilitatorul va menționa că participanții din aceste subgrupe vor trebui să devină experți într-una dintre următoarele teme specifice parcului: **Grupa 1** experți în Descrierea generală a parcului (limite, localități, puncte de acces), **Grupa 2** experți în sălbăticie (flora și fauna parcului – specii caracteristice zonelor de sălbăticie), **Grupa 3** experți în activitățile umane și turismul specific zonei. Ei vor trebui să discute conținutul temei specific grupului lor, să îl înțeleagă cât mai bine și adecvat pentru că, ulterior, vor trebui să prezinte ceea ce au învățat și colegilor lor din celelalte grupe, fiind responsabili de rezultatele învățării.

Experții au la dispoziție 20 minute pentru a studia și aprofunda împreună materialul distribuit și se gândesc la modalități eficiente de „predare” a respectivului conținut, precum și la verificarea modului în care s-a realizat înțelegerea acestuia de către colegii din grupul cooperativ. Vor avea la dispoziție materiale (coli de flipchart, post-it-uri, markere) pe care le pot folosi pentru a-și atinge obiectivele de „predare” a respectivului conținut.

După expirarea timpului de lucru, se constituie noi grupe în care vor fi incluși câte un reprezentant din celelalte grupe de experți. Acum fiecare expert predă conținuturile aferente temei sale iar fiecare membru al grupului are sarcina de a reține cunoștințele pe care le transmit colegii lui, experți în diferite probleme.

Timpul de lucru este de 25 minute. Facilitatorul monitorizează procesul asigurându-se că informațiile și cunoștințele se transmit și asimilează corect. Dacă participanții se împotmolesc, facilitatorul îi ajută să depășească situația. Este important ca toți membrii grupului să participe la discuții.

Varianta 2

Scop

Activitatea își propune să sprijine participanții în descoperirea principalelor caracteristici ale parcurilor naționale sau naturale din regiunea lor, într-un mod interactiv.

Pregătire și facilitare

Participanții sunt împărțiți în grupe și au sarcina de a construi o campanie de promovare a parcului lor pentru a atrage vizitatori. Una dintre activități poate fi realizarea unui slogan și a unui afiș. Pentru acestea sunt rugați să se gândească la cele mai reprezentative elemente care pot fi promovate (ce are parcul lor deosebit și nu au celelalte parcuri, ce activități le pot oferi turiștilor care vin să viziteze (observarea speciilor-cheie, ture cu bicicleta, vinderea de suvenir realizate de meșteri locali etc.). După ce au identificat „punctele tari” ale parcului, pot realiza sloganul și afișul de promovare. Pentru realizarea afișului pot folosi reviste vechi sau poze cu specii și alte elemente din natură (ex: frunze uscate). Afișul poate fi înmănat apoi reprezentanților parcurilor din regiune sau poate fi expus în locuri publice în comunitate.

Activitățile se încheie cu o sesiune de întrebări de reflecție.

ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE

- Ce ați avut de făcut pe parcursul activității?
- Cum vi s-a părut această metodă de lucru?
- Cum v-ați simțit în postura de experți?
- Ce vi s-a părut cel mai greu? Ce a fost ușor?
- Ce ați învățat nou despre parc?
- De ce alte informații credeți că ați mai fi avut nevoie? Unde puteți găsi aceste informații?
- Cum veți folosi ceea ce ați învățat în această activitate?

4. SĂ EXPLORĂM ÎMPREUNĂ

30 MINUTE

Scop

Scopul următoarei activități este de a le oferi participanților posibilitatea de a explora, pe baza hărții parcului, câteva dintre elementele specifice (cum ar fi principalele trasee turistice, localitățile, limitele fiecărui parc, sediul parcului etc.).

Pregătire și facilitare

Facilitatorul pregătește hărți cu parcul din regiune (harta fiecărui parc este prezentată în Ghid). Grupul de participanți este împărțit în perechi. Fiecare pereche primește o hartă și are ca sarcină, pentru următoarele 20 minute, să identifice:

- Traseele turistice
- Obiectivele turistice/Punctele de atracție
- Localitățile
- Limitele parcului, drumurile și punctele de acces

După expirarea timpului, facilitatorul nominalizează câteva perechi pentru a prezenta în fața tuturor participanților elementele menționate mai sus.

5. RECAPITULARE... CU MIMĂ

35 MINUTE

Această activitate are scopul de a-i stimula pe tineri să recapituleze ceea ce au învățat pe parcursul întâlnirii într-un mod amuzant.

Pregătire și facilitare

Facilitatorul pregătește în avans bilețele cu detalii despre parcul lor, care pot fi mimate de către participanți (exemplu: detalii geografice, viețuitoare, specii de plante, activități de turism promovate). Grupul de participanți este împărțit în două. Bilețelele sunt puse într-un recipient, iar grupele, una câte una, vor delega un reprezentant care va extrage un bilețel, își va lua un minut de reflecție și va încerca să mimeze ceea ce este scris pe el pentru coechipierii săi. Dacă în termen de 3 minute coechipierii nu reușesc să ghicească, este invitată să participe echipa adversă. Pentru fiecare conținut ghicit se primește un punct. Operațiunea se repetă pentru cealaltă echipă și, la fel, până când sunt epuizate toate bilețelele. La final se compară punctajele.

6. EVALUARE. PICTURĂ MURALĂ DE GRUP

15 MINUTE

Această activitate are scopul de a-i stimula pe tineri să reflecteze și să evalueze cu privire la ceea ce au învățat pe parcursul întâlnirii.

Pregătire și facilitare

Facilitatorul lipește pe perete o bucată mare de hârtie (suficient de lungă astfel încât toți participanții să poată scrie pe ea în același timp. Fiecare participant trebuie să deseneze o imagine care să reprezinte ceea ce au învățat ei în timpul întâlnirii. Apoi, facilitatorul invită participanții să ghicească ce reprezintă fiecare imagine.

7. PAȘII URMĂTORI

După contribuția fiecăruia, facilitatorul le mulțumește participanților pentru prezența la întâlnire și, împreună cu aceștia, sunt stabiliți pașii următori: locul și tematica următoarei întâlniri, sarcinile de lucru pentru a pregăti următoarea întâlnire, alte informații referitoare la club și administrarea acestuia și se semnează lista de prezență.

Bibliografie:

- Dumitru I. 2000. *Dezvoltarea gândirii critice și învățarea eficientă*, Editura de Vest, Timișoara
- Inner Space Journal. 2012. Metode și tehnici de învățare prin colaborare (interactive) – mozaicul. Document disponibil la: <https://inner-space-journal.wordpress.com/2012/10/15/metode-si-tehnici-de-invatare-prin-colaborare-interactive-mozaicul/>
- Parcul Național SEMENIC – CHEILE CARAȘULUI. 2015. Disponibil la: <http://www.pnscc.ro/>
- Cheile Carașului. 2015. Disponibil la: https://ro.wikipedia.org/wiki/Cheile_Cara%C8%99ului
- Parcul Național SEMENIC – CHEILE CARAȘULUI. Trasee turistice. 2015. Disponibil la: <http://www.pnscc.ro/trasee-turistice>
- Parcul Național Cheile Nerei – Beușnița. 2015. Disponibil la: <http://www.cheilenereibeusnita.ro/>
- Cheile Nerei – Beușnița. 2015. Disponibil la: https://ro.wikipedia.org/wiki/Cheile_Nerei_-_Beu%C8%99ni%C8%9Ba
- Parcul Național Cheile Nerei – Beușnița. Atracții turistice. 2015. Disponibil la: <http://www.cheilenereibeusnita.ro/index.php/atractii-turistice>
- Parcul Natural Porțile de Fier. 2015. Disponibil la: <http://www.pnportiledefier.ro/>
- Parcul Natural Porțile de Fier. 2015. Disponibil la: https://ro.wikipedia.org/wiki/Parcul_Natural_Por%C8%9Bile_de_Fier
- Parcul Natural Porțile de Fier. Trasee turistice. 2015. Disponibil la: <http://www.pnportiledefier.ro/trasee.html>
- Parcul Național Domogled – Valea Cernei. 2015. Disponibil la: <http://www.domogled-terna.ro/>
- Parcul Național Domogled – Valea Cernei. Trasee turistice. 2015. Disponibil la: http://www.domogled-terna.ro/traseele_turistice.html
- Parcul Național Retezat. 2015. Disponibil la: <http://retezat.ro/>
- Parcul Național Retezat. 2015. Disponibil la: https://ro.wikipedia.org/wiki/Parcul_Na%C8%9Bional_Retezat
- 10 Great Ways to Close a Session. 2015. Disponibil la: <http://www.rttworks.com/www.rttworks.com/images/downloads/Closers.HTML>
- Greeninitiative, WWF, Viitor Plus. *Culegerea verde*, Platforma Școli verzi
- Organizația Națională „Cercetașii României”. 2010. 101 idei de educație non-formală. Document disponibil la: <http://www.scout.ro/wp-content/uploads/2013/10/Manual-100-de-idei-de-educatie-non-formala.pdf>

10. Cum arată viitorul zonelor de sălbăticie din regiunea noastră?

Obiective specifice de învățare:

(cunoștințe, abilități, atitudini/valori)

(C) Cunoaște elemente specifice culturii unei comunități și cum acestea pot influența interacțiunea cu mediul natural și speciile-cheie din zonă (în acest caz – zimbrul)

(A) Identifică și împărtășește scenarii de viitor care iau în calcul specificul cultural al unei comunități și dezvoltarea pe termen lung, în armonie cu mediul natural și cu speciile-cheie din zonă (în acest caz – zimbrul)

(V) Este optimist cu privire la viitor și la modul în care propria implicare poate aduce o schimbare înspre bine în ceea ce privește natura din jur și comunitatea locală

Concepte-cheie:

⊙ Stil de viață ⊙ Sustenabilitate ⊙ Dezvoltare durabilă ⊙ Coeziune socială

PLANUL DE ACTIVITĂȚI

	Activități	Metode folosite	Timpul recomandat	Materialele necesare
	1. Bun venit și introducere	Prezentare	5 minute	Suport vizual (flipchart, tablă, hârtie etc.)
	2. Zimbrul pleacă după hrană	Joc de energizare	10 minute	Nu sunt necesare
	3. Citate despre viitor	Exercițiu în grup Discuție facilitată	20 minute	Anexa 1: Citate despre viitor
	4. Viitorul în scenarii Străvechea vale a zimbrilor	Lucru pe grupe Discuție facilitată	80 minute	Anexa 2: Scenarii, exemple de beneficii și amenințări din Ghid
	5. Arhitecții viitorului	Lucru pe grupe	35 minute	Hârtie flipchart, markere
	6. Fixare și evaluare – Am învățat...	Joc de recapitulare/ fixare	15 minute	
	7. Pașii următori	Discuție de grup	5 minute	Lista de prezență

Notă:

Înainte organizării acestei întâlniri facilitatorul va citi capitolul „Ce putem face pentru conservarea zonelor de sălbăticie” din Ghid.

Timpul total estimat: 2 ore, 50 minute

1. OBIECTIVELE ȘI AGENDA ÎNTÂLNIRII

5 MINUTE

Facilitatorul va prezenta care sunt obiectivele întâlnirii, ce tipuri de activități vor avea loc în cadrul întâlnirii (fără a intra în detaliu) și care este durata întâlnirii. Scopul întâlnirii este de a construi scenarii ipotetice cu privire la viitor pornind de la anumiți indicatori și de a identifica exemple de bună practică în ceea ce privește protejarea naturii din jur și a zonelor în care natura se guvernează după propriile reguli.

2. ZIMBRUL PLEACĂ DUPĂ HRANĂ

10 MINUTE**Scop**

Acesta este un joc de energizare.

Pregătire și facilitare

Jucătorii formează triade (grupuri de 3) și unul singur rămâne în afara grupurilor formate. Fiecare grup de 3 formează o „statuie vie”, astfel: cei doi din exterior ridică brațele în sus, precum ramurile arborilor și se prind de mâini, pentru a forma coronamentul unei păduri. Între ei, în „luminiș”, stă al treilea jucător, ținând mâinile sub formă de cornițe, pentru a reprezenta un zimbbru.

Jucătorul care este în afară strigă „zimbbru!”. Atunci toți zimbrii ies din pădure/luminiș și caută adăpost în alt luminiș. Jucătorul care era inițial afară, încearcă să intre el în locul unuia dintre zimbri. Scopul este să nu rămâi pe dinafară. O altă comandă pe care o poate striga jucătorul ne-pereche este „luminiș!”. Atunci zimbrii stau pe loc și toți cei care formau pădurile schimbă locul și formează noi păduri cu alți parteneri. O altă comandă este „zimbbru pleacă după hrană!” și atunci toți jucătorii schimbă locurile și creează noi formațiuni. Prin alternarea cuvintelor „zimbbru!”, „luminiș!”, „zimbbru pleacă după hrană!” - forfota și buna dispoziție vor crește din ce în ce mai mult.

3. CITATE DESPRE VIITOR

20 MINUTE**Scop**

Această activitate își propune să pregătească participanții cu privire la posibile scenarii în ceea ce privește o lume a viitorului și impactul acestora asupra zonelor de sălbăcie.

Pregătire și facilitare

Facilitatorul printează și pregătește în avans citatele despre viitor (vezi Anexa 1). Scaunele vor fi așezate în cerc astfel încât să se creeze o atmosferă prietenoasă, iar pe parcursul discuțiilor participanții să se poată vedea unul pe celălalt. Asezați citatele tipărite în mijlocul cercului și invitați participanții, unul câte unul, să aleagă un citat și să-l citească în fața întregului grup. Îndemnați tinerii să-și împărtășească gândurile și să facă comentarii cu privire la ceea ce tocmai au auzit. Se repetă procedura până când este citit ultimul citat.

Încheiați activitatea concluzionând rezultatul întregii discuții.

4. VIITORUL ÎN SCENARII (Străvechea vale a zimbrilor)

80 MINUTE**Scop**

Prin această activitate participanții vor înțelege că suntem conectați cu lumea înconjurătoare în mii de modalități, iar deciziile luate și modul de acțiune din ziua de azi își vor avea efectele în viitorul mai apropiat sau mai îndepărtat.

Este importantă înțelegerea faptului că viitorul depinde de atitudinea noastră din prezent și că dacă omenirea continuă să consume resursele naturale fără un mod de acțiune sustenabil viitorul poate aduce din ce în ce mai multe probleme.

Pregătire și facilitare

Facilitatorul împarte grupul în patru echipe (trebuie să existe cel puțin 4 participanți într-o echipă) și distribuie fiecărui grup foi de flipchart și carioci, plus câte o foaie cu profilul unei societăți imaginare (vezi Anexa 2). Spuneți grupului că vor juca un joc pe echipe, care îi va ajuta să înțeleagă mai bine modul în care acțiunile din prezent au efecte multiple în viitor.

Profilele societăților din viitor au la bază două mari caracteristici: pe de o parte modul în care au fost folosite resursele naturale, iar pe de altă parte anumite particularități culturale și sociale, precum ocupațiile

și sursele de venit, coeziunea dintre oameni, viziunea asupra naturii și a lumii, în general. Pe baza acestor caracteristici pot fi construite patru modele de societăți, ce locuiesc în patru regate.

Crearea cadrului și introducerea poveștii

Voinicul care are curajul să se aventureze peste munți poate ajunge în "Străvechea Vale a Zimbrilor", străjuită de pădure și traversată de un râu lung cu ape limpezi, ce curg fără întrerupere. În valea de legendă, odinioară forfotind de viață, au mai rămas 100 de falnici zimbri. Și vajnicii locuitori ai celor 4 regate dispuse de-a lungul văii:

1. Regatul de Aur
2. Regatul Zilei de Măine
3. Regatul Pajiștilor Smălțuite
4. Regatul Sufletului

Fiecare echipă primește o foaie (vezi Anexa 2) pe care este descrisă una din situațiile de mai sus. Pornind de la aceste elemente, cele patru echipe sunt rugate să:

- Construiască detalii despre regatul pe care îl reprezintă: aspect, blazon, alte detalii politice, sociale, culturale, economice - considerate relevante;
- Construiască un scenariu al viitorului, descris într-un document numit "Moștenire pentru urmași", și modul în care elementele particulare definite la primul punct influențează mediul înconjurător și populațiile de zimbri;
- Stabilească diferența între situația prezentă și scenariul propus, și de ce există această diferență;
- Stabilească ce influențe/motive au condus la respectivele schimbări (pot fi luate în calcul orice elemente care să contribuie la elaborarea scenariului respectiv: încălzirea globală, defrișarea pădurilor, stilul de viață, globalizarea, consumerismul, poluarea, supra-consumul, fragmentarea habitatelor cauzată de dezvoltare, braconajul, abandonarea proprietăților, îmbătrânirea, etc.)

Timpul de lucru pentru construirea scenariilor este de 45 de minute.

Participanții sunt atenționați că după construirea scenariilor – „Moștenirilor pentru urmași”, un Consiliu Suprem al Văii, care cuprinde reprezentanți aleși ai tuturor acestor regate, se va reuni pentru a prezenta și discuta aceste scenarii și problemele cu care s-au confruntat/se confruntă regatele lor, mediul înconjurător și populația de zimbri, simbolul Văii.

Înainte de reuniunea Consiliului Suprem al Văii, avertizați echipele că trebuie să fie atente la descrierile celorlalte regate pentru că vor trebui să analizeze modul în care situația pe care o prezintă acestea se răsfrânge asupra propriei situații. Scopul final al reuniunii este să alcătuiască de comun acord "Legământul Străvechii Văi a Zimbrilor" care să includă elemente din toate moștenirile pentru urmași în așa fel încât toți urmașii să aibă un trai bun, să se bucure de darurile Văii și să aibă, în continuare, parte de măreții zimbri. Timpul de prezentare alocat fiecărui regat, prin reprezentantul său, este de 5 minute.

După prezentările făcute în cadrul Consiliului Suprem al Văii, invitați grupele să reflecteze pentru 5 minute la informațiile auzite despre regatele vecine și, ținând cont de acestea, să vină cu 1-2 întrebări sau sugestii care să contribuie la ameliorarea/eliminarea efectelor negative pe care le-ar putea avea asupra mediului înconjurător de care depind toți locuitorii regatelor și urmașii lor, și asupra populației de zimbri, în particular. Participanții, în grupele lor, decid timp de 5 minute ce întrebări sau sugestii le vor adresa celorlalți, după care Consiliul Suprem al Văii se reunește din nou și are la dispoziție 20 de minute de discuție pentru a analiza situația fiecărui regat și impactul deciziilor/acțiunilor asupra celorlalte.

Apoi, delegații se întorc la echipele lor și mai au la dispoziție 5 minute să se gândească la modul în care răspunsurile primite îi ajută în rezolvarea problemelor legate de mediul înconjurător și zimbri în regatul lor, luând în considerare efectele asupra celorlalte regate.

Delegații se reunesc din nou în Consiliul Suprem al Văii, pentru ultima rundă de discuții, și pentru următoarele 15 minute încearcă să ajungă la o soluție comună și la textul final al "Legământului Străvechii Văi a Zimbrilor".

ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE

- Cum vi s-a părut jocul?
- Cum v-ați simțit?
- Ce s-a întâmplat pe parcursul jocului?
- Cât de dificil a fost să elaborați scenariul regatului vostru? De ce?
- Cum vi s-au părut celelalte scenarii?
- Ce-ați descoperit interesant în scenariile respective?
- Cât de plauzibile vi s-au părut scenariile respective?
- Cum ați făcut pentru a ajunge la un numitor comun, adică la "Legământul Străvechii Văi a Zimbrilor"? Sunteți mulțumiți cu acest rezultat?
- Care ar fi câteva lecții pe care le putem lua cu noi din acest joc?

5. ARHITECȚII VIITORULUI

35 MINUTE

Pe baza experienței dobândite în activitatea precedentă și pe baza beneficiilor și amenințărilor prezentate în întâlnirile anterioare facilitatorul invită cele patru grupe de lucru să extragă două lecții de bază din scenariile prezentate și să:

- Construiește un scenariu pozitiv pe care și-l doresc pentru viitorul zonei de sălbăticie din regiunea în care locuiesc
- Să ia în calcul, pentru acest scenariu, dezvoltarea regiunii având în vedere principiul „în armonie cu natura”
- Să identifice o serie de acțiuni pe care le pot organiza în cadrul clubului și care pot să conducă la protejarea zonelor de sălbăticie din regiunea lor pe termen lung

Timpul de lucru: 15 minute, timpul pentru împărtășirea rezultatelor – 5 minute per grup de lucru.

6. EVALUARE - CEVA CE MI-A SCHIMBAT MODUL DE A GÂNDI

15 MINUTE

Această activitate are scopul de a-i încuraja pe tineri să reflecteze și să împărtășească cu alții ceea ce au învățat pe parcursul întâlnirii.

Așezați în cerc, facilitatorul invită grupul de participanți să se gândească la un lucru pe care l-au învățat astăzi și care le-a schimbat modul de a gândi. Înainte de a începe, grupul este rugat să păstreze un minut de tăcere înainte de a începe să împărtășească.

7. PAȘII URMĂTORI

5 MINUTE

Facilitatorul le mulțumește participanților pentru prezența la întâlnire și, împreună cu aceștia, stabilește pașii următori: locul și tematica următoarei întâlniri, sarcinile de lucru pentru a pregăti următoarea întâlnire, alte informații referitoare la club și administrarea acestuia și semnează lista de prezență.

Bibliografie:

- Brainy Quote. Future Quotes. 2015.
Disponibil la: http://www.brainyquote.com/quotes/topics/ topic_future.html

Materiale suport:

- Anexa1 – Citate despre viitor, Anexa 2 – Scenarii posibile despre viitor

10. Cum arată viitorul zonelor de sălbăticie din regiunea noastră?

ANEXA 1: Citate despre viitor

„Viața este împărțită în trei părți: ceea ce a fost, ceea ce este și ceea ce va fi. Să învățăm de la trecut pentru a profita de prezent și de la prezent pentru a trăi mai bine în viitor.”
William Wordsworth

„Dacă planifici pentru un an, plantează o sămânță; dacă planifici pentru 10 ani, plantează un copac, dacă planifici pentru 100 de ani, educă oameni.”
Confucius

„Viitorul aparține celor care îl pregătesc de astăzi.”
Malcom X

„Destinul nu ține de șansă. Este o problemă de alegere. Nu este ceva ce trebuie așteptat, ci ceva ce trebuie realizat.”
William Jennings Bryan

„Nu poți scăpa de responsabilitatea zilei de mâine prin a te sustrage astăzi.”
Abraham Lincoln

„Destinul nostru nu este scris în stele, ci în noi înșine.”
William Shakespeare

„Plănuiește-ți cu grijă viitorul pentru că acolo o să-ți petreci restul vieții.”
Mark Twain

„Dumnezeu îți dă, dar nu-ți bagă și-n traistă.”
Proverb românesc

„Unde-s mulți puterea crește.”
Proverb românesc

„Viitorul este un edificiu misterios pe care-l construim astăzi pentru mâine; să-l făurim deci din ceea ce avem mai bun în suflet, să-l făurim cu dragoste.”
Victor Hugo

„Mâine voi fi ceea ce am ales astăzi să fiu.”
James Joyce

„Trecutul nu poate pieri, căci viitorul se va naște din el.”
Anatole France

„Viitorul este suma pașilor pe care îi faci, inclusiv a celor mici, ignorați sau luați în râs.”
Henri Coandă

„Partea cea mai bună a viitorului este că vine în fiecare zi.”
Abraham Lincoln

„Cum îți așterni, așa dormi.”
Proverb românesc

„Viitorul începe acum, nu mâine.”
Papa Ioan Paul al II-lea

„Viitorul le aparține celor care cred în frumusețea visurilor lor.”
Eleanor Roosevelt

10. Cum arată viitorul zonelor de sălbăticie din regiunea noastră?

ANEXA 2: Scenarii despre viitor

Scenariul 1: Regatul de Aur	Scenariul 2: Regatul Zilei de Măine
Pivnițele lor adăpostesc grămezi de aur. Pot cumpăra tot ce vor. De aceea, pentru ei toată lumea e o marfă, chiar și natura. Pentru Aureni, natura este o sursă de plăcere și consideră că aceasta trebuie să li se supună. Cum văd ei zimbrul? Zimbrul = mâncare/sursă de vânat	Sunt iuți și descurcăreți. Deși își pierd repede concentrarea, cu siguranță pot găsi mereu soluții noi și pot crea lucruri ingenioase. Această fire plăcută și deschisă le aduce venituri din găzduirea celor care vin să îi cunoască și să vadă Valea prin ochii lor. Cum văd ei zimbrul? Zimbrul = atracție turistică (sursă de turism)
Scenariul 3: Regatul Pajiștilor Smălțuite	Scenariul 4: Regatul Sufletului
Împrejurul cetății lor se întind pajiștile smălțuite, moștenite de la străbuni. Tot de la străbuni au preluat vrednicia cu care lucrează ca fermieri. Sunt posesivi cu terenurile lor și nimic din ce ei nu aprobă nu se poate apropia de proprietățile lor. Au flinta agățată în cui și sunt oricând gata să tragă. Cum văd ei zimbrul? Zimbrul = hapsân la fân (o problemă)	Pentru ei cea mai importantă avere este liniștea sufletească. Trăiesc în armonie cu natura, având ocupații străvechi și o înțelepciune pentru care sunt la fel de vestiți precum Valea în care trăiesc de la începutul timpului. Tot ceea ce îi înconjoară îi inspiră și îi face recunoscători că sunt și ei o parte a întregului numit "Natură". Cum văd ei zimbrul? Zimbrul = sacru (sursă de venerație)

11. Introducere în managementul de proiect: analiza nevoilor/problemelor din zonele de sălbăticie

Obiective specifice de învățare:

(cunoștințe, abilități, atitudini/valori)

(C) Definește pașii proiectului pe care își dorește să-l dezvolte împreună cu ceilalți colegi în cadrul clubului

(C) Descrie importanța implicării comunității în proiectele de acțiune pentru protejarea zonelor de sălbăticie

(A) Construiește o strategie pentru a identifica nevoile și problemele din propria comunitate

(V) Este optimist cu privire la viitor și la modul în care propria implicare poate aduce o schimbare în bine în ceea ce privește natura din jur și comunitatea locală

Concepte-cheie:

○ Nevoi ○ Probleme ○ Proiect ○ Management de proiect

PLANUL DE ACTIVITĂȚI

	Activități	Metode folosite	Timpul recomandat	Materialele necesare
	1. Bun venit și introducere	Prezentare	5 minute	Suport vizual (flipchart, tablă, hârtie, etc.)
	2. Introducere în managementul de proiect	Discuție facilitată	20 minute	Hârtie flipchart, markere
	3. Pătratul orb – Importanța implicării comunității	Joc de echipă	35 minute	Coardă sau sfoară mai groasă de 8-10 metri, eșarfe pentru acoperit ochii pentru 7-8 persoane
	4. Modalități de colectare a datelor în vederea identificării nevoii/problemei	Discuție facilitată Prezentare	30 minute	
	5. Pregătire pentru vizita de cercetare în comunitate	Lucru în echipă	35 minute	Anexa 1, Anexa 2, Anexa 3
	6. Pașii următori	Discuție de grup	5 minute	Lista de prezență

Timpul total estimat: 2 ore, 10 minute

1. OBIECTIVELE ȘI AGENDA ÎNTÂLNIRII

5 MINUTE

Facilitatorul va prezenta care sunt obiectivele întâlnirii, ce tipuri de activități vor avea în cadrul întâlnirii (fără a intra în detaliu) și care este durata întâlnirii. Scopul întâlnirii este de a introduce participanții în etapele managementului de proiect și a modului în care ar putea fi analizate nevoile/problemele comunității din perspectiva scrierii proiectelor pe tema protejării zonelor de sălbăticie.

2. INTRODUCERE ÎN MANAGEMENTUL DE PROIECT **20 MINUTE**

Scop

Următoarea activitate este o scurtă introducere în managementul proiectelor.

Pregătire și facilitare

Facilitatorul întreabă membrii clubului dacă pot defini ce este un proiect și dacă pot oferi exemple de proiecte din viața de zi cu zi. Răspunsurile membrilor sunt notate pe o coală de flipchart. După contribuția participanților, facilitatorul oferă definiția proiectului după care completează lista cu exemple de proiecte cu propunerile de mai jos sau cu alte exemple pe care le consideră relevante.

Mențiunea facilitatorului (Facilitatorul își poate pregăti în avans, pe o coală de flipchart, definițiile menționate mai jos)

Un proiect:

- Încearcă să facă sau să schimbe ceva
- Are un început și un sfârșit
- Poate dura ore, luni, ani
- Este unic și diferit, nu este o activitate care se repetă
(definiție preluată din *European Schools for a Living Planet*, p.51)

Exemple de proiecte din viața de zi cu zi:

- Organizarea unei petreceri
- Pregătirea unei cine
- Construirea unui garaj
- Organizarea unei călătorii

După mențiunea facilitatorului, participanții sunt împărțiți în patru grupe, fiecare grupă va avea ca obiectiv identificarea pașilor unui proiect, pornind de la exemplele menționate mai sus. Grupele primesc câte o coală de flipchart și markere. Timpul de lucru va fi de 10 minute după care fiecare grup își va delega un reprezentant pentru a prezenta rezultatele obținute. Timpul de prezentare nu trebuie să depășească 4 minute.

Mențiunea facilitatorului

După prezentările făcute de grupe, facilitatorul sintetizează rezultatele propuse și enumeră pașii proiectului.

După cum vedem din prezentările făcute, un proiect caută să răspundă la întrebarea: Cum putem să acționăm asupra unei probleme/nevoi?

O sinteză a rezultatelor propuse de grupele de lucru ar trebui să surprindă următoarele elemente:

- **Concepere** – știm care este problema/nevoia asupra căreia putem în mod realist să intervenim, avem idei de soluții, avem un scop și obiective, avem grup țintă și beneficiari
- **Planificare** – avem un plan bun, știm ce avem de făcut, cine se ocupă de asta și ce resurse ne trebuie pentru a reuși, avem metode de monitorizare pentru a verifica dacă mergem pe drumul cel bun
- **Implementare** – acționăm, ducem lucrurile la capăt, suntem în același timp conștienți de derularea proiectului și de problemele care pot apărea pe parcurs

■ **Evaluare** – avem metode de reflecție și evaluare pentru a verifica dacă am reușit sau nu să ne atingem obiectivele propuse

■ **Sărbătorire** – ne bucurăm împreună de rezultatele muncii noastre

3. PĂTRATUL ORB (Importanța implicării comunității în proiecte) **35 MINUTE**

Scop

Activitatea care urmează este un joc în urma căruia participanții vor înțelege mai bine importanța implicării comunității în proiecte cu impact asupra zonelor de sălbăticie.

Pregătire și facilitare

Pentru această activitate este nevoie de un spațiu de desfășurare cât mai larg, de o coardă și eșarfe de legat la ochi pentru 7-8 persoane. Facilitatorul plasează coarda/ sfoara undeva pe podea și invită 7-8 voluntari să pună ambele mâini pe coardă și să formeze un cerc în jurul acesteia. Fiecare dintre voluntari va fi legat la ochi astfel încât să nu se poată vedea unul pe celălalt. După aceasta, tinerii primesc următoarele instrucțiuni: "Misiunea voastră este să faceți un pătrat. Puteți să vă vorbiți unul altuia, însă nu aveți voie să dați drumul la coardă pe parcursul jocului. Aveți la dispoziție 15 minute pentru îndeplinirea misiunii. Pe parcursul exercițiului nu aveți voie să vă dați jos eșarfele de la ochi. Puteți începe acum."

După ce jocul a început, îndemnați restul participanților să observe procesul și să vadă ce pot învăța din ceea ce se întâmplă. După expirarea celor 15 minute rugați participanții să se așeze în cerc și conduceți o scurtă sesiune de reflecție cu privire la cele întâmplate.

ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE

- Cum vi s-a părut jocul?
- Cum v-ați simțit?
- Ce s-a întâmplat pe parcursul jocului?
- Ați reușit să duceți la bun sfârșit misiunea?
- Cum a fost pentru observatori? Ce a fost mai interesant? Ce au învățat?
- Care este legătura între acest exercițiu și proiectele pe care dorim să le facem?
- Care a fost nevoia în acest joc?
- Au oferit observatorii ajutor celor care construiau pătratul? De ce nu?
- Dacă ar fi să ne gândim la viața reală, cu cine am putea compara actorii jocului? Cine ar fi observatorii?
- Care ar fi câteva lecții pe care le putem lua cu noi din acest joc?

Mențiunea facilitatorului

Din experiența practică s-a observat că o mare parte dintre grupurile care au participat la acest joc nu solicită ajutorul observatorilor (care nu au eșarfe la ochi). Această tendință de a nu solicita ajutorul se poate observa și în proiectele făcute de diverse organizații sau grupuri din comunitate. Acestea devin atât de absorbite de propriul proiect încât uită să implice comunitatea în proces, chiar dacă proiectul ar putea fi dus la bun sfârșit într-un mod mult mai eficient cu ajutorul comunității.

După întrebările de reflecție, jocul se reia.

De această dată, cel mai probabil, observatorii vor fi solicitați să sprijine în construirea pătratului de către echipa celor legați la ochi. Cu sprijinul observatorilor, jocul va fi încheiat în cel mult 10 minute.

4. MODALITĂȚI DE COLECTARE A DATELOR ÎN VEDEREA IDENTIFICĂRII NEVOII/PROBLEMEI **30 MINUTE**

Mențiunea facilitatorului

Primul pas în realizarea unui proiect îl reprezintă faza de concepere.

În această fază are loc:

- identificarea problemei/nevoii căreia i se va adresa proiectul
- clarificarea scopului
- stabilirea obiectivelor
- stabilirea grupului țintă și a beneficiarilor

Facilitatorul menționează că modul în care este ales un proiect este influențat foarte mult și de modul în care este identificată nevoia sau problema căreia îi răspunde proiectul. Înainte de a identifica o problemă/nevoie și a dezvolta un proiect de acțiune este importantă colectarea informațiilor/documentarea.

Pe o coală de flipchart, facilitatorul scrie întrebarea: „Cum colectăm informații care să ne ajute în identificarea nevoilor/problemelor?” și invită membrii clubului să caute răspunsuri la această întrebare.

Mențiunea facilitatorului

După contribuția participanților, facilitatorul enumeră câteva modalități simple care stau la îndemâna tinerilor:

- Studii de caz despre modele de afaceri care țin cont de cei trei piloni ai dezvoltării durabile (economic, social, mediu) care pot fi adaptate contextului local
- Observații directe, pe teren, pentru a vedea impactul negativ al anumitor activități antropice (ex: poluare, defrișări masive, construcții ilegale care distrug habitatele păsărilor și animalelor etc.)
- Reflecții la nivel de club cu privire la situația zonelor de sălbăcie și la caracterul lor unic, corelat cu slaba promovare a acestora și a oportunităților de dezvoltare pe care le oferă
- Documentare despre cum este promovat conceptul de sălbăcie în străinătate și comparație cu modul în care este promovat acest concept în regiunea lor
- Analiza altor proiecte și acțiuni ecologice, cu impact asupra zonelor de sălbăcie, la nivel național și internațional: ce programe construiesc alte țări pentru a atrage turiști, cum se pot adapta acele modele pentru regiunea lor (ex: trasee tematice pentru observarea anumitor specii-cheie care se pot observa numai în țara noastră);
- Cercetare cu privire la situația zonelor de sălbăcie prin chestionare, sondaje, analiza articolelor mass-media, a revistelor de specialitate, a site-urilor de profil etc.
- Vizită în comunitate și interviuri sau discuții cu oamenii din comunitate (cu cetățeni care doresc să-și spună punctul de vedere cu privire la situația ariilor protejate din regiune, reprezentanți ai instituțiilor/organizațiilor, cu oameni de afaceri, reprezentanți ai organizațiilor de mediu care lucrează pentru conservarea ariilor protejate și a zonelor de sălbăcie, cu experți, profesori etc.).

5. PREGĂTIRE PENTRU VIZITA DE CERCETARE ÎN COMUNITATE

35 MINUTE

Scop

Următoarea activitate își dorește să le ofere tinerilor posibilitatea de a se pregăti în vederea colectării de informații din comunitate și identificarea de nevoi/probleme care pot fi abordate de clubul lor de sălbăcie și rezolvate prin intermediul proiectului pe care urmează să îl implementeze.

Pregătire și facilitare

Pe baza propunerilor făcute în activitatea anterioară, facilitatorul împarte participanții în trei grupe de lucru:

- Grupa observatorilor
- Grupa intervievatorilor
- Grupa de analiză a articolelor din presă

Grupele de lucru vor trebui să-și pregătească pentru următoarele 30 de minute o strategie de lucru pentru colectarea informațiilor care să-i ajute în selectarea ideii lor de proiect.

Grupa celor care vor lua interviuri în comunitate își va alcătui o listă cu persoanele pe care doresc să le intervieveze (reprezentanți primărie, experți locali pe teme de mediu, oameni de afaceri, cetățeni, profesori etc.) și apoi va alcătui un scurt ghid de interviu cu întrebările pe care le vor adresa persoanelor respective. Este important ca acestea să fie contactate în prealabil și să-și dea acordul pentru interviu.

În alcătuirea ghidului cel puțin următoarele elemente ar trebui luate în considerare:

- Scopul trebuie formulat clar, răspunzând, la întrebarea: De ce se face acest interviu? La ce folosește? Ce se dorește a se afla?
- Intervievatul va fi asigurat că nu veți face publice informațiile primite, dar menționați ceea ce faceți cu ele (fără a menționa niciun nume)
- Fiecare întrebare trebuie să aibă o justificare (pentru cel care pune întrebări)
- Asigurați-vă că interlocutorul cunoaște și îl interesează domeniul la care se referă întrebările
- Timpul recomandat pentru interviu ar fi de 30 de minute.
- La sfârșit mulțumiți interviuatului.

Detalii suplimentare legate de alcătuirea ghidului de interviu pot fi găsite în Anexa1.

Grupa observatorilor care va merge în comunitate pentru a se documenta cu privire la subiecte de mediu care pot fi abordate în cadrul clubului își va alcătui o fișă de observație. Sunt foarte multe lucruri de luat în calcul de aceea, pe lângă a privi atent și observa problemele, membrii grupului sunt încurajați și să discute cu oamenii și să-i întrebe diferite lucruri care să întregască imaginea cu privire la problemele analizate. Lista propusă mai jos este orientativă și cuprinde doar câteva elemente care ar putea fi surprinse în colectarea datelor (vezi și Anexa 2):

- **Parcul.** Este vizitat de categorii variate de oameni? Ce impact au aceștia asupra zonelor de sălbăticie? Sunt promovate?
- **Râurile care străbat comunitatea.** Apa din lacuri, pârauri sau râuri este curată? Sunt aruncate deșeuri în ape? Există modalități prin care se poate rezolva această situație?
- **Pădurile din jurul comunității.** Există păduri în jurul localității? Există locuri amenajate de recreere și trasee pentru drumeții? Există modalități de menținere a curățeniei pădurilor și de educare a vizitatorilor?
- **Activitățile comerciale.** Ce fel de activități comerciale se desfășoară în comunitate? Cum afectează aceste activități natura și zonele de sălbăticie? Există modele de afaceri de dezvoltare durabilă?
- **Calitatea aerului.** Care este calitatea aerului? Există mirosuri specifice în localitate (fum, gunoi, chimicale etc.)? Există poluatori industriali ai aerului din localitate?
- **Organizațiile de mediu care lucrează pentru conservarea naturii.** Există astfel de organizații? Câte sunt și care este aria lor de activitate? Care sunt proiectele în desfășurare ale acestora?
- **Alte observații, puncte tari, aspecte de îmbunătățit în comunitate**
- **Imaginea de ansamblu cu privire la comunitate în relație cu natura.** Care este impresia generală cu privire la comunitate în relație cu natura?

Grupa celor care vor face analiza articolelor din presă. În cele de mai jos sunt sugerate câteva întrebări care ar putea contribui la înțelegerea problemelor și nevoilor din comunitate cu privire la natură și la zonele de sălbăticie, așa cum ar putea reieși din articolele din presa locală (vezi și Anexa 3):

- Care sunt cele mai importante articole mass-media despre problemele de mediu din regiune?
- Există știri locale zilnice/săptămânale cu privire la problemele de mediu?
- Care sunt cele mai frecvente probleme de mediu semnalate?
- Există inițiative locale de conservare a mediului semnalate în presă? Este comunitatea implicată în aceste inițiative?
- Care sunt soluțiile propuse de autorități și organizații așa cum reies din presa locală?
- Articolele menționează aspecte legate de legislație cu privire la protejarea mediului?
- Există articole cu exemple de proiecte și bune practici?
- Există articole cu idei de afaceri durabile?

Pentru următoarele 30 de minute grupele își pregătesc strategia de lucru astfel încât următoarea întâlnire să fie dedicată în totalitate colectării informațiilor.

În urma strângerii de date, grupurile de lucru vor face o prezentare de 10 minute în care vor scoate în evidență principalele nevoi și probleme de mediu care pot fi abordate prin proiectele clubului lor așa cum au reieșit din activitatea desfășurată de fiecare grup (interviuri cu reprezentanți din comunitate, observații făcute în comunitate, analiza articolelor mass-media).

6. PAȘII URMĂTORI

5 MINUTE

Facilitatorul le mulțumește participanților pentru prezența la întâlnire și împreună cu aceștia stabilește pașii următori: locul și tematica următoarei întâlniri, sarcinile de lucru pentru a pregăti următoarea întâlnire, alte informații referitoare la club și administrarea acestuia și semnează lista de prezență.

Bibliografie:

- Bopp M., Bopp J. 2006, *Recreating the World, A Practical Guide to Build Sustainable Communities*. Four world Press, Canada
- Neagu M. 2010. *Curriculum IMPACT. Cetățenie activă*. Fundația Noi Orizonturi

Materiale suport:

- Anexa 1: Ghid de interviu, Anexa 2: Ghid de observație, Anexa 3: Ghid de analiză articole presă

ANEXA 1: Ghidul de interviu

Sugestii în realizarea unui ghid de interviu

1. Asigurați interviuatul că nu veți face publice informațiile primite, dar menționați ceea ce faceți cu ele (fără a menționa niciun nume).
2. Nu comentați valoarea răspunsurilor.
3. Scopul trebuie formulat clar, răspunzând la întrebarea: De ce se face acel interviu? La ce folosește? Ce se dorește a se afla?
4. La început captați bunăvoința interviuatului având în vedere faptul că nimeni nu poate fi obligat să răspundă la întrebări.
5. După răspuns puteți pune întrebări scurte prin care se solicită informații suplimentare despre ceea ce vă interesează.
6. Fiecare întrebare are o justificare (pentru cel care pune întrebări).
7. La început trebuie să vă asigurați de faptul că interlocutorul cunoaște și îl interesează domeniul la care se referă întrebările (arii protejate/zone de salaticie).
8. Întrebările se formulează pe baza dimensiunilor care definesc conceptul cheie, care atinge întrebarea-cheie.
9. Nu se pun întrebări personale.
10. Întrebările închise (cu răspuns de tip Da sau Nu) ar trebui evitate.
11. În succesiunea întrebărilor se ține cont de răspunsul la întrebarea anterioară
12. Interviul se poate face și on-line, preferabil prin e-mail, pentru că oferă timp de gândire și de răspuns.
13. Interviul nu poate avea mai mult de 10 întrebări.
14. La final se mulțumește.

ANEXA 2: Ghidul de observație:

Grupa observatorilor

Exemple de subiecte care pot fi observate:

- **Parcurile naționale sau naturale din regiune.** Cine sunt vizitatorii? Ce impact au aceștia asupra zonelor de sălbăticie? Sunt promovate zonele de sălbăticie și speciile?
- **Apa din lacuri,** pârauri sau râuri este curată? Sunt aruncate deșeuri în ape? Cine sunt cei responsabili? Există modalități prin care se poate rezolva această situație?

- **Pădurile din jurul comunității.** Există locuri special amenajate pentru campare și trasee special amenajate pentru drumeții? Sunt respectate de către turiști? Există campanii de informare și educare pentru vizitatori? Credeți că sunt conștienți de impactul pe care îl au asupra pădurilor și de toate beneficiile pe care acestea le oferă?
- **Activitățile comerciale.** Ce fel de activități comerciale se desfășoară în comunitate? Cum afectează aceste activități natura și zonele de sălbăticie? Există modele de afaceri de dezvoltare durabilă (care țin cont și de impactul asupra mediului și asupra comunității, nu doar de cifra de afaceri)?
- **Calitatea aerului.** Care este calitatea aerului? Există mirosuri specifice în localitate (fum, gunoi, chimicale etc.)? Există poluatori industriali ai aerului din localitate?
- **Organizațiile de mediu care lucrează pentru conservarea naturii.** Există astfel de organizații? Câte sunt și care este aria lor de activitate? Care sunt proiectele în desfășurare ale acestora?
- **Alte observații, puncte tari, aspecte de îmbunătățit cu privire la calitatea mediului**
- **Imaginea de ansamblu.** Care este impresia generală cu privire la comunitate în relație cu natura din jur?

11.

Introducere în managementul de proiect:
analiza nevoilor/problemelor din zonele de sălbăticie

ANEXA 3: Ghid de analiză articole presă:

În cercetarea articolelor și reportajelor apărute în mass-media pot fi luate în calcul cel puțin următoarele elemente:

- a. Care sunt cele mai importante articole mass-media despre problemele de mediu din regiune?
- b. Există știri locale zilnice/săptămânale cu privire la problemele de mediu?
- c. Care sunt cele mai frecvente probleme de mediu semnalate?
- d. Există inițiative locale de conservare a mediului semnalate în presă? Este comunitatea implicată în aceste inițiative?
- e. Care sunt soluțiile propuse de autorități și organizații așa cum reies din presa locală?
- f. Articolele menționează aspecte legate de legislație cu privire la protejarea mediului?
- g. Există articole cu exemple de proiecte și bune practici?
- h. Există articole cu idei de afaceri durabile?

12. Analiza nevoilor/problemelor și prioritizarea

Obiective specifice de învățare:

(cunoștințe, abilități, atitudini/valori)

(C) Definește ce este o problemă/nevoie din perspectiva scrierii unui proiect pe tema protejării naturii

(A) Examinează nevoile și problemele din propria comunitate

(A) Prioritizează nevoile și problemele identificate

(A) Ia decizii, la nivel de club, cu privire la nevoile care au fost identificate, sunt realiste și pot fi abordate prin proiectul care urmează să fie implementat în cadrul clubului

(V) Este optimist cu privire la viitor și la modul în care propria implicare poate aduce o schimbare în bine în ceea ce privește natura din jur și comunitatea locală

Concepte-cheie:

⊙ Dorințe ⊙ Nevoi ⊙ Probleme

PLANUL DE ACTIVITĂȚI

	Activități	Metode folosite	Timpul recomandat	Materialele necesare
	1. Bun venit și introducere	Prezentare	5 minute	Suport vizual (flipchart, tablă, hârtie etc.)
	2. Vizita în comunitate	Vizită în comunitate	60 minute	Ghidurile de lucru, hârtie flipchart, markere
		Prezentare rezultate	15 minute	
	3. Harta comunității	Lucru pe grupe	25 minute	Hârtie flipchart, markere, creioane colorate
	4. Dorințe, nevoi sau probleme	Lucru pe grupe	30 minute	Hârtie flipchart, markere
		Discuție facilitată		
	5. Prioritizarea nevoilor/problemelor și alegerea ideii de proiect	Discuție facilitată	20 minute	Hârtie flipchart, markere
	6. Pașii următori	Discuție de grup	5 minute	Lista de prezență
Timpul total estimat: 2 ore 40 minute				

1. OBIECTIVELE ȘI AGENDA ÎNTÂLNIRII

5 MINUTE

Facilitatorul va prezenta care sunt obiectivele întâlnirii, ce tipuri de activități vor avea în cadrul întâlnirii (fără a intra în detaliu) și care este durata întâlnirii. Scopul întâlnirii este de a analiza nevoile/problemele comunității din perspectiva scrierii proiectelor de acțiune pe tematica protejării naturii.

2. VIZITA DE LUCRU ÎN COMUNITATE

60 MINUTE (vizita)**15 MINUTE** (prezentarea rezultatelor)

Cele trei grupe de lucru vor merge în comunitate pentru colectarea datelor cu privire la nevoile/problemele zonelor de sălbăticie și mediu din localitatea lor (dacă există acces la internet, grupul celor care fac analiza articolelor poate face această analiză în locul de întâlnire). O parte dintre interviuri și analiza articolelor pot fi realizate și înainte de această întâlnire).

Pe baza informațiilor culese, grupurile de lucru vor face o prezentare de 5 minute în care vor scoate în evidență principalele nevoi și probleme care afectează natura și care pot fi abordate de clubul dedicat naturii sălbatice, așa cum au reieșit din activitatea pe care a desfășurat-o grupul lor (interviuri cu reprezentanți din comunitate, observații făcute în comunitate, analiza articolelor mass-media).

3. HARTA COMUNITĂȚII

25 MINUTE

Scop

Următoarea activitate permite membrilor clubului să construiască o hartă, într-un mod participativ și amuzant, în care să introducă informațiile culese în urma vizitei și care să le ofere o imagine de ansamblu asupra problemelor și nevoilor cu care se confruntă natura din jurul lor.

Pregătire și facilitare

Facilitatorul oferă participanților 3 coli de flipchart lipite una de alta și-i invită ca pentru următoarele 15 minute să alcătuiască o hartă a comunității care să cuprindă:

- locurile și clădirile importante
- drumurile de acces
- râurile care străbat comunitatea
- spațiile verzi, parcurile, pădurile
- activitățile comerciale și afacerile care influențează zonele de sălbăticie
- primăria și reprezentanții acestora, sediul parcului național sau natural din apropiere și reprezentanții, organizațiile de mediu, alte instituții care au legătură directă cu protejarea mediului și zonele de sălbăticie din regiune
- alte elemente care au directă legătură cu zonele de sălbăticie
- problemele și nevoile identificate de grupurile de lucru

Harta comunității va oferi tinerilor o imagine de ansamblu cu privire la nevoile din comunitatea lor și-i va stimula să se gândească și să decidă cu privire la acea problemă pe care să o rezolve cu proiectul lor și care sunt principalii actori pe care e nevoie să-i implice.

4. DORINȚE, NEVOI SAU PROBLEME?

30 MINUTE

Scop

Unul dintre primii pași atunci când se lucrează la un proiect îl constituie identificarea a ceea ce se dorește a fi schimbat.

Pentru aceasta, a diferenția între dorințe, nevoi și probleme este o distincție care va ajuta membrii clubului în decizia cu privire la proiectul pe care își propun să-l implementeze.

Scopul activității următoare este de a-i ajuta pe tineri să înțeleagă diferențele dintre cele trei concepte.

Pregătire și facilitare

20 MINUTE

Facilitatorul împarte celor trei grupe de lucru coli de flipchart și markere. Sarcina grupurilor va fi de a arăta care dintre aspectele identificate în urma vizitei de cercetare în comunitate sunt dorințe, care sunt nevoi și care sunt probleme. Grupurile au la dispoziție 10 minute pentru a delibera și pentru a găsi răspunsurile potrivite.

După expirarea timpului, grupele de lucru prezintă în fața tuturor răspunsul lor. La sfârșit, facilitatorul invită participanții să definească cei trei termeni. Separat, pe o coală de flipchart, facilitatorul va prezenta următoarele definiții de lucru:

Mențiunea facilitatorului

(facilitatorul își poate pregăti în avans, pe o coală de flipchart, definițiile menționate mai jos):

- Problemele sunt considerate acele aspecte care au un impact negativ asupra oamenilor sau mediului înconjurător
- Nevoile sunt acele aspecte care ar conduce la îmbunătățirea situației existente
- Dorințele sunt considerate ceva plăcut, însă nu sunt esențiale

În încheierea acestei activități, facilitatorul întreabă participanții care ar fi câteva implicații ale acestei diferențieri între dorințe, nevoi, probleme și care dintre acestea trei ar trebui să facă subiectul proiectelor pe care și le doresc să le implementeze.

5. PRIORITIZAREA ȘI ALEGEREA TEMEI PROIECTULUI 20 MINUTE

În urma documentării, tinerii au identificat o serie de nevoi și probleme. Fiecare dintre acestea ar putea constitui posibile direcții pentru proiectul pe care își doresc să-l dezvolte. Este momentul acum însă ca grupul să decidă cu privire la o singură problemă, care îi motivează cel mai mult și pe care, cu resursele pe care le au la dispoziție (trebuie menționat că bugetul pe care clubul îl va avea la dispoziție este unul limitat și că pentru proiectele lor ar putea să ia în calcul și alte resurse pe care le-ar putea atrage din comunitate), ar putea, în mod realist, să o rezolve. Este important ca fiecare dintre membrii clubului să simtă că a avut posibilitatea să-și spună punctul de vedere și că decizia luată a fost una democratică și participativă.

Deci, cum poate fi aleasă o problemă care să îi preocupe pe toți și pe care cred că o pot soluționa? În cele ce urmează sunt propuse două modalități simple:

- 3 voturi - odată ce problemele identificate de grup au fost marcate pe hartă sau notate într-o listă, fiecare dintre membri poate exprima trei opțiuni, alegând cele trei probleme pe care ar dori să le abordeze. Se poate vota cu un sticker sau desenând un X în dreptul problemei respective. La numărătoarea finală vor ieși imediat la suprafață preferințele grupului; pornind de la cele trei, se poate trece destul de ușor la selectarea uneia singure;
- Câteodată este suficient un vot rapid: ridică mâna sus cine este pentru sau împotriva abordării unei anumite probleme.

Dacă există diferențe de opinie, este bine ca membrii clubului să aibă timp să își exprime aceste opinii. Altfel s-ar putea ca unii dintre membri să fie dezamăgiți sau supărați în urma acestui proces! Aflați de ce se simt așa... poate au niște argumente bune.

Atunci când este luată o decizie legată de viitorul proiect este important, de asemenea, ca membrii clubului să ia în considerare următoarele elemente:

- Cât timp avem la dispoziție?
- Când ar trebui să finalizăm proiectul?
- Care sunt costurile?
- Ce resurse avem la dispoziție?
- Cine ne poate susține?
- Cu cine vrem să colaborăm?

6. PAȘII URMĂTORI

5 MINUTE

Facilitatorul le mulțumește participanților pentru prezența la întâlnire și, împreună cu aceștia, stabilește pașii următori: locul și tematica următoarei întâlniri, sarcinile de lucru pentru a pregăti următoarea întâlnire, alte informații referitoare la club și administrarea acestuia și semnează lista de prezență.

Bibliografie:

- Peace Corps. The New Project Design and Management Workshop Training Manual. Document disponibil la: http://files.peacecorps.gov/multimedia/pdf/library/T0107_projectdesign.pdf
- Neagu M. 2010. *Curriculum IMPACT. Cetățenie activă*. Fundația Noi Orizonturi
- Greeninitiative, WWF, Viitor Plus. *Culegerea verde*, Platforma Școli verzi

13. Construirea proiectului 1

Obiective specifice de învățare:

(cunoștințe, abilități, atitudini/valori)

- (C) Descrie scopul, obiectivele și activitățile unui proiect
- (A) Formulează scopul și obiectivele proiectului
- (A) Identifică impactul proiectului pe termen lung
- (V) Recunoaște importanța planificării și pregătirii unui proiect

Concepte-cheie:

- Proiect
- Copacul problemelor
- Copacul soluțiilor
- Scopul proiectului
- Obiectivele proiectului
- Obiective SMART

PLANUL DE ACTIVITĂȚI

	Activități	Metode folosite	Timpul recomandat	Materialele necesare
	1. Bun venit și introducere	Prezentare	5 minute	Suport vizual (flipchart, tablă, hârtie etc.)
	2. Parabola persoanelor în pericol de înec	Povestire	20 minute	Anexa 1
	3. Formularea problemei	Discuție facilitată Prezentare	20 minute	Hârtie flipchart, markere
	4. Copacul problemei	Discuție facilitată Prezentare	35 minute	Copacul problemei
	5. Copacul soluțiilor	Discuție facilitată Prezentare	45 minute	Copacul soluțiilor
	6. Fixare și evaluare – Am învățat...	Joc de recapitulare/ fixare	15 minute	Anexa printată
	7. Pașii următori	Discuție de grup	10 minute	Lista de prezență

Timpul total estimat: 2 ore, 30 minute

1. OBIECTIVELE ȘI AGENDA ÎNTÂLNIRII

5 MINUTE

Facilitatorul va prezenta care sunt obiectivele întâlnirii, ce tipuri de activități vor fi derulate (fără a intra în detalii) și care este durata întâlnirii. Scopul întâlnirii este de a familiariza membrii clubului cu pașii proiectului comunitar de acțiune pentru mediu și sălbăticie.

2. PARABOLA PERSOANELOR ÎN PERICOL DE ÎNEC **20 MINUTE**

Scop

Scopul acestei povestiri este de a-i ajuta pe participanți să înțeleagă că implicarea directă în problemele cu care se confruntă mediul înconjurător este contrariul indiferenței și al apatiei și că pentru a rezolva anumite probleme trebuie acționat la nivelul cauzelor, astfel încât, pe termen lung, să contribuim și la prevenirea acestora.

Pregătire și facilitare

Facilitatorul sau unul dintre participanți va citi sau spune povestirea (*Anexa 1*), rugând grupul să stea cât mai comod. Este important ca povestirea să fie cursivă și intonată potrivit, astfel încât cei care ascultă să poată fi introduși în atmosfera specifică povestirii.

După citirea povestirii, facilitatorul încheie activitatea cu un set de întrebări de reflecție.

? ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE

- Despre ce este vorba în povestire?
- Ce soluție au găsit oamenii când din ce în ce mai mulți erau în pericol de înec?
- De ce cineva a propus să se meargă în susul râului?
- De ce ar fi mai bine să meargă în susul râului?
- Cu ce situație din viața reală seamănă povestea aceasta?
- Ce credeți că semnifică susul râului?
- Cum ar putea clubul nostru, prin proiectele pe care le facem, să meargă „în susul râului”?

3. FORMULAREA PROBLEMEI

20 MINUTE

Scop

După selectarea problemei de la întâlnirea anterioară, următorii pași în conceperea proiectului îi reprezintă formularea problemei, definirea scopului, formularea obiectivelor și stabilirea grupului-țintă și a beneficiarilor.

Formularea problemei este unul dintre cei mai importanți pași deoarece oferă linia directoare pe care clubul va merge pe parcursul întregului proiect. Este important ca aceasta să fie exprimată într-o singură propoziție care sumarizează esența problemei.

În această activitate, participanții își vor clarifica ce trebuie și ce nu trebuie să ia în calcul atunci când formulează o problemă și, de asemenea, să lucreze la formularea problemei selectate în întâlnirea anterioară.

Pregătire și facilitare

Facilitatorul prezintă câteva exemple de probleme gata formulate (folosind flipchart-ul, power-point-ul sau alte metode la îndemâna acestuia).

În cele ce urmează sunt prezentate câteva exemple:

Descrierea problemei	Problemă încorect formulată	Problemă corect formulată
Foarte multe mașini transportă material lemnos din pădurile din- prejur; mass-media semnalează tăieri masive de material lemnos în regiune; statisticile mențio- nează o creștere a exporturilor de lemn cu peste 30%; nu există un plan de replantare a arborilor.	Prea multe păduri sunt tăiate în comunitatea noastră.	Creșterea cu 30% a despădu- ririlor din regiunea noastră, fără a exista un plan de re- plantare a arborilor.
Anual, 300 de tone de deșeuri sunt aruncate zilnic în râul care străbate localitatea; apele uzate care sunt aruncate în râuri nu sunt purificate, ecosistemul râului este în pericol.	Râul din localitate este poluat.	Calitatea apei râului este sub standardele ecologice.
Localitatea și școala nu au sufi- ciente resurse; nu există spații amenajate în care tinerii să facă activitățile din club.	Nu avem un centru de tineret.	Tinerii din comunitatea noas- tră nu au un spațiu amenajat în care să participe la activități recreativ-educative.

După prezentarea acestor exemple, împreună cu membrii clubului, facilitatorul încearcă să identifice caracteristicile unei probleme bine formulate:

Mențiunea facilitatorului

O problemă bine formulată:

- Reflectă o problemă reală
- Nu presupune o singură soluție
- Lasă loc pentru conștientizarea cauzelor
- Surprinde într-o singură propoziție rezumatul a ceea ce reprezintă motivul proiectului

Bazat pe aceste exemple și caracteristici, facilitatorul invită grupul să-și formuleze corect problema selectată.

4. COPACUL PROBLEMEI

35 MINUTE

Mențiunea facilitatorului

Odată ce problema centrală a fost identificată și formulată este important ca membrii clubului să cunoască cât mai multe despre ea, care este cauza, care sunt diferitele componente ale acesteia, cine sunt cei care o pot influența, cine sunt cei afectați de ea, care sunt autoritățile care au legătură cu acel domeniu, dacă este problema cunoscută în comunitate etc.

Un instrument foarte util din acest punct de vedere, simplu și ușor de folosit este "Copacul Problemei" care se folosește în următorul mod:

- Pe tulpina copacului este notată problema aleasă
- Rădăcinile reprezintă cauzele problemei
- Ramurile reprezintă efectele problemei: ce se întâmplă din cauza acestei probleme, care sunt urmările ei și ce va continua să se întâmple dacă nu o rezolvăm?

Pregătire și facilitare

Facilitatorul desenează pe o coală de flipchart un copac cu rădăcini, trunchi și ramuri.

- În dreptul trunchiului folosește ca exemplu problema: "Calitatea apei râului este sub standardele ecologice", pe care o scrie pe foaia de flipchart.
- La rădăcina copacului sunt trecuți factorii (**cauzele**) care condiționează acest lucru:
 - 300 de tone de deșeuri solide sunt aruncate zilnic în apă
 - apele uzate deversate în râuri nu sunt purificate
 - populația nu este conștientă de pericolul aruncării de deșeuri în râuri
 - 40% din locuințe și 20% din afaceri nu sunt conectate la rețeaua de canalizare.
- În dreptul ramurilor sunt trecute **efectele** pe care această problemă le-ar crea:
 - Zona râurilor este neglijată de locuitori
 - Ecosistemul râurilor este în pericol
 - Calitatea apei este afectată

(Exemplu preluat și adaptat de pe http://www.iom.md/attachments/110_Project%20development%20Guide.pdf)

Facilitatorul împarte grupul în două echipe. Fiecare echipă primește o coală de flipchart și markere (sau Anexa 2 printată - Copacul problemei) și va trebui să-și construiască propriul copac pe trunchiul căruia este trecută problema selectată de grup.

Prima echipă va încerca să răspundă la întrebarea "De ce apare această problemă?" și va nota pe rădăcini cauzele problemei.

Cea de-a doua echipă va încerca să răspundă la întrebarea: "Ce se întâmplă din cauza acestei probleme, care sunt urmările ei și ce va continua să se întâmple dacă nu o rezolvăm?" și va nota pe ramuri efectele aferente problemei alese.

Participanții au la dispoziție 15 minute pentru finalizarea sarcinii după care vor prezenta în fața întregului grup rezultatele obținute.

5. COPACUL SOLUȚIILOR

45 MINUTE

Una dintre modalitățile prin care poate fi stabilit scopul proiectului este "Copacul soluțiilor", prin care sunt reformulate situațiile negative din "Copacul problemei". Astfel:

- Prin pozitivizarea (inversarea) problemei obținem scopul proiectului
- Prin inversarea cauzelor obținem obiectivele proiectului
- Prin pozitivizarea efectelor, obținem rezultatele (impactul) proiectului

În exemplul nostru,

Problema: „Calitatea apei râului este sub standardele ecologice” devine

Scopul proiectului: „Creșterea la standardele ecologice ale calității apei”

Scopul proiectului reprezintă descrierea situației după ce problema a fost rezolvată. Scopul descrie un fapt care ați vrea să se petreacă în viitor, este un fapt mai mare, de ansamblu. Atunci când definiți scopul proiectului, răspundeți acestor două întrebări: "Ce vrem să facem cu proiectul nostru?" și "Care ne dorim să fie situația la finalul proiectului nostru?"

Obiectivele proiectului (rădăcinile copacului):

- Reducerea volumului deșeurilor solide aruncate în râu cu 50%;
- Informarea populației în legătură cu pericolul aruncării de deșeuri în râu;
- Purificarea apelor uzate deversate în râu;
- Conectarea la rețeaua de canalizare a 40% din locuințe și 20% din afaceri.

Obiectivele sunt pașii prin care atingem scopul, sunt cele care duc la îndeplinirea acestuia. Obiectivele sunt mai specifice decât scopul, au un început clar, o anumită planificare în timp și un punct final.

Mențiunea facilitatorului

Este important ca, în formularea obiectivelor, să se țină cont de ceea ce managementul proiectelor a consacrat deja ca fiind „Obiectivele SMART”. Din acest punct de vedere, obiectivele trebuie să întrunească o serie de caracteristici:

- **Specifice** – trebuie să fie precise și ușor de înțeles și să răspundă la întrebările: “Ce?”, “Cine?”, “Unde?”, “Pentru cine?”
- **Măsurabile** – trebuie să permită măsurarea, evaluarea, să răspundă la întrebarea “Ce rezultate vom obține?”, “Câte persoane vor fi afectate?”
- **Accesibile** – trebuie să fie posibil de atins, să răspundă la întrebarea “Are clubul resursele necesare pentru a atinge acest obiectiv?”
- **Realiste** – să permită ducerea la bun sfârșit în timpul și cu mijloacele avute la îndemână, să răspundă la întrebarea “Sunt resursele necesare posibil de obținut?”, “Este timpul de lucru realist?”
- **Încadrate în Timp** – trebuie să aibă o dată de finalizare în timp, să răspundă la întrebarea “Care este perioada de timp în care va avea loc?”

Rezultatele proiectului sau **impactul** (ramurile copacului) vor fi:

- Zona râului este în atenția locuitorilor
- Ecosistemul râului are condiții favorabile

Pe baza exemplului oferit, facilitatorul invită cele două grupuri de lucru să-și alcătuiască copacul soluțiilor, una dintre grupe va lucra la identificarea obiectivelor proiectului și notarea lor pe rădăcini, celălalt grup la identificarea impactului proiectului și notarea lor pe ramuri. După ce grupurile au finalizat stabilirea obiectivelor și rezultatelor proiectului, facilitatorul invită câte un reprezentant să prezinte în fața tuturor rezultatul muncii lor după care restul participanților poate veni cu comentarii și observații cu privire la modul în care au fost formulate.

Recomandări cu privire la obiective:

- este indicat ca membrii clubului să lucreze la acele cauze pe care clubul lor le-ar putea rezolva/ diminua, ținând cont de resursele de care dispun și eventualele resurse pe care le-ar putea atrage din comunitate;
- este recomandat ca pentru proiectul pe care doresc să-l dezvolte să existe maximum 3-4 obiective.

6. EVALUARE – PAȘI ÎN ACȚIUNE ...

15 MINUTE

Această activitate are scopul de a-i stimula pe tineri să reflecteze și evalueze cu privire la ceea ce au învățat pe parcursul întâlnirii.

Pregătire și facilitare

Facilitatorul așază etichete în forma unei urme de picior (de mărime reală) pe podea, sub forma unui șir sau a unei potcoave de cal. Grupul este rugat să se așeze în fața primei urme din șir. Pentru a face un pas înainte, facilitatorul le cere participanților să împărtășească un lucru pe care îl vor face săptămâna viitoare și care are legătură cu ceea ce au învățat la această întâlnire. Apoi, facilitatorul menționează că acesta a fost primul pas spre acțiune, adică au promis că vor face ceva.

7. PAȘII URMĂTORI

După contribuția fiecăruia, facilitatorul le mulțumește participanților pentru prezența la întâlnire și, împreună cu aceștia, stabilește pașii următori: locul și tematica următoarei întâlniri, sarcinile de lucru pentru a pregăti următoarea întâlnire, alte informații referitoare la club și administrarea acestuia și semnează lista de prezență.

Bibliografie:

- Bulat V. 2011. Ghid de reguli și principii de bază de scriere a unui proiect. Ediția II. Document disponibil la: http://www.iom.md/attachments/110_Project%20development%20Guide.pdf
- Neagu M. 2010. *Curriculum IMPACT. Cetățenie activă*. Fundația Noi Orizonturi
- Păsărin J., *Metode creative folosite în activitățile de tineret*. Fundația Life
- Greeninitiative, WWF, Viitor Plus. *Culegerea verde*. Platforma Școli verzi

Materiale suport:

- Anexa1: Parabola persoanelor în pericol de înec, Anexa 2: Copacul Problemei, Anexa 3: Copacul soluțiilor

13. Construirea proiectului 1

ANEXA 1: Parabola persoanelor în pericol de înec

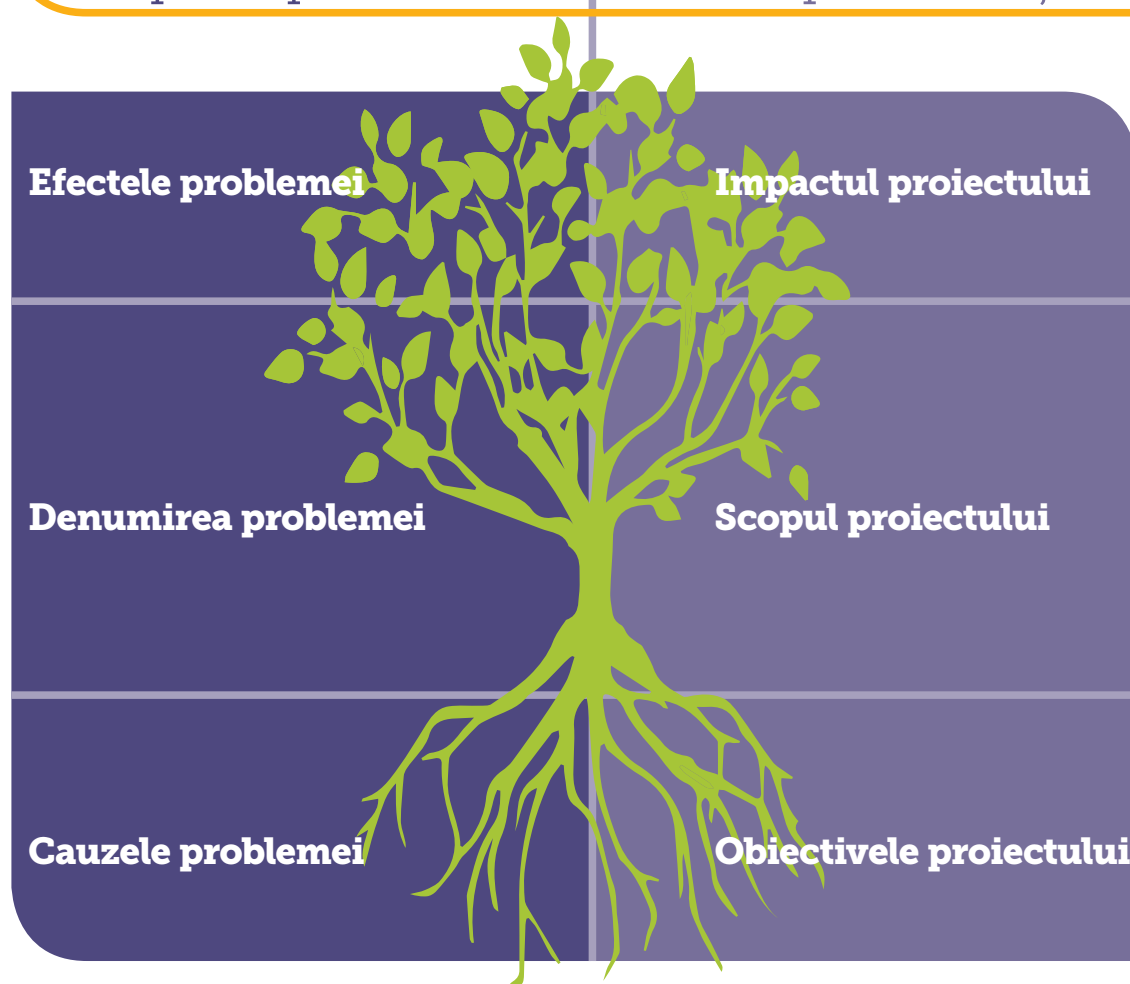
Un bărbat a văzut o persoană înecându-se într-un râu și a sărit în apă să o salveze. În ziua următoare, o altă persoană a fost luată de curenți și încă o dată curajosul trecător a plonjat în apele râului pentru a salva victima care se zbătea disperată. În următoarea zi, erau trei persoane în prag de a se îneca în râu și de această dată trecătorul a trebuit să ceară ajutor pentru a salva oamenii aflați în pericol. În ziua următoare erau zece persoane care trebuiau salvate și mulți dintre localnici au trebuit să se alăture echipelor de salvare. În curând, râul era plin de persoane care erau în pericol de a se îneca și tot orașul a lucrat neîncetat la salvarea lor.

În final, cineva a spus: „Ar trebui să mergem în susul râului să vedem de unde vin acești oameni care sunt în prag de a se îneca.” Dar alții au răspuns: „Nu putem! Suntem mult prea ocupați să salvăm vieți aici, în josul râului!”

13. Construirea proiectului 1

ANEXA 2:
Copacul problemei

ANEXA 3:
Copacul soluțiilor

14. Construirea proiectului 2

Obiective specifice de învățare:

(cunoștințe, abilități, atitudini/valori)

- (C) Definește grupul-țintă și cum se identifică beneficiarii proiectului
- (A) Alcătuieste un plan de activități al proiectului
- (C) Descrie ce înseamnă planul de activități și bugetul proiectului
- (A) Alcătuieste planul de lucru și bugetul proiectului
- (A) Identifică riscurile proiectului și găsește alternative

Concepte-cheie:

⊙ Grup-țintă ⊙ Beneficiari ⊙ Activitățile proiectului ⊙ Sarcini ⊙ Metode ⊙ Buget

PLANUL DE ACTIVITĂȚI

	Activități	Metode folosite	Timpul recomandat	Materialele necesare
	1. Bun venit și introducere	Prezentare	5 minute	Suport vizual (flipchart, tablă, hârtie etc.)
	2. Grupul-țintă și beneficiarii proiectului	Prezentare Lucru pe grupe	20 minute	Hârtie flipchart, markere
	3. Stabilirea activităților și sarcinilor	Prezentare Lucru pe grupe	40 minute	Hârtie flipchart, markere, Anexa 1
	4. Estimarea bugetului	Prezentare Lucru pe grupe	40 minute	Hârtie flipchart, markere, Anexa 2
	5. Analiza riscurilor	Prezentare Lucru pe grupe	30 minute	Hârtie flipchart, markere
	6. Fixare și evaluare – Am învățat...	Joc de recapitulare/fixare	15 minute	
	7. Pașii următori	Discuție de grup	10 minute	Foaia de prezență

Timpul total estimat: 2 ore, 40 minute

1. OBIECTIVELE ȘI AGENDA ÎNTÂLNIRII

5 MINUTE

Facilitatorul va prezenta care sunt obiectivele întâlnirii, ce tipuri de activități vor fi derulate (fără a intra în detalii) și care este durata întâlnirii. Facilitatorul va menționa că întâlnirea își propune să continue activitățile din sesiunea precedentă și anume de a-i învăța pe membrii clubului cum se stabilesc beneficiarii proiectului, grupul-țintă și cum se alcătuiesc planul de activități și bugetul proiectului dedicat protecției mediului.

2. IDENTIFICAREA GRUPULUI-ȚINTĂ ȘI A BENEFICIARILOR

20 MINUTE

Scop

Această parte a activității construiește pe informațiile din sesiunea precedentă (identificarea obiectivelor și a impactului proiectului) și îi va ajuta pe membrii clubului să definească grupul-țintă și să identifice beneficiarii direcți și indirecti ai proiectului pe care doresc să-l dezvolte.

Pregătire și facilitare

Facilitatorul întreabă grupul dacă cunoaște înțelesul termenilor grup-țintă și beneficiari și alocă 10 minute pentru răspunsuri și discuții. După contribuțiile participanților, facilitatorul oferă grupului definițiile de lucru de mai jos.

Mențiunea facilitatorului

- **Grup-țintă** – grupul de oameni pentru care este făcut proiectul și care este afectat în mod direct și pozitiv de proiect
- **Beneficiari** – toți cei care beneficiază de pe urma proiectului
- **Beneficiari direcți** – sunt cei care receptează un beneficiu direct de pe urma proiectului, inclusiv grupul-țintă (dar fără a ne limita la el)
- **Beneficiari indirecti** – sunt toți cei care vor fi afectați de rezultatele proiectului, dar nu sunt în mod direct implicați în activitățile proiectului

Mai jos poate fi găsit un exemplu pentru stabilirea grupului-țintă și a beneficiarilor. Facilitatorul prezintă exemplul folosindu-se de flipchart, tablă sau PowerPoint.

Scop	Obiectiv	Grup-țintă	Beneficiari direcți	Beneficiari indirecti
Creșterea la standardele ecologice a calității apei din râul care străbate localitatea	Până la sfârșitul anului școlar, 200 de elevi din clasele V-VIII din localitate sunt informați cu privire la pericolul aruncării de deșeuri în râu	Elevii de gimnaziu (clasele V-VIII) din localitate.	200 de elevi din clasele V-VIII din localitate	30 de profesori din școlile din localitate, 500 de membri de familie ai elevilor de gimnaziu informați, 500 de membri din comunitate

Pe baza definițiilor de mai sus și a exemplului oferit, facilitatorul invită grupurile de lucru să privească la copacul soluțiilor, realizat în întâlnirea anterioară – în special la formularea scopului și obiectivelor și pe baza acestora să-și identifice grupul-țintă și beneficiarii proiectului lor (de menționat că în acest punct al proiectului beneficiarii pot fi doar estimați). Cele două grupuri au ca timp de lucru 10 minute după care trebuie să cadă de acord împreună cu privire la grupul-țintă și beneficiarii proiectului.

3. STABILIREA ACTIVITĂȚILOR ȘI SARCINILOR

40 MINUTE

Scop

Aceasta este etapa în care se trece de la faza de Concepere la faza de Planificare. Activitățile și sarcinile contribuie la completarea imaginii a ceea ce va fi proiectul împuternicind clubul să înceapă lucrul la el.

Pregătire și facilitare

Folosindu-se de tablă sau de o coală flipchart, facilitatorul va prezenta definițiile de mai jos:

Mențiunea facilitatorului

- **Planificarea** reprezintă o descompunere, pas cu pas, a ceea ce trebuie să fie făcut astfel încât să poată fi împlinit scopul proiectului. Planificarea este făcută pentru a răspunde la întrebările: Ce trebuie făcut? Cum trebuie făcut?, Când trebuie făcut?, Cine este responsabil?
- **Activitățile** reprezintă pașii ce trebuie parcurși (acțiuni specifice) pentru atingerea fiecărui obiectiv
- **Sarcinile.** Activitățile sunt divizate la rândul lor într-o serie de sarcini care trebuie făcute într-o anumită perioadă de timp, în vreme ce metodele explică cum vor fi făcute sarcinile respective.

Facilitatorul prezintă exemplul de mai jos pentru a ilustra mai ușor modul de stabilire a activităților, sarcinilor și metodelor. Bazat pe acest exemplu și pe definițiile formulate mai devreme, participanții sunt împărțiți în trei sau patru grupe de lucru (în funcție de numărul de obiective pe care le are proiectul lor). Grupele sunt invitate să aleagă unul dintre obiectivele proiectului și să identifice activitățile, sarcinile și metodele ca în exemplul oferit de facilitator folosind template-ul din Anexa 1. Timpul de lucru este de 20 minute după care grupele de lucru sunt invitate să-și prezinte rezultatele muncii. Grupurile de lucru sunt invitate să ofere feedback și să facă comentarii cu privire la activitățile propuse astfel încât, puse cap la cap, să ofere o imagine unitară a obiectivelor și activităților proiectului.

Obiectiv	Activități	Sarcini	Metode
Până la sfârșitul anului școlar, 200 de elevi din clasele V-VIII din localitate sunt informați cu privire la pericolul aruncării de deșeuri în râu	Obținerea aprobării direcțiunii școlilor implicate în proiect	Contactarea directorilor de școli și prezentarea proiectului	Identificarea membrilor din cadrul clubului care vor merge la școli pentru a vorbi cu directorii
	Conceperea și editarea de broșuri și pliante cu privire la pericolul deversării de deșeuri în râu	Identificare elemente-cheie (text, fotografii etc.) ce trebuie menționate în broșură/pliant	Cercetare pe internet; analiză alte broșuri similare; discuții în grup,
		Editarea și tipărirea broșurii și pliantului etc.	Utilizarea unor programe de calculator specifice pentru editare broșuri, pliante
	Organizarea seminariilor de informare și atelierelor de lucru	Identificarea tematicilor și conținuturilor ce vor fi prezentate în cadrul seminariilor și atelierelor de lucru și stabilirea mijloacelor și metodelor ce vor fi folosite	Discuții în grup, consultarea unor experți locali, cercetare pe internet
		Stabilirea spațiilor de desfășurare a activităților	Discuții cu directorii de școli și alegerea spațiilor care să permită o desfășurare optimă a întâlnirilor
		Identificarea și contactarea moderatorilor care vor facilita seminariile și atelierelor de lucru	Alcătuirea unor liste cu potențiali moderatori din rândul profesorilor, lucrătorilor de tineret, a experților locali și selecția și contactarea celor care ar putea să participe
		Pregătirea anunțurilor și invitațiilor pentru elevii școlilor participante la proiect	Lucru în echipă, tehnoredactare și printare
		Alcătuirea agendei programului și a mapelor de lucru pentru fiecare participant	Achiziționarea mapelor, printarea agendei și tuturor materialelor de referință

3

Facilitatorul prezintă exemplul de mai jos pentru a ilustra mai ușor modul de stabilire a activităților, sarcinilor și metodelor. Bazat pe acest exemplu și pe definițiile formulate mai devreme, participanții sunt împărțiți în trei sau patru grupe de lucru (în funcție de numărul de obiective pe care le are proiectul lor). Grupele sunt invitate să aleagă unul dintre obiectivele proiectului și să identifice activitățile, sarcinile și metodele ca în exemplul oferit de facilitator folosind template-ul din Anexa 1. Timpul de lucru este de 20 minute după care grupele de lucru sunt invitate să-și prezinte rezultatele muncii. Grupurile de lucru sunt invitate să ofere feedback și să facă comentarii cu privire la activitățile propuse astfel încât, puse cap la cap, să ofere o imagine unitară a obiectivelor și activităților proiectului.

4. ESTIMAREA BUGETULUI

40 MINUTE

Scop

Această activitate îi va ajuta pe tineri să identifice resursele financiare necesare pentru dezvoltarea unui proiect.

Pregătire și facilitare

Folosind o tablă sau un flipchart, facilitatorul prezintă definiția bugetului și oferă explicații participanților, ca în exemplul de mai jos:

Mențiunea facilitatorului

- Un buget este un document care atribuie costuri financiare anumitor activități
- Un buget estimează care sunt resursele necesare, cât ar costa și când sunt ele necesare

Alcătuirea bugetului pentru un proiect presupune estimarea tuturor costurilor necesare pentru desfășurarea proiectului respectiv. Aceste costuri pot fi exprimate în categorii de cheltuieli (exemplu: cheltuieli pentru transport, pentru consumabile etc). Una dintre modalitățile prin care se poate face bugetul unui proiect o reprezintă planificarea cheltuielilor pentru fiecare dintre activități și apoi calcularea acestor cheltuieli într-un buget total. Din această perspectivă, bugetul poate fi definit ca fiind planul de activități exprimat în bani.

Facilitatorul invită apoi grupurile de lucru să-și ia documentul în care și-au planificat activitățile și pe baza acestora să-și estimeze costurile pentru diferitele categorii de cheltuieli. (vezi Anexa 2 Estimarea cheltuielilor) Acum este momentul în care membrii clubului își vor răspunde la întrebările: "Ce materiale sunt necesare pentru fiecare activitate?", "Care materiale sunt deja disponibile?", "Dacă nu sunt disponibile cum ar putea fi obținute?", "Pot fi ele împrumutate?", "Pot fi obținute ca donație?", "Putem strânge fonduri pentru a le cumpăra?", "Ne sunt toate cu adevărat necesare?", "La ce putem renunța fără a afecta calitatea proiectului?"

Activități	Categorii de cheltuieli				Total
	Transport	Consumabile	Servicii	Altele	
Activitatea 1					
Activitatea 2					
Activitatea 3					
Activitatea 4					
Etc.					
Total General					

După 15 minute, grupele sunt invitate să-și împărtășească rezultatele muncii cu restul participanților. După prezentarea fiecărei grupe, se adună bugetul celor 3 (sau 4) grupe și se obține bugetul estimativ al întregului proiect.

Facilitatorul reamintește participanților că bugetul disponibil pentru clubul lor este limitat la o anumită sumă de bani și că toți banii folosiți pentru diferitele cheltuieli în cadrul proiectelor trebuie justificați cu documente justificative (chitanțe, facturi fiscale, bilete de călătorie etc.).

În cazul în care membrii clubului intenționează să apeleze la ajutor din afară, sponsori sau donații, în cele de mai jos sunt făcute o serie de recomandări:

Mențiunea facilitatorului

Recomandări în vederea obținerii de sponsorizări:

- *Faceți o listă de sponsori posibili*
- *Planificați contactarea lor*
- *Fiți politicoși și atenți să explicați pentru ce solicitați ajutorul, țineți-i la curent pe parcurs cu modul în care ați folosit resursele și invitați-i să ia parte la activități*
- *Foarte important, mulțumiți-le și în timpul activităților și după aceea. După proiect, pregătiți-le o prezentare cu imagini din proiect pentru a înțelege că ați realizat scopul și că ajutorul lor a ajuns unde ați promis*

Recomandări în vederea obținerii de donații:

- *Dacă vrei să strângi fonduri din mici donații, vă recomandăm să fiți creativi și să organizați acțiuni ce au legătură cu proiectul vostru.*
- *Când organizați un eveniment fiți siguri că explicați cauza pentru care strângeți fondurile. Deja vă ajută la scopul inițial, acela de a informa cât mai multe persoane.*
- *Rugați cumpărătorii/donatorii să vă lase contactele lor, pentru a-i putea ține la curent cu ceea ce faceți, exact ca în cazul descris mai sus pentru sponsori. (Recomandări preluate din Manualul elevului, coordonat de Cătălina Murariu, realizat în cadrul proiectului Eco educație pentru Școli verzi, Greeninitiative, WWF-România, ViitorPlus).*

5. ANALIZA RISCURILOR

30 MINUTE

Scop

Această activitate își propune să ofere membrilor clubului posibilitatea de a identifica riscurile pe care le-ar putea presupune proiectul pe care doresc să-l implementeze precum și măsurile care pot fi luate pentru evitarea și soluționarea evenimentelor care ar putea afecta calitatea proiectului.

Pregătire și facilitare

Facilitatorul invită participanții să definească riscul și ce înseamnă riscul pentru proiectul pe care își doresc să-l implementeze. După contribuțiile cursanților este oferită definiția de lucru.

Mențiunea facilitatorului

Riscul este un eveniment ce poate apărea pe parcursul proiectului și îl poate afecta în bine sau spre rău. Riscurile au întotdeauna un nivel de incertitudine, dar anticiparea acestora din timp reduce eventualele rezultate cu o conotație negativă

- **Riscurile pot fi cunoscute** – pot fi identificate și planificate din timp
- **Riscurile necunoscute** – nu pot fi identificate sau planificate

Exemple de riscuri: din cauza vremii capricioase de primăvară, nu se mai poate desfășura o activitate în aer liber; elevii ar putea fi atât de absorbiți cu pregătirea evaluării naționale încât nu vor avea timp să vină la evenimentele proiectului. (Exemple preluate din Manualul elevului, coordonat de Cătălina Murariu, realizat în cadrul proiectului Eco educație pentru Școli verzi, Greeninitiative, WWF-România, ViitorPlus)

Facilitatorul invită participanții să-și imagineze pentru următoarele 5 minute că ar fi competitorul cel mai aprig al proiectului pe care ei își doresc să-l implementeze: Care ar fi elementele care ar putea sabota, bloca, împiedica proiectul să aibă loc așa cum este de dorit să fie?

După expirarea timpului, facilitatorul invită grupul să enumere care ar fi posibilele probleme/riscuri ale proiectului care ar putea apărea în ceea ce privește:

- Activitățile care au fost planificate?
- Oamenii implicați în proiect?
- Locul desfășurării și materialele care vor fi folosite?

Răspunsurile sunt notate pe coala de flipchart, iar la final sunt selectate 4-5 dintre riscurile cele mai evidente.

Pornind de la aceasta, participanții sunt rugați să se grupeze în grupe de câte patru persoane pentru următoarele 15 minute. Fiecare grup primește foaia de lucru (Anexa 3 – Managementul riscului) și, pe baza uneia dintre riscurile identificate, să menționeze:

Problema ce se contracarează?

Activitățile necesare?

Cine va fi implicat?

Cum vor acționa?

Când trebuie acționat?

Unde trebuie acționat?

Ce resurse sunt necesare?

Cum se va măsura rezultatul?

După expirarea timpului, grupele de lucru sunt rugate să-și împărtășească rezultatele.

6. PAȘII URMĂTORI

După contribuția fiecăruia, facilitatorul le mulțumește participanților pentru prezența la întâlnire și, împreună cu aceștia, stabilește pașii următori: locul și tematica următoarei întâlniri, sarcinile de lucru pentru a pregăti următoarea întâlnire, alte informații referitoare la club și administrarea acestuia și semnează lista de prezență.

Bibliografie:

- Neagu M. 2010. *Curriculum IMPACT. Cetățenie activă*. Fundația Noi Orizonturi
- Păsărin J., *Metode creative folosite în activitățile de tineret*. Fundația Life
- Green Initiative, WWF, Viitor Plus. *Culegerea verde*. Platforma Școli verzi

Materiale-suport:

- Anexa 1: Stabilirea activităților proiectului, Anexa 2: Estimarea costurilor, Anexa 3: Managementul riscurilor

14. Construirea proiectului 2

ANEXA 1: Stabilirea activităților proiectului

Construirea proiectului 2

Obiectiv	Activități	Sarcini	Metode

14. Construirea proiectului 2

ANEXA 2: Estimarea cheltuielilor

Sarcina de lucru pe care o are grupul vostru este să estimați costurile pentru diferitele categorii de cheltuieli pe care le presupun activitățile desfășurate pentru atingerea obiectivului vostru.

Activități	Categorii de cheltuieli				Total
	Transport	Consumabile	Servicii	Altele	
Activitatea 1					
Activitatea 2					
Activitatea 3					
Activitatea 4					
Total General					

14. Construirea proiectului 2

ANEXA 3: Managementul riscului

Care este problema ce se contracarează?	
Care sunt activitățile necesare?	
Cine va fi implicat?	
Cum vor acționa?	
Când trebuie acționat?	
Unde trebuie acționat?	
Ce resurse sunt necesare?	
Cum se va măsura rezultatul?	

15. Scrierea și monitorizarea proiectului

Obiective specifice de învățare:

(cunoștințe, abilități, atitudini/valori)

(C) Descrie importanța monitorizării și evaluării permanente a implementării proiectului

(A) Compară statutul proiectului și progresul cu planul inițial de lucru; încadrează resursele conform cu planificarea

(A) Ajustează resursele, orarul sau ce este necesar pentru a conduce proiectul către atingerea obiectivelor

(V) Manifestă perseverență și duce la bun sfârșit ceea ce începe, în ciuda eventualelor obstacole și dificultăți

Concepte-cheie:

○ Monitorizarea proiectului ○ Diagrama Gantt

PLANUL DE ACTIVITĂȚI

	Activități	Metode folosite	Timpul recomandat	Materialele necesare
	1. Bun venit și introducere	Prezentare	5 minute	Suport vizual (flipchart, tablă, hârtie etc.)
	2. Toată Lumea, Cineva, Oricine, Nimeni	Poveste	10 minute	Poveste printată
	3. Tirul întrebărilor	Joc de reflecție	15 minute	
	4. Monitorizarea proiectului	Turul galeriei Discuție facilitată	70 minute	Hârtie flipchart, markere
	5. Completarea diagramei Gantt	Lucru în echipă	30 minute	Anexa 1
	6. Fixare și evaluare – Felia de pizza...	Joc de recapitulare/ fixare	15 minute	Anexa 2
	7. Pașii următori	Discuție de grup	5 minute	Lista de prezență
Timpul total estimat: 2 ore, 30 minute				

1. OBIECTIVELE ȘI AGENDA ÎNTÂLNIRII

5 MINUTE

Facilitatorul va prezenta care sunt obiectivele întâlnirii, ce tipuri de activități vor fi derulate (fără a intra în detaliu) și care este durata întâlnirii. Scopul întâlnirii este de a familiariza membrii clubului cu principiile monitorizării proiectelor dedicate protejării naturii și de a completa diagrama Gantt pentru proiectul pe care își doresc să-l implementeze.

2. TOATĂ LUMEA, CINEVA, ORICINE, NIMENI

15 MINUTE

Scop

Această poveste este o mică istorie despre responsabilitate și importanța asumării responsabilității în toate etapele proiectului și, mai ales, în perioada implementării și monitorizării.

Pregătire și facilitare

Facilitatorul sau unul dintre participanți va citi sau spune povestirea, rugând grupul să stea cât mai comod. Este important ca povestirea să fie cursivă și intonată potrivit, astfel încât cei care ascultă să poată fi introduși în atmosfera specifică povestirii.

*Aceasta este o poveste despre patru oameni pe care îi chema **Toată Lumea**, **Oricine**, **Cineva** și **Nimeni**. A apărut o problemă foarte importantă și **Toată Lumea** trebuia să o rezolve. **Toată Lumea** era sigur că **Cineva** o s-o facă. **Oricine** putea să o facă, dar **Nimeni** nu a făcut-o. **Cineva** s-a enervat din cauza asta pentru că treaba era pentru **Toată Lumea**. **Toată Lumea** a crezut că **Oricine** o să o facă, dar **Nimeni** nu a realizat că **Toată Lumea** o să stea deoparte. În cele din urmă, **Toată Lumea** a dat vina pe **Cineva** și **Nimeni** n-a făcut ceea ce **Oricine** putea să facă.*

După citirea povestirii, facilitatorul încheie activitatea cu un set de întrebări de reflecție

? ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE

- Cum v-ați simțit ascultând povestirea?
- V-a plăcut povestea?
- Ce credeți că este amuzant la această poveste?
- Ce credeți că este adevărat?
- Se întâmpla așa ceva în viața reală? Aveți exemple?
- Ce legătură are această poveste cu monitorizarea proiectului?
- Cum putem să ne asigurăm că așa ceva nu se va întâmpla în clubul nostru?

3. TIRUL ÎNTREBĂRILOR

15 MINUTE

Scop

Aceasta este o activitate introductivă pentru monitorizarea proiectului, care îi va ajuta pe participanți să gândească în termeni de întrebări cu privire la procesul de monitorizare a proiectului.

Pregătire și facilitare

Participanții sunt aranjați pe patru coloane, așezate câte două, față în față. Tema generală a întrebărilor o reprezintă monitorizarea proiectului. Persoana care se află în fața coloanei va adresa persoanei care se află în fața sa, din coloana cealaltă, o întrebare legată de monitorizarea proiectului. Aceasta

va răspunde tot printr-o întrebare referitoare la aceeași temă. Se continuă șirul întrebărilor până când una dintre persoane va răspunde printr-o afirmație. Atunci persoana care a greșit se va duce la capătul coloanei sale. Dacă șirul întrebărilor dintre cele două persoane e prea lung, facilitatorul poate schimba cele două persoane.

ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE

- Cum v-ați simțit pe parcursul jocului?
- Ce v-a plăcut sau nu v-a plăcut la acest joc?
- Cum a fost procesul de formulare a întrebărilor?
- Cum a fost să răspundeți cu o altă întrebare? A fost ușor? Greu?
- Ce-ați descoperit despre monitorizare prin formularea întrebărilor?
- Care sunt cele mai importante întrebări legate de monitorizare?
- Cum credeți că vă ajută acest joc în activitățile de club?

4. MONITORIZAREA PROIECTULUI – TURUL GALERIEI 70 MINUTE

Scop

Această activitate îi va ajuta pe participanți să identifice principalele elemente de care trebuie să țină cont atunci când este vorba despre monitorizarea proiectului. Pentru aceasta, participanții vor fi implicați într-o metodă de învățare prin cooperare numită "turul galeriei".

Pregătire și facilitare

Pe baza exercițiului anterior facilitatorul întreabă care sunt cele mai importante întrebări pe care le putem adresa atunci când vorbim despre monitorizarea proiectului. Răspunsurile sunt notate pe o coală de flipchart și ar trebui să includă:

- Ce este monitorizarea?
- De ce facem monitorizarea?
- Ce trebuie monitorizat?
- Cum facem monitorizarea?
- Cine face monitorizarea?
- Când este făcută monitorizarea?

Participanții se împart în șase grupe de lucru, iar fiecare grupă primește coli de flipchart, markere și una dintre întrebările de mai sus. Grupele au la dispoziție 20 minute pentru a găsi răspunsurile la întrebarea pe care au primit-o. Răspunsul poate fi formulat printr-o diagramă, o schemă, o reprezentare simbolică, propoziții scurte etc.

După expirarea timpului, fiecare grup va delega un reprezentant pentru a face o scurtă prezentare în fața tuturor, explicând semnificația afișului și răspunzând la eventualele întrebări. Apoi, grupurile vor expune afișele pe pereți. Ceilalți participanți au posibilitatea acum de a se opri în fața fiecărui afiș, pentru a-l discuta și a nota pe foaie comentariile, sugestiile și întrebările lor. Participanții revin la afișele lor inițiale și citesc comentariile făcute de colegii lor. Se poate continua cu un răspuns al grupului la comentariile și întrebările celorlalți participanți.

La sfârșit ar trebui să existe pe fiecare dintre afișe cel puțin următoarele informații:

Ce este monitorizarea proiectului?	Procesul de colectare sistematică și analiză a informațiilor în legătură cu toate aspectele proiectului, în timp ce este implementat, pentru a evalua progresul proiectului și a face schimbările/adaptările necesare pentru atingerea obiectivelor acestuia. A monitoriza înseamnă a studia ce se întâmplă, în timp ce se întâmplă.
De ce facem monitorizarea?	Pentru a: ■ analiza situația curentă a proiectului; ■ identifica problemele cu care se confruntă proiectul și a căuta soluții potrivite; ■ păstra activitățile proiectului în orarul stabilit; ■ măsura progresul realizat în atingerea obiectivelor; ■ lua decizii cu privire la resursele materiale, financiare și umane.
Ce trebuie monitorizat?	■ Nevoile administrative ■ Materialele și echipamentele ■ Bugetul proiectului ■ Interesul și motivația participanților ■ Rolurile și responsabilitățile
Cum facem monitorizarea?	■ Vizite ■ Întâlniri ■ Observații ■ Interviu ■ Scrisori ■ Chestionare ■ Analize de buget ■ Statistici ■ Cercetări ■ Rapoarte
Cine face monitorizarea?	Monitorizarea este făcută în general de membrii clubului, dar pot fi interesați de monitorizare și alți actori implicați în proces (parteneri, donatori, sponsori).
Când este făcută monitorizarea?	Poate fi făcută zilnic, săptămânal, lunar; Clubul ar trebui să delege unul sau doi membri care să țină proiectul pe linia indicatorilor de succes (termene-limită, strângerea unei anumite sume de bani etc.; aceste verificări ar trebui făcute în acord cu orele stabilite ale proiectului).

Mențiunea facilitatorului

Unul dintre instrumentele care pot ajuta în procesul de monitorizare se numește diagrama Gantt. Aceasta ilustrează foarte bine orarul proiectului, cu data de pornire și încheiere, precum și legătura dintre elementele ale proiectului. Un model de diagrama Gantt poate fi găsit la anexe (vezi Anexa 1).

Grupul primește o copie a diagramei Gantt (Anexa 1) și pe baza celorlalte documente completate până în prezent (obiective și activități, buget etc.) completează această diagramă. Odată cu diagrama, grupul va scrie și proiectul, în conformitate cu următoarea structură (vezi Anexa 2), pe baza informațiilor din întâlnirile anterioare:

- **Titlul proiectului** (trebuie să fie scurt și creativ)
- **Motivația proiectului** (problema căreia îi răspunde proiectul și de ce a fost aleasă)
- **Perioada de implementare** (de preferință în luni, exemplu perioada aprilie – iunie 2016)
- **Scopul proiectului** (sub forma unei singure propoziții, scurte, care să prezinte rezolvarea problemei/nevoii identificate în comunitate)
- **Obiectivele proiectului** (pașii prin care este atins scopul - trebuie să fie SMART; sunt recomandate trei-patru obiective de atins)

- **Grupul-țintă și beneficiarii** (persoanele pentru care este făcut proiectul și care beneficiază direct sau indirect de pe urma lui)
- **Planificarea în timp** (se face în funcție de activități; este indicat a se folosi diagrama Gantt)
- **Bugetul necesar** (resursele financiare avute la dispoziție pentru implementarea proiectului și resursele pe care și le propun să le obțină din alte surse precum și defalcarea pe categorii de costuri)
- **Parteneri, sponsori, donatori** (sunt menționați toți partenerii și sponsorii propuși pentru proiect precum și rolul/contribuția pe care le vor avea în cadrul proiectului).

Odată cu încheierea completării/scrierii proiectului, membrii clubului sunt gata pentru etapa de implementare.

5. EVALUARE – FELIA DE PIZZA...

15 MINUTE

Scop

Această activitate are scopul de a-i stimula pe tineri să reflecteze și să evalueze cu privire la ceea ce au învățat pe parcursul întâlnirii.

Pregătire și facilitare

Se desenează pe o coală de flipchart un cerc care apoi se secționează în tot atâtea felii câți participanți au fost la activitate. Se va scrie în dreptul fiecărei felii numele. Fiecare participant va desena sau va scrie un mesaj pentru toți ceilalți colegi în dreptul feliei fiecăruia.

6. PAȘII URMĂTORI

După contribuția fiecăruia, facilitatorul le mulțumește participanților pentru prezența la întâlnire și, împreună cu aceștia, stabilește pașii următori: locul și tematica următoarei întâlniri, sarcinile de lucru pentru a pregăti următoarea întâlnire, alte informații referitoare la club și administrarea acestuia și semnează lista de prezență.

Bibliografie:

- Organizația Națională „Cercetașii României”. 2010. *101 idei de educație non-formală*. Document disponibil la: <http://www.scout.ro/wp-content/uploads/2013/10/Manual-100-de-idei-de-educatie-non-formala.pdf>
- Neagu M. 2010. *Curriculum IMPACT. Cetățenie activă*. Fundația Noi Orizonturi

Materiale suport:

- Anexa 1: Diagrama Gantt, Anexa 2: Scrierea proiectului

15. Scrierea și monitorizarea proiectului

ANEXA 1: Diagrama Gantt

Obiectiv	Activitate	Sarcina	Persoana responsabilă	Termen-limită	Resurse necesare/ Buget necesar
Obiectiv 1	Activitatea A	Sarcina 1			
		Sarcina 2			
	Activitatea B	Sarcina 1			
		Sarcina 2			
Obiectiv 2	Activitatea A	Sarcina 1			
		Sarcina 2			
	Activitatea B	Sarcina 1			
		Sarcina 2			
Obiectiv 3	Activitatea A	Sarcina 1			
		Sarcina 2			
	Activitatea B	Sarcina 1			
		Sarcina 2			

15. Scrierea și monitorizarea proiectului

ANEXA 2: Scrierea proiectului

Titlul proiectului

(trebuie să fie scurt și creativ)

Motivația proiectului

(problema căreia îi răspunde proiectul și de ce a fost aleasă)

Perioada de implementare

Scopul proiectului

(sub forma unei singure propoziții, scurte, care să prezinte rezolvarea problemei/ nevoii identificate în comunitate)

Obiectivele proiectului

(maximum 3-4 obiective; trebuie să fie SMART - specifice, măsurabile, abordabile, realiste și definite în timp)

Grupul-țintă și beneficiarii

(persoanele pentru care este făcut proiectul și care beneficiază direct sau indirect de pe urma lui)

Planificarea în timp

(se face în funcție de activități)

Bugetul necesar

(resursele financiare avute la dispoziție pentru implementarea proiectului și resursele pe care le puteți obține din alte surse precum și gruparea în categorii de costuri)

Parteneri, sponsori, donatori

(sunt menționați toți partenerii și sponsorii propuși pentru proiect, precum și rolul/ contribuția pe care le vor avea în cadrul proiectului)

16. Evaluarea activității clubului și planificarea anului următor

Obiective specifice de învățare:

(cunoștințe, abilități, atitudini/valori)

- (V) Manifestă interesul de a reflecta cu privire la impactul proiectului clubului asupra mediului, comunității, asupra sinelui
- (A) Identifică cunoștințele, abilitățile și atitudinile dobândite și exersate în cadrul clubului de sălbaticie
- (V) Demonstrează recunoștință și apreciere față de cele dobândite și exersate în cadrul clubului
- (A) Își stabilește un plan de acțiune de viitor în cadrul clubului
- (A) Identifică modalități prin care poate transfera ceea ce a învățat în club în viața de zi cu zi

Concepte-cheie:

⦿ Competențe ⦿ Reflecție

PLANUL DE ACTIVITĂȚI

	Activități	Metode folosite	Timpul recomandat	Materialele necesare
	1. Introducere, obiective, agenda	Prezentare	5 minute	Suport vizual (flipchart, tablă, hârtie, etc.)
	2. Imagini despre noi	Exercițiu de asociere (teatru imagine)	25 minute	
	3. Importanța reflecției și evaluării	Discuție facilitată	10 minute	Citate printate sau scrise pe foi A4
	4. Povestea noastră până acum	Lucru pe grupe	35 minute	Foi colorate, foi A4, pixuri
	5. Scala proiectului nostru	Exercițiu de asociere	5 minute	Post-it-uri, markere
	6. Proiectul nostru	Lucru pe grupe	40 minute	Foi A4, pixuri, markere
	7. Competențele mele acum	Moment solo	20 minute	Copii ale Anexei 2
	8. Competențele mele în viitor	Moment solo	20 minute	Copii ale Anexei 2
	9. Pașii următori	Prezentare	5 minute	Fișa prezență
Timpul total estimat: 2 ore, 45 minute				

1. INTRODUCEREA, OBIECTIVELE ȘI AGENDA ÎNTÂLNIRII

5 MINUTE

Facilitatorul va prezenta care sunt obiectivele întâlnirii, ce tipuri de activități vor face în cadrul întâlnirii (fără a intra în detaliu) și care este durata întâlnirii. Scopul introducerii este de a le stârni curiozitatea și de a le seta așteptările întâlnirii.

Mențiunea facilitatorului

- Această întâlnire este importantă deoarece fiecare membru al clubului nostru poate să reflecteze asupra calității activităților realizate până la momentul respectiv, să observe ce impact au produs aceste activități asupra sa și asupra sălbăticiiei și să sărbătorească rezultatele atinse.
- Această întâlnire este importantă deoarece clubul poate decide care ar putea fi viitorul acestuia din perspectiva nevoilor de dezvoltare la nivel personal, ținând cont și de nevoile identificate pe problematica sălbăticiiei din zona noastră.

2. IMAGINI DESPRE NOI

25 MINUTE

Scop

Scopul acestei activități este acela de a introduce participanții în starea de reflecție, evaluare, precum și dinamizarea grupului.

Pregătire și facilitare

La un start al facilitatorului participanții se vor plimba prin sală aleatoriu, fără să vorbească între ei, ci doar făcând contact vizual și încercând să ocupe cât mai mult spațiu în sala de activități. În timp ce se plimbă, la intervale de timp (30 secunde) facilitatorul va spune: grupuri de câte 4 (un număr) sau oricare alt număr. În funcție de numărul pe care îl aud participanții se vor așeza repede în grupuri mici de câte 4. După ce s-au așezat în grupuri, facilitatorul va spune un cuvânt sau o expresie care are legătură cu experiența lor de club, cu povestea lor de club sau cu ceva ce au învățat în cadrul clubului până acum, de exemplu: *sălbăticie, proiect, parc național, provocare, succes, distracție, echipă, comunicare, natură, dezvoltare durabilă, petiție, campanie, buget, promovare, specie* etc.

Pentru fiecare cuvânt pe care îl spune facilitatorul grupurile formate vor trebui să facă instant - în 10 secunde - o imagine statuară care să reprezinte cuvântul spus, astfel încât să fie implicat fiecare membru al echipei. Facilitatorul va spune cu voce tare secunde (10, 9, 8, 7, 6...) astfel încât fiecare grup să știe cât timp mai are până la finalizarea imaginii statuare. Imaginea statuară înseamnă că ei vor trebui să-și poziționeze corpurile și mimica într-o statuie de grup, fără să se miște, fără să vorbească și să rămână nemișcați timp de 30 de secunde. Doar un membru al echipei nu va face parte din statuie, ci el va trebui să explice statuia către celelalte grupe în maximum 20 de secunde. După fiecare grupare și fiecare cuvânt transformat în imagine statuară se face o tură de grupe și câte un membru va explica imaginea statuară. După fiecare tură, la un semn al facilitatorului, participanții vor reîncepe să se miște prin sală, facilitatorul va anunța un număr pentru grupare și va spune un cuvânt. Se repetă același proces în funcție de câte cuvinte sunt propuse. Recomandăm un număr de maxim 5 cuvinte relevante.

3. IMPORTANȚA REFLECȚIEI ȘI A EVALUĂRII

10 MINUTE

Scopul acestei activități este acela de a le aduce la cunoștință participanților importanța reflecției și evaluării în cadrul clubului.

Facilitatorul va pune pe jos foi printate (sau scrise de mână) cu citatele de mai jos:

- *Dacă nu știi unde vrei să ajungi, orice plan este bun.* **Anonim**
- *Fără reflecție, mergem orbi înainte pe drumul nostru, creând consecințe neintenționate și nereușind să realizăm ceva cu adevărat important.* **Anonim**
- *Lucrurile mărețe nu se realizează cu puterea mușchilor, a vitezei ori a dexterității fizice, dar prin puterea reflecției, prin puterea caracterului și a analizei critice.* **Marcus Tullius Cicero**

■ *Există trei principii de bază în a dobândi cunoaștere..... observarea, reflecția și experimentarea. Observarea colectează fapte, reflecția le combină, experimentarea verifică rezultatele combinării.* **Denis Diderot**

■ *...Și timpul de reflecție cu colegii mei e salvator de vieți; a reflecta nu este doar un lucru bun să-l faci din timp în timp. Este singurul mod în care poți supraviețui.* **Denis Diderot**

Se vor citi citatele cu voce tare de câțiva dintre membrii clubului și, prin discuție facilitată, se vor extrage ideile principale care le rămân participanților din aceste citate.

Participanții vor fi întrebați:

- *De ce credeți că e important să reflectăm asupra a ceea ce am făcut în clubul nostru de sălbăticie în ultimele luni?*
- *De ce este important să reflectăm asupra proiectului nostru implementat? În ce fel ne ajută atât pe noi, la nivel personal, dar și la nivel de grup?*

Răspunsurile participanților vor fi sumarizate de către facilitator și se va face legătura cu următoarea activitate care presupune reflecție cu privire la ceea ce s-a întâmplat în club și reflecție și evaluare cu privire la proiectul implementat.

4. POVESTEA NOASTRĂ PÂNĂ ACUM

35 MINUTE

Scop

Scopul acestei activități este acela de a-i stimula pe participanți să-și amintească ce au făcut în club până în acest moment. Această reflecție este importantă pentru a putea trece mai departe la identificarea lecțiilor învățate.

Pregătire și facilitare

Membrii clubului vor fi invitați să stea în picioare în cerc. În sală se vor așeza 4 feluri de foi colorate pe jos (roșu, galben, verde, albastru). Când facilitatorul va spune START, fiecare participant va trebui să se așeze în sală în dreptul unei culori astfel încât în fiecare echipă să fie un număr egal de oameni. Toți cei care s-au așezat la o culoare vor trebui să discute în acel grup mic și să-și amintească ce s-a întâmplat în club de când au intrat ei și ce activități au desfășurat împreună. Pentru a se putea desfășura activitatea cu ușurință facilitatorul oferă pe o hârtiuță printată întrebările la care să se gândească și să răspundă. În cadrul fiecărei echipe va exista un membru care va nota ideile principale astfel încât la sfârșit le va prezenta pentru restul echipei. Vor avea la dispoziție 20 de minute. Facilitatorii vor merge la grupe pentru a se asigura că discută despre temele date și că în fiecare grupă există un lider informal care ghidează discuția pe baza întrebărilor:

- *Ce vă amintiți despre prima întâlnire de club? Ce gânduri aveți când ați venit prima dată în club?*
- *Care au fost activitățile/pașii mari pe care i-ați făcut în club în acest an?*
- *Ce v-a făcut să rămâneți activ în club?*
- *Care a fost activitatea voastră preferată? Sau care a fost momentul vostru preferat?*
- *Care vă amintiți că a fost momentul cel mai dificil pentru club sau pentru voi personal în club?*
- *Cum ați reușit să depășiți sau să acceptați acel moment?*
- *Care este amintirea cea mai plăcută care vă rămâne din club?*
- *Cum ați descrie în două cuvinte ceea ce a reprezentat experiența de club în viața voastră? Sau care sunt două cuvinte reprezentative pe care le-ați alege pentru a descrie experiența de club de până acum?*

După expirarea timpului de discuții din fiecare echipă va veni un participant și va prezenta pe scurt ce s-a discutat în grup finalizând cu toate cuvintele reprezentative alese de fiecare membru pentru experiența de club de până acum. Timpul pentru fiecare prezentare este de 3 minute.

5. SCALA PROIECTULUI NOSTRU

5 MINUTE

Scop

Activitatea își propune să stimuleze participanții să asocieze cu un număr calitatea proiectului lor, acesta fiind un pas incipient extragerii concluziilor și lecțiilor învățate.

Pregătire și facilitare

Li se va explica membrilor că trebuie să își imagineze pe o podea o linie lungă de aproximativ 5 metri (numerotată imaginar de la 1 la 10) care din dreapta începe cu 1 și continuă spre stânga până la 10; sau se vor scrie pe post-it-uri cifrele de la 1 la 10 și se vor așeza pe podea. Ei vor trebui să se așeze pe această linie în dreptul notei pe care consideră că ar trebui să o primească proiectul implementat de ei. După ce fiecare se așază în liniște, fiecare trebuie să spună nota pe care a dat-o.

După poziționare, facilitatorul va face orientativ o medie a notelor și va informa participanții despre care crede el că este media și va explica că pornind de la această notare mai departe vor discuta și reflecta cu privire la succesul proiectului, impactul său asupra lor, asupra comunității și zonelor de sălbăticie.

6. PROIECTUL NOSTRU

40 MINUTE

Scop

Prin această activitate ne propunem să stimulăm reflecția în detaliu cu privire la proiectul implementat de club.

Pregătire și facilitare

Facilitatorul anunță membrii clubului că va urma o serie de întrebări la care ei sunt invitați să reflecteze și să găsească răspunsuri. Regulile după care se va răspunde sunt următoarele:

- fiecare se va exprima începând astfel „Păreră mea este că....”;
- părerile, opiniile și sentimentele descrise de fiecare membru nu pot fi contrazise de către ceilalți membri pentru că sunt personale;
- fiecare membru are dreptul la o opinie personală și fiecare o împărtășește atunci când simte nevoia, fără să fie forțat.

Facilitatorul va pune întrebări pe categorii (evenimente/ activități din proiect, personale/ despre mine, despre ceilalți, despre munca împreună, succes, impact etc.). și poate selecta din întrebările de mai jos, la alegere. Nu este nevoie să treacă prin toate întrebările, ci doar prin cele pe care le consideră relevante în funcție de proiect și de modul în care s-a dezvoltat clubul. Este recomandat să pună măcar două întrebări din fiecare categorie și să lase timp membrilor să reflecteze și să ofere răspunsuri.

Lista disponibilă a elementelor pentru reflecția unui proiect anume este foarte amplă; în orice caz, una dintre ipostazele obișnuite care ar putea fi folosită ca punct de reper pentru reflecție include următoarele: *Evenimente, activități *Personal, despre mine *Despre ceilalți, Despre munca noastră de echipă *Despre problematica proiectului etc.

Aceste ipostaze oferă o diversitate de domenii în care poți folosi reflecția la proiectul tău ca punct de reper. Întrebările enunțate sunt exemple care pot fi schimbate, extinse și adăugate pentru a afla nevoia de reflecție a grupului tău. Important este să treci grupul tău, în urma experienței, prin: reflecție, generalizare și transfer. Întrebările de mai jos sunt structurate pe categorii de subiecte care pot fi atinse prin procesare și acoperă întrebări de reflecție, dar și de generalizare și transfer.

Se recomandă, de asemenea, ca o parte din aceste întrebări să fie folosite măcar o dată pe lună în timp ce membrii clubului deja implementează proiectul în folosul comunității pentru a le încuraja procesul de reflecție asupra proiectului în momentul desfășurării acestuia.

A. Reflecția asupra evenimentelor/activităților ne prezintă ceea ce s-a întâmplat atunci când proiectul a fost pus în aplicare. Această ipostază este folosită ca punct de intrare în reflecția mai profundă.

- Ce s-a întâmplat la proiect până acum? Cine poate să descrie scopul, obiectivele, activitățile și rezultatele proiectului până acum?
- Cum a răspuns comunitatea cu care ați interacționat?
- Ce fel de probleme ați experimentat?
- Cum ați răspuns problemelor ca grup, dar și individual?
- Ce succes ați experimentat în timpul activităților?
- Care a fost cea mai mare provocare în acest proiect?
- Care sunt planurile voastre dacă ar fi să reluați proiectul?

B. Reflecția asupra sinelui îi ajută pe membri să devină conștienți de creșterea personală pe care o experimentează și să-și evalueze eficiența personală în proiect.

- Cum v-ați simțit participând în proiect în această perioadă?*
- Ce cunoștințe ați folosit pentru a implementa proiectul?*
- Ce aspecte ale activității tale ai găsit a fi cele mai interesante?*
- Ce aspecte ale activității tale ți s-au părut cele mai provocatoare?*
- Ce talente, atitudini sau cunoștințe ar crește abilitatea ta de a face „diferența” în acest proiect dacă ar fi să începeți din nou?*

C. Reflecția asupra altora îi face pe participanți să dezvolte respectul și compasiunea pentru ceilalți participanți de-a lungul proiectului.

- Cine sunt oamenii cu care ați lucrat la acest proiect (în afară de membrii de club)?*
- Care sunt valorile, lucrurile în care cred, speranțele și visele? Ce aveți în comun ca grup?*
- Care au fost asemănările și deosebirile în modul de lucru, valori, așteptări, mod de intervenție?*
- Care au fost contribuțiile diferitor oameni în proiect, de la membrii de club, facilitatori, echipa WWF etc.?*
- Ce ați învățat despre ei? Ce ați învățat de la oamenii cu care ați interacționat în proiectul vostru?*
- Ce credeți că au învățat ei de la voi?*

D. Reflecția asupra muncii făcute împreună ajută participanții să evalueze eficiența proiectului și să îmbunătățească abilitățile lor pe viitor.

- Ce simțiți că ați câștigat contribuind la acest proiect prin munca voastră? Puteți da exemple concrete?*
- Cum beneficiază alții de efortul făcut de voi? Cum beneficiază sălbăticia din regiunea voastră?*
- A face diferența este ușor sau dificil? În ce fel?*
- Cine sau ce v-a ajutat să faceți „diferența”?*
- Cine sau ce v-a îngreunat situația de a face „diferența”? Și ce ați învățat din asta?*
- Crezi că toată lumea ar trebui să se implice? Crezi că toată lumea se poate implica? Explică.*
- Ce valori sau lucruri în care crezi sunt cele mai importante în ceea ce privește contribuția la protejarea sălbăticiilor?*

E. Reflecția lor asupra problemei abordate în proiect.

- Cărei probleme s-a adresat proiectul vostru?*
- Dacă proiectul vostru a avut succes, ce „diferență” va face pentru oameni, pentru zonele de sălbăticie?*
- Ce cunoștințe/abilități sau atitudini noi crezi că ai dobândit în urma acestei experiențe?*
- Această problemă aduce rezolvări la problemele sau nevoile comunității și ale sălbăticiilor din regiunea noastră? Când credeți că se vor vedea efectele?*
- După părerea ta, care sunt cele mai bune mijloace de a schimba ceva referitor la problema abordată în proiect?*
- Ce anume din ceea ce ați făcut/ experimentat/ învățat până acum poate fi pus în practică mai departe în activitatea clubului vostru?*
- Ce anume din ceea ce ați făcut în proiect este de păstrat și pe viitor în alte proiecte?*

(Aceste întrebări au fost extrase din Manualul IMPACT al Fundației Noi Orizonturi)

Ideile principale în urma procesării vor fi trecute de facilitator pe mai multe foi de flipchart pe măsură ce are loc procesarea. Dacă grupul este mai mare de 10 persoane recomandăm ca, folosind întrebările de mai sus, procesarea să se facă pe două grupe și în fiecare grupă să fie un facilitator care trece participanții prin același proces. După finalizarea procesării (aproximativ 40 de minute), fiecare facilitator va prezenta celeilalte grupe sumarul discuțiilor, punând accent pe lecțiile învățate și elementele de transfer în viața de zi cu zi, dar și din următoarele activități ale clubului.

7. COMPETENȚELE MELE ACUM

20 MINUTE

Scop

Prin această activitate participanții vor identifica care sunt competențele pe care au reușit să și le dezvolte până acum în cadrul clubului.

Pregătire și facilitare

Fiecare membru va primi o copie a competențelor care se pot obține în urma implicării în clubul de sălbăticie (vezi Anexa 2: *Competențe Club*). Cu foaia în față, vor trebui să le citească cu atenție și să se gândească care dintre cunoștințele/ abilitățile sau atitudinile/ valorile descrise au fost exersate de ei după participarea în club și după implementarea acestui proiect.

Fiecare participant își va lua 10-15 minute singur, în sală sau afară, și, în liniște, se va gândi la el și la ce competențe (cunoștințe, abilități, atitudini) a obținut în urma participării la club și în urma implementării proiectului lor. Facilitatorii se vor asigura că sarcina a fost înțeleasă bine și se va explica seriozitatea acestei sarcini și importanța ei.

Facilitatorul poate desena pe o foaie de flipchart un tabel pentru a-i ghida pe membrii clubului atunci când se gândesc la competențele dobândite (vezi exemplul de mai jos). De asemenea, este foarte important să se întrebe membrii clubului dacă pot face diferența între *cunoștințe* (ce știu), *abilități* (ce pot să fac cu ce știu) și *atitudini/valori* (ce sau cum sunt /devin).

Competențele mele după implicarea în club și în proiect

Cunoștințe (a ști) <i>Acum am cunoștințe despre...</i>	Abilități (a face) <i>Acum am abilitatea de a...</i>	Valori /atitudini (a fi) <i>Acum sunt mai...</i>
despre ce înseamnă sălbăticie	de a identifica o problemă din zona de sălbăticie	sunt mai respectuoasă cu membrii comunității mele
despre elementele unui proiect	de a planifica activități în cadrul proiectului	sunt mai atentă la nevoile celorlalți
despre ce înseamnă zona nucleu într-o arie protejată	de a scrie un comunicat de presă	sunt mai răbdătoare și mai perseverentă când...

După ce fiecare membru s-a gândit în detaliu la competențele pe care le-a dobândit, grupul se va întoarce în cercul mare și cei care doresc să împărtășească ce au învățat sunt invitați să prezinte. Este important să mențineți o atmosferă decentă și respectuoasă în grup pentru că este o activitate cu încărcătură emoțională pentru unii membri. De asemenea, e bine să vă asigurați ca după ce fiecare membru a împărtășit ce a învățat, să i se mulțumească. Dacă cineva nu simte nevoia să împărtășească nimic, nu trebuie forțat. Foile printate cu competențele clubului vor rămâne la membri pentru activitatea următoare.

În a treia întâlnire de club s-a realizat activitatea Scrisoare către mine (planul personal de învățare). Scrisoarea va fi adusă la activitatea de club și oferită membrilor care sunt încă activi după încheierea acestui prim proiect. După oferirea scrisorilor vor avea la dispoziție 10 minute să citească scrisorile și să observe dacă și-au atins cele 3 obiective pe care și le propuseseră pentru toată perioada proiectului sau dacă au reușit chiar să atingă mai mult din ceea ce și-au propus. Se vor împărtăși concluziile în echipă - pentru cine dorește să facă asta.

Dacă dintre membrii prezenți există participanți care nu au fost la întâlnirea în care și-au făcut planul personal de învățare, aceștia vor încerca să-și amintească dacă atunci când au intrat în club își doreau să învețe ceva anume și să se raporteze la acele lucruri.

8. COMPETENȚELE MELE ÎN VIITOR

15 MINUTE

Scop

Prin această activitate participanții vor identifica care sunt competențele pe care doresc să le dezvolte în club pe viitor - care să le fie de folos atât în activitatea clubului, dar și în viața de zi cu zi în relație cu familia, colegii, prietenii, școala.

Pregătire și facilitare

După ce s-au gândit ce competențe și-au dezvoltat, facilitatorul le va cere membrilor să se gândească la ce competențe ar dori să își dezvolte mai departe din lista din *Anexa: Competențe Club* pe care pot să le folosească în club, dar și în viața de zi cu zi. Vor trebui să se gândească pe cele două dimensiuni. De asemenea, vor avea la dispoziție 10-15 minute să se uite pe lista de competențe și să se gândească ce și-ar dori să își mai dezvolte poate chiar la un alt nivel. De exemplu, niște competențe dezvoltate după primul proiect pot fi dezvoltate la un nivel mai înalt în următorul an al clubului. Astfel, vor trebui să completeze în tabelul de mai jos ce vor să dezvolte pornind de la anexa *Competențe Club* - pe cele două dimensiuni - competențe care să le fie de folos în club, dar și care le pot folosi în viața de zi cu zi. Este de preferat să nu completeze mai mult de cinci-șase cunoștințe, abilități, atitudini care s-ar putea dezvolta în următoarele 6 luni.

Competențele mele după proiect în club și în viața de zi cu zi		
Cunoștințe (a ști)	Abilități (a face) <i>Acum am abilitatea de a...</i>	Valori /atitudini (a fi) <i>Acum sunt mai...</i>
ce înseamnă plan de management	a scrie singur un proiect integral	vreau să fiu mai perseverentă
----	----	vreau să am mai mult curaj
monitorizarea unui proiect	----	----

Membrii clubului vor fi încurajați să fie sinceri cu ei. Cine dorește să împărtășească ceva, va fi invitat să o facă. Li se va mulțumi celor care au împărtășit din experiența lor și vor fi încurajați și ceilalți să povestească.

9. PAȘII URMĂTORI

5 MINUTE

Mulțumiți participanților pentru prezența la întâlnire și stabiliți împreună pașii următori. Facilitatorul va reaminti locul și tematica următoarei întâlniri pentru a stârni curiozitatea, alte informații referitoare la administrarea clubului.

Bibliografie:

- Fundația Noi Orizonturi, 2008, Manualul IMPACT, București
- Neagu M. 2010. *Curriculum IMPACT. Cetățenie activă*. Fundația Noi Orizonturi, București
- www.brainyquote.com

Materiale suport:

- Anexa 2: Competențe Club

16. Evaluarea activității clubului și planificarea anului următor

ANEXA1: Competențele mele în club

■ Dacă nu știi unde vrei să ajungi, orice plan este bun.

Anonim

■ Fără reflecție, mergem orbi înainte pe drumul nostru, creând consecințe neintenționate și nereușind să realizăm ceva cu adevărat important.

Anonim

■ Lucrurile mărețe nu se realizează cu puterea mușchilor, a vitezei ori a dexterității fizice, dar prin puterea reflecției, prin puterea caracterului și a analizei critice.

Marcus Tullius Cicero

■ Există trei principii de bază în a dobândi cunoștere..... observarea naturii, reflecția și experimentarea. Observarea colectează fapte, reflecția le combină, experimentarea verifică rezultatele combinării.

Denis Diderot

■ ...Și timpul de reflecție cu colegii mei e salvator de vieți; a reflecta nu este doar un lucru bun să-l faci din timp în timp. Este singurul mod în care poți supraviețui.

Denis Diderot

16. Evaluarea activității clubului și planificarea anului următor

ANEXA2: Competențele mele în club

Pasul 1: Selectați (prin încercuire) acele cunoștințe, abilități sau atitudini pe care ați reușit să le atingeți la un nivel satisfăcător după un an de implicare activă în club.

La nivel de cunoștințe după ce am participat timp de un an la întâlniri clubului:

- Am explicat cuiva conceptul de sălbăticie;
- Am prezentat cuiva care sunt beneficiile oferite de natura sălbatică;
- Am descris cuiva care sunt amenințările la adresa naturii sălbatice;
- Am discutat cu cineva despre modalități pentru protejarea și conservarea zonelor de sălbăticie;
- Am explicat concepte specifice de management de proiect unui tânăr care a dorit să intre în clubul nostru;
- Am explicat unui alt membru de club în cel fel ne poate ajuta un plan personal de învățare;

La nivel de abilități, după ce am participat timp de un an la întâlnirile clubului pot spune că:

- Am analizat nevoile și provocările naturii sălbatice din regiunea mea;
- Am identificat soluții creative, realiste și abordabile la nevoile și provocările sălbăticiei din regiunea noastră;
- Am planificat împreună cu colegii un proiect de conservare și protejare a naturii sălbatice din regiunea noastră;
- Am participat la toți pașii implementării unui proiect de conservare și protejare a naturii sălbatice din regiunea noastră;
- Am monitorizat împreună cu colegii de club implementarea unui proiect adaptându-ne la rezultatele și provocările existente;
- Am participat la evaluarea proiectului realizat de clubul nostru urmărind impactul pe care acesta îl are asupra naturii, comunității dar și asupra mea;
- Am folosit un plan de învățare personal pe parcursul clubului cel puțin odată;
- Am încurajat membrii echipei mele atunci când au fost provocări la implementarea proiectului;
- Am comunicat mai ușor cu membrii din echipa mea legat de nevoile mele, provocările mele în club, activitățile noastre etc.
- Am căutat constant soluții creative privind protejarea naturii sălbatice din regiunea noastră;

La nivel de atitudini, după ce am participat timp de un an la întâlnirile clubului pot spune că:

- Am devenit mai deschis spre a înțelege și a explora conceptul de natură sălbatică;
- Am devenit mai recunoscător(e) față de beneficiile naturii în general și a zonei mele de sălbăticie în special;
- Am contribuit la conservarea sălbăticiei din zona mea implicându-mă activ în proiectul clubului de la un capăt la altul;
- Am devenit mai respectuos față de natura sălbatică din zona mea;
- Am luat atitudine mai des față de problemele naturii sălbatice din regiunea mea;
- Am devenit mai răbdător și mai perseverent în implementarea proiectelor de protejare a naturii sălbatice ale clubului meu;
- Am avut mai multă inițiativă și m-am implicat mai mult în asumarea de roluri clare în pregătirea și facilitarea unei întâlniri de club
- Am devenit mai responsabil atunci când mi-am asumat anumite roluri în echipa clubului meu.

17. Sărbătorirea rezultatelor și o privire în viitor

Obiective specifice de învățare:

(cunoștințe, abilități, atitudini/valori)

- (C) Descrie ce înseamnă continuitate și sustenabilitate în contextul vieții clubului
- (C) Listează metode de strângere de fonduri care să permită continuarea altor proiecte în cadrul clubului de sălbăticie
- (A) Identifică modalități prin care clubul ar putea să-și continue activitatea și după primul an
- (V) Se identifică cu rolul de purtător de mesaj pentru protejarea sălbăticiei
- (V) Manifestă apreciere față de procesul de învățare exersat în cadrul clubului
- (V) Manifestă apreciere față de facilitatorii lor din club, dar și față de contribuția fiecărui membru al clubului la rezultatele obținute
- (V) Manifestă recunoștință față de susținătorii activității clubului: școală, parteneri, sponsori etc.

Concepte-cheie:

○ Recunoștință ○ Continuitate ○ Sustenabilitate ○ Fundraising

PLANUL DE ACTIVITĂȚI

	Activități	Metode folosite	Timpul recomandat	Materialele necesare
	1. Introducere, obiective, agenda	Prezentare	5 minute	Suport vizual (flipchart, tablă, hârtie etc)
	2. Recunoștință	Reflecție individuală	30 minute	Șapte foi de flipchart, markere, post-it-uri, pixuri
	3. Recunoștință față de natură și acțiuni concrete în viitor	Povestire Reflecție dirijată Lucru pe grupe	30 minute	Foi, pixuri
	4. Planul de acțiune	Lucru în echipă	40 minute	Anexa 1: Planul de acțiune
	5. Recunoștință pentru tine	Reflecție individuală	30 minute	Foi A4, pixuri
	6. Recunoștință pentru parteneri și susținători	Discuție facilitată Lucru pe grupe	30 minute	Hârtie flipchart, markere
	7. Înmânarea diplomelor	Discuție de grup	10 minute	Diplome printate
	8. Pașii următori	Prezentare	5 minute	Lista de prezență

Notă:

Această întâlnire poate avea loc într-un cadru mai puțin formal: într-un parc, în pădure sau într-un loc special amenajat pentru celebrare.

Timpul total estimat: 3 ore

1. INTRODUCEREA, OBIECTIVELE ȘI AGENDA ÎNTÂLNIRII

5 MINUTE

Facilitatorul va prezenta care sunt obiectivele întâlnirii, ce tipuri de activități vor face în întâlnire (fără a intra în detaliu) și care este durata întâlnirii. Scopul introducerii este de a stârni curiozitatea participanților și de a le seta așteptările de la întâlnire.

Facilitatorul anunță că scopul întâlnirii este de a rememora experiențele de învățare avute în cadrul clubului de sălbăticiie, dar și de a proiecta în viitor modalități practice prin care tinerii pot deveni ambasadori ai sălbăticiiei și se pot implica în continuare în activitățile și proiectele clubului. Se va menționa că este o întâlnire de sărbătorire a rezultatelor muncii lor deoarece celebrarea este foarte importantă în viața unui club, indiferent de mărimea clubului sau de impactul activităților realizate.

2. RECUNOȘTINȚĂ

30 MINUTE

Scop

Scopul acestei activități este de a-i face pe participanți conștienți de faptul că fiecare succes sau provocare din proiectul lor a fost important și, mai ales, de faptul că este important să fie recunoscători atât pentru provocări și momente dificile, cât și pentru succese.

Pregătire și facilitare

Participanții vor fi întrebați ce înțeleg prin recunoștință? După ce și-au exprimat părerile despre recunoștință, facilitatorul va pune pe podea opt foi de flipchart. Pe fiecare foaie de flipchart va scrie în partea de sus a flipchartului (lăsând spațiu de completare mai jos) una dintre frazele de mai jos:

- Fii recunoscător pentru că încă nu ai obținut tot ceea ce îți dorești în club... Dacă nu ai obținut tot, ce te-ar motiva mai departe să le obții? *Ce nu ai obținut în club până acum? Ce te motivează să obții pe viitor ceea ce îți doreai la început?*
- Fii recunoscător când nu știi ceva legat de ceea ce facem în club ... pentru că asta ți-a dat/ți-a oferit oportunitatea să înveți mai multe despre ceea ce nu știi. *Ce nu ai știut legat de ceea ce facem în club? Care e cel mai important lucru pe care l-ai învățat datorită faptului că nu ai știut ceva anume?*
- Fii recunoscător pentru limitările tale în cadrul clubului... pentru că ele ți-au dat/ți-au oferit oportunitatea pentru a te dezvolta și a îmbunătăți. *Care sunt/au fost limitările tale de-a lungul anului în club? Ce ți-ai îmbunătățit datorită acestor limitări?*
- Fii recunoscător pentru fiecare nouă provocare pe care ai avut-o în club... pentru că acestea ți-au/ți vor întări caracterul și te vor ajuta să crești cu adevărat. *Ce provocări ai avut de-a lungul anului în club? În cel fel ai crescut datorită acestor provocări?*
- Fii recunoscător pentru greșelile tale din cadrul activităților noastre... pentru că ele te-au/te vor învăța lecții valoroase. *Ce greșeli ai făcut în acest an în club? Ce lecții valoroase ai învățat din greșelile făcute în acest an în club?*
- Fii recunoscător pentru momentele în care ai fost obosit la club... pentru că asta înseamnă că ai făcut tot posibilul ca să iasă bine. *Când ai fost obosit în acest an în club? Care sunt lucrurile care te-au obosit pentru că le-ai făcut cât de bine ai putut tu?*
- Fii recunoscător pentru lucrurile bune care s-au întâmplat în club... pentru că o viață plină de reușite vine către cei care sunt recunoscători pentru fiecare pas înapoi sau pas dificil. *Care sunt lucrurile bune care s-au întâmplat în acest an în club?*

Participanții se vor așeza în cerc în jurul foilor de flipchart și, pe rând, câte un membru va fi invitat să citească, cu voce tare, fiecare frază astfel încât să se înțeleagă cât mai clar mesajul.

După finalizarea activității participanții vor fi întrebați:

- Cum v-ați simțit făcând această activitate: reflectând, dar și ascultându-i pe ceilalți? Ce v-a surprins, ce a fost o confirmare?
- În ce fel credeți că v-a ajutat această activitate?

Un membru de grup (voluntar) va fi rugat să ia foile de flipchart acasă și să le scrie pe calculator și să trimită acest document către toți membrii. Acesta poate fi folosit (cu aprobarea membrilor) ca „testimonial” pentru promovarea rezultatelor clubului.

3. RECUNOȘTINȚĂ FAȚĂ DE NATURĂ ȘI ACȚIUNI CONCRETE ÎN VIITOR

30 MINUTE

Această activitate își propune să consolideze înțelegerea participanților cu privire la modul în care acțiunile fiecăruia dintre noi influențează într-un fel sau altul mediul înconjurător și viața sălbatică, dar și identificarea de soluții practice prin care implicarea la nivel de club poate contribui la îmbunătățirea și conservarea zonelor de sălbăticie.

Pregătire și facilitare

Facilitatorul invită tinerii să se așeze în cerc. Face legătura cu activitatea anterioară și punctează faptul că recunoștința pentru ceea ce s-a întâmplat în acest an de club se poate îndrepta nu doar către colegi și experiența comună, ci și către natura care i-a adus împreună și de la care primesc atâtea lucruri. Apoi citește următoarele gânduri legate de modul în care fiecare dintre noi poate influența lucrurile înspre bine:

Mențiunea facilitatorului

Pentru întreaga populație de pe glob, distrugerea resurselor naturale ar însemna un dezastru. Fără zone naturale menținute într-o stare favorabilă de conservare, nu putem obține hrană, apă curată, nu ne putem apăra împotriva inundațiilor și a altor dezastre naturale și nu putem respira aer curat. De aceea, într-un fel sau altul, trebuie găsite soluții pentru ca omenirea să trăiască în limitele naturale ale planetei.

Pentru a salva Pământul, nu este necesar să facem gesturi extraordinar de mărețe.

Pentru a salva Pământul, nu trebuie să donăm fiecare bănuț pe care îl avem.

Pentru a salva Pământul, nu trebuie să facem sacrificii majore sau să devenim cei mai înverșunați activiști.

Pentru a salva Pământul este nevoie de

... lucruri mărunte.

...de acțiuni mici, dar semnificative.

...în fiecare zi

Raportul Planeta Vie, WWF

ÎNTREBĂRI DE REFLECȚIE

- De ce implicarea mea contează?
- Cum poți manifesta recunoștință față de natură?
- Ce înseamnă să fii un ambasador al clubului de sălbăticie?
- Ce înseamnă lucrurile mărunte, acțiunile mici din fiecare zi?
- Ce înseamnă acțiuni sustenabile?

Pornind de la răspunsurile oferite la ultima întrebare, facilitatorul imparte participanții în 3 grupe și invită fiecare grupă ca pentru următoarele 5 minute să reflecteze la următoarele întrebări:

- Cum pot sprijini mai departe clubul de sălbăticie?
- Cum poate clubul să rămână funcțional astfel încât să-și continue misiunea?
- Ce metode de strângere de fonduri putem folosi astfel încât clubul să poată implementa în continuare proiecte?

Fiecare grup va căuta răspunsuri doar pentru una dintre cele 3 întrebări. Timpul de lucru este de 15 minute după care grupurile sunt invitate să prezinte rezultatele în fața tuturor.

4. PLANUL DE ACȚIUNE PENTRU SUSTENABILITATEA CLUBULUI

40 MINUTE

Pentru acest plan de acțiune este nevoie de aportul întregii echipe. Pe baza răspunsurilor din activitatea anterioară, membrii clubului au acum ocazia să construiască planul de acțiune pentru perioada următoare. Este important ca fiecare să simtă că poate să-și aducă aportul, indiferent dacă va continua sau nu să activeze în club.

Pregătire și facilitare

Facilitatorul pregătește în avans o foaie de lucru pe care o pune pe podea (pot fi două-trei coli de flip-chart lipite între ele) pe care sunt trasate 6 coloane pentru 6 întrebări (vezi Anexa 1): *Ce? Cine? Cu ce? Până când? Unde? În ce mod?*

Participanții sunt rugați să se așeze pe podea în jurul foii de lucru și să completeze tabelul în următoarea jumătate de oră. După expirarea timpului alocat, facilitatorul încheie activitatea repetând pașii propuși, perioada de timp în care vor avea loc, resursele necesare și persoanele responsabile. Dacă mai sunt completări, participanții sunt invitați să le aducă acum.

5. RECUNOȘTINȚĂ PENTRU TINE

30 MINUTE

Scop

Prin această activitate revenim la cercul recunoștinței și ne propunem să provocăm fiecare membru să se gândească la cel puțin un lucru pentru care este recunoscător fiecărui membru din club.

Pregătire și facilitare

Fiecare participant va primi o foaie A4 și un pix. Participanții se vor așeza în cerc pe scaune foarte aproape unul de celălalt. Fiecare se va gândi la ce s-a întâmplat în ultimul an în club și, în special, la proiectul realizat de către club. Sarcinile sunt:

- Fiecare își va scrie numele citeț pe foaia sa A4 într-un colț.
- La un start al facilitatorului fiecare va da foaia sa la prima persoană din partea dreaptă.
- Fiecare va trebui să scrie persoanei al cărei nume îl regăsește pe foaia primită pentru ce îi este recunoscătoare pentru că a făcut în cadrul clubului/proiectului (de la roluri specifice pe proiect, la încurajări, la răbdare, perseverență, trăsături de caracter de care au dat dovadă și au fost de folos proiectului și echipei).
- Timpul limită de scris pentru o persoană este de 20 de secunde. După 20 de secunde la un semn al facilitatorului fiecare trebuie să mute foaia A4 în dreapta sa urmând aceleași reguli până când fiecare completează pentru toți ceilalți și foaia se întoarce înapoi la el.
- După ce toată lumea a citit, participanții vor fi invitați să se ridice în picioare și să se felicite pe sine pentru munca bună dându-și o îmbrățișare sieși. Este posibil ca participanții să simtă că vor să se îmbrățișeze și cu ceilalți participanți.
- La această activitate (ca și la celelalte) participă activ și facilitatorii.

6. RECUNOȘTINȚĂ PENTRU PARTENERII ȘI SUSȚINĂTORII NOȘTRI

30 MINUTE

Scop

În această activitate participanții vor fi încurajați să se gândească la modalități de mulțumire și recunoștință față de cei care au susținut, într-o formă sau alta, proiectul lor sau clubul lor pe parcursul anului.

Pregătire și facilitare

Facilitatorul va nota pe flipchart, împreună cu participanții, toate instituțiile și persoanele care au ajutat,

într-o formă sau alta. Aici pot să intre: de la direcțiunea școlii la portarul de la școală, reprezentanții parcurilor naturale sau naționale din regiune, primăria, colegi de clasă sau colegi din alte licee, cadre didactice, părinți, sponsori, parteneri etc.

După ce au listat fiecare categorie în parte, participanții se vor împărți în trei grupe și se vor gândi, pentru fiecare grup țintă în parte, la modalități de mulțumire. Iată câteva idei:

- Realizarea de felicitări din hârtie reciclată sau scrisori de mulțumire și trimiterea lor prin poștă;
- Trimiterea de e-mailuri personalizate către fiecare susținător;
- Realizarea unei întâlniri cu toți partenerii în care membrii clubului găsesc pentru invitați sau pregătesc un moment artistic;
- Trimiterea prin poștă sau oferirea personal de materiale realizate în proiect (ex: fotografii, rezultate obținute, studii de caz despre impactul pe care l-a avut clubul la nivel de școală și la nivel personal etc.);
- Telefonarea partenerilor pentru a le mulțumi personal etc.

Împreună vor decide ce metode vor folosi, cine va fi responsabil de fiecare sarcină și până când.

7. ÎNMÂNAREA DIPLOMELOR

10 MINUTE

Facilitatorii vor anunța că urmează un moment de ceremonie în cadrul căruia fiecare membru va primi o diplomă de participare în cadrul clubului. Fiecărui membru i se dă o diplomă fără să vadă a cui este sau fiecare va extrage o diplomă și se va uita la nume astfel încât să se asigure că nu este a sa. După ce fiecare a primit diploma, pe rând, fiecare o va înmâna unui coleg oferindu-i felicitări, o îmbrățișare și vorbe de încurajare. Se va proceda astfel până când toți participanții au primit și oferit diplome. La final, facilitatorii vor ține un discurs de motivare și încurajare și vor anunța intenția ca la următoarea întâlnire de club, din toamnă, să se revadă în aceeași formulă, dar și cu noi membri.

Notă: pentru diplome/grafică vă puteți consulta cu coordonatorii proiectului.

8. PAȘII URMĂTORI

5 MINUTE

Facilitatorul le mulțumește participanților pentru prezența la întâlnirile de club din ultimul an și, pentru cei care sunt interesați să continue activitatea de club, sunt stabiliți pașii următori: prima întâlnire din anul școlar ce urmează și îndemnul de a ține legătura pe parcursul verii. Apoi le urează vacanță plăcută și experiențe frumoase în natură!

Bibliografie:

- Neagu M. 2010. *Curriculum IMPACT. Cetățenie activă*. Fundația Noi Orizonturi, București

Materiale suport:

- Anexa 1: Planul de acțiune pentru sustenabilitatea clubului

17. Sărbătorirea rezultatelor și o privire în viitor

ANEXA 1: Planul de acțiune pentru sustenabilitatea clubului de sălbăticie

Ce?	Cu cine?	Cu ce?	Până când?	Unde?	În ce mod?
Activitatea 1					
Activitatea 2					
Activitatea 3					
Activitatea 4					
Activitatea 5					
Activitatea 6					
Activitatea 7					

SĂLBĂTICIA DIN CARPAȚI, ÎN CIFRE:

100%

HÂRTIE
RECICLATĂ

300.000 de ha

În sud-vestul României se află una dintre cele mai mari bogății naturale, o zonă vastă de aproximativ 300.000 hectare care dispune de un potențial enorm să devină cea mai mare regiune sălbatică a Europei.

5

Sălbăticia se află pe teritoriul a 5 arii naturale protejate: Parcul Național Semenic-Cheile Carașului, Parcul Național Cheile Nerei-Beușnița, Parcul Național Domogled-Valea Cernei, Parcul Național Retezat și Parcul Natural Porțile de Fier.

16

În sud-vestul țării există și 16 situri Natura 2000, adică arii naturale protejate prin legislația europeană, între care și Munții Țarcu, locul unde din 2014 s-au întors zimbrii.

6,75 %

În România parcurile naționale și naturale reprezintă 6,75% din suprafața țării.

240

În cele 5 arii protejate în care lucrăm sunt prezente 240 de specii de interes european (plante și animale).

De ce existăm

Pentru a stopa degradarea mediului înconjurător și pentru a construi un viitor în care oamenii trăiesc în armonie cu natura.

www.wwf.ro

www.facebook.com/WWFRomania

WWF-România

Str. Dumitru Zosima nr. 38, Sector 1, București, România

Tel: 021 317 49 96

Fax: 021 317 49 97

Email: office@wwfdep.ro

© 1986 simbolul Panda WWF- World Wide Fund for Nature, WWF este Marcă Înregistrată WWF.